

הקדמה שמעו אלי יודעי המדע ותכמי התעודה החידושים המעטים אשר אני נותן לפניכם היום הם ראשית בכורי הגיוני אשר חדשתי עוד בהיותי עול ימים ע"כ נתתי להם משפט הקדימה, ומחידושיי על אהע"ז אף כי ב"ה מהלכות קדושים ואילה נמצא אתי חידושים רבים ונכבדים על כל סעיף לא הדפסתי פעת רק מעט והתחלה בלבד, מפני הוצאות הדפוס כי רבה היא ובפרט בעתים הללו, אשר פגעי הזמן נחתו בנו וצרות רבות סבבונו יאמר נא ישראל, וחי' פי ירנח לנו המקום, וניח לי מעצבי ומרגזי אוסיף שנית ידי בחידושים על אכן העזר על הסדר.

והנה בהגיעי לשו"ע אהע"ז מהראוי הי' לי להיות נחבא אל הפלים מבלי לדבר ושלא לחבר בזה בענינים חמורים פאלה, וכמאמרם ז"ל כל שאינו יודע בטיב גטין וקדושים לא יחי' לו עסק עמהם, וכאשר מצאנו לגדולי עולם אדירי התורה אשר מורא עליה על ראשם לחבר בזה ואם בארזים נפלה שלהבת היראה מה יעשו איזובי הקיר ובפרט לצעיר בשנים אשר לא הגעתי לשנות ההוראה והנני עומד פעת על המרכז מימי שנותינו, וצעיר בחכמה עש ותולעת אישות בל חזו שמש כמוני.

אכן תרתי בלבי וזו היא הנותנת אלה עיני העדה גדולי התורה אשר תורתם וצדקתם מכרזת עליהם על פני תבל יראו לגשת אל הקודש פן יבואו לסמוך עליהם מבלי אשר ישקול המעיין תחלה בפלס שכלו אם הדברים מיוסדים על אדני האמת.

אמנם לא כן אנכי עמדי כל היודע ומכיר אותי כי לא הגעתי להוראה לא יבוא לסמוך עלי, ובפרט אשר ענינים פאלה מסור לרבנים יושבי פסאות למשפט אשר פח בידם לשקול כל דבר במאזני שכלם לקרב או לרחק אין עלי לפחוד מזה.

ברם דא צריך לאודעי אשר החידושים על אהע"ז אשר אני נותן לפניכם, חדשתי אותם במשך זמן מצער, ואח"כ נהייתי ונחלתי בעו"ה, והמלאכה נשבתה וגם פעת לימודי הייתי מחוסר ספרים וזולת ספר המקנה וספר אבני מילואים ומסי' ל' ואילה ס' בני אהובה לא נמצא עמדי ע"כ אם ימצא המעיין איזה שגיאה ידינני לכר זכות.

ובטוח אני בחסד עליון בזכות אבותי הגאונים אשר המעיין הישר ימצא פמה דברים נחמדים שומרים מטרת סברא הישרה ואדברה בעזותי נגד מלכים מאן מלפא רבנן ולא אבוש ויה"ר מלפני אבינו שבשמים שלא נבוש בעוה"ז ולא נכלם לעולם הבא פחפז המעתיר המצפה לתשועת ה' וחסדו.

המחבר פה מקום אתי להזכיר לטוב את אבי מורי הישר באדם אהוב לבריות. ויא"ב אשר השתדל בפל מאנדו לגדל את בניו לתלמוד תורה.

פן אפקוד לטוב את שם אחי המנוח הבחור החרף ובקי שוקד בתורה מו"ח יהודא ז"ל אשר נקטף עול ימים תנצב"ה. וינפו לרב טוב הצפון ויבדל לחיים.

בכל לב אברה את אמי מורתי הצנועה נדבת לב ויראת ה' מרת פייגא ריזל תי' אשר אחרי מטה עלי אשת נעורי הצנועה מרת חי' ריזל בת הנגיד ר' יהודא ליב מק"ק וואלקאוויסק בכ"ו אדר ראשון שנת תרל"ח רפה בשנים פבת כ"ז והניחה אחרי ילדים קטנים היא חגרה שארית פחה לגדל את ילדי ישלם ה' פעלה וכו' ותזכה לקבל נחת

מפניה הם אחיי הרב החו"ב ירא אלקים מו"ה אלימלך נ"י קאפשטיין ואחי הבחור המןפלג ושנון מו"ה ישראל נ"י ויארף ה' ימי' בכט"ס פחפץ בנה המברכה מלב ונפש.

המתברפתיה ראשית כל דבור צריף לבקש רחמים מאדון כל הארץ ב"ה בתפלת ר' נחוניא בן הקנה יהי רצון מלפניו ה' אלקי שלא יארע דבר תקלה על ידי. ולא אכשל בדבר הלכה וישמחו בי חברי וכו' (ברכות כ"ח) וטרם נבוא לבאור המאמר נבאר תחלה איזה מאמרי רז"ל מענין תפלה (ב"ב דף כ"ה) אריב"ל בואו ונחזיק טובה לאבותינו שהודיעונו מקום תפלה.

שנאמר וצבא השמים לה משתחוים (פירש"י השמש והירח עומדים במזרח לה משתחוים למערב) ולדרכינו יבואר הנה אמרו בני חיי ומזוני לא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא.

ועפ"ז יש מקום לומר שאין התפלה מועלת על הדברים הללו אחרי שפן נגזר על האדם בתחילת בריאתו. והנה מצינו שאין הקב"ה חפץ כ"כ להפוך המזל כמבואר (בתענית כ"ה) גבי ר"א בן פדת פשאמר להקב"ה עד מתי אצטער ביהאי עלמא.

ואמר לי אלעזר בני ניחא לה דאפכיה לעלמא מרישא אפשר דמתילד בשעתא דמזונא. מוכח שאין זה רצון ה' להפוך על נקל המזל.

אכן בהתגברות התפלה מועיל ג"כ לשנות המזל, ואף שהקב"ה מסר להם הממשלה לפעול בעניני העולם עכ"ז בחפץ ה' משדדם וכמאמרם אין מזל לישראל. אכן התפלה להפוך המזל צריף שיהי' בעומק הפנונה ובלב שלם.

ונהו לדעתינו הפנונה בואו ונחזיק טובה לאבותינו שהודיעונו מקום תפלה ר"ל שהמקרא הזה מראה שיש מקום להתפלל לפניו ית' על כל צרה שלא תבוא ואף שנולד במזל שיהי' עני או חלש וכדומה.

ביכולת התפלה להפכו שנאמר וצבא השמים לה משתחוים כל צבא השמים הנה משתחוים ומכניעים עצמם מול רצון ה' ואין להם שום ממשלה לעשות כרצונם ובהו יבואר מאמר רז"ל בברכות אמר ר' חלבו אמר רב הונא כל הקובע מקום לתפלתו אלקי אברהם בעזרו וכשמת אומרים עליו וכו' מתלמידיו של אברהם אבינו וכו'.

וצריף להבין מדוע גדלה כ"כ מעלת הקובע מקום לתפלתו. ולדרכינו יבואר דהנה מצינו גבי בלעם שאמר בנה לי בזה שבעה מזבחות.

ואח"כ פשראה שלא הצליח במקום זה בחר במקום אחר. ולמה החליף המקומות.

הוא לפי שבלעם לפי דעתו המשונבשת סבר כדעת האומות הקדמונים שהאמינו אחריו שפסר הש"י ממשלה למערכת השמים ואין ביכולתו לשנות המזל. וכינון שהכל תלוי לפי מצב המזל לכה בחר בתחלה במקום זה ואח"כ במקום אחר לפי אשר התבונן את מצב המזל לרע לישראל.

והנה אנחנו עם ב"י מאמינים אף שהקב"ה חלק להם ממשלה עכ"ז ביכולתו לשדד המזל ולעשות הכל כרצונו. והנה הראשון ששינה הקב"ה המזל עבורו מצינו זה גבי אברהם פשאמר ראיתי באיצטגנינות שלי שאין לי בן א"ל הקב"ה צא מאיצטגנינות שלך אין

מזל לישראל והנה שהקב"ה ישנה המזל תלוי לפי אמונת האדם שאם האדם יאמין שיכולת השם להפכו אז הקב"ה יתנהג עמו על אופן זה.

והנה המאמין הנה לא יחליף מקום תפלתו אחרי שרק לד' ישים נפשו בתפלתו ואותו ימצא בכל מקום. וזהו הפוננה כל הקובע מקום לתפלתו מוכח מזה שהוא מאמין שרק לה' בעצמו ישים תפלתו.

אז אלקי אברהם בעזרו מי שעזר לאברהם והוציאו מתחת המזל ולא נתן להרע לו פן יעזרהו ה' להפוך בשבילו ואף אם נגזר לפי המערכת שיהי' עני וחלש וכדומה הקב"ה יתפנה בשבילו לטוב.

ואמר עוד שם הקובע מקום לתפלתו אויביו נופלים תחתיו הפוננה עפ"י מה שכתב המליץ הבדרשי אשר כל צבא השמים הם שונאים האדם ואמר ע"ד המליצה יסבו עלי רביהם וכו' גם שנאתם גם קנאתם עלי הי' כולנה.

והנה מי שקובע מקום לתפלתו אז אויביו המה מערכת השמים נופלים תחתיו ואין ביכולתם להרע לו כי מסורים ת"י להפוך אותם בתפלתו כרצונו: אכן התפלה להפוך המזל נדרשת שתהי' בהשתפכות הנפש ובלב שלם ולהסיר ממנו הסיבות והמניעות הגורמים לעכוב התפלה שלא תעלה לרצון לפני ה' והנה הסיבות לזה רבים הם ונבאר היותר שכחים והיותר מזיקים הגורמים שלא תתקבל תפלתו.

האחד הוא אם יתפלל האדם ופיו מלונקלף בליצנות ושקרים ולשון הרע וגיבול פה. וכדומה כי היתכן אם יבוא האדם לשבח את השר ופיו יהי' מלונקלף בדברים מאוסים לא די שלא יפיק רצון מאתו עוד ישיג עונש על הבזיון שביזה את השר ועל עזות נפשו לעמוד ולבקש את פני השר בפה מאוס.

ובזה יבואר מאמרם ז"ל בסנהדרין על פסוק אתוהי כמה רברבין ותמהוהי כמה תקיפין מלכותה מלכות עלם ושלטנה עם דר ודר ואמרו שפקש לגנות כל שירות ותשבחות שאמר דוד ובא מלאך וסטרן על פיו.

וצריך לבאר כי ידוע שאין הקב"ה נוטל הבחירה מן האדם ואחרי שרצונו הי' לומר שירות ותשבחות למה מנעהו המלאך ולדרפניו יבואר כי מה דמיון יש השירה שלו לשירה של אדונינו דהמע"ה שהי' בפה נקי וקדוש משא"כ פיו של אותו רשע שהי' מלונקלף בכל העבירות וזהו שסטרן על "פיו" שיהפוך מלדבר בפה מלונקלף כזה לפני הקב"ה: והנה אמרו רז"ל בשעת חורבן בהמ"ק פשנכנסו עמון ומואב לבית קה"ק ומצאו הפרובים מעורים זב"ז אמרו ישראל שברכתם ברכה וקלתם קללה יתעסקו בדברים הללו.

והנה זה תמוה מה התניחסות יש למה שברכתם ברכה וקלתם קללה שלא יתעסקו בדברים הללו, ולדעתנו תכן לומר דהנה אומות הקדמונים מהם היו עובדים לשמש לירח ולכל צבא השמים והנה כבר ביארו שלא יתכן ליחס להם הטפשות הנה שהיו חושבים הצבא השמים לאלקות רק שדעתם הי' כמו שהמלאך רצונו שיכבדו השרים שלו פן רצון ה' בכבוד צבא השמים.

אחרי שחלק להם ממשלה ביהדות העולם כי כל אחד יש להם פעולות שפועלים בעולם כפי הפח שמסר להם ה' לכה היו עושים כפוננים למלפת השמים. ותמונות ופסילים להמשיך השפע והרצון מהמזל שהיו עובדים.

אכן לנו עם ישראל הזהירה התורה על זה שנגמר לא תעשה לה פסל ורק ישים מול הקב"ה פניו. ואליו ישים נפשו בשאלתו וכל משאלות לבו וזהו הפנונה כשנגנסו לבית קה"ק ומצאו הפרובים מעורים זה בזה וחסבו כי פכל המון הגוים הקדמונים עם בנ"י שיהיה עובדים למזל.

וחשבו כי זה תמונת פסל כי יש מהם שהיו עובדים לעופות כדאימא בסנהדרין וזהו שתמהו ישראל שברכתם ברכה וקלתם קלה ר"ל שכל מעשיהם וכל פעולתם יפעלו בפה בכת התפלה.

הם יתעסקו בדברים הללו לעשות להם פסל לכה כל מכבדיו הזילוהו אבל התפלה שיפעול כ"כ שברכתו יהי ברכה וכו' צריך להיות בפה נקי וכנ"ל: המניעה השני' שלא תעלה תפלתו לרצון לפני ה' היא הגאונה וכמאמרם ו"ל בסוטה אין תפלתו של אדם נשמעת אלא א"כ משים לבו כבשר ואמרו עוד שם אריב"ל בזמן שבית המקדש קיים אדם מקריב עולה וכו' אבל מי שדעתו שפלה עליו מעלה עליו הכתוב כאלו הקריב כל הקרבנות כולו.

שנגמר זכחי אלקים רוח נשברה וגו' ולא עוד אלא שאין תפלתו נמאסת שנה וכו'. והנה הסגולה להסיר הגאות מלבם אמרו חז"ל (סנהדרין ל"ט) מפני מה נברא האדם בשני שאם תזוה דעתו עליו אומרים לו יתוש קדמה במעשה בראשית.

וצריך להבין וכי מה לנו בזה שהיתוש יש לה קדימה בזמן. הלא האדם יש לו קדימה במעלה.

אמנם הנה ידוע כי האדם נקרא בפי חז"ל בשם עולם קטן. והטעם כי נטע בו השי"ת פחות וטבעי כל הברואים.

אך אצלם הוא בהכרח וכל אחד על הפח שהוטבע אין ביכולתו לשנותו משא"כ האדם נתן בו השי"ת פח הבחירה ובידו לשמש בכל פחותיו הן לטוב הן לרע. והנה לפ"ז יתכן לומר שלכה נברא האדם באחרונה יען כי כל אחד מהברואים נתן בו פח ומכחם שחדו בעדו.

ע"כ הצורך הי' לברוא אותם ראשונה. והנה לא יתכן במי שקיבל נדבות מפמה אנשים עד שקיבץ ממון הרבה ויש לו יותר מאחד מאלה שקיבל ממנו נדבה לא נאה לו להתפאר עליו בעשרו.

אחרי שהממון שלו הוא נדבות קבוצים מהם פן לא יתכן להאדם להתגאות על הברואים כי הוא המושל בחלקי הבריאה יען כי כל פחותיו הם קבוצים מהם. וזהו שייתכן לפרש לכה נברא האדם בשני שאם תזוה דעתו אומרים לו יתוש קדמה ר"ל הלא מההכרח הי' לברוא יתוש מקודם כדי שתתן גם היא הפח שבה לה ומאחר שפן הדבר אין מהראוי להתגאות: א גם צריך האדם לשום תפלתו צורך גבוה.

ובהתפללו על צרכי הגוף יהי פנונתו שעי"ז יהי פריא ושלם לעבוד ה' פי עיקר תכלית טוב העוה"ז אינו טוב בעצמותה. פי מה חלקו בעולמו.

ואף אם ירבה פחול ימים ויצבור פעפר פספ. מה חלקו בביתו שיעמול לגוניתו ולאדמתו. ויוכל להיות שהפספ שאסף ביגיעה רבה ירשוהו בני אדם פאלה אשר מאס להביט בפניהם. ובארנו הפ' בתורה ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקלה, את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אלקיכם.

והקלה אם לא תשמעו וצריף באור אמרו אשר אני נותן לפניכם היום תיבת היום נראה מיותר וגם אמר אשר תשמעו מהראוי ה' לכתוב אם תשמעו פאומרו והקלה אם לא תשמעו. ויתכן לבאר דהנה מבואר בהקדמונים פמה טעמים פמה שלא נכתבה בתורה היעודים הרוחניים והוא עוה"ב רק שזכר גשמי ונתתי מטר ארצכם וכו'.

והנה הרמב"ם ז"ל (בהלכות תשובה פ"ט) פתב פי אין הפנונה פאלו ההבטחות וכן בפנושים לזה התכלית רק פה הוא הכרע הדברים שבזמן שאדם טרוד בעוני ובצער וכו' אין לבו פנוי לעבוד ה' והוא המונע אותו מעבודתו.

וכן להיפך פאשר האדם יושב בשלנה וכו' אז לבו פנוי ומקשר לעבודת ה' נמצא פירוש פל אותו הברכות והקלות עד"ז פלומר אם עבדתם ה' משפיע לכם ברכה ומרחיק הקלות פדי שתהיו פנויים לעבודת ה' וכו' פדי שתזכו לחיי עוה"ב ונמצא אתם זוכים לעוה"ב ולעוה"ז.

ואם עזבתם יביא עליכם פל הקלות פאלו ומסיר הברכות וכו' שבזמן שאדם טרוד בחולי וברעב אינו מתעסק בחקמה ובמצות שבהן זוכים העוה"ב עכ"ד הקדושים. והפוזרי פתב אשר לכף לא פתבה התורה יעודים הרוחניים פי אין לה אנפה שלא יבטיחו לה מיסדיה שזכר ועונש רוחני מאחר שאין מי יכול לכזבו.

אף לא כן התורה הנאמנה היא הבטיחה לנו שאף בעולם הגשמי בעינים יראו שהש"י שלם לצדיק פצדקתו. ורשע פגמול ידיו יעשה לו ומנה נקיש על שזכר ועונש הרוחני.

ועתה ראה איך מרומז שני הטעמים האלו בפ' הנה אמר ראה אנכי נותן לפניכם היום ר"ל בעוה"ז תראו הברכה והקלה. והוא טעם הפוזרי לאמר את הברכה אשר תשמעו ר"ל עיקר הברכה היא אשר אגרום ואשפיע לכם פל טוב שתוכלו לשמוע אל מצות ה' והקלה אם הקב"ה יטריד האדם בחולי ובעוני וכדומה שלא יוכל לשמוע אל מצות ה' ועל זה צריף האדם לשום לבו בתפלתו לסור ממנו המונעים והסיבות הגורמים לו שלא יוכל לעבוד ה': והנה חכמי המוסר נתנו פמה סבות מדוע ישמע האדם אל עצת היצר יותר מעצת השכל.

טעם אחד מפני שהיצר והתאוה תבוא לאדם תיקף בצאתו מרחם אמו כמ"ש לפתח חטאת רובץ משא"כ השכל לא יבוא לאדם רק אחר זמן רב פבואו בשנים. ובתוה פה נתייחס ונתיישב התאוה וכל הפחיתות פלבו.

והנה פחיתות המדות פאדם ישמנה איש מרעהו. יש אדם שנולד בטבע בעל מדות טובות ויש להיפך.

והשתנות המדות ישתנה באדם לכמה סיבות. (א) מצד אבותיו כי טבע האב מוטבע בנפש הבן כמ"ש חז"ל האב מופה לבנו וכו' ובזה יבואר מאמר רז"ל גבי דהמע"ה שקינן על אבשלום ואמר בקינתו שבע פעמים בני שפנה העלהו משבעה מדורי גיהנם וצריף להבין מה סגולה יש בתיבת בני שפנה העלהו מגיהנם ולדרכינו יתכן דהנה מבואר במקדש רות אשר דהמע"ה הי' בטבע בעל מדות רעות אכן התגבר על טבעו.

והנה מי שהוא בטבע בעל מדות רעות רק מפני שהתגבר על טבעו נעשה צדיק הנה פשמוליד הוא מוליד בטבעו. כמו הפושי אשר ע"י תחבולות התלבן א"ע עכ"ז פשמוליד מוליד פושי שחורכמוהו בטבעו.

והנה זה מבואר אשר ביותר יגדל עונשו מי שהוא בטבע בעל מדות טובות והוא הולך אחרי שקריות לבו יגדל עונשו יותר ממי שטבעו מושכו אל הפחיתות. וזהו הפוננה מש"א שבע פעמים בני שפנה פינון להמעט עונו מאחר שהוא בנו והוא בטבע בעל מדות רעות ע"כ הטביע בו ג"כ טבע הרע ולכך בכה עליו שהי' חושב אולי הי' זוכה ג"כ להתגבר אח"כ על טבעו.

ויש לתת בזה טעם מה שביקש יעקב אבינו ע"ה בסודם אל תבוא נפשי בקהלם אל תחד פבודי. וכי יעקב ע"ה חשש על פבודו.

אכן פינון בזה להמעט עונם ע"כ ביקש שלא ינפירו שמו להורות שבהמשך הזמן כפר נתפכה מעט המדות הטובות אשר הטביע בהם וירשו פחיתות ומדות אבותם שחטאו: ויבואר בזה מאמרם ז"ל בפרכות מזמור לדוד בברחו וגו' קינה לדוד מבעי אלא וכו' אמר סתם ברא מרחם על אבא.

והוא תמוה הלא הוא ראה שאינו מרחם עליו ואיש נכרי לא הי' עושה כמעשהו. אכן לדברינו יבואר כאשר ראה שפנו רודף אחריו.

והוא היסוד הטבע אשר זה מורה מהטבע הרע שהטביע בו היסוד ממדת כל העולם ועכ"ז זכה להתגבר על טבעו ונתן על זה שבח לה' ואמר מזמור. ובזה יבואר מאמרם ז"ל שאול באחת ועלתה לו דוד בשמים ולא עלתה לו.

וצריף להבין וכי משוא פנים יש בדבר. גם נבאר מאמרם ביומא מפני מה לא נמשכה מלכות שאול מפני שלא הי' במשפחתו שמץ פסול דאמר מר אין מעמידים פרנס על הצבור אלא א"כ קנפה של שרצים תלויה לו מאחריו כדי שאם תזוז דעתו עליו כו'.

וילדעתינו יתכן ליתן עוד טעם המבואר בגמ' אינו מספיק גבי שאול שהי' עניו ונחבא אל הפלים וטרם נבאר הפסוקים (שמואל א' ט"ו ט"ז) ויאמר שמואל אל שאול הרף ואגידה לך וגו' ולמה לא שמעת בקול ד' וגו' ויאמר שאול אל שמואל אשר שמעתי בקול ה' נאלף בדרך אשר שלחני ה' וגו'.

ויאמר שמואל החפץ לה' וגו' יען מאסת את דבר ה' ויאמר שמואל אל שמואל חטאתי וגו'.

וְצָרִיךְ לְהִבִּין אֲמַר אֲשֶׁר שְׁמַעְתִּי בְּקוֹל ה' תִּיבַת אֲשֶׁר אֵין לוֹ בְּאוֹר וּמִהֲרָאוּי הִיא לְכַתּוּב
לֹא כִי שְׁמַעְתִּי בְּקוֹל ה'. גַּם לָמָּה בַּתְּחִלָּה הִכְחִישׁ דְּבָרֵי שְׁמוּאֵל וְאָמַר שְׁמַעְתִּי וְאַחֲ"כ הוֹדָה
וְאָמַר חֲטָאתִי כִי הִיָּתְכֹן לְהִכְחִישׁ הַיְדוּעַ לְכָל.

גַּם אָמַר מְאֹסֶת דְּבַר ה' וְלֹא אָמַר עֲבַרְתָּ עַל דְּבַר ה' מֵהוּ לְשׁוֹן מְאֹסֶת וְלָמָּה בַּתְּחִלָּה קִוְּדָם
שְׁהִתְנַצֵּל עֲצָמוֹ לֹא אָמַר לְשׁוֹן מְאֹסֶת. וְהִנֵּה יִתְכֹן לֹמַר בְּכֹונֹת הַפְּסוּקִים דְּהִנֵּה עֵיקַר חֲטָא
שְׁאוּל הִיא מִצַּד שְׁרִיחָם עַל עֲמֶלֶק וְגַרְם לוֹ זֶה מִפְּנֵי שְׁטַבְעוֹ הִיא רַחֲמָנִי שְׁשִׁתְּלוּ בּוֹ אַבּוֹתָיו
מִדַּת הַרְחָמָנוּת.

ע"כ לֹא עָמַד גַּם בְּמִצּוֹת ה' אִף שְׁאֲצֵל עֲמֶלֶק הָאֲכֹזְרִיּוֹת הִיא מִצְוָה כִּי כְּמוֹ שְׁהַמְדוֹת
הַטּוֹבוֹת מוֹבִילִים אֶת הָאָדָם אֶל אֲנִשְׁר הַנִּצְחִי כ"כ מְדוֹת הַרְעוֹת אִם יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן לְרִצּוֹן
ה' וּבְזֶה מִבְּנֵי מְאָרְם מִפְּנֵי מָה לֹא נִמְשָׁכָה מִלְכוּת שְׁאוּל מִפְּנֵי שְׁלֵא הִיא בְּמִשְׁפַּחְתּוֹ שְׁמִן
פְּסוּל וְהַכְּנֹנָה בְּזֶה מִפְּנֵי שְׁאֲבּוֹתָיו הָיוּ פְּנֵלָם צְדִיקִים בְּעֲלֵי מְדוֹת טוֹבוֹת וְשִׁתְּלוּ בּוֹ מִדַּת
הַרְחָמָנוּת וְזֶה גַרְם לוֹ שְׁלֵא עָמַד בְּצִיּוּי ה' וְנִיטַל מִמֶּנּוּ מִלְכוּתוֹ.

וּבְזֶה יֵשׁ לְתַת טַעַם מִפְּנֵי מָה אֵין מַעֲמִידִים פְּרָנָס עַל הַצְּבוּר אֶלָּא א"כ קִנְפָּה שֶׁל שְׂרָצִים
וְכו' מִפְּנֵי שְׁהַפְּרָנָס צָרִיךְ לְפַעֲמִים לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּמִדַּת הָאֲכֹזְרִיּוֹת לְשַׁבֵּר מִלְתַּעוֹת עוֹל ע"כ
כְּאֲשֶׁר יֵהִי מִיּוֹחָס לֹא יֵהִי לוֹ בְּטַבְעַ מִדַּת הָאֲכֹזְרִיּוֹת.

וְהִנֵּה כְּתוּב הַרְבִּינוּ יוֹנָה בְּבִרְכוֹת (דָּף ג') הַטַּעַם שְׁחֲטָאת מִבִּיא הָאָדָם בַּת דְּנָקָא וְאֲשֶׁם עַל
הַסְּפֵק צָרִיךְ קָרְבָן בַּת שְׁתֵּי סְלָעִים. וְהַטַּעַם כִּי הִתְחַמְּרָה הַתּוֹרָה עַל הַסְּפֵק יוֹתֵר מִן הַנִּדְּאִי
מִפְּנֵי שְׁעַל הַנִּדְּאִי יֵשִׁים הָאָדָם אֶל לְבוֹ אֶת הַחֲטָא מִשָּׂא"כ עַל הַסְּפֵק עוֹשֶׂה סְבָרוֹת וְאוֹמַר
לֹא חֲטָאתִי וְלֹא יִשִּׁית אֶל לְבוֹ לְשׁוּב.

לְזֶה הִתְחַמְּרוּ בּוֹ יוֹתֵר. וְעַפ"ז יִבְנֹאֵר דְּהִנֵּה שְׁאוּל בְּאֲשֶׁר חֲטָא בְּמִדַּת הַרְחָמָנוּת שְׁהִיא
בְּעֲצָם מְדָה טוֹבָה ע"כ מִצָּא מְקוֹם בְּנִפְשׁוֹ לְהִתְנַצֵּל וְשְׁלֵא יֵהִי כ"כ הָעוֹן גְּדוֹל בְּעֵינָיו.

וּלְכַף הַקְּפִיד עָלָיו הַש"י בְּיוֹתֵר. וְזֶהוּ פְּנוּנָת הַפ' אֲשֶׁר שְׁמַעְתִּי בְּקוֹל ה' וְאַלְף בְּדָרְךָ אֲשֶׁר
שְׁלַחְנִי ה' ר"ל יַעַן כִּי מַעוֹלָם שְׁמַעְתִּי בְּקוֹל ה' וְאַלְף בְּדָרְךָ אֲשֶׁר שְׁלַחְנִי ה' בַּעוּה"ז לְעַבְדּוֹ
בְּמִדָּה הַזֹּאת גַּרְם לִי שְׁעַבְרָתִי פִי ה' כְּעַת וְרַחֲמָתִי עַל אַגַּג שְׁהִי נִחְשָׁב בְּעֵינָיו צוּי ה'
לְמִדַּת אֲכֹזְרִיּוֹת.

וְכֹאֲשֶׁר שְׁמַע הַתְּנַצְּלוֹתוֹ בָּא לְהוֹכִיחוֹ וּלְהוֹרוֹת לוֹ שְׁבָזָה הַגְּדִיל עוֹנּוֹ בְּמָה שְׁלֵא הִבִּין שְׁחֲטָא
וּז"ש יַעַן מְאֹסֶת דְּבַר ה' שְׁלִפִי דְּבָרָיו הוּא מִמָּאָס דְּבָרֵי ה' שְׁנִחְשָׁב בְּעֵינָיו בְּאֲכֹזְרִיּוֹת וּלְכַף
שְׁאוּל בְּאַחַת אֲצָא לוֹ וְדוֹד בְּשִׁתִּים וְלֹא עָלְתָה לוֹ כִּי שְׁאוּל חָפֵשׁ הַצְּטַדְקוֹת לְנִפְשׁוֹ מִשָּׂא"כ
דְּוֹד הוֹדָה שְׁחֲטָא.

וְהִנֵּה בְּזֶה מְצִינוּ שְׁהִיָּתָה מִדַּת שְׁאוּל הִיָּפָה מִדַּת דְּוֹד שְׁשִׁאוּל הִיא בְּטַבְעַ בְּעַל מְדוֹת טוֹבוֹת
וְדוֹד בְּהִיָּפָה. טַבְעוֹ הִיא מוֹשְׁכוֹ לְכָל הַפְּחִיתוֹת וּלְכַף לֹא דִקְדַק עָלָיו הַקב"ה כ"כ כְּמוֹ אֲצֵל
שְׁאוּל: וּבְזֶה יִבְנֹאֵר נִסְחַס הַנִּידוּי שְׁאוּמְרִים שְׁאֵין אֲנַחְנוּ עֲזֵי פָנִים וְקָשִׁי עוֹרְרָה לֹמַר לְפָנֶיךָ
וְגו' אֲבָל אֲנַחְנוּ וְאַבּוֹתֵינוּ חֲטָאנוּ.

מִהֲרָאוּי לְהִבִּין אִיךָ הִיא מְקוֹם לֹמַר שְׁלֵא חֲטָאנוּ. הִלֵּא אֵין צְדִיק בְּאֶרֶץ שְׁלֵא יִחֲטָא.

וגם מתחילה לא הזכיר האבות ואח"כ הזכיר. ומתראוי הי' לכתוב שאין אנחנו וכו' צדיקים אנחנו ואבותינו אבל אנחנו ואבותינו חטאנו ולדברינו הפונה בזה שאין אנחנו עזי פנים וכו' לומר שלא חטאנו כלל אבל קצת התנצלות יש לנו שאנחנו ואבותינו חטאנו.

והאבות הטביעו בנו טבע הרע. ועפי"ז נבין הפ' (בירמיה ג) נשכבה בבשתינו ותכסנו פלימתנו פי לה' אלקינו חטאנו אנחנו ואבותינו.

והנה שינה הלשונות אצל ב'פ'ש'ת אמר נשכבה ואצל פלימה אמר תכסנו. וע"פ הנ"ל יבואר דהנה הגר"א פתב ההבדל שבין ב'פ'ש'ת לחרפה ב'פ'ש'ת הנוח על המתבייש מצד עצמו וחרפה הוא המתבייש מאחרים וכלימה הוא ג"כ על המתבייש מאחרים כמ"ש אצל ה'הנחן פי הכלימו אביו וכן פתב הגאון מלבי"ם זצ"ל ההבדל שבין ב'פ'ש'ת לכלימה.

ולפ"ז העונות שאדם עושה מצד טבעו ינוח עליהם פלימה שהטבע הוטבע בו מצד אבותיו משא"כ עונות שגירה יצה"ר על נפשו ינוח ב'פ'ש'ת וזהו שיתכן לפרש נשכבה בבשתינו הב'פ'ש'ת שיש לנו מצד עצמינו נשכבה בהם ואין לנו שום התנצלות עליהם, ותכסנו פלימתנו אבל מה שמכסה עלינו ונותן לנו קצת התנצלות וכיסוי ליום הדין הוא פלימתנו מה שיש לנו מצד אבותינו פי אחרי שהם הטביעו בנו טבע הרע.

וזהו שפייס פי לה' אלקינו חטאנו אנחנו ואבותינו. הנה נתבאר הסיבה הא' שגורם לאדם שילך יותר אחרי עצת היצר והוא מצד טבע אבותיו שהטביעו בו טבע הרע: הסיבה (הב') מצד טבע המקום שנולד בה פי יש ארץ מגדלת חכמים ויש ארץ מגדלת טפשים ויש מגדלת בעלי מדות טובות ויש מגדלת בעלי מדות רעות.

ובזה יבואר מאמר תמוה בנדרים (דף כ"ב) עולא במיסקי לארעא דישראל איתלוו לי תרין בני חונאי בהדיה קם חזד שחטיה לחבריה א"ל לעולא יאות עבדי א"ל אין ופרע לי בית השחיטה פי אתא לקמיה דר"י א"ל דלמא ח"ו אחזיקי ידי עוברי עבירה.

א"ל בפ'שה הצלת קא תמה ר' יוחנן מפדי פתיב ונתן ה' לה שם לב רגז בבבל פתיב א"ל ה' היא שעמא לא עברין ירדנא. והנה לפי פשוטו הדבר תמוה הלא מצינו כמה מעשיות מרציחות שהיו בארץ ישראל.

וגם אף בעזרה ומה זה תמיהת ר"י. אכן לדעתנו נראה הבאור בזה דהנה מי שפועם בעתים רחוקות וע"פ איזה מקרה והזדמן שעפ"י פעסו בא לידי עון ופועולה רעה.

הנה כאשר ינוח לו מרגזו וישקוט פעסו יבין וישפיל בדעתו את אשר ענת והעון והסכלות שעשה מחמת פעסו ויתנחם על זה. משא"כ מי שדרכו להיות תמיד בכעס ולעולם לבבו לא ישקוט מלכעוס על כל דבר שיעשה נגד רצונו.

הנה על אדם בזה ינוח שם לב רגז. ר"ל פי יחם לבבו תמיד.

ואיש בזה לא יתנחם לעולם על המעשה הרע שעשה פי לא ירגיש בעון אשר חטא. והנה במעשה דעולא שעשה רציחה גדולה והרג אדם מחמת פעסו.

אז לפי טבע האדם כאשר כבר שקט פעסו הי' לו להבין את הרע שעשה ויתנחם על זה ולהתעצב אל לבו אכן כאשר שמע ר"י שאדם הלז לא פעל על לבבו מאומה הרציחה

שעשה ועוד שאל יאות קא עבדי וכשחוק הוא לפניו להרוג אדם ועל זה ינח שם לב רגז
כי לעולם לא ישקוט לבבו.

ועל זה תמה ר' יוחנן כי לא נאמר זה בארץ ישראל. כי בארץ ישראל אף אם לפעמים
נהרג אדם אכן אחר זה התנחם הרוצח אל לבו ושבו בתשובה: הסיפה (הג') שגורם לאדם
שיחטא.

הוא מצד מערכת המזלות כמ"ש חז"ל (בשבת קנ"ו) האי מאן דבמאדים וכו'. עוד א
סיפה (ד') מצד המזון כי כאשר יאכל האדם אכילות מבשר החיות הטורפות יוליד בנפשו
טבע הרע כי המזון מתחד עם עצם הנידון ועפ"ז יבואר מאמרם ז"ל (בברכות י') א"ר
יוחנן משום רשב"י מאי דכתיב פיה פתחה בתחמה ותורת חסד על לשונה כנגד מי אמר
שלמה מקרא זה לא אמרו אלא כנגד דוד אביו שדר בתמשה עולמות ואמר שירה דר
במעיי אמו ואמר שירה שנא' ברכי נפשי את ה' וכל קרבי וגו'.

יצא לאויר העולם ונסתפל בכוכבים ומזלות ואמר שירה שנגאמר וכו' ברכו ה' כל צבאי
ינק משדי אמו ונסתלק בנדיה ואמר שירה שנגאמר וכו' ראה במפלתן של רשעים וכו'
ואמר שירה נסתפל ביום המיתה ואמר שירה וכו' ולדעתינו יתכן בכוננת מליצתם.

והוא כאשר דוד המלך ע"ה בעצמו איך שהוא נולד בטבע מוכן לכל הפחיתות והמדות
הרעות כאשר בארנו, וכל הסבות אשר יגרמו שיהי' האדם בעל טבע רע כולם נקראו
ויאיתו בו.

ועכ"ז התגבר על טבעו. ועל זה אמר שירה וביאר כל הסיבות (הא') מצד הלידה אמר
דר במעיי אמו שהוא מקום הטניפות.

ועוד כי ידוע מ"ש פי ד"ה הי' בן תמורה אשר מצד זה הי' מעונת לטבע רע ועכ"ז צרף
את עצמו כ"כ ואמר על זה שירה לה' (הב') מצד מערכת המזלות כי נולד במזל רע אמר
יצא לאויר העולם ונסתפל בכוכבים ומזלות וראה והתבונן שעפ"י המערכת הוא מעונת
לרעה ואמר שירה שזכה להגביר עצמו על המזל (הג') מצד המזון אמר ינק משדי אמו.

וידוע כי החלב שבאשה הוא מתהפך מדם הנדידות שהוא ראש לכל הטומאות וא"כ מצד
המזון גם כן מוכן לטבע רע. ואחרי שביאר כל הסיבות שבעבורם הי' מוכן לטבע רע
התחיל לתת שבח להקדוש ב"ה אשר עזרהו להתגבר על טבעו כמאמרם אלמלא הקדוש
ב"ה עזרו לא יכול לו.

והנה העצה להנצל מפח היצר. והתרופה היותר מעולה הוא זכרון יום המיתה כמו שאמרו
חז"ל (ברכות ה') יזכיר לו יום המיתה וכן כאשר רואים אשר הצלחת רשעים הוא עדי
רגע ואח"כ יתפזר עליהם הגלגל כאשר התנוכחו רעי איוב על ענין הלז הוא ג"כ תרופה
להנצל מפח היצר לכה אמר ראה במפלתן של רשעים וכו' הסתפל ביום המיתה אשר
המה שני סיבות לעוררו ולחזקו לעבודת ה' ואמר על זה שירה: וע"פ המבואר נבין
מאמרם ז"ל (בשבת דף פ"ט) לעתיד לבוא יאמר הקב"ה לאברהם בניך חטאו א"ל ימחו
על קדושת שמה וכן השיב יעקב כי אתא לגבי יצחק אמר ליה בני ולא בניך בשעה
שהקדימו לפניך וכו' ועוד כמה שנותיו של אדם שבעים שנה דל עשרים דלא מענשת
עליהו פשו להו חמשים.

דל פלגא דלילתא פשוו להו עשירים וחסרי. דל פלגא דאכילה ודצלוני ובהכ"ס פשוו להו תרתי סרי ופלגא.

פלגא עלי ופלגא עלה והוא מאמר תמוה מהו ההתנצלות פלגא דלילתא. וכן דמיכל ומשתה וכי בלילה לא יוכל האדם לבוא לידי חטא.

וכן באכילה ושתייה אם עושה אותם ע"צ האסור וגם מהו הפנונה פלגא עלי ופלגא עלה. וע"פ דברינו יבואר היטב והוא פי יצחק התנצל לפניו בכל הסיבות שיגרום לאדם שיחטא.

וא"כ אין בו עון כ"כ כמו שכתוב ואשר הרעותי. והנה לבד הארבעה אבות נזיקים שבארנו לעיל המביאים את האדם לידי חטא.

יש עוד איזה סבות והוא החברה הרעה. פי כאשר יתחבר האדם לרשעים גם הוא ילמד כמעשיהם.

גם כח התאנה עוזריו רבים מפני שהאדם מוכרח לאכול ולשתות. וכאשר ישתמש בכח התאנה במקום ההיתר יבוא גם כן להשתמש במקום האסור משא"כ השכל עוזריו מועטים ולעתים רחוקות ישתמש האדם בכח השכל ואין לו מעורר וסועד ולבד כל אלו הסבות יש יצר הרע באדם לפתות האדם ללכודו ברשתו.

ונהו שייתכן בכוננתו"ל אמר כמה שנותיו של אדם שבעים שנה דל עשירים דלא מענשת. והוא מטעם פי בשנים הללו עדיין כח השכל באדם הוא חלש ואינו על מכוננו ולכך עד עשירים אין מכירתו מכירה בקרקעות וכח התאנה בשנים הללו מתגבר.

וכאשר הורגל בטבע רע מעורריו כבד עליו הדבר אחר כך לפרוש מזה. פשוו להו חמשים דל פלגא דלילתא.

ר"ל כאשר אנו רואים שבלילה בעת יתבודד האדם בלי חברת רעים אזי לא ימצא בו עון אשר חטא פי רוב חטאי האדם יבוא ע"י חברת רעים. ולכך אמר פלגא דלילתא. והוא התנצלות על החברה הרעה פי אנו רואים שבהיותו מתבודד לא יחטא. ולא יגדל עונו כל כך.

ואמר עוד פלגא דאכילה ושתייה הוא הסיבה השלישית שבכח התאנה ישתמש האדם לצרכי גופו. וזה גורם לו שיבוא לידי אסור ג"כ.

פשוו להו שנים עשר ומחצה פלגא עלי הפנונה והוא החטא שיחטא האדם בסיבת הטבע שהטביעו בו אבותיו פוחות התאנה. וז"ש פלגא עלי שהוא האב שלנו ותלה הסיבה בו.

ורצונו שהטבע מוריש לבנו. ופלגא עלה הוא מצד הקב"ה שנתן יצה"ר באדם כמ"ש ואשר הרעותי: ועפ"ז יבואר המאמר הנצב פתח דברינו ר' נחוניא בן הקנה הנה מתפלל וכו'.

אמרו ליה מה מקום לתפלה זו וכו'. והוא דהנה כבר הקשו אחרי שהבחינה תלוי ביד האדם לעשות ככל העולה על לבו.

ומפי עליון לא תצא הרעות והטוב ורק, האדם מסור בדעתו ושכלו להלך בדרך צדיקים ולהיפך אם כן מה זה שבקש דוד המלך ע"ה לב טהור ברא לי אלקים יחד לבבי ליראה את שמך וכהנה רבות.

אחרי שאין זה רק ברשות האדם ובלבו וביאר בספר יד הקטנה שאמנם הרצון לבחור בטוב תלוי ביד האדם. רק אחרי שביירר לו דרך הטוב הוא מהראוי לבקש מה' להסיר ממנו הסיבות הגורמים שלא יוכל להלך בדרך טוב.

כאשר בארנו לעיל. וזהו שיתכן לומר שישאלו אותו מה מקום לתפלה שבקשו ממנו לבאר להם היסוד לתפלה זו.

שמתפלל שלא ישמחו בו חביריו שהוא תלוי בבחירת האדם ומה מקום להתפלל על זה. וביאר להם אשר תנכן תפלתו הוא פנ"ל להסיר ממנו המניעות וזהו הפנונה במ"ש וביציאתי אני נותן הודאה על חלקי ובגמ' מהו אומר מודה אני לפניך ה' אלקי ששמת חלקי מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקי מיושבי קרנות.

שאני משכים והם משכימים וכו' אני עמל והם עמלים וכו' אני רץ לחיי עוה"ב וכו'. והוא שנתן הודאה להקב"ה שפר ממנו הסיבות הגורמים לבוא לידי חטא.

וכבר בארנו שהסיבה לזה הוא החברה הרעה אומר מודה אני לפניך ששמת חלקי מיושבי בהמ"ד בין חכמים ההולכים לפני ה' ואם רואים בו דבר שאינו טוב זנהירוהו מזה ולא מיושבי קרנות הגורמים לאדם שיחטא.

ואמר שאני משכים וכו' לדברי תורה. פי התרופה לילך בדרך הטוב אשר תיכרף בעת קומו ממשכבו בפקר ישים האדם מורא המקום לפניו.

ויתגבר בתורה ואז ילך לבטח דרכו כל היום כי אחרי שהתחלת היום נתן להקב"ה פן יעזרהו ה' להיות יראתו עליו כל היום ועוד יתרגל אדם בימי נעורתו לעמוס עליו עול תורה ואז ינגף היצר.

ועל שתי ההשפעות הנ"ל אמר שאני משכים לדברי תורה ואחרי שהתחלה ה' בתורה וביראת ה'. הוא תרופה מעולה שכל ימיו יהי על דרך זה כי אחרי היסוד הולך הבגין.

ובארנו בזה הפ' בקהלת הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הפל הבל. והנה הזכיר כאן שבעה פעמים הבל ואחרי שלשה הבלים הפסיק באמר קהלת ויתכן לבאר עפ"י דרכינו.

כי שבעה הבלים שהזכיר הוא כנגד שבעה עשיריות שנות האדם אשר כמעט בכל עשרה שנים יתחלף הטבע באדם. והנה כבר בארו חכמי המוסר.

אשר כמו אשר בשנות האדם מעשרים ועד שלשים שנה יציג לו כל אדם מקום מוצא למחיתו ועל ידי זה יתפרנס כל ימי חייו כן צריך האדם להציג לו יסודות חזקות ומועילות לחיי הנפש בשנים הללו כדי שילך לבטח דרכו כל ימי חייו כי אחרי היסוד ילך יתר שנותיו וז"ש הבל הבלים אמר קהלת אם השלשה עשיריות שנים והוא עד שלשים שנה הלך בהבל.

ולא הציג לו יסוד נאמן בעבודת ה' אז הכל הכלים הפל הכל ואין תקנה עוד אשר בבוואו
במים על נקל לא יגביר על טבעו. וזהו שנתן שבת ר' נחוניא שאני משפיים לדברי תורה
נהמה לדברים בטלים.

ואחרי היסוד פן ימשוך האדם נפשו על ימים הבאים. ואני תפלה המקום ברחמי יסיר
ממנו כל הסיבות והמניעות המטרידים מעבודתו.

ולעבדו שכם אחד בלב שלם. וישלח לנו גואלנו משיח צדקנו ויעלנו לציון עיר קדשנו.
כאשר הבטיח לנו ע"י נביאיו. ודבר אלקינו יקום לעולם וכמו שתקנו נוסח הברכה ודבר
אחד מדבריך אחור לא ישוב ריקם כי אל מלך נאמן ורחמן אתה.

ובארנו הכוונה עפ"י מה שכתב הרמב"ם ז"ל בהקדמתו לפירוש המשנה ההבדל שבין
נביאי אמת לנביאי השקר. אף שגם הם יגידו עתידות אכן יצדיקו קצתם וישקרו קצתם
משא"כ נביא אמת לא יפול מדבריו צרור.

וכתב עוד ומה שמצינו שגם לפעמים דברי הנביא האמת אינו מתקנים הוא כאשר הנבואה
היא לרעה ועשו תשובה ואז נחם ה' על הרעה ולא הביא משא"כ אם היא הנבואה לטוב.
מעולם לא יצא מדה טובה מפי הקב"ה וכו' וזהו הכוונה ודבר אחד מדבריך שדברת לנו
ע"י נביאך לא ישוב ריקם שלא יפול צרור ארצה מדבריהם ומה שלפעמים אינו מתקנים
הוא כי אל מלך נאמן ורחמן אתה כי ע"י התשובה נחם ה' על הרעה.

משא"כ כאשר ההבטחה היא לטוב מעולם לא חזר ואחרי שהבטיח לנו כל הטובות
והיעודים בכל לב נצפה ונחכה לזה וכמ"ש אם יתמהמה חכה לו. ויה"ר שגזפה לביאת
הגואל במהרה בימינו אמן:ב"ה חדושים ברמב"ם א הרמב"ם ז"ל בפ"ה ה"ד מהלכות
יסוה"ת פסק כל מי שנאמר בו יעבור ואל ינהרג ונהרג ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו
ורבותינו בעלי התוס' חולקים עליו וס"ל דאם רצה למסור נפשו הרי זה קידש השם.

ונראה להוכיח בהש"י פדברי הרמב"ם מהירושלמי הביאו הכ"מ שם ה"ה על המשנה
דתרומות וז"ל תניא סיעה בני אדם המהלכים בדרך ופגעו בהם פותים ואמרו תנו לנו
אחד מכם ונהרוג אותו ואם לאו נהרוג פולקם אפילו פולקם נהרגים לא ימסרו נפש אחת
מישראל יחדו להם אחד פגון שבע בן בכרי ימסרו אותו להם ואל ינהרוגו אמר ר"ל והוא
שחייב מיתה כשבע בן בכרי ור"י אמר אפילו אינו חייב מיתה ומייתי התם עובדא בהאי
בר נש תבעתני מלכותא וערק ללוד לגבי ריב"ל ואקיף מלפא מדינתא ויהב להו (ר"ל
ריב"ל מסר לאיש הזה) ונהו רגיל אליהו דמתגלי ליה ותו לא אתגלי ליה וצם פמה צומין
עד דאתגלי ליה אמר ליה לדילטור אנא מתגלי א"ל ולא משנתנו היא א"ל וזו משנת
חסידים היא ע"כ.

והנה הירושלמי הזה הוא תמוה מאד מה שהשיב אליהו לריב"ל לאו משנת חסידים היא
והכוונה דהיא לי' לריב"ל לעשות לפנים משורת הדין ולא למסור לאיש הזה וזה אינו
דקא אז היו הורגים פולקם וכינון שהדין נותן שמחוייבים למסור לאיש הזה א"כ שוב
אסור לעשות באופן אחר ועוד קשה דהנה בירושלמי מבואר שריב"ל ביקש מאיש הזה
שימסור נפשו להריגה משמע דאם לא רצה אותו האיש למסור נפשו אז לא הי' מוסרו
והיו הורגים פולקם והא עפ"י הדין מחוייב למסורו כדי להציל נפשו.

לכן נ"ל דהמעשה הי' כף שֶהיו יודעים שם האיש אף לא היו מכירין אותו מי הוא וא"כ הוי מצי ריב"ל לומר על עצמו כי הוא הוא האיש המבקשים והי' מציל פולם וגם זה האיש. ולאדם גדול פריב"ל הי' ראוי לעשות פן פדי להציל נפשות רבות וכאשר מצינו פועין זה בסנהדרין די"א בשמואל הקטן ומדוע לא עשה פן מזה מוכח פשיטת הרמב"ם דהיכא דאינו מחוייב למסור נפשו אסור למסור נפשו למיתה לכך לא רצה ריב"ל לומר כי הוא האיש המבקשים להרוג אכן אליהו השיב לו וכי זו משנת חסידים ויבואר עפ"י מה שכתב הנמוקי יוסף הביאו הכ"מ שם שאפילו לסברת הרמב"ם אם הוא אדם גדול וחסיד וכו' רשאי לקדש השם אף בדבר שאינו מחוייב לכך הי' ליה לריב"ל למסור נפשו ולומר כי הוא האיש ובזה הי' מציל פולם וחסיד פמוהו רשאי למסור נפשו אף לפשיטת הרמב"ם וזה נכון בעזה"ת.

ב הרמב"ם ז"ל בפ"א מהל' חמץ ומצה פסק וז"ל אינו לוקה משום לא יראה ולא ימצא אא"כ קנה חמץ בפסח או חמצו בידים פדי שיעשה בו מעשה אבל אם הי' לו חמץ קודם הפסח ובא הפסח ולא ביערו והניחו ברשותו אעפ"י שעבר עליו בשני לאוין אינו לוקה מה"ת מפני שלא עשה בו מעשה ע"כ: א) וראיתי להנוב"י מ"ק ח"א סי' י"ט פתב וז"ל לא עוד אלא שאני מסתפק בישאל שיקנה חמץ מכותי בפסח אף שנתן מעות ומשך והביאו לרשותו אם עובר עליו בבל יראה פלל שהרי כתבו התוס' בסנהדרין (דף פ'.

) ד"ה בשור וכו' הוכחה דשור הנסקל אינו נאסר מחיים מדאמרין גב שור הנסקל וכו' הרי מוכח דדבר הנאסר בהנאה אינו במכירה ואם מכרו אינו מכור וא"כ לא זכה הישראל בהחמץ פלל שהרי החמץ אסור בהנאה ואין בו זכיה פלל לאחר זמן איסורו וממילא אינו עובר עליו בבל יראה וכו' אלא שאי אפשר לומר פן שהרי כתב הרמב"ם אלא א"כ קנה חמץ הרי לך בפירוש שאם קנה חמץ בפסח שעובר עליו בבל יראה: ב) והנה רבינו הגאון הג"ל העיר בדבר חדש דלא יהי' שום זכיה באיסורי הנאה ואמרתי לעיין בזה בעזה"י הנה בע"ז (דף ע"א) איתא אמר אממר משיכה בכותי קונה וכו' מיתבי הלוקח גרוטאות מן הכותי ומצא בהם ע"ג אם עד שלא נתן מעות משך יכול לחזור בו אם משנתן מעות משך יוליה הנאה לים המלח ואי ס"ד משיכה בעובד פוכבים קונה אמאי יחזיר וכו' הרי מוכח דאם נתן מעות ומשך לכ"ע קונה ונתחייב בביעורה.

ואם פדברי הנוב"י הא אסור בהנאה ולית בי' זכיה ואמאי חייב בביעורה: ג) וכדי להבין אמרי קודש אשר זה לכאורה נגד דעת ר"ת נקדים לבאר הסוגיא דע"ז (דף מ"ב) דאיתא שם פלוגתא דר"י ור"ל בע"ג שנסתברה מאל"י אסתשיב ביטול ר"י אמר אסורה ר"ל אמר מותרת ופריה לר"ל מכמה דנכתיה דמשמע דישאל אינו יכול לבטל עבודת פוכבים של עובד פוכבים ואמאי תהוי כע"ג שנסתברה מאל"י ומשני פדרבא דלעולם מועיל ביטול של ישראל דלא גרע מנסתברה מאל"י רק גזרינו דלמא מגבה לה נהדר מבטל והו"ל ע"ג של ישראל שאינו מועיל ביטול עולמית ופירש"י דלמא מגבה לה דכל דבר הפקר כגון מציאה ניקנית בהגבה ובתוס' שם ד"ה ה"נ פדרבא וז"ל וצ"ע בכל הני דקארי לה מאי קארי לה וכו' פשיטא דלישני פדרבא.

וצריה להבין מדוע לא העמידו התוס' קושיותם על הראשון ה"נ פדרבא דאיתא שם ומסידור דיבורי התוס' נראה דקאי על הא דפריה מעובד פוכבים ששיפה. וז"ל לתרין

דגבי הא דפריה מתחילה מעובד פוכבים שיהביא אבנים מן המרקולים ל"ק קושית התוס' דהנה בשו"ע א"ח (סי' תקפ"ו) גבי שופר של עבודת פוכבים הובא במג"א מחלוקתו עם הב"ח דלשיטת הב"ח אינו קונה בהגבה רק דווקא דבר של הפקר פגון מציאה אבל בגיש לה בעלים פינו דלא קנה לה קנין גמור ליפא האי גזירה ולשיטת המג"א אף בגיש לה בעלים פינו דקנה לה להתחייב באחריותה משהגביה הני פשלו ולפ"ז י"ל דהמקשן סבר בשיטת הב"ח דהיכי גיש לה בעלים ליפא האי גזירה לכך הקשה מהא דמרקולים וליפא למימר משום גזירה דהא מן המרקולים קתני ועיין ברש"י שפכת דלמא מגבה לה לכוליה מרקולים וא"כ מוכח דמייירי ממקום שעובדים אותה וא"כ בע"כ יש לה בעלים וא"כ ליפא גזירה דהא אף אם יגביה לא יקנה דבשלא בריתא דלעיל דעובד פוכבים מבטל יש לומר דמייירי באבדה עובד פוכבים מה שאי אפשר לומר כן במרקולים.

והתראן השיב לו פדרכא פסברת המג"א פינו שקנה להתחייב באחריותה וא"כ אף בגיש לה בעלים גזרינו ובה"א ש' דלכך העמידו התוס' קושיתם על ה"נ פדרכא שאמר את"כ אבל מזה לא קשה: ד) ובה"א יבואר היטב דברי המג"א שם שפכת אהא דאיתא שם בתקע בשופר של ע"ז של עובד פוכבים דבדיעבד יצא והוא שלא נתפגון לזכות בו אבל אם נתפגון לז"ב הישראל לא יצא דה"ל ע"ז של ישראל.

וכתב המג"א דמשמע בעור וב"י וכו' דאף בגיש לה בעלים אם נתפגון לזכות לא יצא והב"ח פתב דמייירי בע"ז של הפקר אבל בגיש לה בעלים לא מהני זכיה והמג"א השיג עליו מהסוגיא שהבאתי דגזרינו דלמא מגבה עכ"ד ודבריו תמוהים מאד דהא רש"י פירש בהדיא דמייירי במציאה מוכח בהדיא כהב"ח אף לפי דבריו א"ש דהמג"א הוכיח דאף בגיש לה בעלים ג"כ גזרינו מהא דמרקולים דמסתמא מייירי בגיש לה בעלים ועכ"ז קאמר הגמ' דגזרינו והא דפירש"י דמייירי במציאה היינו לסברת המקשן שהקשה מהא דמרקולים ולא ידע לשנויה פדרכא בע"כ מטעם דס"ל דביש לה בעלים לא שייך האי גזירה ועכ"ז הי' ניחא לי' בריתא דלעיל דגזרינו משום דיש לאוקמי במציאה לכך פירש"י דמייירי במציאה אבל לפי מה דמשני הגמ' גם במרקולים דגזרינו מוכח דאף בגיש לה בעלים גם כן שייך גזירה זו מטעם דקנה לה להתחייב באחריותה.

ותמהני על רבים מרבתינו שהקשו על המג"א מהא דפירש"י דמייירי במציאה עפר אני תחת פפות רגליהם ולא זכיתי להבין דברי קדשם דהא מהא דמרקולים איפא ראי' ברורה לדברי המג"א ויודעתי פי יש מקום להתעקש דמרקולים ג"כ מייירי באין לה בעלים וכל זה מבואר הדיוק והדבר נכון בעזה"ש"י כמו שפכתנו: ה) ולפ"ז מוכח ג"כ מסוגיא זו דיש זכיה לאיסורי הנאה מדגזרינו דלמא מגבה ויקנה.

וראיתי בס' א"מ בשו"ת בס' ז' שפכת שאין להוכיח מפאן דיש זכיה די"ל עפ"י מה שפכת המג"א דבאמת אין זכיה רק משום דקנה להתחייב באחריותה. אמנם פתב דמדברי רש"י שפירש דמייירי במציאה מוכח דיש זכיה ולפי מה שבארתי אין מדברי רש"י ראי' ברש"י פירש כן לסברת המקשן אכן לפי האמת נ"ל מטעם אחריות אכן דבריו תמוהים דמה יענה להא דהלוקח גרוטאות שהבאתי לעיל דמוכח דיש זכיה דשם אין לומר מטעם אחריות דמה אחריות שייך בזה פינו שנתן מעות ומשך ועכ"ז חייב בביעורה מוכח דיש זכיה לא"ה: ו) אמנם צריך לבאר סברת המג"א שפכת הא דגזרינו דלמא מגבה מייירי

בע"ז שיש לה בעלים עובדי פוכבים ומטעם אחריות אינו יכול לבטלה וקשה הא בעל המימרא הוא רבא והוא בעצמו ס"ל בב"ק (דן קי"ב) דגזל מצרי בנמים קדמונים מותר מה"ת וא"כ לא שנייה בזה אחריות כיון שאינו חייב מצד הדין אח"כ מצאתי להיד אפרים שהקשה פן אף אי נמא דגזל מצרי אסור מה"ת עכ"ז אינו מחוייב להחזיר מה"ת וא"כ ליכא תו חיוב אחריות וביותר הי' לו להקשות מרבא גופא פנ"ל.

דהנה פתב הט"ז ביור"ד דאף היכי דקנה לה מדרבנן ג"כ מקרי ע"ז של ישראל שאינו בטלה וא"כ גזרינן דלמא מגבה לה ומטעם אחריות שנתחייב להחזיר מדרבנן ז) ובזה יש לתרץ קושית התוס' מאי פריה תו מהא דישאל ששיפה עבודת פוכבים בין לצורכו בין לצורפה היא ושיפוי' אסורים ואמאי תהוי כע"ז שגשתברה מאליה והקשו התוס' וכי לא ידע לשנוי' פדרבא.

אמנם לפי מה שבארתי א"ש דהא דמתרץ לעיל פדרבא היינו מטעם אחריות דלמא מגבה לה ויתחייב באחריותה מדרבנן מטעם שיתחייב להחזירה מטעם חילול השם ופריה מברי' זו ועיקר הקושית מהא דשיפוי' ג"כ אסורים וכיון דסתמא נקט מייירי ע"כ גם בע"ז שיש לה בעלים ולא קנה לה רק.

מטעם אחריות וא"כ אמאי השיפוי' ג"כ אסורים כיון שמחזיר לו גוף הע"ג והשיפוי' דבר מועט הוא דהא בכל ע"ז מייירי אף שהיא מדבר גרוע וניל ולא שנייה בו אחריות מטעם ח"ה: ח) ולפ"ז אין להוכיח מסוגיא זו דיש זכיה לא"ה דיש לומר מטעם אחריות וכמו שכתב המג"א.

אמנם עדיין לא יתיישב מהא דהלוקח גרוטאות דמשם מוכח דיש זכיה וא"כ צריה להבין דעת ר"ת. והנה בנוב"י שם ובס' יד המלך מנכדו הגאון ר' אלעזר לנדא ביאר הדבר יותר שכתב לחלק דלא דמי הא דחמץ בפסח לשור הנסקל דבאמת אין הפוננה בדעת ר"ת דאין לא"ה זכיה דהמניעה היא מצד הלוקח ומשום דאין להלוקח זכיה בא"ה דהא חזינו דיש לו זכיה.

רק דהפוננה הוא דמצד המוכר אין זכיה דאין בידי המוכר למכור א"ה דלאו רשותו עליהם להקנותה לאחר ואף דהלוקח זכה בו במשכו לרשותו זכיה זו אינו מצד המוכר רק מפח הפקר ואין חילוק בין הלוקח לאיש אחר שלא בא מחמת המוכר אלא זכה בו מחמת עצמן ואלו הי' אחר מכונן לקנותה ג"כ הי' זוכה בה ע"ש ולפ"ז א"ש דלא תקשי מהא דע"ז די"ל דלעולם גבי הלוקח יש זכיה דהוי פזוקה מן ההפקר ושיטת ר"ת גבי שור הנסקל א"ש ועיי"ש בתוס' אכן לענ"ד יש להקשות על חילוק זה דא"כ מאי מוכיח הגמ' מהא דהלוקח גרוטאות דמשיכה בכותי אינו קונה דאי משיכה קונה אמאי יכול להחזיר וקשה לפי מה שהביאו התוס' שם ד"ה פדרשני שיטת ר"י דאפילו למ"ד משיכה אינו קונה עכ"ז היכי דליכא פספא לכ"ע קונה במשיכה בלבד כגון מציאה והפקר וא"כ דאי אמרת דבאיסור הנאה הוי פזוקה מן ההפקר והמעות שנתן הוי פנותו לאחר שאינו בתורת זכיה וא"כ לכ"ע קונה משיכה ומאי מקשה למ"ד משיכה קונה הא לכ"ע מועיל פאן משיכה: (ט) אמנם זה אינו תברא די"ל עפ"י מה שכתבו התוס' שם ד"ה ומאי שהוקשו על הא דאיתא שם ת"ש דאמר רחב"א אמר ר"י בן נח כו' והקשו בתוס' וז"ל וא"ת למאי דפרישית לעיל דקאמר משיכה בכותי קונה לכ"ע היכי דליכא פספא כגון במציאה ומתנה

מאי פֿרין כו' וי"ל דאי אינו קונה בכותי במו"מ כו' ולפ"ז לא תקשי ג"כ מעבודת פוכבים דהא יש אסור בקנייתו וא"כ אף דהוי פזוקה מן ההפקר מ"מ אינו קונה במשיכה אי משיכה בעובד פוכבים אינו קונה במו"מ אכן קשה לי מאי פריה לרב אשי מר"י אף אי גימא דהגמרא ידע דר"א לא פליג אדינו של ר"י עכ"ז הא לרב אשי דס"ל דמשיכה מפנרשת מה"ת וא"כ פותי קונה בכסף וכמו שפיתבו התוס' וא"כ י"ל דלכך נהרג פגון ששנה בכסף שגזל ממנו חפץ ששנה עשרה שקלים ולא נתן לו רק חמשה וקנה בכסף הזה ומכש"כ לפי מה שפיתבו התוס' בב"מ (דף מ"ח) דגם ר"י ס"ל דכותי קונה בכסף יעו"ש א"כ גם מר"י אין ראי' דכותי קונה במשיכה די"ל דקנה בכסף: י) והנה לפי חילוק הנוב"י ונד המלך הי' מתורץ קושיות הנ"ל אכן פבר דחה הנוב"י בעצמו חילוק זה בטעמא דמסתבר וא"כ הדק"ל על הר"ת מהא דעבודת פוכבים דמוכח דיש זכיה אף באמת ל"ק ויבוקש הדבר ונמצא מבואר בר"ן בע"ז (דשמ"ח ע"ב) וז"ל ומצא טבעת ולא רצה להגביה כו' ומפאן לחמץ בפסח של פותי שאפשר ישראל לזכות בה הוי חמץ של ישראל ואסור לעולם עכ"ל ולפי דברי הר"ן דברי ר"ת נכונים דליפא לדמויי עבודת פוכבים לחמץ בפסח ושור הנסקל פינון שישכילה להתבטל שייך בה זכיה: יא) ומסויגיא דע"ז שהבאתי יש להביא ראי' לשיטת הסוברים דלא מקרי דבר שיש לו מתירין רק היכי דהיתר יבוא ממילא בלא טורח עיין בתוס' בע"ז (דע"ג) ד"ה טבל וביר"ד (סי' ק"ב) דהנה שם (ד' מ"א ע"ב) איתא ור"י מדר"מ נשמע לרבנן לאו אמר ר"מ צורות אסורים שברי צורות מותרין וכו'.

הכי השתא התי' אימור עבדום אימר לא עבדום ואתצ"ל עבדום אימר בטלום וכו' וקשה מאי מהני ס"ס בזה הא הוי דבר שיש לו מתירין בבטול לשיטת הסוברים דלא מהני ס"ס בינש לה מתירין א"ו דזה לא חשיב יש לו מתירין פי צריה טורח למצוא עובד פוכבים שישבטל ואין הדבר בידו: ג) הרמב"ם בפ"ה מהלכות ק"ש ה"ה פסק דאם הי' עוסק בתורה והגיע זמן ק"ש פוסק וקורא ובהלכה ו' פסק דאם הי' עוסק באכילה וכו' אינו פוסק וכתב הכ"מ וז"ל וסובר רבינו דחמירה אכילה מד"ת דבד"ת פוסק ובאכילה אינו פוסק לכן כתב בפירוש המשנה וכו' וטעמא משום דכשעוסק בד"ת כשפוסק לק"ש אין זה הפסק דגם ק"ש ד"ת משא"כ להפסיק מאכילה עכ"ל ולפ"ז החילוק של הכ"מ בדעת הר"מ יש לתרץ מה שהקשה השאגת ארי' (בסי' א') אחר שהוכיח שאף מאן דס"ל דק"ש דרבנן מ"מ מחוייב לקרות בכל יום בבקר אינה דבר מד"ת וכן בערב רק חכמים תקנו שהד"ת יהי' ק"ש וזהו פשעדין לא קרא שום דבר מד"ת אז הוי ק"ש דאורייתא אבל כשפבר קרא אינה דבר מד"ת לא הוי ק"ש רק מדרבנן והקשה על זה מהא דאיתא בפ"ק דשבת לא ישב אדם לפני הספר סמוך למנחה וכו' מפסיקין לק"ש ואין מפסיקין לתפלה וקשה פינון שעוסקים בתורה א"כ פבר יצאו י"ח מד"ת ולא הוי ק"ש רק מדרבנן וא"כ אמאי מפסיקין לק"ש יותר מלתפלה.

והנה ע"פ סברת הכ"מ שהבאתי לעיל החילוק מבואר אף שחברים העוסקים בד"ת לדידן אף ק"ש ג"כ אינו רק מדרבנן פינון שפבר למד ד"ת עכ"ז מפסיקין לק"ש ולא לתפלה משום דק"ש ג"כ ד"ת משא"כ תפלה שהוא ענין אחר, וכחילוק הכ"מ בין ד"ת לאכילה וצריה לומר דעיקר קושיות השג"א הוא על רש"י שפירש הטעם שפוסקין לק"ש דמנחה דאורייתא ולדבריו תקשי פינון שעוסקים בתורה גם לדידהו אינו רק

מדרבנן: ב) אכן בירושלמי משמע היפך דברי הכ"מ הביאו הרבנינו יונה ספר"ק הי' קורא דבירושלמי הקשה למאן דס"ל דכל הג' פרושיות של ק"ש דאורייתא למה לא הפסיק ר"י הנשיא לכל הג' פרושיות כמו שמפסיקין לסופה ולולב פשהגיע זמנם ומדוע לא הפסיק מד"ת רק בפרשה ראשונה.

ומשני זה שינון וזה שינון יבא שינון וידחה שינון פלומר אין לדמות זה לזה שהדברים שיש בהם מעשה אינן נדחים מפני הלימוד לכה מפסיק לסופה ולולב אבל מצנה שאין בה אלא אמירה בלבד תדחה מפני הלימוד הרי מבואר היפך דברי הכ"מ דבלימוד גרע טפי אף שבק"ש יכול לקיים שניהם עכ"ז אינו מפסיק לק"ש דלא אחי דיבור ומדחה דיבור והוא היפך סברת הכ"מ: ד) רמב"ם בפ"ג מהלכות איסורי ביאה הי"א פסק הלוקח עבד מן העובדי פוכבים וקדם העבד וטבל לשם בן חורין קנה עצמו וכו' והוא (מיקמות דף מ"ו) והשמיט הא דאמר רב אנאי שם לא שנו אלא בלוקח מן העובד פוכבים אבל עובד פוכבים גופיה קני וכו' והובא האי מימרא דרב אנאי ביור"ד סי' רס"ז ס' ט' להלכה וצריך טעם למה השמיטו הרמב"ם ואף דהאי מימרא סליק בקושיא עכ"ז לא סליק בתיובתא וכה"ג פסק הרא"ש בברכות מימרא דסליק בקושיא ולתריז זה נקדים מ"ש בס' אבני מילואים (סי' א' ס"ק ב') וז"ל בתוס' חגיגה (דף ב') הוכיח שם דעבד חייב בפ"ר מהירושלמי ועוד פרו ורבו אפוליהו ב"נ פתיב אף לכנען ובמשנה למלה פ"י מהלכות מלכים פתב וז"ל וראיתי להרב בעל חידושי שפתב על דברי תוס' אלו וז"ל והוא דבר תימה דהא אמרינן פ"ר לישראל ולא לב"נ וצ"ע וכתב על זה המ"ל שהוא שלא בהשגחה פי דברי התוס' נכונים שהדבר ידוע דאמרינן דכל מצנה שנאמרה לב"נ ולא נישנית בסיני לישראל נאמרה ולא לב"נ היינו מסיני ואילך דמעובדי פוכבים נישלה המצנה אף קודם סיני פשיטא דמצנות פ"ו אפוליהו ב"נ פתיב והיתה מושלת על ב"נ.

ומ"ש התוס' ועוד פ"ו אפוליהו ב"נ פתיב אף לכנען פוננתם היא דמלתא דפשיטא דעבד זה שמירי התם בעבד שטבל לשם עבדות שהרי הוא ישראל גמור ואף לאחר שבאו בסיני ונטלה מבני נח העבדים הם מוזהרים עליו פדין ישראל דאף יעלה על הדעת דבשביל שניטלה מב"נ יהיו פטורים העבדים שטלו וטבלו לשם עבדות וכל עצמם של התוס' לא באו אלא לומר דהי' עולה על הדעת דמתחלה לא נצטוו העבדים בפ"ו משום דאין להם חייס וא"כ בסיני נהי דנשארה מצנה זו לישראל עכ"ז העבדים פטורים משום דעיקרא דמילתא העבדים לא נצטוו בזה לזה פתבו התוס' דהא ליתא דפ"ו אפוליהו ב"נ קאי וכו' יעו"ש עכ"ל.

ואם זו היא פוננת התוס' א"כ מאי הוכיחו מהא דכתיב פ"ו אף לכנען דאי נימא דעבדים פטורים משום דאין להם חייס אינו אלא בעבד שטבל וטבל אבל אם לא מל וטבל אית להו דין נכרי ויש לו חייס כמבואר להדיא בפ"ו מהלכות א"ב יעו"ש וא"כ אין ראוי מקודם מ"ת דאז הי' לו חייס משא"כ השתא בעבד שטבל שאין לו חייס יעו"ש היטב ולענ"ד נראה לתריז דהנה צריך להבין הטעם למה העבד קודם שטבל אף שהוא קנין כספו של ישראל יש לו חייס משא"כ כשטבל אין לו חייס והנה הטעם פשוט דקודם שטבל אין לו בו הישראל רק קנין כסף משא"כ לאחר שטבל דאז יש

להישראל בו קנן הגוף וכמבואר בגמ' וביור"ד שם ולקף מתניחסיס הוולדות אחר הישראל ולא אחר העבד פי יש להישראל בהעבד קנן הגוף.

והנה ידוע מחלוקתן של ראשונים אם האבות קודם מ"ת אם היו נחשבים לכל דיניהם פישאל או פכן נח וכבר האריה בנה בעל פר"ד (והביא שהוא מחלוקת התנאים) ולפ"ז יש לומר דשיטת הירושלמי דהאבות הי' להם דין ישראל והנה ישראל יש לו בעובד פוכבים קנן הגוף פדכתיב אתם קונין מהם וכדאיתא ביבמות (דף מ"ו).

והנה עד מתן תורה בנודאי הי' החיוב פ"ו אף לכנען כמ"ש לעיל ואף שהי' עבד לישראל ויש להישראל בו קנן הגוף ואז אין לו חייס עכ"ז הרי חזינו שהתורה חייב אותו בפ"ו אף שאין לו חייס וא"כ שפיר הביאו התוס' ראי' לשיטת הירושלמי דעבד מצנוה על פ"ו פינו שהי' חייב קודם מ"ת ואף שהעובדי פוכבים נפקעו במ"ת עכ"ז העבדים אחר שפמל וטבל דנחשב פישאל אין להפקיע אותו ואין לפטור אותו מטעם דאין לו חייס ומקודם מ"ת אין ראי' דאז הי' לו חייס דז"א דהא לפי מה שבארנו דהא דאין לו חייס תלוי בקנן הגוף ולשיטת הירושלמי אף קודם מ"ת הי' להישראל בהעבד קנן הגוף ולא הי' לו חייס עכ"ז הי' מחוייב ולפי מה שבארנו דיש לו חייס תלוי בקנן הגוף ותכן דלקף השמיט הרמב"ם דינו של רב אפיא דהא לרב אפיא מוכח דכלל זה ליתא לפי דבריו דעובד פוכבים עצמו יש לו בו קנן הגוף תקף אף קודם שפמל וטבל והנה מדפשיטא לי' להגמרא בכל דוכתא דעבד קודם שפמל וטבל יש לו חייס ולא מחלק דמייירי דווקא בקנה עבד מעובד פוכבים מוכח דמייירי אף בעובד פוכבים עצמו שקנה עכ"ז קודם שפמל וטבל יש לו חייס משום דאז אין לו בו קנן הגוף תקף והנה רב אפיא מוכח דלית לי' האי פללא וכבר הוכחנו מהירושלמי דאית לן האי פללא ולקף י"ל דהשמיט הרמב"ם דין של רב אפיא: (ב) ועפ"ז מתורץ קושיא השנייה שהקשה הא"מ לשיטת התוס' שהוכיחו מהירושלמי דעבד מצנוה על פו"ר א"כ בע"כ צ"ל דמקיים פו"ר העבד דאם לא קיים היכי מצנוה וביבמות (דף ס"א) אמרו הפל מודים בעבד שנשתחרר דאין להם חייס ולפי דברי התוס' הרי פכר קיים פו"ר בעודו עבד וכו' יעו"ש ולפי דברינו א"ש די"ל דשיטת הש"ס דילן דהאבות הי' להם דין ב"נ קודם מ"ת וא"כ אין לחייב העבד בפ"ו מהא דנתחייב קודם מ"ת דקודם מ"ת לא הי' לו להישראל בו רק קנן פסוף והי' לו חייס משא"כ לאחר מ"ת דאין לו חייס ולקף פטור מפ"ו ולקף צריף לקיים אחר שנשתחרר: (ג) ובאופן אחר יש לתרץ קושיא זו שהקשה הא"מ עפ"י מה דאיתא בע"ז (דף כ"ו) אתמר מנין למילה בכותי שהיא פסולה דרו בר פפא משמיה דרב אמר נתת את בריתי תשמור ור' יוחנן אמר המול ימול מאי בינייהו ערבי מהול איפא בינייהו מאן דאמר המול.

ימול איפא דהא מהול הוא ומ"ד נתת את בריתי תשמור ליפא דהא אינו מצנוה על המילה ופריף הגמ' מהא דאיתא בנדרים דעובד פוכבים אף שהוא מהול נקרא ערל אלא איפא בינייהו ישראל ערל נתת את בריתי תשמור איפא והמול ימול ליפא ופריף דהא ישראל אף שהוא ערל נקרא מהול אלא א"ב אשה ופריף ג"כ על זה יעו"ש וקשה אמאי לא מוקי לה איפא בינייהו עבד לפי מה שפכתבו התוס' בב"ק (דף פ"ח) דעבד אינו מצנוה למול את בנו ואת עצמו אם לא מל אותו אדוניו ועיין באור דברי התוס' בחידושי רע"א ז"ל ביור"ד הלכות עבדים.

וּכְמוֹ שֶׁנִּבְאָר לְהִלְךְן בְּעִזְהֵי"ת וְאִמָּאֵי לָא מוּקִי לֵהּ בְּעֵבֶד מְהוּל דְּמִשׁוּם וְאַתְּהָ אֵת בְּרִיתֵי
 תִּשְׁמֹר לִיכָא דְהָא אֵינוּ מְצֻנָּה וּמִשׁוּם הַמּוּל יְמוּל אִיכָא דְהָא הוּא מְהוּל וְאֵין לְחֻנְשׁוֹ
 פְּעוּבָד פּוֹכְבִים שְׂאֵף שֶׁהוּא מְהוּל יְהִי נִקְרָא עֶרְל דְּהָא יִשְׂרָאֵל גְּמֹר הוּא וּמְחֻנְיִב בְּמִצְוֹת
 פְּאִשָּׁה וּכְמ"ש הַמ"ל שֶׁהִבְאֵתִי לְעֵיל וְהִנֵּה מְדָלָא מוּקִי לֵהּ הַגַּמ' פִּן מוּכַח דַּס"ל לְרַב וּר'
 יוֹחֲנָן דְּעֵבֶד ג"כ אֵינוּ נִכְנָס בְּכָלֵל יִשְׂרָאֵל וְכִי הֵיכָא דְעוּבָד פּוֹכְבִים אָף שֶׁהוּא מְהוּל יִכְנֹה
 עֶרְל פְּמוֹ כֵּן עֵבֶד ג"כ וּלפ"ז שְׁפִיר מִתְנַרְץ קוֹשְׁנִית הַא"מ מְהָא דִּיבְמוֹת דְּקֶאֱמַר רַב הַפֵּל
 מוֹדִים וְהֵינּוּ ר"י וּר"ל דְּפִלְגִי גַבֵּי נִכְרֵי שְׁנַתְגִּייר אִם קֵיִים פּו"ר וְגַבֵּי עֵבֶד מוֹדִים שְׁלֵא
 קֵיִים בְּבָנִים שְׁהִיוּ לוֹ בְּעַת שְׁהִי עֵבֶד דְּלְרַב וּר' יוֹחֲנָן לְשִׁיטְתָם דַּס"ל דְּעֵבֶד אֵינוּ נִכְנָס
 בְּכָלֵל יִשְׂרָאֵל א"כ בַּמ"ת פְּאִשְׁר יִצְאוּ הַפְּנֻעֵנִים מִמִּצְוֹת פ"ו פְּמוֹ כֵּן נִתְמַעְטוּ הָעֵבֶדִים וְא"כ
 לֹא קֵיִים פּו"ר בְּהִיוֹתוֹ עֵבֶד לְכֵן צָרִיף לְקֵיִים בְּעַת שְׁנַשְׁתַּחֲרַר דְּהָא טַעַם הִירוּשְׁלָמִי
 שְׁחִיבּוּ הָעֵבֶד בַּפ"ו הוּא מְטַעַם דְּאָף שְׁנַתְמַעְטוּ הַכְּנֻעֵנִים בַּמ"ת עַכ"ז עֵבֶד לֹא נִתְמַעְט
 דְּהָא יִשְׂרָאֵל גְּמֹר הוּא כְּמ"ש לְעֵיל לְשׁוֹן הַמ"ל מִשָּׂא"כ לְרַב וּר"י לְשִׁיטְתָם מוּכַח דְּלֹא
 ס"ל פִּן: ד) אֲכֹן עֲדִינּוּ קוֹשָׁה לִי לְשִׁיטְתָה הַרְמָב"ם דְּסִפִּיקָא דְּאוֹרֵייתָא מֵה"ת לְקוֹלָא תְּקֻשִׁי
 אִמָּאֵי לֹא מוּקִי לֵהּ הַגַּמ' בַּע"ז פְּמוֹ דְּאִיתָא בִּיבְמוֹת (דָּף ק) פְּהֵנָת שְׁנַתְעַרְבָה וְנִלְדָה בְּנוֹלָד
 שְׁפַחְתָּהּ וְהִגְדִּילוּ וְכִינּוּ דְּסַפֵּק מֵה"ת לְקוֹלָא פְּטוּרִים מְלָמוּל אֵת עֲצָמָם דְּכָל אֶחָד הוּא סַפֵּק
 עֵבֶד וְלִגְבֵי לְמוּל יִשְׂרָאֵל רְשָׁאִים מִשׁוּם דְּסַפֵּק מֵה"ת לְקוֹלָא וּמוּקִינּוּ לְכָל אֶחָד שֶׁהוּא
 יִשְׂרָאֵל וְרִשָּׁאֵי לְמוּל וְא"כ אִיכָא בִּינֵייהוּ דְּאִי מִשׁוּם וְאַתְּהָ אֵת בְּרִיתֵי תִּשְׁמֹר אֵינָם רְשָׁאִים
 לְמוּל פִּינּוּ שְׂאִינָם מְצֻנּוּים לְמוּל אֵת עֲצָמָם מִשׁוּם סַפֵּק וְאֵינָם בְּכָלֵל וְאַתְּהָ אֵת בְּרִיתֵי
 תִּשְׁמֹר מִשָּׂא"כ מִשׁוּם הַמּוּל יְמוּל אִיכָא דְּהָא מִשׁוּם סַפֵּק חֲשֻׁבִינּוּ לְכָל אֶחָד מֵהֶם לְיִשְׂרָאֵל
 וְנִחְשָׁב מְהוּל וְרִשָּׁאֵי לְמוּל: ה) וַעֲפ"י דְּבָרֵינוּ יְבִנְאוּר הָא דְּאִיתָא בְּסִנְהֶדְרִין (דָּף נ"ט) כֹּל
 מִצְוָה שְׁנֶאֱמַרָה לִב"נ וְנִישְׁנִית בְּסִינֵי לְזָה וְלְזָה נֶאֱמַרָה לִב"נ וְלֹא נִישְׁנִית בְּסִינֵי לְיִשְׂרָאֵל
 נֶאֱמַרָה וְלֹא לִב"נ וְאֵינוּ אֵין לְנוּ אֱלָא גִיד הַנְּשָׂה וְאֵלִיכָא דַּר' יְהוּדָא (פֶּרֶש"י וְאֵין לְנוּ אֲזַהֲרָה
 לִב"נ וְלֹא נִישְׁנִית בְּסִינֵי כו') וַיֵּשׁ לְדִיִּיק אֱמַר וְאֵינוּ אֵין לְנוּ שְׁנֶאֱרָא פְּמִינְתָר מ"ש וְאֵינוּ וְהִי
 רָאוּי לְזַמַּר וְאֵין לְנוּ נִקְדִים לְזָה מֵה דְּאִיתָא בַּב"ק (דָּף פ"ח).

(אֱלָא מַעַתָּה לְרַבְנָן יְהִי עֵבֶד פְּשֵׁר לְעֵדוּת וְכו' אֱמַר עוֹלָא עֵדוּת לֹא מְצִית אֱמַרְתָּ אֲתִיָּא
 עֵדוּת בַּק"ו מֵאִשָּׁה מָה אִשָּׁה שְׁהִיא רָאוּי' לְבִנָּא בְּקֹהֵל פְּסוּלָה לְעֵדוּת עֵבֶד שְׂאֵינוּ רָאוּי
 לְבִנָּא בְּקֹהֵל וְכו' מֵה לְאִשָּׁה שְׁפֵן אֵינָה רָאוּיָה לְמִילָה תִּאֲמַר בְּעֵבֶד וְכו' קִטָּן יוֹכִיחַ שְׁיִשְׁנוּ
 בְּמִילָה וְהַתּוֹס' שָׁם פְּתִבוּ שְׁפֵן אֵינָה בְּמִילָה יֵשׁ מְפָרְשִׁים דְּאֵינָה מְצֻנּוּה לְמוּל אֵת בְּנָה
 וְלִיתָא דַּא"כ מֵאִי קֶאֱמַר קִטָּן יוֹכִיחַ וְהִנֵּה מִתּוֹף קוֹשְׁנִיתָם מְשַׁמַּע דְּעֵבֶד מְצֻנּוּה לְמוּל אֵת
 בְּנוֹ אֲכֹן לְפִי הַתִּירוּץ לְכַאוּרָה עֲדִינּוּ תְּקֻשִׁי דְּבִאֲמַת אִמָּאֵי לֹא פְּרִיף פִּן וְלֹא מְצִי אֱמַר קִטָּן
 יוֹכִיחַ וְיִהְי' בְּאֲמַת עֵבֶד פְּשֵׁר לְעֵדוּת א"ו מוּכַח דְּגַם עֵבֶד אֵינוּ מְצֻנּוּה לְמוּל אֵת בְּנוֹ וְעִינּוּ
 בְּחִדוּשֵׁי רַע"א ז"ל בִּיור"ד הַלְכוֹת עֵבֶדִים דְּהַתּוֹס' מְסַפֵּקָא לְהוּ אִם עֵבֶד מְצֻנּוּה לְמוּל אֵת
 בְּנוֹ וְאֵת עֲצָמוֹ אִם לֹא מֵל אוֹתוֹ אֲדוּנָיו וְהִנֵּה מְדָלָא פְּרִיף הַגַּמ' פִּן כְּהִי"מ שְׁפַתּוֹס' מוּכַח
 דְּעֵבֶד אֵינוּ מְצֻנּוּה לְמוּל א"ע וְאֵת בְּנוֹ וְנֶאֱרָא דְּמִקּוּם הַסַּפֵּק תְּלוּי בְּשִׁנֵי הַתִּירוּצִים דְּאִיתָא
 בַּגַּמ' סִנְהֶדְרִין שֶׁהִבְאֵתִי לְעֵיל דְּפְרִיף שָׁם וְהָרִי מִילָה שְׁנֶאֱמַרָה לִב"נ דְּכַתִּיב וְאַתְּהָ אֵת
 בְּרִיתֵי תִּשְׁמֹר וְנִישְׁנִית בְּסִינֵי וּבִיּוֹם הַשְּׁמִינִי יְמוּל לְיִשְׂרָאֵל נֶאֱמַרָה וְלֹא לִב"נ הֵהוּא
 לְמִשְׁרֵי שְׁבַת הוּא דְּאֲתָא, וְהָרִי פ"ו שְׁנֶאֱמַרָה לִב"נ וְנִישְׁנִית בְּסִינֵי וְכו' וּפְרִיף תּוּ וְאֵינוּ אֵין
 לְנוּ אֱלָא גִיד הַנְּשָׂה וְכו' הֵנִי נְמִי לֹא אִיתָנִי וּמִשְׁנֵי הֵנִי אִיתָנִי לְשׁוּם מְקִלְתָא בְּעֵלְמָא הָא לֹא

איִתְּנֵי כָּל אִיבְעִית אִימָא מִיִּלָּה מְעִיקְרָא לְאַבְרָהָם הוּא דְקָא מְזַהַר לִי רַחֲמֵנָא וְהִנֵּה לְפִי תִירוּץ הֶרְאֵשׁוֹן דְּבִאֲמַת הַוּוֹנְהָרוּ ב"נ עַל מִיִּלָּה א"כ יְהִי מוּכַח דְּעֵבֶד חֲיִיב בְּמִיִּלָּה דְאַף שְׂבַמ"ת נְלַקְחָה מְצֻנָּה זֹו מְב"נ עַכ"ז מְעֵבְדִים לֹא נְלַקְחָה דְהוּי יִשְׂרָאֵל גְּמֹור כַּמ"ש הַתּוֹס' סְבָרָא זֹו גְּבִי פ"ו וְאַף שְׂבַפ"ו יֵשׁ סְבָרָא לְפָנוּטְרָם כַּמ"ש הַא"מ שְׁהַבְּאֵתִי לְעֵיל דְאִין לְהוֹכִיחַ מְקוֹדָם מ"ת דְאַז הִי לְהֵם חֲיִיס מִשָּׂא"כ אַח"כ אֲבָל בְּמִיִּלָּה לִיפָא הַאי סְבָרָא אֲכֹן לְפִי תִירוּץ הַשְּׁנִי דְמַעוֹלָם לֹא הַוּוֹנְהָרוּ ב"נ עַל מִיִּלָּה אִין לְהַכְּנִיס לְכַתְּחִילָה בְּחִיּוּב אַף שְׁנַחֲשַׁב כְּיִשְׂרָאֵל וְחֲיִיב בְּמַצּוֹת כְּאִשָּׁה עַכ"ז לְחֲיִיבָם לְכַתְּחִילָה לֹא מְחִיבִינָן לִיה מִשּׁוּם זֶה כְּמוֹ שְׂבַרְרָנוּ לְעֵיל בְּשֵׁם הַמ"ל.

וּלפ"ז נִיחָא הָא דְהוֹצְרָהּ הַגַּמ' לְאִיבְעִית אִימָא דְהָא לְפִי תִירוּץ הַשְּׁנִי עֲדִינָן אִינוּ מְתוֹרֵץ הַקְּוִשָּׁיָא מִפ"ו וּלפ"ז לֹא הָוּה לִיה לְהַגְמ' לְהַנִּיחַ הַתִּירוּץ הֶרְאֵשׁוֹן וּלְפִי דְבָרֵינוּ א"ש דְהִנֵּה לְפִי תִירוּץ הַא' יְהִי מוּכַח חִיּוּב הָעֵבֶד בְּמִיִּלָּה וְא"כ תְּקַשֵּׁי א"כ יְהִי כְּשֶׁר לְעֵדוּת וְאִין לְעֵשׂוֹת ק"ו מְאִשָּׁה דְמָה לְאִשָּׁה שְׁפָן אִינָה חֲיִיבָת בְּמִיִּלָּה.

וְלִיפָא לְמִימַר קִטּוֹן יוֹכִיחַ וּלְכַף הַוּוֹצְרָהּ הַגַּמ' לְתִירוּץ הַשְּׁנִי דְבִאֲמַת לֹא הַוּוֹנְהָרוּ ב"נ לְכַתְּחִילָה בְּמִיִּלָּה. וְא"כ אִין לְהַכְּנִיס עֵבֶד לְכַתְּחִילָה כַּנ"ל וְהִנֵּה לר' יְהוּדָא דְמַמְעֵט עֵבֶד מְעַדוּת מְקָרָא דְלֹאֲחִיו דְעֵבֶד אִינוּ בְּכָלל אַחְוָה יֵשׁ לוֹמַר כְּתִירוּץ הֶרְאֵשׁוֹן דְּבִאֲמַת הַוּוֹנְהָרוּ ב"נ עַל מִיִּלָּה וְיִהְיֶה עֵבֶד בְּאֲמַת חֲיִיב בְּמִיִּלָּה וְאִין הַכְּרַח לְדִידְנָי לֹמַר כְּתִירוּץ הַשְּׁנִי אֲכֹן אַחְרֵי שְׁלִדְדִין מְוַכְרַח כְּתִירוּץ הַשְּׁנִי לְמָה לְנוּ לְעֵשׂוֹת פְּלוּגְתָא וי"ל דְגַם ר' יְהוּדָא ס"ל כֹּן אַף שְׁאֲלִיבִי אִין הַכְּרַח לֹמַר כְּתִירוּץ הַשְּׁנִי וַיְבַרֵּךְ לְשׁוֹן וְאִינוּ אִין לְנוּ דְאִינוּ לְשִׁיטְתֵינוּ מְוַכְרַחִים אִינוּ לֹמַר דְעֵבֶד אִינוּ מְצֻנָּה בְּמִיִּלָּה וְא"כ מוּכַח דְלֹא הַוּוֹנְהָרוּ ב"נ עַל מִיִּלָּה דְאִם הִיוּ מְוַזְהָרִים הִי נְשָׂאָר עֵבֶד עַל חִיּוּבוֹ אַף שְׁנִיטְלָה מְב"נ בַּמ"ת וְא"כ אִין לְנוּ אֲלֵא גִיד הַנְּשָׂאָה וְאֲלִיפָא דר"י אֲכֹן לר"י בְּעֵצְמוֹ יֵשׁ לוֹמַר דְאִיפָא עוֹד אַחְרֵינוּ מִיִּלָּה אֲכֹן לְפִי שִׁיטְתֵינוּ מוּכַח כְּתִירוּץ הַשְּׁנִי וְא"כ מוּקְמִינָן דְגַם ר"י ס"ל כֹּן פְּדִי שְׂלֵא לְעֵשׂוֹת פְּלוּגְתָא אַחְרֵי שְׁאִין הַכְּרַח לְזֶה שְׂאֵף שְׁלר"י אִין הַכְּרַח לֹמַר כְּתִירוּץ הַשְּׁנִי אֲכֹן אִין הַכְּרַח לְהִיפָדִי: ה א) רַמְב"ם בַּפ"ז מְהַלְכוֹת מְאָכְלוֹת הָאֶסוּרוֹת כְּתִב וְז"ל כְּתִיב בַּתּוֹרָה וּבְשָׂר בַּשְּׂדֵה טְרִיפָה לֹא תֹאכְלוּ מִכָּאן אֲזַנְהָרָה לְטְרִיפָה הִינֵנוּ שְׁדַרְסָה אַרְי כו' וְכְתִיב לְכָל תִּשְׁלִיכוֹן אוֹתוֹ אֲלֵא מִיִּירִי בְּעַנְיָן שְׂאִינוּ יְכוֹל לְחִיוֹתוֹאִינוּ רְאוּי אֲלֵא לְכָל וְיִלְפִינָן מְהַכָּא דְטְרִיפָה אִינָה חֲזִיָּה וְנוֹשָׂאֵי כָּלִיו תְּמַהוּ עָלֵיו דְבָרִישׁ פ' אֵלוּ טְרִיפּוֹת אִימָא אָמַר ר"ל רִמְזוּ לְטְרִיפָה מַה"ת מְנִינָן כְּתִיב זֹאת הַחֲזִיָּה חִי אֲכֹל כו' מִשְׁמַע דְמַהַכָּא יִלְפִינָן דְטְרִיפָה אִינָה חֲזִיָּה וְהַרְמַב"ם יִלְיָף לָה מִן לְכָל תִּשְׁלִיכוֹן אוֹתוֹ וְאִמָּאֵי לֹא נִיחָא לִי מִהַאי קָרָא דְיִלְיָף מִינֵיהּ ר"ל.

וּלְעַנ"ד נִרְאָה לִינִישָׁב זֶה בַּעֲזַה"ת דְהִנֵּה הַרְשָׁב"א וְהַר"ן כְּתִבוּ דְהִנֵּה לְמֵאֵי נַפ"מ כְּתִבָּה זֹאת הַתּוֹרָה דְטְרִיפָה אִינָה חֲזִיָּה. וְכְתִבוּ דַנַּפ"מ לְסַפֵּק טְרִיפָה דְמִשְׁהִינָן י"ב חוֹדֶשׁ וְאִם חֲזִימָה בְּנוֹדָאֵי כְּשֶׁרָה הִיא דְטְרִיפָה אִינָה חֲזִיָּה.

וְנִרְאִיתִי בַּס' פְּרָדָס דוֹד שְׁהַקְשָׁה לְשִׁיטַת הַרְמַב"ם דְסַפֵּק דְאוֹרִינְתָא מַה"ת לְקוֹלָא וְא"כ לִיפָא לְתַרְץ כְּתִירוּץ הַר"ן הַנ"ל דְלְכַף כְּתִבָּה הַתּוֹרָה דַנַּפ"מ לְסַפֵּק טְרִיפָה שְׁיִועִיל שְׁהִינִת יב"ח פִּינָן דְסַפֵּק מַה"ת מוֹתָר וְלֹא צְרִיף לְשֶׁה"י מַה"ת וְכְתִב שְׁזָה תְּמִיָּה גְדוּלָּה.

ולענ"ד לק"מ דהא פתב מהרימ"ט הובא בפשער המלך דהיכא דאיכא לברורי אף להרמב"ם ספק מה"ת אסור וא"כ י"ל דלכך איצטרריך קרא דיועיל שהיית יב"ח אף בטריפה פזו שיש לברר ע"י בדיקה אחר שחיטה וא"כ בספק זה אף להרמב"ם מה"ת לחומרא או י"ל דשהיית יב"ח גופא זהו הבירור וספיקא מה"ת לקולא היכא דליכא לברורי בשום אופן וזה ברור: ב) ומעתה הנה קשה לי לפי מה שבארנו דהקרא אתי לאשמענו שיועיל אף בטריפה דאיכא לברורי שהיית יב"ח דאף דנימא דשהיית יב"ח זהו הבירור עכ"ז מדקרא סתמא קתני מוכח דבכל גונוי מייירי הקרא אף בטריפה פזו שיש לברר אחר שחיטה עכ"ז מועיל שהיית יב"ח וקשה דהנה המהרש"ל בפ' אלו טרפות סי' נ' הובא בפ"ד סי' נ"ז ס"ק מ"ח פתב דהא דטריפה אינה חיה היינו רנבא דרנבא אכל מעוט יש שחיות וא"כ צ"ל הא דמועיל שהיית יב"ח לספק טריפה הוא מטעם דאזלינו בתר רנבא אף דמעוט טריפות חיות.

וא"כ תקשי דהנה (בחולין דף י"ב) מיבעי' ליה להגמ' מנלן דאזלינו בתר רנבא ויליף לה מפמה דוכתי ולבסוף הסוגיא רב אשי אמר אתיא משחיטה עצמה דאמר קרא ושחט ואכל וליחוש דלמא במקום נקב קשחית.

אלא אמר רב אשי אמריתא לשמעתיא קמיה דרב כהנא ואמר לי דלמא היכא דאפשר אפשר (לעמוד על הבירור בודקין ולא סמכינו ארנבא) והיכא דלא אפשר לא אפשר (נהני פולהו משום דלא אפשר) דאלת"ה לר"מ דחייש למיעוטא ה"נ דלא אכל בשור וכ"ת ה"נ פסח וקדשים מאי איכא למימר (א"ו אכיל דסמיה ארנבא היכי דלא אפשר ואפ"ה פליג בקטן וקטנה משום דאפשר) ה"נ היכא דאפשר וכו' (וילדין נמי היכא ילפינו מינה א"ו הלמ"מ הוא).

ועיין בס' פסח נבחר שכתב דלפי מסקנא דהכא דיש חילוק בין אפשר ללא אפשר שוב לא קשה שום קושיא שהקשו המפרשים אמאי לא יליף מכתוב זה או מזה עיין בספריהם של אחרונים שהרבו להקשות בזה כי על כל הקושיות שייך תירוץ דמייירי בדלא אפשר לכך אזלינו בתר רנבא.

וקשה לי לפי שיטת הרמב"ם דספק מה"ת לקולא וא"כ צ"ל דקרא דזאת החיה לר"ל דיליף מיניה דטריפה אינה חיה אתי לאשמענו דספק טריפה אף בטריפות שיכולים לברר דלא אמרינו בה ספק להקל ג"כ מועיל שהיית יב"ח.

והנה הא דמועיל שהיית יב"ח כבר הבאתי דברי מהרש"ל דהוא מטעם רנבא דהא מעוט חיות וא"כ מוכח מהאי קרא דאף בספק שיכולים לברר ג"כ אזלינו בתר רנבא וא"כ אמאי לא הוכיח הגמ' בחולין מהאי קרא דאזלינו בתר רנבא אף היכי דאיכא לברורי וגם קשה הלכה למה לי דמהאי קרא מוכח דאזלינו בתר רנבא אף היכי דאפשר.

ונ"ל דמשום קושיא זו יצא לו להר"מ ז"ל דכולי' תנאי ואמוראי דבחולין לא ילפי מקרא דר"ל דטריפה אינה חיה דא"כ קשה פנ"ל ורק אינהו ילפי מקרא דלכלב תשליכון אותו דהפתוב הנה מייירי בדיוסה ונהנה לכל הטריפות יש בדיקה לאחר שחיטה משא"כ לדיוסה אי אפשר לבדוק קודם שחיטה בנושט משום דלנושט אין בדיקה מבחוז שאין

אודם הארס נזכר בו והתוס' מפרשים דהא דפריה הגמ' שם (די"ב) דילמא במקום נקב קשחית היינו מחשש דרוסה.

והנה הרמב"ם בעצמו סובר דאף לנקב אין לנשט בדיקה מבחוץ מכש"כ לדרוסה וא"כ י"ל דאינהו אמוראי דחולין לא ילפי דאזלינו בטר רובא אף היכי דאפשר לברור. די"ל דהא דגילתה לנו התורה דמועיל שהיית יב"ח והיינו מטעם רוב היינו דווקא בספק דרוסה דאי אפשר לברורי דילמא במקום נקב הדרוסה קא שחית לכה מועיל שהיית יב"ח משא"כ היכי דאפשר כגון בשאר טריפות לא אזלינו בטר רובא לכה הוצרכו להלכה למשה מסיני דאף היכא דאפשר אזלינו בטר רובא.

ובאמת לפי מה דאית לן הלכה דאזלינו בטר רובא אף היכי דאפשר למבדק אתי שפיר מה דאנו פסקינן דמועיל שהיית יב"ח אף בכל הטריפות דאיכא לברורי לכה מביא הרמב"ם הפסוק הזה דמסוגיא דחולין מוכח דמקרא זה ילפי לה ולא מקרא דר"ל: ג) ואין להקשות כיון דהפתוב הזה מייירי בדרוסה ואי אפשר לברורי וגילתה לנו התורה דמועיל שהיית יב"ח בספק טריפה כזו.

ותקשי הא באופן זה דליכא לברורי לשיטת הרמב"ם ספק לקולא פנ"ל. אמנם ז"א די"ל דזה גופא שהיית יב"ח זהו הברור והתורה לא גילתה לנו דספק מותר רק היכי דליכא לברורי בשום אופן אף בזה שיכולים לברר ע"י שהיית יב"ח צריכים לברר ולשהות אכן הברור הזה הוא ברור מטעם רוב פנ"ל ויתורץ בזה ג"כ קושיות התוס' (בחולין דף י"ב) יעו"ש: ו א) רמב"ם בפ"ד מהלכות מאכלות אסורות ה"ט פתב וכן השוטה רביעית של סתם יינם מעט מעט וכו' או ששטה מן הדם מעט מעט אם שטה מתחלה ועד סוף כדי שתיית רביעית מצטרפין ואם לאו אין מצטרפין וקשה לי מהא דאיתא בחולין (דף ס"ט) בעובר שהוציא ידו קודם שחיתת אמו דאותו האבר אסור ואין לו תקנה בשחיטה ומיבצי ליה להגמרא שם מהו לגמוע את חלבו.

חלב דעלמא לאו כאמ"ה דמי ושרי הכי נמי ל"ש או דלמא התם אית ליה תקנתא בשחיטה הכא לית ליה תקנתא בשחיטה וקשה לדעת הרמב"ם דשיעור צירוף משקים האסורים הוא בכדי שתיית רביעית וא"כ הכא בחלב זה של עובר שהוציא ידו מעורב בו מעט החלב האסור הינצא מאותו אבר האסור בהרבה חלב הינצא מכל הבהמה וא"כ אם שטה רביעית מחלב של בהמה זו לא יהי בו רק מעט מאותו חלב האסור והנה הא דקיי"ל חצי שעור אסור מה"ת הוא מטעם דחזי לאיצטרופי משא"כ הכא לעולם לא יבוא לידי צירוף דבכדי שיבא לשתיית מאותו חלב האסור צריך לשתיית הרבה רביעית מהחלב של כל הבהמה וא"כ הרי שטה יותר מכדי שתיית רביעית לדעת הר"מ וא"כ מאי מיבעי' לי דבנודאי מותר לשתייתו ואין לומר דמ"מ מדרבנן אסור אף שלא חזי לאיצטרופי א"כ אמאי פסק הרמב"ם בעצמו האיבעי' לחומרא וכתבו נ"כ דהוא מטעם ספיקא דאורייתא ולפ"ד אין זה אלא ספיקא דרבנן ואין לומר דעיקר האיבעי' הוא אם עשו גבינה מן החלב אם מותר לאכלו פי זה מבואר הדוחק דהלשון אינו מורה פן ומשום קושיא זו נראה להוכיח ספיקו של המשנה למלה הלכות ברכות בפ"ג דמסתפק בשתיית הקאווע אם יברר לאחר'י ואע"פ שיש מתחילת השתייה עד סוף השתייה יותר מכדי שתיית רביעית

וכו' שאני הכא משום דדרך שתינתו בך מציטראף אף שיש יותר מכשיעור מתחילת שתינה עד סוף שתינה אחרונה יעו"ש.

וא"כ הכי נמי בחלב זה דדרך שתינתו בך לא בעינו בכדי שתינת רביעית: (ב) אף יש לדחות דהנה פבר הקשה הלח"מ בפ"ב מהלכות שביתת עשור על הרמב"ם שכתב שם ה"ה וז"ל שתינה והפסיק ושתינה אם יש מתחילת השתינה עד סוף השתינה בכדי שתינת רביעית מציטראפין ותיקב והקשה הלח"מ הא פיון דהר"ם ס"ל דהציטרוף הוא בכדי שתינת רביעית וא"כ זה שהפסיק בנתיים הוי יותר מכדי שתינת רביעית.

ותירץ דהו שיעורא הוא לאדם בינוני פדרך שאדם בינוני שותה רביעית ומשפחת לה שנה שתינה מהר ואף שהפסיק לא שקה רק כדי שתינת רביעית של כל אדם עכ"ד. א"כ י"ל דהא דמביעיא ליה בחולין מייירי שיצא קודם שחיתה פחות מעט ממחצה של כל הבהמה וא"כ לא הוי החלב הפשר רק מעט הרבה מהחלב האסור וא"כ משפחת לה שיבא לידי צירוף רביעית של חלב האסור פשישתי יותר מעט משתי רביעיות של החלב וישתי במהירות עד שבכדי שתינת רביעית של כל אדם ישתי יותר משתי רביעיות וידוייק לשון הגמ' מהו לגמנע את חלבו דהפנונה הוא דהאסור בזה משום שיכול לבוא לידי צירוף ע"י גמיעה היינו שישתי מהר וכיון דחזי לאיצטרופי א"כ תו אסור לשתינת אף פדרך כל אדם פדין ח"ש שאסור מה"ת: (ג) ובזה נ"ל בע"ה לתרץ קושניית הכו"פ שהקשה בהא דאיתא בבכורות (דף ה') הטמאים לרבות צירן ורובטון ופריה ל"ל קרא הא קי"ל כל היוצא מן הטמא טמא ומשני ס"ד חלב דעלמא לאו כאמ"ה דמי ושרי ה"נ שרי קמ"ל והקשה הכו"פ אמאי לא קאמר הגמ' חלב דעלמא לא יונק ג"כ מחלב שבבהמה ועכ"ז התורה התירה ה"נ ל"ש עכ"ד.

אכן לפי דברינו א"ש דבאמת משום אסור חלב לא קפדינו כלל פיון דמעט הוא החלב המתהנה מהחלב נגד כל החלב מפל הבהמה וא"כ יהי צריף לשתינת הרבה בכדי שתינת רביעית של כל אדם כדי שיצטרף רביעית חלב המתהנה מהחלב וזה אי אפשר אף שישתי מהר וא"כ פיון שאינו יכול לבוא לידי צירוף תו ליכא אסור לך אינו מדייק הגמ' מזה משא"כ בחולין משפחת לה פדרך שפרשתי לעיל (אות ב: ד) אמנם לולי דברי הלח"מ הי' נראה לי ליישב דעת הרמב"ם פדרך נכון בעזה"י דהנה איתא השותה כוסו בבת אחת הרי זה גרגרן.

ובכוס בינוני שהוא רביעית וא"כ הרי חזינו דדרך ארץ הוא להפסיק מעט באמצע השתינה וא"כ מה שנמתן הרמב"ם השעור בכדי שתינת רביעית היינו ע"י הפסק קצת בנתיים פדרך שתינת כל אדם וא"כ שפיר קאמר הרמב"ם שתינה והפסיק אם יש מתחילת השתינה עד סוף השתינה בכדי שתינת רביעית היינו שלא הפסיק יותר מפל אדם חייב ואם לאו היינו שהפסיק יותר אינו מציטראף:.

(ה) והנה תמוהים לי דברי הפרמ"ג בפתיחתו לתערוכות הביא דין מחודש בשם המ"כ בדעת הרמב"ם דאף דקיי"ל דחצי שעור אסור מה"ת הוא היינו דווקא כשהוא בעין אכל ע"י תערוכות הוי דרבנן ואם אכל פחות מפינת בכדי אכילת פרוס הוי רק מדרבנן וקשה

לדעת הר"מ בעצמו דשתית משקים הוא בכדי צירוף רביעית א"כ מאי מיבעיא לי להגמ' שם מהו לגמוע את חלביו הא התם בכל רביעית מעורב מחלב טהור וא"כ לא הוי רק ח"ש של חלב האסור ע"י תערובות והוי ספקא דרבנן וא"כ אמאי פסק האיבעיא לחומרא ולדבריו א"א לתרץ פנ"ל דמשפחת לה שישפחה מהר דלפ"ז תקשי לשון הרמב"ם שפסק בפ"ה מה' מא"ה והחלב הזה אסור לשותותו דמשמע דרף שתית פל אדם ואמאי הא יהי רק ח"ש ע"י תערובות ואינו רק מדרבנן וא"כ הו"ל למיזל לקולא בהאבעיא זו: ו) והנה אי נימא פדעת המ"כ פדעת הר"מ דח"ש ע"י תערובות אינו רק מדרבנן יש לינישב בזה דברי הר"מ בהלכות מלכים שפסק החותף בפשר מן המפרקסות לישראל שרי ולב"נ אסור וכבר תמה הכ"מ ולהח"מ ונהרי בפרייתא (בחולין דף ל"ג) תניא דלא כראב"י דאחד עובד כוכבים ואחד ישראל מותרים ביה ולא איתותב הגמ' מזה.

והנה ראיתי להראש יוסף שכתב וז"ל וי"ל דלריש לקיש דאמר דח"ש מותר מה"ת ע"כ פליגי תנאי אי אמרינן מי איכא מידי דלישראל שרי ולב"נ אסור או לאו דלר' מאיר ובחכמים (בדף ק"ב) דאמ"ה אינו נוהג בטמאים לישראל ולב"נ נוהג אף בטמאים.

וא"כ איכא מידי דלישראל שרי ולב"נ אסור היינו משהו בפשר עם גידים ועצמות של טמאה דלב"נ דנוהג אמ"ה אף בטמאה אסור מה"ת ולישראל הוי ח"ש ומותר מה"ת. ובריייתא דתניא פנותיה אחד ישראל ואחד עובד כוכבים מותר דליכא מידי ע"כ ס"ל דאמ"ה נוהג בטמאה כר"י התם.

והנה הסברא החיצונה דליכא מידי דלישראל וכו' וע"כ פליגי תנאי בהדסברא וראב"י אפשר דסובר כר"ל ולא קשיא מבריייתא לדידיה דאיהו סובר בחכמים דאמ"ה אינו נוהג בטמאה לישראל וע"כ איכא מידי וכו' ומה דאיתא תניא דלא כראב"י הוא לדידן דפסקינן כר"י דח"ש אסור מה"ת וא"כ אין ראי' לומר דאין הלכה כההו ברייתא דהנכרי.

ומיהו להר"מ קשה דהא איהו פסק כר"י דח"ש אסור מה"ת ואמאי דחה הוה ברייתא מהלכה עכ"ד. אמנם לפי דברי המ"כ פדעת הר"מ דח"ש ע"י תערובות מותר מה"ת א"ש דלר"מ דס"ל דאמ"ה אינו נוהג בטמאה לישראל ולב"נ נוהג בע"כ מוכח דס"ל דאיכא מידי וכו' ואף דישאל ג"כ אסור משום ח"ש משפחת לה פגון שאכל האבר ע"י העצמות והגידים נדוכים ומטורפים יחד וא"כ לב"נ דנוהג אסור אמ"ה חייב משא"כ לישראל פיון דהוי ע"י תערובות מותר מה"ת וא"כ בע"כ איכא מידי וכו' וע"כ פסק דלא כבריייתא דהנכרי: ז) ועפ"ז יש לבאר הגמ' דחולין (דף צ"ח) שהיא פלגא דזיתא דתרבא דנפל לדקולא דבשרא סבר מר בר ר"א לשיעורי בתלתין פלגא דזיתא א"ל אבוה לאו אמינא לה לא תולזל בשעורא דרבנן ועוד ח"ש אסור מה"ת וקשה איהו ס"ד דמר בר ר"א לשעורי בתלתין.

ונראה דמר בר ר"א הוי ס"ל כי היכי דחזינן דהקילו בח"ש אף למאן דס"ל דאסור מה"ת עכ"ז ע"י תערובות אינו אסור רק מדרבנן הרי חזינן דע"י תערובות הקילו פן הי' ס"ל לדידיה שפסק כר"ל דח"ש מותר מה"ת אם הוא ע"י תערובות מקלינן טפי ואף בפחות מששים מקלינן וקיל משארי איסורי דרבנן ועל זה השיב ליה אבוה לא תולזל בשעורא דרבנן ולא מקלינן טפי משאר אסור דרבנן אף דמקלינן למאן דס"ל דח"ש אסור מה"ת עכ"ז יש טעם לחלוק ביניהם ועיין בש"ף ביור"ד הלכות שבועות לסי' רל"ט: א)

רמב"ם פ"ה מהלכות שבועות הלכה ח' פסק שאם נשבע שיאכל פחות מפזית נבילה וטריפה שחייב משום שבועת ביטוי.

ותמה עליו הפרמ"ג בפתיחתו להלכות שחיטה כיון שהרמב"ם בעצמו פסק בהלכות שחיטה דנזבחה הוי עשה ולא תיקון הלא כהריצב"א עיין בתוס' בשבועות (דף כ"ד) ד"ה האוכל. והנה הא דבעינן פזית בכל איסורי תורה הוא דווקא היכי דהוי אסור לאו משא"כ היכי דהוי אסור עשה הוא אף בפחות מפזית.

והנה כתב התוס' בשבועות (דף כ"ג ע"ב) דאין שבועה חל על עשה. וכן נראה מדברי הר"מ וא"כ אמאי חל השבועה על ח"ש נבילה הא הוי עשה של נזבחה כיון שאינה נזבחה ונהו אף בפחות מכשיעור יעו"ש: ב) ולדעתי נראה ליישב דברי הרמב"ם בענין דהפרמ"ג בפתיחתו הנ"ל מסתפק אי קאי העשה של נזבחה גם על עוף אף אי נימא דיש שחיטה לעוף מה"ת עכ"ז הא נזבחה מבקרה ומצאנה כתיב יעו"ש.

והביא שם מחלוקת הפוסקים בזה דלפי דעת ר"י נראה דעל עוף לא קאי עשה זו ולפ"ז א"ש דהנה שבועה חל בכלל לבטל את המצוה כגון שנשבע שלא יאכל מצה אסור לאכול מצה כליל פסח.

והוא מהירושלמי הביא התוס' בשבועות (דף כ"ד) וכן הרמב"ם הביאו להלכה והכא נמי כיון שנשבע שיאכל נבילות סתם פחות מפזית וזה פשוט דשם נבילה כולל תחתיו גם נבילה של עוף, ובעוף על ח"ש ליכא עשה זו של נזבחה וכיון שחל על עוף חל ג"כ על נבילת בהמה בכלל נמצא שפיר פסק הרמב"ם שאם נשבע שיאכל ח"ש נבילה דחייב משום שבועת ביטוי.

ואין לומר הא דחל בכלל לבטל את המצוה היינו בנשכ ואל תעשה כגון שלא יאכל מצה אבל לא בקום ועשה והכא הוי קום ועשה וכמו שחילק ר"י בתוס' שבועות שם בד"ה אלא. יש לומר דהרמב"ם יסבור פתרוץ הריצב"א הובא בתוס' שם דל"ש בין שוא"ת ובין קום ועשה לעולם חל בכלל לבטל את המצוה רק העיקר תלוי שלא יזכיר האסור בפירוש כגון שלא אוכל מצה דשם מצה כולל תחתיו מצה של מצוה ושל רשות כן ה"נ שם נבילה פחות מפזית כולל ג"כ נבילה של עוף ובעוף על ח"ש ליכא עשה ואינו מן שבוע ועומד על זה.

והנה לשון הרמב"ם בפ"ה מהלכות שבועות הי"ח שהביא הירושלמי יש לפרש כמו שפירש הריצב"א דברי הירושלמי עיין בתוס'. והנה לא הבנתי דברי רבינו החזק יעקב בסי' תפ"ה שכתב שמלשון המחבר שם מוכח דס"ל כפירוש ר"י בתוס' ואנכי לא ידעתי איך מוכח מזה דהא כמו שפירש הריצב"א דברי הירושלמי כן יש לפרש דברי המחבר וכן מוכח בהדיא בתנאים (סי' ע"ג ס"ק ד') שלא פירש דברי המחבר כן והביא שם שגם דעת הרא"ש כהריצב"א עיי"ש: ג) והנה יש להוכיח ב"ה שהרמב"ם סובר כשיטת הריצב"א דהעיקר תלוי שלא יזכיר האסור בפירוש ויהי' מיושב קושיות השער המשפט שתמה על הרמב"ם.

דהנה הסמ"ע ריש הלכות עדות הביא דברי מהרי"ו דאם שום עד שייאמר שאין רשאי לגלות ולהעיד מפני שקיבל עליו בסוד שלא לגלות הדבר אז אותו בע"ד שאמר לו מבלי לגלותו יתיר לו עכ"ל.

ובט"ז תמה עליו דהא אפילו התרה אינו צריך דהוי נשבע לבטל את המצנה וכמו בחרמי הקהל. ובספר שער המשפט תמה ביותר ממשנה מפורשת בשבועות.

וכתב לתרץ פיו דעיקר הדין שאינו חייב לילה ולהעיד רק כשהבע"ד תובע אותו וכמו שפסק הרמב"ם (בפ"א מהלכות שבועות ה' י"ב) על פן במשנה שבועות דשם מייירי ע"י תביעה מבע"ד שילך ויעיד לו לא חל השבועה דהוי נשבע לבטל את המצנה משא"כ מהרי"ו מייירי היכי שעדיין לא תבע אותו הבע"ד שילך ויעיד לו ואז חל בכולל היכי שלא יתבענו וליכא מצנה ואסור להעיד חל ג"כ כשיתבע אותו הבע"ד אכן, לפ"ז תמה על הרמב"ם (שפ"ה מהלכות שבועות הט"ו) פתב וכן הנשבע לחבירו שלא אעיד לך עדות זה שאני יודעה וכו' הרי זה לוקה משום שבועת שוא ועושה את המצנה שנשבע לבטלה.

וקשה אמאי לא חל בכולל פנ"לעכ"ד. אמנם אם יספור הרמב"ם כשיטת הריצב"א דהיכי דמזכיר האסור בפירוש לא חל אף בכולל א"ש פיון שמזכיר בפירוש שלא יעיד לו.

ולשון זה הוי מזכיר האסור וראי' לזה ממה שהביא הטור א"ע (סי' קי"ח) תשובת הרא"ש בנשבע שלא ליקח אשה על אשתו ואשתו אינה ראויה להוליד דלא הוי נשבע לבטל את המצנה וכתב התומים (בסי' ע"ג ס"ק ד') דאין הטעם משום דחל בכולל מגו דחל על נשים זקנות ואילונית דהא פאן הזכיר ולשיטת ריצב"א אינו מועיל כולל כשהזכיר רק הטעם משום דיכול לקיים פו"ר בפלגש עיי"ש וא"כ ה"נ כשנשבע שלא יעיד לו הא הרי מזכיר ג"כ אף כשיתבע אותו ולא חל אף בכולל כמו בנשבע שלא ישא אשה דנחשב מזכיר האסור וא"ש דברי הרמב"ם דקאי בשיטת הריצב"א ואחרי שהוכחנו בע"ה שהרמב"ם סובר כהריצב"א מסולק ג"כ קושיות הפרמ"ג על הר"מ כאשר בארנו (אות ב: ד) והנה יש לפשוט ספיקותו של הפרמ"ג ולהוכיח דבעוף ליכא עשה של וזבחה.

דהנה לכאורה דברי הפרמ"ג תמוהים שכתב דאסור עשה של וזבחה הוי אף בח"ש דא"כ תקשי סוגיא ערוכה בשבועות (דף כ"ג) דפליגי ר"י ור"ל בפירושא דמתניתין בנשבע שלא יאכל נבילות וטרופות דחל עליו השבועה.

ואמאי הא מושבע ועומד הוא. ומוקי לה ר"י בכולל דברים המתרים עם האסורים ור"ל מוקי לה בח"ש ואמאי חל לר"ל על ח"ש הא איכא עשה ולשיטת הפרמ"ג העשה הוא אף על ח"ש ואח"כ מצאתי שתמה עליו ג"כ בס' עמ"א.

ונראה ליישב דר"ל לשיטתיה דס"ל אין שחיטה לעוף מה"ת (בגזיר דף ל"ג) ולדידן ליכא עשה זו בעוף וכן כתב הפרמ"ג. דזה פשוט דאף מאן דס"ל אין שחיטה לעוף מה"ת עכ"ז נחירה בעי.

והנה זה שנשבע שיאכל ח"ש בנודאי אהיתרא קא משתבע היינו ע"ד שאינו מושבע על זה מהר סיני ובנודאי דעתו על ח"ש של עוף דליכא עשה זו ועיין בגמ' שם (דף כ"ב

ע"ב) או דלמא פֿינן שאָמר שלא אוכל דעתו אפֿזית משמע דוּןקא משום שאָמר שלא אוכל והזכיר לשון אכילה אַבְל בְּלֵאוּ הֵכִי דַעְתּוֹ אֶהְתִּירָא וּא"כ י"ל דְּמִיָּרִי שְׂאָכֵל ח"ש שֶׁל גְּבִילַת עוֹף וּא"ש דְּלִיפָא עֲשֵׂה זֵו.

אָכּוּ עֲדִינן תְּקִישֵׁי הָא דְקָאָמַר שֶׁם בְּשֶׁלְמָא ר"י לָא אָמַר כּר"ל מְשׁוּם דְּמוֹקִים לָהּ כּד"ה וְאַמַּאי לָא קָאָמַר דְּלִכְף לָא אָמַר כּר"ל מְשׁוּם דַּס"ל יֵשׁ שְׁחִיטָה לְעוֹף מֵה"ת וּא"כ אָף בְּעוֹף אִיפָא עֲשֵׂה זֵו וְלֵא חֵל שְׁבוּעָתוֹ עַל ח"ש כַּנ"ל אֶלְא וּנְדָאִי אָף מֵאֵן דַּס"ל יֵשׁ שְׁחִיטָה לְעוֹף מֵה"ת עַכ"ז בְּעוֹף לִיפָא עֲשֵׂה זֵו.

אָף יֵשׁ לְדַחֲוֹת דְּאִיפָא לְמִימַר דְּזֵה בְּאַמַּת פְּנוּנַת גַּמ' דְּמוֹקִים לָהּ כּד"ה הִיָּנוּ אָף לְמֵאֵן דַּס"ל דְּיֵשׁ שְׁחִיטָה לְעוֹף מֵה"ת וְיִהְיֶה מְתוּרָץ בְּזֵה קוּשְׁיַת הַתּוֹס' שֶׁם ד"ה דְּמוֹקִי וְנ"ל וּא"ת וְלוֹקְמִי בְּמִפְרָשׁ וּד"ה אָכּוּ לְפִי דְּבָרֵינוּ א"ש דַּעכ"ז לָא אָתִי כּד"ה רַק כְּמֵאֵן דַּס"ל דְּאִין שְׁחִיטָה לְעוֹף מֵה"ת: ה) וְהִנֵּה מְסוּגְיָא זֵו יֵשׁ לְהוֹכִיחַ דְּלֵא פְּהֵרִיטְבָּ"א שְׁפַתְבּ דַּעֲשֵׂה שְׂאִינָה זְבוּחָה קָאִי אָף עַל דְּבָרִים טְמֵאִים כְּשֶׁקְצִים וּרְמָשִׁים הוּבָא בְּמִשְׁנֵה לְמַלְךְ דְּלִפִּי דְּבָרֵינוּ תְּקִישֵׁי עֲדִינן אַמַּאי חֵל לר"ל בְּנִשְׁבַּע עַל ח"ש הָא בְּמִתְנִיתָן ג"כ שְׁקָצִים וּרְמָשִׁים קַתְנִי וְעֲשֵׂה הָנִי אָף עַל ח"ש או יֵשׁ לְהוֹכִיחַ לְהִיפָּךְ פְּדָבְרֵי הֵרִיטְבָּ"א דְּהִנֵּה לְכַאוּרָה קָשָׁה אַמַּאי לָא מוֹקִי הַמְשָׁנָה כְּגוֹן שְׁנִשְׁבַּע שְׁלֵא יֵאָכֵל גְּבִילוֹת וּטְרִיפּוֹת שְׁקָצִים וּרְמָשִׁים בְּיַחַד לְפִי מֵה דְּקִי"ל אִיסוּרִים מְבִטְלִים זֵא"ז וְאָף אִי נִימָא דַּמ"מ אָסוּר דְּאוּרִייתָא אִיפָא עַכ"ז פֿינן דְּמִלְקוֹת לִיפָא חֵל הַשְּׁבוּעָה וְעִינן בְּפִרְמ"ג א"ו מוּכַח דְּאָף בְּשֶׁקְצִים וּרְמָשִׁים אִיפָא עֲשֵׂה שֶׁל וְזְבוּחָת וּא"כ לְגַבִּי עֲשֵׂה לִיפָא בְּטוּל דְּבִכּוּלָּם אִיפָא הַעֲשֵׂה וְלֵא חֵל הַשְּׁבוּעָה: ו) אָכּוּ עִיקַר דְּבָרֵי הַפִּרְמ"ג שְׁחִיזְדֵּשׁ לָנוּ דַּעֲשֵׂה הָנִי אָף בַּכ"ש יֵשׁ לְעִינן בּוּ טוּבָא, הַתּוֹס' בְּחֻלּוּי (דָּף ל"ג) ד"ה מִי אִיפָא מִיִּדֵי הַקָּשׁוּ דְּהָא אַמ"ה אִינוּ נוֹהֵג בְּטְמֵאִים לִישְׂרָאֵל וּב"נ לַכ"ע מְוַזְקֵר עַל הַטְּמֵאָה פְּטְהוּרָה וְתִירְצוּ דַּמ"מ אָסוּר לִישְׂרָאֵל מְשׁוּם טְמֵאָה תּוּ הַקָּשׁוּ לר"מ דַּס"ל דַּאמ"ה אִינוּ נוֹהֵג אֶלְא בְּבִהְמָה טְהוּרָה בְּלַבַּד וּלְב"נ נוֹהֵג אַמ"ה אָף בַּחֵי' וְעוֹף וְתִירְצוּ דַּמ"מ אָסוּר לִישְׂרָאֵל מְשׁוּם הַעֲשֵׂה שְׂאִינָה זְבוּחָה.

וְהַקָּשׁוּ עוֹד דְּהָא לְב"נ מְשׁוּם אַמ"ה מְצַטְרַף גִּידִים וְעֲצָמוֹת וְלִישְׂרָאֵל בְּעִינן פְּזִית וְכו'. וְהִנֵּה לְדְבָרֵי הַפִּרְמ"ג דַּעֲשֵׂה הָנִי אָף בַּכ"ש א"כ גַּם לִישְׂרָאֵל אָסוּר בַּכ"ש וְהִנֵּה לְכַאוּרָה הִיא אֶפְשָׁר לִזְמַר דְּהַתּוֹס' סְבָרִי כָּאֵן כְּשִׁיטַת הֵרִיב"א דְּלִיפָא עֲשֵׂה שְׂאִינָה זְבוּחָה רַק הוּא תִּיקוּן הַלָּאוּ דַּאמ"ה.

אָף ז"א פֿינן דְּכָאֵן מִיָּרִי בְּחִזָּה וְעוֹף וְלֵמֵאֵן דַּס"ל דְּלִיפָא אָסוּר וּא"כ לִיפָא לְמִימַר דְּהַעֲשֵׂה מְתַקֵּן הַלָּאוּ דְּהָא לִיפָא לָאו. וְהִנֵּה מְדוּסְק קוּשְׁיָא זֵו נִרְאֵה דְּקוּשְׁיַת הַתּוֹס' קָאִי עַל טְמֵאִים דְּלִישְׂרָאֵל דְּלִיפָא אָסוּר אַמ"ה בְּעִינן פְּזִית.

וְשֶׁם לִיפָא עֲשֵׂה שֶׁל וְזְבוּחָת דְּנִימָא דְּהוּי אָף עַל כָּל שֶׁהוּא וּא"כ מוּכַח מִדְּבָרֵי הַתּוֹס' ג"כ שְׁלֵא פְּדָבְרֵי הֵרִיטְבָּ"א שְׁפַתְבּ דַּעֲשֵׂה זֵו קָאִי גַם עַל טְמֵאִים: ז) וְע"פ דְּבָרֵי הַפִּרְמ"ג דַּעֲשֵׂה הָנִי אָף בַּכ"ש נִרְאֵה לְתַרְץ קוּשְׁיַת הַמ"ל בְּהַלְכוֹת יְסוּה"ת שֶׁהַקָּשָׁה עַל הַתּוֹס' שְׁמוּכַח בְּכַמָּה זְבוּכְתִּיָּה דַּס"ל דְּשֶׁלֵּא כְּדָרְךְ הִנָּאָה כָּל אִיסוּרֵי תוּרָה מְוַתֵּר לְגַמְרֵי מֵהָא דְּאִיתָא בְּפִסְחִים אַר"י כָּל אִיסוּרִים שְׁבַתוּרָה אִין לוֹקִין עֲלֵיהֶם אֶלְא כְּדָרְךְ הִנָּאָתָן לְמַעוּטֵי מַאי לְמַעוּטֵי הַנִּיחַ חֵלֵב שׁוֹר הַנְּסָקֵל ע"ג מִפְתּוֹ שְׁפָטוּר וְכַש"כ אוֹכֵל חֵלֵב חֵי שְׁפָטוּר מוּכַח בְּהִדְיָא דְּאִינוּ לוֹקֵה אַבְל אִיסוּרָא מִיָּהוּ אִיפָא.

אָכּוּ לְפִי דְבָרֵינוּ א"ש פִּינוּ דְהַגְמָרָא בְּעֵי לְמַנְקֻט חֵלֶב חַי וְסַתְּמָא חֵלֶב פּוֹלֵל בֵּין חֵלֶב שְׁחוּטָה בֵּין חֵלֶב נְבִילָה וְחֵלֶב נְבִילָה אִיכָא עֲשֵׂה שְׁל וְנִבְחַתָּ דְהוּי אַף עַל כָּל שְׁהוּא. וְהִנֵּה פְתַב הַמְהַרְשָׁ"ל בְּשִׁבּוּעוֹת (דף).

כ"ג ע"ב) דְהִיכִי דְאָסוּר בְּכָל שְׁהוּא אַף שְׁלֵא פְדָרְךָ הִנְאָתָן אָסוּר וּלְכַף לֹא מְצִי לְמַנְקֻט מוֹתֵר מִשׁוּם חֵלֶב חַי: (ח) וּבְזֵה יֵשׁ לְתַרְזַן דְבָרֵי הַרְמַב"ם דְבַפ"ה מְהַלְכוֹת יְסוּה"ת ה"ח פְּתַב וְז"ל בַּד"א שְׁאִין מְתַרְפְּאִים בְּשַׁאֲרַי אִיסוּרִים אֲלֵא בְּמִקּוּם סַפְנָה בְּזִמְן שְׁהִם פְּדָרְךָ הִנְאָתָן פְּגוּן שְׁמַאכִילִים אֶת הַחוּלָה שְׁקִצִים וּרְמָשִׁים וְכו' אֲבָל שְׁלֵא כַד"ה פְּגוּן שְׁעוֹשִׁין לֹא רְטִיָּה אוּ מְלוּגְמָא מְחַמֵּץ אוּ מְעַרְלָה וְכו' וְהִנֵּה פְּאֵן לֹא הִזְכִּיר חֵלֶב חַי וְהִנֵּיחַ לְשׁוֹן הַגַּמ'.

ובפי"ד מה' מהא"ס פְּתַב כָּל הָאוֹכְלִים הָאָסוּרִים אִינוּ חַיִּיב עֲלֵיהֶם עַד שְׁיֵאכְלֻם פְּדָרְךָ הִנְאָתָן אֲבָל שְׁלַכְד"ה פְּטוּר פִּיצַד הָרִי שְׁהַמְחָה אֶת הַחֵלֶב וְאֲכָלוּ כְּשִׁהוּא חִם עַד שְׁנִכְנְוָה גְרוֹנוֹ אוּ שְׁאָכַל חֵלֶב חַי וְכו' אוּ שְׁאָכַל אֲנָכַל הָאָסוּר אַחֲרֵי שְׁהִסְרִיחַ וְהִבְאִישׁ וְכו' הָרִי זֶה פְּטוּר וְלָמָּה פְּאֵן הִזְכִּיר חֵלֶב חַי הוּא הַדְּבָר אֲשֶׁר בְּאָרְנוּ דְהַתָּם לְכַתְּחִילָה לְהַתְּרַפְּאוֹת אָסוּר בְּחֵלֶב חַי שְׁל נְבִילָה דְהָא אִיכָא עֲשֵׂה דְשְׁאִינָה זְבוּחָה דְהוּי אַף בַּכ"ש וְאַף שְׁלַכְד"ה אָסוּר וּלְכַף לֹא נִקֻּט חֵלֶב חַי דְאָז הִי צְרִיךְ לְבָאָר דְמִיָּרִי דְוּוּקָא בְּחֵלֶב שְׁחוּטָה וְאִין זֶה דְרַכּוּ מִשָּׂא"כ הָתָּם בַּה' מ"א גְּבִי פְטוּר נִקֻּט שְׁפִיר ג"כ חֵלֶב חַי דְבִאָמַת חַיִּיב אִין בּוּ פִּינוּ דְלִיכָא רַק אָסוּר עֲשֵׂה: ט) וְיֵשׁ לְתַרְזַן בְּזֵה מַה שְׁפָּכַר הַבְּאִתִּי לְעִיל לְהַקְשׁוֹת עַל הַפְּרַמ"ג שְׁהִבִּיא בְּשֵׁם הַמ"כ בְּדַעַת הַרְמַב"ם דְאָף דְקִי"ל ח"ש אָסוּר מַה"ת הִיָּינוּ דְוּוּקָא כְּשִׁהוּא בְּעִין אֲבָל ע"י תְּעַרְבוּת אִינוּ רַק מְדַרְבְּנָן וְאִם אֲכַל פְּחוֹת מְפִזִּית בְּכַדִּי א"פ אִינוּ רַק מְדַרְבְּנָן וְהַקְשִׁיתִי לְדַעַת הַר"מ בְּעֲצָמוֹ דְשִׁיעוּר צִירוּף מְשֻׁקִּים הוּא בְּכַדִּי שְׁתִּית רְבִיעִית א"כ מֵאִי מִיבְעִי לִי לְהַגְמ' בְּחוּלִין מַהוּ לְגַמּוּעַ אֶת חֵלְבוֹ הָא הָתָּם בְּכָל רְבִיעִית שְׁיִשְׁתָּה מְעוֹרְבַת הַרְבֵּה מְהַחֲלֵב הַפְּשֶׁר וּבְכַדִּי שְׁיִבֵּא לְשִׁתוֹת רְבִיעִית מְהַחֲלֵב הָאָסוּר יִשְׁתָּה יוֹתֵר מְכַדִּי שְׁתִּית רְבִיעִית וְא"כ אִמְאִי פְּסַק הַרְמַב"ם הַאִיבְעִיא לְחוּמְרָא עֵינָן בְּמַה שְׁבִאָרְתִּי לְעִיל הַר"מ פִּי"ד מַה' מַה"ס אֲמַנְבִּים לְפִי הַנְּ"ל נִיחָא פִּינוּ שְׁהָאָסוּר בְּאוֹתוֹ אֲבָר הוּא מִשׁוּם אַמ"ה וְא"כ אִיכָא בּוּ אָסוּר עֲשֵׂה שְׁל אִינָה זְבוּחָה דְהוּי אַף בַּכ"ש וְא"כ אַף שְׁלִגְבֵי הִלְאוּ הוּי ח"ש עכ"ז לְגַבֵּי הַעֲשֵׂה הוּי שְׁעוּר שְׁלָם וּלְכַף שְׁפִיר פְּסַק הַר"מ הַאִיבְעִיא לְחוּמְרָא: י) וְהָא לֹא תִקְשִׁי הָא דְקִי"ל דְנְבִילָה שְׁאִינָה רְאוּיָה לְגַר אִינוּ קְרוּי נְבִילָה.

וְהָא מ"מ אִיכָא עֲשֵׂה וְאַף שְׁלַכְד"ה אָסוּר לְפִי סְבֵרַת מְהַרְשָׁ"ל שְׁהַבְּאִתִּי (לְעִיל אוֹת ז) דִּישׁ לְחַלֵּק בֵּין שְׁלַכְד"ה לְאִינָה רְאוּיָה לְגַר דְנִפְסַד הָאוֹכְלֵי לְגַמְרֵי וְזֶה מוֹתֵר לַכ"ע. וְרַאנִי לְזֵה דְהָא ר"ש ס"ל דַּכ"ש לְמַכּוֹת וְלְדְבָרֵינוּ אַף שְׁלַכְד"ה אָסוּר וְהוּא בְּעֲצָמוֹ ס"ל דְנְבִילָה שְׁאִינָה רְאוּיָה לְגַר אִינוּ נְבִילָה וְכֵן מְבִינָא בְּשַׁאֲרַת אַרְי' ס' ע"ה חִילּוּק זֶה.

ועפ"ז יֵשׁ לְתַרְזַן ג"כ קוֹשְׁתֵי הַמ"ל שְׁהַבְּאִתִּי לְעִיל דְהִנֵּה הַתּוֹס' בְּקַדוּשִׁין (דף נ"ח) גְּבִי הַמְקַדֵּשׁ בְּאִיסוּרֵי הַנְּבִיאָה אִינָה מְקוֹדֶשֶׁת הַקְשׁוֹ דְהָא חֲזִי לְהִנְגוּת שְׁלַכְד"ה וְהַקְשָׁה הַמ"ל דְמִשְׁמַע מְדַבְּרֵיהֶם דְשְׁלַכְד"ה אַף אִיסוּרָא לִיכָא וּבְפְסָחִים מִשְׁמַע דַּמ"מ אָסוּר.

וּלְפִי דְבָרֵינוּ א"ש דִּי"ל דְכּוֹנְנַת הַתּוֹס' דְחֲזִי שְׁלֵא כַד"ה הִיָּינוּ שְׁיַעֲשֵׂה מִהֶם עֶפֶר וְיִפְסִידִם לְגַמְרֵי דְזֵה מוֹתֵר לַכ"ע. וְלֹא זְכִיתִי לְהַבִּין דַּעַת הַרְמַב"ם בְּזֵה שְׁבַפִּי"ד מַה"מ אַחֲשַׁב שְׁם ג"כ גְּבִי הַפְּטוּר שְׁלַכְד"ה פְּגוּן שְׁהַבְּאִישׁ וְהִסְרִיחַ וְצְרִיךְ לְהַבִּין דְהָא זֶה מוֹתֵר לַכ"ע וְכִמוֹ שְׁהוֹכִיחַ ג"כ הַשַּׁג"א אֲכֵן מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' בַּמַּק"א מוֹכַח דַּס"ל דְשְׁלֵא כַד"ה מוֹתֵר לְגַמְרֵי:

יא) ובדברינו יש לכונן לשון הגמ' ביומא (נ' פ"ג) מי שאחזו בןלמוס מאכילין אותו אפילו דברים טמאים עד שיאורו עיניו ובשו"ת נודע ביהודא (סי' לו) הקשה על זה לפי הפלל המסור בדינו דמאכילים אותו הקל הקל תחילה א"כ הא יש יותר רבותא אם מאכילין אותו דברים טהורים דהא קיי"ל דאין אסור חל על אסור וא"כ בדברים טמאים ליכא רק אסור לאו בעלמא דלא חל עליהם אסור פרת יו"כ משא"כ בדברים טהורים חל עליהם אסור פרת יוה"כ וא"כ אם יש לפנינו מאכילים טמאים וטהורים יותר טוב להאכילו דברים טמאים ותרץ דלפי מה דקיי"ל דאסור חל על אסור באסור פולל ודלא פ"ר"ש א"כ הוי שפיר רבותא בדברים טמאים אף דאיכא תרתי אסור טמאה ואסור פרת דחל בכלל עכ"ד.

והנה לפי דבריו צ"ל דהמשנה לא אתי כר"ש דס"ל אין אסור וכו' חל בכלל. ולדעתנו נ"ל דהמשנה אתי לכ"ע ואדרבה לפי הפלל דמאכילים אותו הקל תחילה א"כ אם די להאכילו פחות פחות מפשעור אז אסור להאכילו שעור שלם וכמו דפסקינן בשו"ע א"ח ובפחות מפשעור יש יותר רבותא בדברים טמאים לפי מה שכתב הרמב"ם א הבאתיו לעיל דעשה שאינה זבוחה קאי אף על דברים טמאים ועשה זו הוא על כל שהוא כמו שבארתי לעיל וא"כ בדברים טמאים איכא עשה בח"ש משא"כ בדברים המותרים בפחות מפשעור אין בו רק אסור מדאורייתא אבל פרת ליכא לר"י ולר"ל, מותר לגמרי ולכך נקט המשנה דברים טמאים לרבותא וכיון שפידר רבי משנה זו ביומא בע"כ ביו"כ מירי כמ"ש הנוב"י ולכך אף שבשעור שלם הוי יותר רבותא בדברים המותרים משום דשם איכא אסור פרת אבל בפחות מפשעור יש יותר רבותא בדברים טמאים.

ואגב אורחין' אשמעינן התנא דאם יכולים ודי להאכילו בפחות מפשעור אז אסור להאכילו שעור שלם. ולכך נקט הרבותא על פחות מפשעור: יב) והנה מסוגיא דיומא קשה לי על מה שבארנו לעיל דאסור עשה שאינה זבוחה הוא אף בכ"ש.

דהנה איתא שם בפרייתא מאכילין אותו הקל הקל טבל ונבילה מאכילין אותו נבילה דטבל במיתה ונבילה בלאו והנה פתב הר"ן היכא שיש לפנינו חולה מסופן שצריך להאכילו בשר ויש בשר נבילה ויש בהמה לשחוט דיותר טוב לשחוט מלהאכילו נבילה אף שלשחוט הוא אסור סקילה ונבילה אינו רק אסור לאו עכ"ז יותר טוב לעבור אסור חמור פעם אחת מלהאכילו נבילה ויעבור על כל פזית ולפ"ז קשה אמאי היכא דיש לפנינו טבל ונבילה מאכילין אותו נבילה הא בנבילה דאיכא עשה של וזבחה והוי אף בכ"ש א"כ הוא עובר על כל משהו משא"כ בטבל לא יעבור רק על פזית בלאו ונהרי יותר טוב להאכילו אסור חמור מלהאכילו נבילה ויעבור על כל כ"ש בעשה ועי"ש ברא"ש שהביא שיטת רבינו מאיר בדין חולה אם יותר טוב לשחוט וע"ש טעמו והנה מדבריו מוכח שם דס"ל דליכא עשה גבי נבילה וצ"ל דס"ל פשיטת הריצב"א: יג) ועפ"י ה"ל יש לתרץ מה שהקשה מחותני הגאון ר' יהושע אייזיק זללה"ה בספרו עמק יהושע (סי' יד) על הירושלמי דפליגי ר"י ור"ל במבשל נבילה ביו"ט ר"י אמר אינו לוקה ר"ל אמר לוקה שלא הותר מכללו בישול אלא לאכילה בלבד והקשה הא ר"ל ס"ל דח"ש מותר מה"ת וא"כ הא חזי לר"ל לאכלו פחות פחות מפשעור ומזה הוכיח דגם אסור דרבנן מיתי לידי מלקות יעו"ש ולפי דברינו א"ש די"ל דהירושלמי אגיל בשיטת

הריצב"א דגב"א נבילה איפא עשה של ונבחה ואסור עשה הוי אף בכ"ש לשיטת הפרמ"ג לכה אינו ראוי לאכילה מדאורייתא אף בכ"ש לכה לוקה: ח א) רמב"ם סוף הלכות נדרים פתב בטעמא דאמרין בכל דוכתי דנדרים מקרי יש לו מתירין משום דמצוה לאיתשולי וכתב הטעם הוא כדי שלא יפשל בנדרו יעו"ש ונהנה לפי טעם זה יש ליישב שיטת הרשב"א שהביא הר"ן בנדרים (דף פ"ה ע"א) שכתב וז"ל ומקא שמעינן שהאוסר הנאות פירות על עצמו יכולים אחרים ליטול אותן בעל פרוח ואינו יכול לעכב אע"פ שיכול לשאול על נדרו פיון דהשתא מיהא לא איתשיל מיהו היכא דאיתשיל חייבין לשלם פיון דחקם עוקר וכו' וא"ת א"כ היאך יטלו פהגים ע"כ למה לא נחוש דילמא מיתשיל וכו' ה"נ נהי דאם איתשיל עבדו פהגים איסורא למפרע כל אימת דלא איתשיל לא חיישינן להכי הרשב"א ז"ל וכתב הר"ן ונאני מסתפק וכו' דאי לא פיון דנדרים מצוה לאיתשולי עלהיהו קיימינן דמשום הכי מקרי דבר שיש לו מתירין חיישינן דלמא מיתשיל עיי"ש עכ"ד.

אכן אי נימא דהרשב"א יספור בטעם הרמב"ם דלכה מקרי נדרים יש לו מתירין משום דמצוה לשאול פי היכא שלא יפשל א"ש דכאן לא הוי מצוה דהא אם יתשול עבדי אחרני איסור ונדאי למפרע והוא אף אם נשאר אצלו דבר מה מנדרו עכ"ז אינו אלא ספק שמא יפשל ובנדאי דבזה יותר טוב שלא ישאל: ב) אכן קשה לי על טעם זה דמדנקט סתמא בכל הש"ס דנדרים מקרי יש לו מתירין משמע אף שנדר מדבר פרטי בלבד ואותו הדבר נתערב פולו ולא נשאר פלום ג"כ לא בטיל משום דיש לו מתירין בשאלה ומשום דמצוה לשאול וקשה דהא הכא ליכא מצוה דהא לא משפחת לה שיפשל בהאי נדר פיון שנתבטל וכמו דמוקי הגמ' בנדרים (דף נ"ט) בתרומה ביז פהו פיון דבמקום זה לא שייך יש לו מתירין שפיר הוא בטל פן הכא נמי לא יפשל דהא פיון שהוא בטל והאוסר נתהפך להיתר ולמה לנו לומר דלא בטל והוי מצוה לשאול כדי שלא יפשל אדרבה נימא דבטל וא"כ ליכא מצוה ודוחק לומר דבכל דוכתי דקרא לנדרים יש לו מתירין מיירי היכא דנשאר איזה דבר מנדרו שלא נתערב וכיון דמצוה לשאול על הדבר הנשאר ממילא יהי מותר גם התערובות דהי' לו לפרש ויש ליישב: ט א) רמב"ם בפ"א מהלכות נזירות ה"ב פסק נזיר שטמא א"ע עובר משום שני לאוין משום טומאה ומשום לא יחל דברו והקשה בס' שער הפלך מהא דאיתא במכות (דף כ"ב) במשנה יש חורש תלם אחד ותייב עליו משום שמנה לאוין החורש בשור ונתמור והו' מוקדשין וכו' וכהו' נזיר בבית הטומאה ולדברי הרמב"ם הרי תשעה לאוין דמשום נזיר עובר שתיים ונ"ל לתרץ ויתורץ ג"כ דיוק בלשון רש"י שפירש וכהו' נזיר והולכין במקום טומאה אחרי מחרשתו וצריך להבין למה נקט והולכין לשון רבים פיון דהמשנה מיירי באדם אחד.

ונראה ע"ד החידוד דהרמב"ם לשיטתו הביאו הר"ן בנדרים (דף ט"ו) גב"א קונם שאת נהנית לי עד הפסח אם תלכי לבית אביך עד תהג הלכה לפני הפסח אסורה בהנאות ולוקה ופירש הר"מ ולוקה הוא שהדירה אבל לא היא ע"כ הרי דהרמב"ם סובר דאסור כל יחל קאי על המדיר.

וא"כ י"ל דהמשנה מיירי בנזיר שאביו הדירו ולדעת הרע"ב חל עליו הנזירות אף קשיגדל וגם מדברי הר"מ אין הכרח להיפך וא"כ ליכא רק שמנה לאוין. אכן עדיין קשה

אמאי נקט המשנה בנזיר פנה שאביו הדירו דליכא רק חד לאו משום טונמאה ולא נקט בנזיר סתמא והוי תשעה לאונו ונראה דהמשנה אחי לאשמעינו חידוש דארף בכהן גרידא שאינו נזיר ג"כ משפחת לה שמנה לאונו כגון באופן שבארנו שאביו הפכו הדיר את בנו בנזיר ושניהם הולכים אחרי מחרשתו וא"כ לגבי שניהם איכא שמנה לאונו לדעת הר"מ אביו עובר משום טונמאת פהו ומשום כל יחל שיקרי הדיר את בנו והבן עובר משום טונמאת פהו וטונמאת נזיר ואינה לאונו דחשיב במשנה ולפ"ז המשנה מייירי בשני בנ"א באב ובנו לכה דייק רש"י והולכים אחרי מחרשתו.

אכן דברי הר"מ יש מקום לפרשן באופן אחר ועיין בכ"מ שם: ב) והנה בסוגיא דמכות שהבאתי לא זכיתי להבין ד"ק של רבינו עקיבא איגר ז"ל שהקשה שם בגליון על הא דאיתא א"ל עולא לרב נחמן ולילקי נמי משום זורע ביו"ט וכתב וז"ל וק"ל דבלאו הכי קשה נמי משום מחמר אחר בהמתו ואף אם אינו בהמתו מ"מ להר"ן אף באין בהמה שלו חייב משום מחמר עכ"ל באור דבריו באמת לפי המסקנא דאין חילוק מלאכות ביו"ט לא קשה רק על עולא תקשי אמאי לא פריה ג"כ ולילקי נמי משום מחמר ונראה לתרץ דזה פשוט לשיטת הפוסקים דמחמר אינו רק דווקא בהמה שלו לא תקשי דלא מצי עולא לפרוה לר"נ משום מחמר דהא המשנה מייירי במוקדשין ומוקי לה הגמ' בבכור ואף אי נימא דהבכור הוא של הפהו מ"מ לר"נ לשיטתו דס"ל (בתמורה ד"ח) דבזמן שבהמ"ק קיים אין להפכה זכיה בבכור מחיים והמשנה ע"כ מייירי בזמן הבית דהא נקט שביעית ושביעית בזה"ז מדרבנן וכן מוכח מהגמרא שם (דף כ"ב) וא"כ ליכא לרב נחמן משום מחמר ואף לשיטת הר"ן דלאו דמחמר איכא ג"כ בהמה שאינה שלו יש לומר דמ"מ בבכור אינו לאו זה דהנה לאו דמחמר נפקא לן מהפסוק לא תעשה כל מלאכה אתה ובהמתך וא"כ בבכור דבלאו הכי אסור לעשות עמו מלאכה אין אסור חל על אסור ולא דמיא להא דמחייבין אותו משום חורש דהתם הלאו דחרישה יכולונמצי דמדידן קא מתהני וא"כ איך יכולים הפהנים ליטול אף דהוי הפקר עכ"ז הא מדידן מתהני ואין לומר דהתם הטעם כדפירש הר"ן משום שיכול לזכות בו לכה לא יצא מרשותו משא"כ כאן דהא ה"א נמי מצי למתשל עליה וע"ש (בדף פ"ה).

(בר"ן ד"ה ואני מסתפק דשפיר חיישינן לזה שבתי וראיתי דלק"מ דרבא לשיטתיה דהוא לא פירש טעמא דר"י משום דהפקר כמתנה יעו"ש (בד' מ"ג ע"ב): יב א) רמב"ם בפ' ט"ז מהלכות סנהדרין פסק האיש המכה (ר"ל המכה המלקות) צריף להיות יתר בדעה וחסר בכת וראיתי לרב גדול בכה"ל שהעיר הלא זהו פלוגתא דר' יהודא ונחמיה (במכות דף כ"ג).

(ואמר רבא פנותיה דר"י מסתברא ולמה לא פסק הר"מ כרבא שהביא ראיה לדברי ר' יהודא ורבינו פסק כת"ק. תו העיר בדברי המפרש שם על הא דאיתא שם ת"ר מכה רבה אין לי אלא מכה רבה מועטת מנין ת"ל לא יוסיף א"כ מה ת"ל מכה רבה לימד על הראשונות שהן מכה רבה ופ"י המפרש אין לי וכו' מכה מועטת אפילו שתי מכות או אחת מנין דאסור להוסיף והעיר הרב הנ"ל מאי פסקא לקרא לשתיים מכה מועטת ולשלש מכה רבה גם סוף הברייתא לימד על הראשונות שהן מכה רבה דברי המפרש דחוקים ואני מוסיף להקשות על הא דהביא המפרש רישא דברייתא האמורה בספרי וז"ל אין לי

בזמן שמוסיפים על מנין ארבעים על כל אומד ואומד שאמדהו ב"ד מנין וכו' למה לו להביא רישא דבריינתא יעו"ש: ב) ונ"ל לישב פל זה הנה שם (דף כ"ב) במשנה אין אומדין אותו אלא במכות הראויות להשתלש (פירוש פגון שאמדהו שהוא יכול לקבל עשרים אין נותנים לו רק שמנה עשרה כדי שיהיו ראויות להשתלש) ולפ"ז י"ל דפשוט הגמ' הוא פה אין לי אלא מכה רבה פגון שלא אמדהו מתחלה רק מכות הראויות להשתלש ואז אם יוסיף לו יותר ממה שבכחו לקבל הני מכה רבה מכה מועטת מנין היינו פגון שלא אמדהו מכות הראויות להשתלש פגון שאמדהו עשרים ואז אין נותנים לו רק שמנה עשרה מנין שמנוהר על לא יוסיף אף אם יוסיף לו עד עשרים שזה נחשב מכה מועטת פגון שבאמת בכחו לקבל יותר ת"ל לא יוסיף ובזה צדקו דברי המפרש שפירש מכה מועטת אחת או שתיים דלפעמים אומדים אותו אחת או שתיים מכות יותר מהראוי להשתלש ושלשה לא משפחת לה דהוי תו ראוי להשתלש ובזה ניחא ג"כ מה שהביא רישא דבריינתא להורות דהקא מיירי באופן שאסור להוסיף על כל אומד שאמדהו ב"ד ולא דווקא על מנין ארבעים אסור להוסיף ומסיים הגמ' א"כ מה ת"ל מכה רבה לימד על הראשונות שהן מכה רבה ר"ל היכי שהאמידו אותו יותר ואין נותנים לו רק מכות הראויות להשתלש ג"כ עובר על לא יוסיף רק שנותנים לו המכות הראשונות יותר חזקות פגון שבאמת יכול לקבל יותר רק מטעם שאינו ראויות להשתלש אין נותנים לו: (ג) ובזה יבאר ג"כ דעת רבינו שפסק כת"ק דר"י דהנה יש להקשות לפי מה שפרשתי לימד על הראשונות שהן מכה רבה דהנה הרמב"ם (שם ה"ט) פסק דהמכות צריף ליתן בכל פחו וא"כ איך אפשר לומר דהקרא אתי לאשמעינן דהיכי דנותנים לו פחות מהאומד צריף ליתן יותר חזקות פגון שבלאו הכי צריף ליתן בכל פחו גם בשאר חייבי מלקות אבל אי נימא דהלכה כת"ק דמעמידים חזנים חסירי פח אז י"ל במלקות פאלו שנותנים פחות מהאומד מלקה אותו איש שיש לו יותר פח פגון שבאמת יכול לקבל יותר: (ד) ובענין זה אמר דוד"ז הרב הגדול המפורסם מוה' אלי' עקיבא ז"ל ליישב דברי הראב"ד ז"ל במכות (דף ח).

(במשנה יצא אב המכה את בנו והרב הרודה את תלמידו ושליח ב"ד ופירש הראב"ד ושליח ב"ד שנתן יותר ממה שאמדהו ב"ד והוא תמוה דהא (בדף כ"ב ע"ב) איתא במשנה הוסיף לו רצועה אחת ומת הרי זה גולה ע"י ואמר דודי ז"ל דשם (בד"ח).

(מיירי שנותנים לו פחות מהאומד כדי שיהיו ראויות להשתלש לכן אם הוסיף לו פטור פגון שבאמת יכול לקבל יותר ואמרתי להביא ראיה נכונה לדבריו מב"ק (דף לב ע"ב) מתיב רבא הוסיף לו רצועה אחת ומת הרי זה גולה על ידו והא הקא דשוגג קרוב למזיד הוא דאיבעי לאסוקי אדעתא דמייתי אינשי בחדא רצועה וקתני הרי זה גולה ושמעתי להקשות דלמא מיירי פגון שנותנים לו פחות מהאומד פנ"ל ואז לא הוי ליה לאסוקי אדעתא שימות פגון שבאמת יכול לקבל יותר ולפי דברי דודי לק"מ דבאמת באופן זה אינו גולה והמשנה דהוסיף לו רצועה מיירי שנותנים לו כפי האומד: יג א) רמב"ם (פ"ט מהלכות מלכים הי"ב) השוחט את הבהמה אפילו שחט שני הסימנים פל זמן שהיא מפרקסת אבר ובשר הפורשין ממנה אסורין לב"נ משום אמ"ה וכתב הכ"מ ז"ל אף קשה לי שרבינו כתב דין זה בסתם ואינו מפליג בין בהמה טהורה לטהמאה ואלו בהעור והרוטב אמרינו בהקרא שחוטף בשר מבהמה טהורה קודם שתצא נפשה שאחד כותי

ואחד ישראל אינו אסור בזה משום אמ"ה ובפ' השוחט איכא מ"ד שכל זמן שבהמה טהורה מפרקסת אסורה לב"נ ומסקינן דלא פנותיה אחד פותי ואחד ישראל מותרין ביה וכו' ועיין בפ"ה ביור"ד (סי' כ"ז) מ"ש ליישב דברי הרמב"ם בדין חק והביא שם דברי הרשב"א שפסק דלא פהרמב"ם: ב) ולענ"ד נראה ליישב דברי רבינו והרשב"א דאזלי לשיטתיהו דהנה יש להסתפק איה הדין לגבי ב"נ בשבע מצות דידהו בספיקן אם חייב מיתה על הספק כמו על הנדאי או מיתה אין בו אבל איסורא מיהו איכא מה"ת או מותר לגמרי והנה יש להוכיח זה מהאדרכת הרמב"ם (בפ"י מה' מלכים ה"ח) אמרו חכמים שבני קטורה שהם זרעו של אברהם חייבים במילה והואיל שנתערבו היום בני ישמעאל בבני קטורה חייבים הכל במילה בשמיני אלא שאין נהרגין עליו וכתב הכ"מ הטעם שאין נהרגין שעל שבע מצות אשפחן שנהרגין ואשמנה לא אשפחן והמל"מ פתב שאין זה הכרח דאפשר דהא דתנינן דאשבע מצות נהרגין הוא משום דהו כולליו לכל האומות אבל אפשר דלאומה מיוחדת איכא אחרניא דנהרג.

אבל טעמא דרבינו הוא משום שנתערבו בני ישמעאל בבני קטורה והכל חייבים מספק ואין נהרגין מספק עכ"ל הרי מבואר הספק שלנו שלדעת המל"מ בדעת הרמב"ם ב"נ על ספק מצות שלו אינו נהרג וידעת הכ"מ משמע דבשאר שבע מצות נהרג אף על הספק רק במילה אינם נהרגין בני קטורה מדמצינו בכ"מ על שבע מצות נהרגין ולא אשמנה.

אבל על שבע מצות פועין מילה בבני קטורה היום דהוי ספק שפיר נהרגין אבל לכ"ע איסורא מיהו איכא מה"ת אף על הספק דלגבי ב"נ לא שייך לחייבו מדרבנן וזה פשוט. ולפ"ז תקשי הא הרמב"ם פסק דספק מה"ת לקולא גבי ישראל ולגבי ב"נ פסק דחייבין מספק ובנדאי יש לו מקור נאמן לדבריו דב"נ אסור על הספק ולפ"ז תקשי מי איכא מידי דלישראל שרי ולב"נ אסור ומזה יש לומר שיצא לו להרמב"ם לפסוק כראב"י (בחולין לג ע"א) דמפרקסת אבר הפורש ממנה לישראל שרי ולב"נ אסור דמזה מוכח דלא קיי"ל כברייתא דמי איכא מידי רק כראב"י והרשב"א לשיטתיה דפסק דספק מה"ת לחומרא א"כ אין הכרח לומר דלא אמרינן מי איכא מידי פנין דגם לגבי ישראל ספק לחומרא כמו לגבי ב"נ: ג) ובענין זה לא הבנתי דברי רבינו השג"א שהקשה על הרמב"ם שפסק דבני קטורה חייבים במילה מהא דאיתא בע"ז (דף ס"ז ע"א) מילה בכותי מנין שהיא פסולה דרו בר פפא משמיה דרב אמר ואתה את בריתי תשמור ור"י אמר המול ימול ודחיק שם הגמ' לאוקמי מאי בינייהו והקשה למה לא קאמר הגמ' האי נפ"מ אם אחד מבני קטורה יכול למול דמשום ואתה בריתי תשמור איכא דמנוזהר על המילה והמול ימול ליכא דכותי פשהוא מהול ג"כ נקרא ערל וידעתי י"ל דכיון דמנוזהר שפיר נקרא מהול דהא דכותי נקרא ערל היינו מפני שאינו מנוזהר: יד א) רמב"ם פ' עשירי מהלכות נזקי ממון ה"ז פסק שור שהוא טרפה שהרג את הנפש או שהיה השור של אדם טרפה אינו נסקל שנגמר וגם בעליו יומת פמיתת הבעלים כד מיתת השור וכיון שבעליו פמת הם חשויים ואינן צריכין מיתה הרי זה פטור וכתב הראב"ד וז"ל ואם בפני ב"ד הרג נהרג משום ובערת הרע עכ"ל ועיין במגיד משנה מה שהמליץ על הרמב"ם שהשמיט דין זה ולענ"ד נראה להביא ראי' ברורה לדברי הרמב"ם בעזה"י מהא דאיתא בחולין (דף קל"ח ע"ב) בחולין אבל לא במקדשין אמאי לא דאמר קרא שלח תשלח את האם

במי שאמה מצנונה לשלחו יצא זה שאי אתה מצנונה לשלחו אלא להביאו לידי גזבר אמר רבינא הלכך עוף טהור שהרג את הנפש פטור משלוח מ"ט דא"ק שלח תשלח במי שאמה מצנונה לשלחו יצא זה שאי אתה מצנונה לשלחו אלא להביאו לב"ד ופריה ה"ד אי דגמר דיניה בר קטלא הוא (ופירש"י ומהיכן נמלט) אלא דלא גמר דיניה וכו' והנה פירש"י שפירש בר קטלא ומהיכן נמלט הוא דחוק דאמאי לא משפחת לה שנמלט מיד ב"ד לכן נראה דהרמב"ם יפרש בר קטלא הוא וא"כ בלאו הכי פטור משלוח משום דלא אמרה תורה שלח לתקלה כדאיתא שם (דף ק"מ).

(ולמה צריך טעם משום שאמה מחוייב להביאו לב"ד ומשני דלא נגמר דיניה וא"כ ליכא תקלה כן יפרש הרמב"ם סוגיא זו ולפ"ז תקשי אמאי לא מוקי הגמ' לעולם בנגמר דיניה ולא תקשי דבר קטלא הוא דיש לאוקמי בעוף טריפה דג"כ חייב בשילוח כדאיתא לקמן וא"כ ליכא תקלה דהא בלאו הכי לא יבואו לאוכלו משום שהוא טריפה לכך צריך למעוטי משום דזה אתה מחוייב להביאו לב"ד אף דז"א דעוף טריפה שהרג פטור וא"כ ליכא למעוטי אף עדיין תקשי אמאי לא מוקי פשהרג בפני ב"ד וא"כ תקלה ליכא ועכ"ז ממעטינו דפטור משלוח משום שמחוייב להביאו לב"ד להמיתו ומדלא מוקי פן מזה הוכיח הרמב"ם דדין זה ליתא בבהמה רק באדם ומה שקשה מסוגיא זו על הרמב"ם דמסיק הגמ' דבערף הרע שייך בבהמה פבר הארוניו עיין בס' מעיין הסכמה.

והא לא תקשי אמאי לא מוקי הגמ' הטעם במקדשין משום דלא אמרה תורה שלח לתקלה דיש לומר דהנה בע"כ צ"ל דהמשנה דנקט דווקא מקדשין ולא קאמר דאינו נוהג בעוף שאסור באכילה מוכח דטעם המשנה אינו משום דלא אמרה תורה שלח לתקלה רק משום דמחוייב להביאו לגזבר וילכך קאמר רבינא שפיר הלכך עוף טהור שהרג פטור דהטעם הוא משום דמחוייב להביאו טעם זה איכא ג"כ בעוף טהור שהרג קודם שנגמר דינו וק"ל: ב) אף לכאורה יש לדחות מה שכתבנו להוכיח פדברי הר"מ מדלא מוקי בעוף עריפה דמ"מ איכא תקלה אף בעוף טריפה שפיר יבואו ליהנות ממנו ושור ועוף שנגמר דינו אסור בהנאה אכן לדעתי י"ל ראה דיוק לשון רש"י בקדושין ובחולין ק"מ ד"ה לרבנות שחוטא דמצורע אבל המשולחת מותרת דלא אמרה תורה שלחנה כדי שיכשלו בה אחרוני שיהיו צדין ואוכלין אותה בנו"א הרי מדייק דהגזירה היא שפיר יבואו לאוכלן ושם גבי עיר הנדחת פירש"י ואם ישלחנה יהיו בני אדם צדין אותה לאחר זמן ולא הזכיר ויבואו לאוכלה לכן נ"ל דעיקר הקפידא הוא שלא יבואו לאכול או ליהנות מדבר האסור דזה גנאי הוא לאדם ע"ד שפירשו התוס' בכמה דוכתין מה בהמתן של צדיקים אין הקב"ה וכו' צדיקים לכש"כ ופירשו דזה דווקא במידי דאכילה יעו"ש לכן בצירפורי מצורע ליכא למיחש רק פן יבואו לאוכלו משא"כ אם ימצא ישראל וימפור לכותי אף דעביד איסור במכירה שאסור למפור איסורי הנאה עכ"ז אסורא דעביד עביד והמעות מותר ליהנות מהן וליכא גנאי בזה משא"כ בעיר הנדחת דדינו כע"ג דתופס דמיו והחליפין והמעות ג"כ אסורים ליהנות לכך לא פירש רש"י שפיר יבואו לאוכלו דאף אם לא יאכל וימפור אסור ליהנות מהדמים וכן בצירפרי שהוחלפו בע"ז כדאיתא שם אבל היכא דהדמים מותרים מחשש אכילה ג"כ ליכא פאן בעוף טריפה לזה לא חיישינו וא"כ שפיר הי' יכול לאוקמי בעוף טריפה דזה דבר רחוק

שִׁיחָה מְמַנָּה בְּעֶצְמָהּ בְּדֶרֶךְ הַנְּאֻתָה בְּלֹא אֲכִילָה וּמִדְּלָא מוּקִי פֶּן מוּכַח כּוּ כְּדַבְרֵי הַרְמְב"ם
(ז"ל: ג) עוֹד יֵשׁ לְהִבְיָא רַאֲי' לְדַבְרֵי הַרְמְב"ם מֵהָא דְאִיתָא בְּב"ק (נ"ד מ"א).

(דְאִיכָּא אוּקְיָמְתָא טוּבָא לְאוּקְמֵי קוֹשְׁיָתָהּ הַגְמ' וְכִי מֵאַחַר דְּמִתָּם קְטֻלִינֵן לִי מוּעֵד הֵיכָא
מִשְׁפַּחַת לָהּ וְקוֹשָׁה אִמְאֵי לָא אוּקְמֵי פְּגוֹן דְּבִשְׁלֵשָׁה פְּעֻמִּים הֶרָג וּבְעֻלְיוֹ הִי'
טְרַפָּה דְּלֹא מְחִיבִינֵן לִי מִיְתָה דְּכְמִיתַת הַבְּעָלִים כְּפִי מִיְתַת הַשּׁוֹר כְּדִאִיתָא בְּסִנְהֶדְרִין שָׁם
וּבְפַעַם הֶרְבִּיעֵי הֶרָג בְּפִנֵי ב"ד דְּגַם בְּעֻלְיוֹ בְּכַה"ג הָוִי מְחִיב מִיְתָה וּמִדְּלָא מוּקִי הַגְמ' פֶּן
מוּכַח דְּהַשּׁוֹר אִינוֹ מְחִיבֵי מִיְתָה כְּשֶׁהֶרָג בְּפִנֵי ב"ד אִף שְׁבַעֲלִיו הִי' מְחִיבֵי דְּבַעֲרַת הֶרַע
לֹא ש' נֶאֱמַר רַק בְּאֶדָם וְלֹא בְּבִהֶמָה: טו הַמַּג"א (ס' ער"ה) הִקְשָׁה בְּשֵׁם מְהֵרִי"ל דִּיהִי
שְׁנִים מוֹתְרִין לְרַפְּנָב ע"ג בְּהֶמָה בְּשִׁבְתָּ כְּמוֹ שְׁשָׁנִים מוֹתְרִין לְקָרוֹת לְאוֹר הַגֶּר שְׂאֵם יְבוֹא
לְהַטּוֹת יַזְכִּירָנוּ חֲבִירוֹ ה"נ אִם יְבוֹא לְחַתּוּךָ זְמִירָה יַזְכִּירָנוּ חֲבִירוֹ וְתִירַץ דְּלֹא סְמִינֵן עַל
הַיְתָר זֶה אֲלֵא דְּנֹקָא בְּמִידֵי דְּמַצְנָה כְּמוֹ לְקָרוֹת בְּתוֹרָה וְלֹא בְּמִלֵּי דְּרִשּׁוֹת וְנִרְאָה לְהִבְיָא
רַאֲיָה לְדַבְרֵי מֵהָא דְאִיתָא בְּבִיצָה (נ"ד מ"ו).

(דְּקַחְשִׁיב שָׁם בְּמִשְׁנֵה הַדְּבָרִים הָאֲסוּרִים בְּשִׁבְתָּ מְשׁוּם שְׁבוּת וּמְשׁוּם רִשּׁוֹת וּמְשׁוּם מַצְנָה
אֲסוּרִים ג"כ בִּי"ט וְאֵלּוּ הֵן מְשׁוּם רִשּׁוֹת לֹא דְנִין וְכו' וּבְגַמ' פְּרִיף לֹא דְנִין וְהָא מַצְנָה
הוּא וּפִירָש"י וְאִמְאֵי קַחְשִׁיב לָהּ בְּהִידֵי הַנֶּזֶף דְּרִשּׁוֹת וְהַתּוֹס' מְפָרְשִׁים וְהָא מַצְנָה הוּא וְיִהְיִ'
מוֹתְרָא לְדוֹן וְהַקְשָׁה הַמְהֵר"ם שִׁי"ף לְפִירוּשׁ הַתּוֹסְפוֹת מֵאֵי פְּרִיף דִּיהִי' מוֹתְרָא מְשׁוּם מַצְנָה
הָא הַמְשָׁנָה קַחְשִׁיב גַּם הַדְּבָרִים הָאֲסוּרִים אִף שְׁהֵם מַצְנָה וְכַתּוּב לְחַלֵּק בֵּין מַצְנָה לְמַצְנָה
יַע"ש אֲכֵן ע"פ מ"ש הַמַּג"א בְּשֵׁם הַמְהֵרִי"ל א"ש דְּקוֹשְׁיָתָהּ הַגְמ' הוּא פֶּן דִּיקָא הַטַּעַם
דְּאֲסוּר לְדוֹן בְּשִׁבְתָּ הוּא מְשׁוּם שְׂמָא יְכַתּוּב הַטַּעְנוֹת וּפס"ד וְכֹאֲוִקְיָמְתַת הַגְמָרָא שָׁם.

וְקוֹשָׁה דִּיקָא סְתָם דִּין אִינוֹ בְּפַחוֹת מִשְׁלֵשָׁה וְא"כ אִם יְבוֹא לְכַתּוּב יַזְכִּירָנוּ חֲבִירוֹ אִף לְפִי
הַמְהֵרִי"ל א"ש דְּלֹא סְמִינֵן עַל הַיְתָר זֶה רַק בְּמִקּוּם מַצְנָה וּלְפ"ז פְּרִיף שְׁפִיר וְהָא מַצְנָה
הוּא וְא"כ יִהְיִ' מוֹתְרָא מְטַעַם דְּאֶחָד יַזְכִּיר חֲבִירוֹ וְעַל זֶה מְשַׁנֵּי דְאִיכָּא גְדוֹל מְמַנָּה וְלִיכָּא
מַצְנָה וּבְמִלֵּי דְּרִשּׁוֹת לֹא סְמִינֵן עַל הַיְתָר זֶה: טז הַש"ף בִּיור"ד (ס' י"ח) הִבְיָא רַאֲיוֹת
לְדַבְרֵי הַרְמ"א (סְעִיף י"א) דְּהַשּׁוֹחֵט בְּהֵמוֹת רַבּוֹת אֵין חַיִּיב לְבַדּוֹק בֵּין כָּל אֶחָד וְאֶחָד אֶת
הַסִּפִּין בֵּין שְׁחִיטָה לְשְׁחִיטָה.

וְדִלָּא כַּהֲב"ח שְׁהַשִּׁיג עָלָיו וּלְדַעֲתֵי נִרְאָה ג"כ לְהִבְיָא רַאֲי' לְדַבְרֵי הַרְמ"א מֵהָא דְאִיתָא
בְּזִבְחִים (נ"ד פ"ח.) אֲבָא שְׂאוּל אוֹמֵר סִפִּין מְטַרְפָּת הִי' בְּמִקְדָּשׁ וְנִמְנָנוּ עָלָיו הַכֹּהֲנִים
וּגְנָזוּהוּ.

וּפִירָש"י סִפִּין מְטַרְפָּת שְׁהִיתָה רַכָּה לְפָגוּם פְּגִימוֹת דְּקוֹת תְּמִיד וּמְטַרְפָּת אֶת הַקְּדוֹשִׁים
וְשְׁמַעֲתֵי מִפִּי הַגָּאוֹן הָאֲמִיתֵי הַחֲסִיד רַבִּינוּ מְרַדְּכֵי קְלֶאצְקֵי נ"י אב"ד דְּק"ק לִידָא לְהַקְשׁוֹת
וְהָא בְּחוֹלִין (נ"ד י"ד).

(פְּלִיגֵי רַב הוֹנָא וְרַב חֲסֵדָא בְּשׁוֹחֵט בְּסִפִּין וְנִמְצָאָת פְּגוּמָה דְּלַרְב הוֹנָא פְּסוּלָה דְּחִיּוּשִׁין
שְׂמָא בְּעוֹר גְּפָגְמָה וְלַרְב חֲסֵדָא כְּשֶׁרָה דְּתִלְיִין בְּעֶצֶם הַמְּפָרְקַת וְהִנֵּה לְאוּקְיָמְתַת אֲבָא
שְׂאוּל תְּקַשֵּׁי לַרְב חֲסֵדָא מֵהָא דְּזִבְחִים דְּאִמְאֵי קָרִי לָהּ סִפִּין מְטַרְפָּת.

וְאִף שְׂמַצְאוּ בּוֹ פְּגִימָה כְּשֶׁרָה דְּתִלְיִין בְּעֶצֶם וְאִף מִשְׁפַּחַת לָהּ שְׁתַּטְרִיף. וְע"פ דַּעַת הַרְמ"א
יְתוּרֵץ דְּהִנֵּה שָׁם בְּחוֹלִין מְסַתְּפֵק הַגְמ' לַרְב חֲסֵדָא בְּשַׁחַט הַרְבֵּה בְּהֵמוֹת בְּלֹא בְּדִיקָה

בִּנְתִימִים אִם תְּלִינָן בְּעֵצָם דְּקַמְיִתָּא אוּ בְּעֵצָם דְּבַתְרִיִּתָּא וְכוּלָּם כְּשֵׁרוֹת וּלְפ"ז יֵשׁ לוֹמֵר דְּלִכְּהָ הָיִי סְכִין מְטַרְפַת מַחֲמַת רוּב הַקְּרַבְנֹת לֹא הִי פְּנָאֵי לְבָדוּק בֵּין שְׁחִיטָה לְשְׁחִיטָה וְתְלִינָן בְּעֵצָם דְּקַמְיִתָּא וְהַשְּׂאָר טְרַפּוֹת וּלְפ"ז מוּכַח מְכָאן פְּדַעַת הַרְמ"א דְּאִין חַיִּיב בְּדִיקָה בֵּין שְׁחִיטָה לְשְׁחִיטָה וּמִי שְׂרוּצָה לְהַכְנִיס עֲצָמוֹ לְסַפֵּק אִין צְרִיךְ בְּדִיקָה דְּאִם הִי חַיִּיב דְּוָקָא לְבָדוּק הַדֵּק"ל דְּאִיךְ מִשְׁפַּחַת לֵה שְׂיִטְרִיף.

וְהָא לֹא תִקְשִׁי לְמָה גְּנוּזָהוּ הָא יֵשׁ תִּקְנָה לְבָדוּק בֵּין שְׁחִיטָה לְשְׁחִיטָה יֵשׁ לוֹמֵר דְּלִכְתּוּחִילָה אִין לְסַמְרָךְ אַף לְרַב חֲסָדָא לְשַׁחוּט בְּסַכִּין כְּזֶה שְׁמַצִּי וְרַגִּיל לְפָגְוֹם וְלַתְלוּת בְּעֵצָם: גַּם יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מְכָאן לְמַחְלוּקַת הַט"ז וְהַלְבוּשׁ שֶׁם בְּשׁוּחַט בְּהַמוֹת רַבּוֹת שֶׁל אֲחֵרִים וְלֹא בְּדֵק בְּנִתִימִים וְנִמְצָא אַח"כ הַסַּכִּין פְּגוּמָה דְּלִשְׁיִטַת הַט"ז פְּטוּר מִלְשַׁלֵּם דְּהָיִי גְרָמָא.

וּלְשִׁיטַת הַלְבוּשׁ חַיִּיב דְּמַחְשָׁב כְּמִזִּיק בְּיָדָיו וְהֵנָּה מְכָאן יֵשׁ קֶצֶת רֵאִי לְשִׁיטַת הַלְבוּשׁ וַיְדוּנִיִּיק לְשׁוֹן הַגַּמ' וְנִמְנָו עָלָיו הַפְּהָגִים וְגְנוּזָהוּ וְלָמָּה נִמְנָו עָלָיו דְּוָקָא הַפְּהָגִים. וְהוּא מְטַעַם דְּקִי"ל הַפְּהָגִים שְׁפָגְלוּ בְּמַקְדָּשׁ מְזִידִין חַיִּיבִים וַא"כ פְּאֲשֶׁר הִי נִצְרָךְ לָהֶם מַחֲמַת דְּוָחַק הַזְּמַן לְשַׁחוּט הַרְבֵּה בְּלֹא בְּדִיקָה בְּנִתִימִים וְאַח"כ כְּשִׁימְצָא פְּגוּמָה יִצְטָרְכוּ לְשַׁלֵּם לְבָעֵלִים וּלְכָךְ גְּנוּזָהוּ הַפְּהָגִים דְּוָקָא שְׁלָהֶם יִגִיעַ הַיְזוּק מִסַּכִּין זֶה: יו א) הַפְּרַמ"ג (הַלְכוֹת דְּבָרִים הַיּוֹצֵאִים מִן הַחֵי) הַקְּשָׁה דְּבִבְכוּרוֹת (דָּף ו') יְלִיף הַגַּמ' דְּחֵלֵב שֶׁל טְמֵאָה אֲסוּר וְהָא דְּצְרִיךְ קָרָא לְזֶה אַע"ג דְּכָל הַיּוֹצֵא מִן הַטְּמֵא טְמֵא מְשׁוּם דְּהָיִי אֲמִינָא חֵלֵב דְּעֵלְמָא לָאו כַּאמ"ה דְּמִי וְשָׂרִי ה"נ שָׂרִי לְכָךְ אִיִּצְטָרְיךְ גְּמַל גְּמַל לְרַבּוֹת דְּחֵלֵב טְמֵאָה אֲסוּרָה וְהַקְּשָׁה הַפְּרַמ"ג הִיכִי הָיִי יְלַפִּינָן מַחְלָב דְּעֵלְמָא הָא בְּחֵלֵב דְּעֵלְמָא לִיכָּא רַק אֲסוּר אֶחָד מִשָּׂא"כ בְּחֵלֵב טְמֵאָה וְתִירֵץ דְּבִטְמֵאָה לִיכָּא אֲסוּר אַמ"ה וַא"כ תּוֹ לִיכָּא ג"כ רַק אֲסוּר אֶחָד אֲכַן לִר' יְהוּדָא דַּס"ל דַּאמ"ה הַנוֹהֵג בְּטְמֵאָה תִּקְשִׁי ל"ל קָרָא דְּהָא מְטַהוּרָה לֹא יְלַפִּינָן דְּהַתָּם לִיכָּא רַק אֲסוּר אֶחָד מִשָּׂא"כ בְּטְמֵאָה אִיכָּא תִּרְתִּי אֲסוּר אַמ"ה וְטְמֵאָה וְלַדְעָתִי נִרְאָה לְתַרְץ בַּעֲזַה"ת דְּלִר"י לְשִׁיטְתִּי א"ש.

דְּהֵנָּה הַכו"פ הַקְּשָׁה אַמְאִי לֹא קִאֲמַר הַגַּמ' חֵלֵב דְּעֵלְמָא אַף שְׂיִזְנוּק ג"כ מַחְלָב שֶׁל הַבְּהֵמָה דְּהָא הַחֵלֵב נִתְהַנּוּהּ מְפָלֵל הָאֲבָרִים וְעַכ"ז הַתִּירָה הַתּוֹרָה וְתִירֵץ דְּמְשׁוּם זֶה לִיכָּא לְמִיחָשׁ דְּכֻטֵּל בְּרוּב דְּחֵלֵב הַמְתַּהַנּוּהּ מַחְלָב מְעַט הוּא נִגְדַּח חֵלֵב מְפָל הַבְּהֵמָה וְהֵנָּה זֶה פְּשׁוּט דְּחֵלֵב הַמְתַּהַנּוּהּ מַחְלָב וְחֵלֵב מִשְׂאָר כָּל הַבְּהֵמָה הָיִי מִין בְּמִינוֹ דְּהָא אִין חֵלּוּקִים בְּטַעְמָם וַא"כ לִר"י לְשִׁיטְתִּי דַּס"ל מִין בְּמִינוֹ לֹא בְּטִיֵּל א"כ גַּם בְּטַהוּרָה אִיכָּא שְׁנֵי אִסּוּרִים אֲסוּר אַמ"ה וְאֲסוּר חֵלֵב הַמְעוֹרָב בְּהַ וְגַבִּי טְמֵאָה לִיכָּא ג"כ רַק שְׁנֵי אִסּוּרִים מְשׁוּם טְמֵאָה וּמְשׁוּם אַמ"ה לִר"י אֲבָל אֲסוּר חֵלֵב לִיכָּא: ב) וְהֵנָּה מְסוּגְיָא דְּבִבְכוּרוֹת הַנ"ל יֵשׁ שְׁהוֹכִיחוּ דְּאֲסוּר סְחוּרָה בְּדְבָרִים אֲסוּרִים אִינוּ רַק מְדַרְבְּנָן דְּהַגְמ' מִיבְעֵיָא שֶׁם וְחֵלֵב מְנַלֵּן דְּשָׂרִי וּבְעֵי לְמַפְשֵׁט מְעַשְׂרֵת חֲרִיצֵי חֵלֵב וְכו' וְדַחִי דְּלָמָּה לְסְחוּרָה הָרִי חֲזִינָן דְּאֲסוּר סְחוּרָה אִינוּ רַק אֲסוּר מְדַרְבְּנָן וְלַדְעָתִי יֵשׁ לְפַקְפֵּק עֲדִינָן בְּזֶה עַפ"י מַה שְׂרָאִיתִי בַּס' תּוֹרָה אֲזַר שְׁפַתְב לְתַרְץ קוֹשְׁיֵית הַמַּל"מ עַל הַפּוֹסְקִים (יור"ד סי' י"ד) הִיכִי דְּהָיִי בְּבַהֲמָה שְׁשִׁים בְּבָשָׂר גִּידִים וְעֲצָמוֹת נִגְדַּח הָאֲבָר הַיּוֹצֵא דְּהַחֵלֵב מִבְּהֵמָה זֶה שָׂרִי וְהִיכִי דְּלִיכָּא שְׁשִׁים אֲסוּר.

וְהַקְּשׁוּ וְאַמְאִי הָא רֹב בְּוֹדָאֵי אִיכָּא וַא"כ תּוֹ לִיכָּא רַק אֲסוּר מְדַרְבְּנָן וְאוּלַי יֵשׁ ג"כ שְׁשִׁים וְהָיִי סְפִיקָא דְּרַבְּנָן וְהֵנָּה לֹא לְמִיזֵל לְקוּלָּא מְטַעַם זֶה עֵינָן בְּש"ף וְתִירֵץ בַּס' הַנ"ל דְּהִיכָּא דְּלִיכָּא שְׁשִׁים נִגְדַּח הָאֲבָר אֲזַר תּוֹ אִיכָּא לְמִיחָשׁ אוּלַי אַף רֹב לִיכָּא דְּדִלְמָא מְתַרְבֵּה כ"כ

חלב מאותו אבר דליכא אף רוב בחלב של כל הבהמה ולפ"ז י"ל דאין מפאן ראי' דהא בחלב של בהמה טהורה איכא ג"כ חלב המתהונה מחלב וי"ל דחלב המתהונה מהחלב יתרבה כ"כ עד שלא יהי' אפילו רוב וא"כ יש לומר דלכך מותר לסחורה דהא בחלב התיירה התורה בהדיא לסחורה ואף דהוי ספיקא אולי ליכא רוב עכ"ז לשיטת הרמב"ם דפסק דספק מה"ת לקולא א"ש ועוד דאיכא ס"ס ששם איכא ושם אינו לוקח לאכול: (ג) ודרך אגב אמרתי להביא ראי' לשיטת הרמב"ם א דספק מה"ת לקולא דהנה התוס' בסנהדרין (דף ע"ג:) ד"ה חד הקשו ל"ל קרא למעט דמחלל שבת לא ניתן להצילו בנפשו הא מציל גופו קא מחלל שבת דחובל בחבירו ואיך יחלל שבת להציל חבירו מחלול שבת וכו' עכ"ל.

ולשיטת הרמב"ם א"ש דמשפחת לה באופן זה, דלגבי חבירו איכא חלול שבת משא"כ להמציל ליכא חלול שבת וכגון שעשה מלאכה בשני בהש"מ וא"כ ממנ"פ חילל שבת משא"כ בחבירו הרוצה להורגו הוי ספק וספק מותר מה"ת ונפיר איצטריך אכן יש לדחות תירוץ זה דבספק פרת אף הרמב"ם מודה דספק מה"ת לחומרא פמבואר בנ"כ: (ד) אמנם נראה לתרץ קושיות התוס' בסנהדרין באופן אחר דצריך קרא על אופן הזה כגון שאמר עובד כוכבים בימים הקדמונים לראובן שיהרוג את שמעון ואם לאו יהרוג אותו.

והנה הדין הוא דבשאר עבירות חוץ מע"ז ג"ע שפ"ד יעבור ואל יהרג. והנה הנדמן ששמעון רוצה לחלל שבת בשעה שאמר לו העובד כוכבים לראובן פן.

וא"כ אם הדין הוא דמחלל שבת ניתן להצילו בנפשו רק משום חלול שבת אינו רשאי להורגו אז באופן זה הי' מותר להורגו דהא העובד כוכבים יהרוג אותו אם לא יהרוג את שמעון ומשום חלול שבת אינו צריך למסור נפשו משא"כ אם מחלל שבת לא ניתן להצילו בנפשו א"כ תו הוי שפ"ד ובשפ"ד הדין הוא שיהרג ואל יעבור ולכך צריך קרא: (ה) ועפ"י הנ"ל יש לדחות מה שהקשה הגרע"א זצ"ל מאי מוכיח הגמ' דחלב שרי דלמא התם מיירי בחלב בן פקועה אכן לפי הנ"ל א"ש דבחלב פקועה אף דליכא אסור אמ"ה עכ"ז הא איכא חלב המתהונה מהחלב ואולי יש רוב בחלב זה.

ועכ"ז התיירה התורה. ואף לשיטת הר"מ דספק מה"ת לקולא עכ"ז בספק פרת גם הר"מ מודה כמ"ש וא"כ ליכא לאוקמי בן פקועה: יח הגרע"א ז"ל ריש הלכות בשור בחלב הקשה על המרדכי שהביא ראי' שבב"ח שאינו אסור מה"ת מותר בהנאה.

מהא דאיתא מפני מה אסרו גבינות של עובדי כוכבים מפני שמעמידים בעור קיבת גבילה. ואמאי לא אסרו גם בן בהנאה משום בשור בחלב אלא ע"כ פיון דהנה בב"ח רק דרך פבישה שאינו רק מדרבנן לא אסרו בהנאה.

והקשה הגאון הנ"ל דהא התוס' בע"ז (דף ל"ו) הקשו למה נקט בעור גבילה הא בכשרה ג"כ אסור משום בב"ח ותירצו פיון דהנה דרבנן לא חיישינן לספיקא עכ"ז וכיון דהמרדכי לא ס"ל פן דהא פתב דאית בהו משום בב"ח רק פיון דהוי דרבנן אינו אסור בהנאה אבל לאסור באכילה מדרבנן משום חשש בב"ח שפיר חיישינן אף דהוי דרך פבישה וא"כ תקשי לדידי' קושיות התוס' למה נקט קיבת גבילה הא אף בכשירה חיישינן

ולענ"ד נראָה לומר בכּוונת הַמְרָדְכִי דַאִין כּוּוּנָתוֹ לְהַקְשׁוֹת וְלָמָּה לֹא אָסְרוּ בְּהִנָּאָה הַיִּינוּ דְּהִי לָנוּ לְחוּשׁ ג"כ שְׂמָא מְעַמִּידִים אוֹתָהּ בְּעוֹר קִיבַת פְּשֵׁרָה לִיאָסֵר בְּהִנָּאָה מִשּׁוּם בּב"ח פְּקוּשְׁיֵית הַתּוֹס' דְּלָמָּה לָנוּ לְחוּשׁ לְזֶה דְּמֵן הַסְּתָם מְעַמִּיד אוֹתָהּ בְּעוֹר קִיבַת שְׁחִיטָתוֹ דְּהוּי גְּבִילָה רַק דְּהַמְרָדְכִי ס"ל דְּהַמְבַּשֵׁל גְּבִילָה בְּחֻלְב אִין בּוּ אִסּוּר הִנָּאָה מִה"ת וְדִלָּא פְּקַרְמִב"ם וְעֵינּוּ בּד"מ שָׁם.

וְהִנֵּה אָנּוּ פְּסִקִינוּ שָׁם דְּהַמְבַּשֵׁל בְּשׁוּר טְמֵאָה בְּחֻלְב טְהוּרָה אוּ אִיפְכָּא מוֹתְרִים בְּבִשּׁוּל וְהִנָּאָה וְכַתּוּב הַש"ף וְהַט"ז דְּאָף אִסּוּר דְּרַבְּנָן מִשּׁוּם בּב"ח אִין בּוּ וְהַטְעַם בִּיאָר הַש"ף דְּהָא דְּגָזְרוּ בְּבִשּׁוּר עוֹף וְחִי בְּחֻלְב מְדַרְבְּנָן מִחֻשׁשׁ הַרּוּאִין שְׁאוּכְלִין בְּשׁוּר עוֹף וְחִי בְּחֻלְב יְבוּאוּ לְהַתִּיר ג"כ בְּשׁוּר בְּהֵמָה אָף מ"מ בְּהִנָּאָה לֹא רְצוּ לִיאָסֵר מִשּׁוּם גְּזִירָה זֹו מִשָּׂא"כ בְּבִשּׁוּר טְמֵאָה בְּחֻלְב טְהוּרָה פִּינוּ דְּלֹאֲכִילָה בְּלָאוּ הָכִי אִסּוּר.

וְלִיפָּא חֻשׁשׁ הַרּוּאִין וְלָמָּה לָנוּ לְגָזוּר לִיאָסֵר בְּאֲכִילָה מִשּׁוּם בּב"ח. אָף דְּבְּהִנָּאָה שְׁיִיף לְמַגְזוּר גַּם בְּבִשּׁוּר טְמֵאָה פְּדִי שְׂלֵא יְבוּאוּ לְהַתִּיר בְּשׁוּר בְּהֵמָה בְּחֻלְב בְּהִנָּאָה עכ"ז בְּהִנָּאָה לֹא רְצוּ לְגָזוּר.

וּלפ"ז דְּכּוּוּנַת הַמְרָדְכִי הִיא בְּקוּשְׁיֵיתוֹ דְּלָמָּה לֹא אָסְרוּ ג"כ בְּהִנָּאָה הַיִּינוּ דְּמַלְבַּד אִסּוּר גְּבִילָה אִיפָּא ג"כ אִסּוּר בּב"ח וּא"כ יִיאָסֵר בְּהִנָּאָה מְדַרְבְּנָן מִשּׁוּם בּב"ח. וְכִינּוּ דְּאִפְתִּי לֹא יְדַעִינוּ דּבּב"ח שְׁהוּא מְדַרְבְּנָן לֹא אָסְרוּ בְּהִנָּאָה א"כ שְׁיִיף שְׁפִיר לְמַגְזוּר אָף בְּבִשּׁוּר גְּבִילָה לִיאָסֵר בְּהִנָּאָה וּמִזֵּה הוֹכִיחַ דְּבִשּׁוּר בְּחֻלְב שְׁהוּא מְדַרְבְּנָן אִינוּ אִסּוּר בְּהִנָּאָה וּא"כ בְּגְּבִילָה בְּחֻלְב פִּינוּ דְּמִדְּאוּר יִיִתָּא מוֹתֵר לִיפָּא לְמַגְזוּר בְּהִנָּאָה וְכִינּוּ דְּאִסּוּר הִנָּאָה לִיפָּא מִמִּילָא גַּם אִסּוּר אֲכִילָה מִשּׁוּם בּב"ח מְדַרְבְּנָן ג"כ אִין בּוּ דְּלָמָּה לָנוּ לְמַגְזוּר פּנ"ל: יט הַרְמ"א בִּיּוֹר"ד ס' ק"ב ס"ד הִבִּיא דַּעַת הָאָרוּךְ ק דְּכָל אִסּוּר שְׂלֵא הִי נִיפְרָ קוּדָם שְׁנַתְעָרַב הוּא בְּטַל אַע"פ שְׁהוּא דְּבָר שְׁיִישׁ לוֹ מִתִּירִין וְעֵינּוּ בַּש"ף שָׁם.

וְנִרְאָה לְהִבִּיא רֵאִי לְדַעַת הָאָרוּךְ מִהִירוּשְׁלָמִי גְּדָרִים פְּרָק הַנּוֹדֵר מִן הַמְּבוֹשֵׁל וְנ"ל הִירוּשְׁלָמִי אֵילִין גְּדָרִים מָה אֶת עֶבֶד לְהוֹן פְּדָר שְׁיִישׁ לוֹ מִתִּירִין אוּ פְּדָר שְׂאִין לוֹ מִתִּירִין מִסְתַּבְּרָא מִיעֶבְדִּין פְּדָר שְׁיִישׁ לוֹ מִתִּירִין דְּתַנִּינּוּ תַּמָּן שְׁהִזְקוּ עוֹקֵר אֶת הַנּוֹדֵר מִעִיקְרוֹ אִמְרוּ אִינוּ עוֹקְרוּ אֵלָא מְכָאן וּלְהַבָּא.

וְצָרִיף לְבָאֵר הִירוּשְׁלָמִי דְּאִיף תְּלוּי זֶה בְּהָא דְּהַחֲכָם עוֹקֵר הַנּוֹדֵר מִעִיקְרוֹ הָא אָף אִם מְכָאן וּלְהַבָּא הוּא מִתִּיר עכ"ז שְׁפִיר הוּי דְּבָר שְׁיִישׁ לוֹ מִתִּירִין. וְנִרְאָה לְבָאֵר דְּהִנֵּה יֵשׁ לְפִשְׁט דְּגְדָרִים לֹא מְקָרִי יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין מְהָא דְּרַצָּה הַגַּמ' דִּידֵן לְפִשְׁט בְּגְדָרִים (דַּר נ"ט) דְּאִיתָא הַתָּם אָמַר ר' אַבָּא שְׂאֵנִי קוּנְמוֹת הוֹאִיל וְאִי בְּעֵי מִתְשִׁיל עֲלֵייהוּ הוּי לְהוּ פְּדָר שְׁיִישׁ לוֹ מִתִּירִין וְאִינוּ בְּטַל בְּרוּב.

וּפְרִיף וְהָרִי תְּרוּמָה דְּאִי בְּעֵי מִתְשִׁיל עֲלָה וּבְטָלִי בְּרוּב דְּתַנּוּ סָאָה תְּרוּמָה טְמֵאָה שְׁנַפְלָה לְפַחוֹת מְמָאָה חוֹלִין תִּירָקָב הָא לְמֵאָה תַּעֲלָה וְכו' וּמִשְׁנֵי בְּשִׁלְמָא קוּנְמוֹת מְצֻנָה לְאִיתְשׁוּלִי עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם דַּר' נָתַן כָּל הַנּוֹדֵר וְכו' אֲבָל תְּרוּמָה מֵאִי מְצֻנָה לְאִתְשׁוּלִי לְכָף לֹא מְקָרִי יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין בְּשִׂאָלָה וְהִנֵּה יֵשׁ לומר דְּהִירוּשְׁלָמִי לֹא הוּי נִיחָא לִי פְּחֻלּוֹק גַּמ' דִּילֵן דְּשִׂאֵנִי קוּנְמוֹת הוֹאִיל וּמְצֻנָה וְכו' אֵלָא אָף הִיכָא דְּלִיפָּא מְצֻנָה עכ"ז פִּינוּ דְּאִיתָא בְּשִׂאָלָה מְקָרִי יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין וּא"כ אִמָּאִי בְּטַל תְּרוּמָה בְּמֵאָה וּא"כ מוֹכַח דְּזֶה לֹא מְקָרִי יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין

במה שיוכל לשאול אכן יש לדחות דהנה לראיה קשה איה רצה הגמ' לומר דתרומה יש לו מתירין בשאלה והא אם ישאל עליו תהדר לטבל ויהי' אסור משום תערוכות טבל דג"כ אינו בטל שוב מצאתי ברא"ש שם שהקשה פן נכתב וז"ל אע"ג דאי מתשל עלה הדרא לטבלא עכ"ז מפלל תרומה יצאה ע"י שאלה עכ"ל, והנה מבואר פוננתו דאף שיחול על הדבר אסור אחר עכ"ז אחרי שעל האסור שאנו דנין עליו יש לו מתירין אינו בטל והנה זה ניחא לטעם הר"ן בטעמא דיש לו מתירין שאינו בטל יעו"ש בר"ן (נדריים נב) אבל לטעם הפוסקים משום שעד שתאכלנו באסור תאכלנו בהיתר בנדאי אם יחול אסור אחר על הדבר לא מקרי יש לו מתירין פיו דעכ"פ יוכרח לאכלו באסור ועיין במקור חיים הלכות פסח ועיין בהגהת רע"א וז"ל ביור"ד סי' ק"ב ודו"ק.

וא"כ איה קורא לתרומה יש לו מתירין בשאלה הא תהדר לטבלא. אכן עפ"י דעת האר"ן א"ש דהא פשיחול אסור טבל הוא בא ע"י תערוכות ותיכף פשיחול אסור טבל הוא כפר מעורב בהחולין ושפיר בטל אף שיש לו מתירין.

ובזה יהי' מתורץ ג"כ מה שהקשה הרא"ש שם בנדריים דה"ה דהוי מצי הגמ' לפשוט מברייתא דלעיל דקרי לתרומה אין לו מתירין. ולדברינו מברייתא ליכא למפשט דיש לומר דלכך לא מקרי יש לו מתירין משום דתהדר לטבל.

אבל ממתניתין שפיר פשיט דהא כפר נתערכה וא"כ אף שתהדר לטבל בטל משום דהוי תחלת ביאת הדבר והאסור לעולם ע"י תערוכות וא"כ הא יש תקנה בשאלה ועכ"ז בטל א"ו דזה לא מקרי יש לו מתירין במה שיכול לשאול ולכך הביא המשנה ואף לטעם דטבל אינו בטל משום פהיתרא כה אסורא יש ג"כ לומר היכא דאינו נזכר האסור בטל שפיר וינפשט מכאן דהאי פלגא דהאר"ן הוא בכל האינו מתבטליו.

אף שבתי נראיתי דז"א דהא הך עוקר הנדר מעיקרו וא"כ איגלאי מילתא למפרע שנתערב טבל והי' נזכר האסור קודם התערוכות וא"כ לא א"ש אף לדעת האר"ן ולפ"ז שפיר יש לומר דנדריים מקרי יש לו מתירין ותרומה שאני שאף שישאל עכ"ז לא יהי' מותר משום אסור טבל שיחול ואינו בטל אף כל זה ניחא אי נימא דחכם עוקר הנדר מעיקרו משא"כ אי נימא דמכאן ולהבא הוא עוקר א"כ גם תרומה יש לו מתירין דאף שתהדר לטבל הא עכ"ז אסור טבל פיו שתחלת ביאתו לעולם הוא עכשיו ע"י השאלה.

והוא כפר מעורב שפיר הוא בטל וכדעת האר"ן. וא"כ תקשי אמאי אמרינן דתרומה בטל הא יש לו מתירין בשאלה א"ו דזה לא מקרי יש לו מתירין מה שיש היתר בשאלה ומבואר היטב הירושלמי דתלה הא דנדריים אם מקרי יש לו מתירין בהא אי אמרינן אם חכם עוקר הנדר מעיקרו אי לאו דו"ק: כ שם סי' ק"י הביא דעת האר"ן דדבר שיש לו מתירין אין להתיר מפח ספק ספיקא.

וטוב להחמיר אם לא לצורך מאחר שיש לו היתר בלאו הכי ונראה לי להביא ראי' לדעת הרמ"א מהא דאיתא (בע"ז דף מ"ב) ור"י מדר"מ נשמע לרבנן לא אמר ר' מאיר צלמים אסורים שברי צלמים של עובדי כוכבים הקדמונים מותרין וכו'.

הכי השתא הים אימר עבדום אימר לא עבדום אתצ"ל עבדום אימר בטלום וכו' וקשה מאי מהני הך ס"ס הא הוי דבר שיש לו מתירין בביתול א"ו דאף ביש לו מתירין יש

להתיר מפת ס"ס. אכן יש לדחות ראי' זו דלא מקרי דבר שיש לו מתירין רק היכא דהקותר נבוא ממילא והוא בידו ועיניו בתוס' ע"ז (דף עג) ד"ה טבל וביור"ד סי' ק"ב.

וניש להביא ראי' לדעת האר"ק מהא דאיתא בחולין (דף ק"י) רמי בר תמר דהוא רמי בר דיקולא מפומבדיתא איקלע לסורא במעלי יומא דכפורי אפקינהו פולי עלמא לכחלינהו שדינהו אזל איהו נקטינהו ואכלינהו אייתוהו לקמי' דרב יהודא וכו' ובמה טויתינהו א"ל בפוךצני.

ודלמא מיין נסד הו"א ל"ל לאחר י"ב חדש הו"ו וכו'. ולכאורה קשה מאי קאמר ליה דלמא דנין נסד הוא הא איכא ספק ספיקא דלמא לאו דנין נסד ואף אם מיין נסד הוא דלמא פבר נתייבשו והוא לאחר י"ב חדש.

ועיין בהג"א סוף פ' כל הצלמים ובהגהת הב"ח שם אלא נדאי פנין שיש לו היתר לשהותן אחר י"ב חדש לא סמכינן אס"ס וכדעת האר"ק. וממעשה הזאת דרמי בר דיקולי יש להביא סמך לתומרת הגאונים בבשר ששקה ג' ימים בלא מליחה דאינו שרי רק לצלי דהנה צריף להבין מה קאמר לי' רב יהודא במה טויתינהו הא יש גם תקנה לבשלים ע"י קריעה ש"ו וטיחה בכותל ואמאי פשיטא לי' לרב יהודא כ"כ דטויתנהו.

א"ו דחשש דלמא פבר שיהו ג' ימים בלא מליחה ומהס' יש לחוש לנה פנין דבמקום זה לא הו"ו רגילין לאכול פחל ולמה להו למלות בחנם ולשרותם. ויש לחוש לנה שמה פבר נשתהו אצל הבשלים זה שלשה ימים לכה שפיר שאל לו במה טויתינהו דלבשלים אסור: כא שם בסי' ק"ס ס"א.

הביא שיטת הר"ן ור"י ונמ"י דהא דהלנה עובר דנקא ברבית דאורייתא אבל ברבית דרבנן אינו עובר אלא משום לפני עור פן הוכיחו מהא דאיתא בב"מ (דף ס"ח:) רב עיליש גברא רבה הוא ואיסורא לאינשי לא הוי ספי מדלא אמר לא הוי עביד מוכח דאינו עובר ברבית דרבנן רק אלפני עור.

וז"ש לא הוי ספי. ונראה ליישב הגמ' דקאמר גברא רבה הוא דלכאורה אינו מוכן מה תלוי זה בגברא רבה הא לכל אדם יש להעמיד בחזקת פשרות.

וגם למה לא אמר רב עיליש הוא איש ישר ולא הוי עביד פן והלשון גברא רבה משמע שהוא גדול בתורה. ונראה בזה דהנה החו"ד הוכיח מפאן דהעדים ג"כ אינם עוברים ברבית דרבנן מדלא קאמר הגמ' חזקה על העדים וכו' וקשה דמ"מ הי' לו להגמ' לומר חזקה על העדים שלא יעברו אלפני עור ותירץ דמייירי שהי' מלנה בלא הם.

ושוב לא עברי כמו בנזיר בתרי עברי דנהרא עכ"ד. והנה לפ"ז צריף להבין מאי מוכיח הגמ' מרב עיליש דהשטר נעשה בהכשר דלמא מייירי שהי' מלנה לאתריני אף אם לא לנה ממנו רב עיליש וא"כ גם ר"ע לא עבר אלפני עור.

אף ז"א דהא פתב המל"מ (בפ"ד מהל"מ) דהלנה עובר בכל גונוי אף היכי שהי' מלנה לאתריני יעו"ש. והנה הביא שם דעת הפ"מ דס"ל דהלנה אינו עובר היכי שיהי' מלנה לאתריני ובכדי שלא תקשי עליו מכל הלין ראיות שהביא שם המל"מ פתב דגם הפ"מ יודה לנה דהלנה עובר בכל גונוי ומ"ע אינו נפסל בשביל זה פי היכי דלא נפסל משום

לְאוּ דְלֹא תִשְׁיֶה דְטַעֲי וְסִבֵּר וְשָׂאִינוּ אֲסוּר עָלֵינוּ כִּן טַעֲי אֵינֶשׁ גַּם בְּזֶה וּמַעַתָּה נִיחָא דְבְּאִינֶשׁ אֲחֵרֵינִי אֵין לְהַכְשִׁיר הַשְּׁטֵר אַף שְׁלֹא נִחְשְׁדֵהוּ וְשַׁעֲשֵׂה אֲסוּר בְּמִזִּיד עַכ"ו אֵיכָא לְמִיחֻשׁ דְטַעֲי בְּזֶה וְסִבֵּר הֵיכִי שְׁהִי מְלֻנָּה בְּלֹא הוּא לֵיכָא אֲסוּר מִשָּׂא"כ ר"ע דְגַבְרָא רַבָּה הוּא בְּנוּדָאי יָדַע הֵדִין דְלִגְבֵי הַלְנָה אַף זֶה אֲסוּר וּבְנוּדָאי בְּהַכְשֵׁר נַעֲשֵׂה: כב א) בְּשָׁ"ף חו"מ (סי' ל' ס"ק י"ד) בְּשָׁנֵי עֵדִים הַמְכַחֲשִׁים זֶה"ז בְּיוֹם אֶחָד בְּחֻדְשׁ פְּגוּן שְׁנָה אוֹמֵר בְּשָׁנֵי בְּחֻדְשׁ הִי הַהֲלֻנָּה.

וְהַשְּׁנֵי אוֹמֵר בְּשָׁלִישֵׁי בְּחֻדְשׁ דְאֲמַרִּין דְטַעוּ וְעֵדוּתוֹן קִינִימַת דְטַעוּ בְּעֵיבוּרָא דִנְרַחָא. דְרַבָּא דְאֵינֶשׁ טַעוּ בְּהֵכִי וְהַקְשָׁה הַשְּׁ"ף דְבַסְנֶהֱדָרִין (ר"פ בֵּן סוּרֵר וּמוֹרָה) יִלְפִינּוּ מְזָה גַבֵּי דִינֵי נְפֻשׁוֹת דְאֲזֵלִינוּ בְּתֵר רַבָּא.

וּא"כ הָא בַּד"מ לֹא אֲזֵלִינוּ בְּתֵר רַבָּא וְאֵמַאי עֵדוּתוֹן קִינִימַת: ב) וְנִרְאֶה לִי לְתַרְץ בַּעֲזַה"י עַפ"י דְבָרֵי הַתּוֹמִים (בסי' כ"ט ס"ק א) שְׁפַתְב לְתַרְץ קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' בְּסִנְהֶדְרִין שְׁהַקְשׁוּ אִיךָ מוֹכִיחַ הַגַּמ' מְזָה דְמִקְיָמִין דְבָרֵי הָעֵדִים מְשׁוּם דְאֲזֵלִינוּ בְּתֵר רַבָּא.

דְלִמָּא הַטַּעֵם מְשׁוּם שְׁפָנוֹנוּ יְמֵי הַשְּׁבֵת וְתִרְצוּ דְלוּלֵי מְטַעֵם דְאֲזֵלִינוּ בְּתֵר רַבָּא וְהוּי אֲמַרִּין דְמַכְחָשֵׁי הֲדָדִי א"כ כִּי הִזְר פְּנוֹנוּ יְמֵי הַשְּׁבֵת הו"ל חוֹזְרִין וּמַגִּידִים וְהַתּוֹמִים תִּירְץ דָּאי לֹא אֲזֵלִינוּ בְּתֵר רַבָּא רַק מְשׁוּם שְׁפָנוֹנוּ יְמֵי הַשְּׁבֵת א"כ יְמֵי הַחֻדְשׁ מִתְבָּרְרִים רַק מִתּוֹךְ יְמֵי הַשְּׁבֵת וְהוּי פְּחֻקִיָּה אַחַת וְנַחְסֵר אַחַת מְשַׁבַּע חֻקִירוֹת אֲבָל הַשְּׁתָא דְאֲזֵלִינוּ בְּתֵר רַבָּא א"כ יְמֵי הַחֻדְשׁ מִתְבָּרְרִים אַף בְּלֹא יְמֵי הַשְּׁבֵת וּלפ"ז יִתְרַץ קוֹשְׁיַת הַשְּׁ"ף.

דְהָא מִדְבָרֵי הַסַּמ"ע (סַכ"ג) מְשַׁמַּע דָּאָף בַּד"מ הֵיכִי דְמַכְחָשֵׁי הֲדָדִי בִּימֵי הַחֻדְשׁ בְּיוֹם אֶחָד צְרִיכִים לְכַוֵּן יְמֵי הַשְּׁבֵת. וּא"כ לֹא צְרִיכִין לְטַעֵם דְאֲזֵלִינוּ בְּתֵר רַבָּא רַק פִּינוּ שְׁמִכּוֹנוּנִים יְמֵי הַשְּׁבֵת מְזָה מוֹכַח דְטַעוּ וְכַדַּעַת הַתּוֹמִים.

וְאֵין לֹאמֵר דָּא"כ הָא נַחְסֵר אַחַת מְשַׁבַּע חֻקִירוֹת דְהָא בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת לֹא בְּעֵינֵן שְׁבַע חֻקִירוֹת רַק שְׁלֹא יְכַחֲשׁוּ עֲצָמָם בְּפִירוּשׁ וְהָא יוֹם הַחֻדְשׁ וְהַשְּׁבֵת מִתְבָּרְרִים זֶה מִתּוֹךְ זֶה וְכַדַּעַת חֲשִׁיב. וּבַע"כ צְרִיכִים לֹאמֵר בְּכּוֹנוֹת קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' דְכִינּוּ שְׁמִכּוֹנוּנִים יְמֵי הַחֻדְשׁ מוֹכַח דְטַעוּ דָּאֵין לֹאמֵר מְטַעֵם שְׁחֻזְרִין בְּהוּ דָּא"כ לֹא הוּי מְקַשֵׁי מִיַּד דְהָא נַחְסֵר אַחַת מְשַׁבַּע חֻקִירוֹת אַף אֵי נִימָא דְכּוֹנוֹתָם מְשׁוּם דְמְזָה מוֹכַח דְטַעוּ י"ל דְמַחְלָקִין בְּזֶה בְּסִבְרַת הַתּוֹמִים דְלִשְׁיַטַּת הַתּוֹמִים חֲשִׁיב שְׁנֵי הַחֻקִירוֹת כְּאֶחָד וּלְשִׁיטַת הַתּוֹס' נַחֲשָׁב לְשִׁתִּים: ג) אַף יֵשׁ לְדַחֲוֹת זֶה דְבַד"מ לֹא בְּעֵינֵן שְׁיִכּוֹנוּנוּ יְמֵי הַשְּׁבֵת וְדְבָרֵי הַסַּמ"ע י"ל וְהוּא שְׁלֹא יְכַחֲשׁוּ הֵינּוּ שְׁלֹא יְכַחֲשׁוּ אֲבָל אֵין צְרִיךְ לְשִׂאוֹל אוֹתָם עַל יְמֵי הַשְּׁבֵת וְכֵן כָּתַב הַט"ז שָׁם (בס"ק ג) ע"כ נִרְאֶה לִי לְתַרְץ בְּאֹפְן אַחַר קוֹשְׁיַת הַשְּׁ"ף דְהִנֵּה לְכַאוּרָה יֵשׁ לִינְשָׁב בְּפִשְׁיֻתוֹ דְהָא נָא צְרִיכִים לְמִיזַל בְּתֵר רַבָּא רַק מְטַעֵם חֻזְקָה וּמְשׁוּם דְמַעְמִידִים הָעֵדִים בַּח"כ וְאֲמַרִּין דְטַעוּ וּבְחֻזְקָה טוֹבָה כְּזוֹ פְּתָבוּ הָאֲחֵרוֹנִים שְׁמוּצִיאִים מְמוֹן בְּזֶה כְּמוֹ שְׁנֵי פְּתִי עֵדִים הַמְכַחֲשִׁים זֶה"ז דְזוֹ בָּאָה בַּפ"ע וּמַעֲיָדָה זֶה בָּאָה בַּפ"ע וּמַעֲיָדָה מְשׁוּם דְמַעְמִידִין כ"א בְּחֻזְקַת פְּשׁוּרוֹת וּמוּצִיאִין מְמוֹן וְעֵינֵן בַּפ"ת (בִּיור"ד סי' ק"י) וְאֵין לֹאמֵר דְהֵתָם שְׁאֵנִי דְכְּבָר הַחֻזְקוֹ קוֹדֵם הָעֵדוּת שְׁבָאִים עַכְשָׁיו לְהַעֲיֵד מִשָּׂא"כ בְּאוֹתוֹ עֵדוּת דְמִדְבָרֵי הַט"ז (שָׁם בַּס"ק ג) מְשַׁמַּע דָּאֵין לְחַלּוֹק בְּזֶה יַעו"ש וְאֵי תַקְשֵׁי א"כ מֵאֵי מוֹכִיחַ הַגַּמ' בְּסִנְהֶדְרִין מְזָה בַּד"מ דְאֲזֵלִינוּ בְּתֵר רַבָּא דְלִמָּא הֵתָם ג"כ מְטַעֵם חֻזְקָה כְּנ"ל זֶה לֹא תַקְשֵׁי דְהִנֵּה הַמְתַּבָּאֵר מִדְבָרֵי הַט"ז שָׁם דְהֵיכָא דָּאֵם נִימָא דַּע"י הַהַכְחָשָׁה יְהִיו פְּסוּלִים

ונוציא אותם מח"ב אז אמרינו דטעו פדי שלא נוציא אדם מח"פ משא"כ אף היכא דאי לימא דמכחשי הדדי לא יפסלו אז לא מתרצי דבריהם ולומר דטעו.

ובאיזה אופן משפחת לה שייכחישו עצמם ולא יפסלו פתב התנאים (בסי' ל' ס"ק יוד) פגון שאומרים ימי השבת תכ"ד של הכחשת ימי החודש. ולפ"ז מוכיח הגמ' שפיר בסנהדרין דאזלינו בתר רנבא.

דאין לומר מטעם חזקה דגבי דיני נפשות פיון דצריף שבע חקירות וא"כ צריכים לומר ימי השבת וכיון דסתמא קתני דעדותן קיימת משמע אף שאמרו ימי השבת תכ"ד של ימי החודש בהכחשה.

וא"כ לא מעמידין אותם בחזקת פשוות כיון שלא יפסלו פדברי הט"ז משא"כ גבי ד"מ דלא בעינו לשאול אותם על ימי השבת ואי לא אמרינו דטעו נוציא אותם מח"פ ע"כ אמרינו דטעו משום חזקה ולא צריכים לטעם דאזלינו בתר רנבא ודו"ק: כג א) שם סי' פ"ב דיני מ'גו.

מיגו בשנים לא אמרינו פן פתבו התוס' בכתובות (פ"ב די"ח) והוכיחו פן מהא דאיתא שם העדים שאמרו כתב ידנו הוא זה אבל אנוסים היינו וכו'. אם כתב ידם יוצא ממק"א אין נאמנים ובגמ' מוקי לה בתחלה פגון שאמרו אנוסים היינו מחמת ממון אבל אמרו מחמת נפשות נאמנים והקשו בתוס' דלהימנו במיגו דאי בעי אמרי מחמת נפשות ומחמת זה הוכיחו דמיגו בתרי לא אמרינו.

וראיתי בס' תנא תוספאה הביא קושיא בשם בנו (פקדושין פ"ד) לפי מה דקיי"ל (בחור"מ סי' מ"ו) באומרים אנוסים היינו מחמת ממון או אמנה נהי דלא מהימני מ"מ חייבים לשלם ללנה מה שהזיקוהו מדינא דגרמי א"כ הדק"ל דלהימנו אנוסים מחמת ממון פמגו דאנוסים מחמת נפשות.

ויבטל השטר דאם אמרינו דלא מהימני ושקורי קא משקרי א"כ הלנה חייב לשלם למלנה. הרי העדים יהיו חייבים לשלם ללנה שהודו על עצמם שאנוסים פתבוהו מחמת ממון ולגבי עצמם נאמנים.

אבל אי הוי אמרי אנוסים היינו מחמת נפשות הוי מהימני והשטר נפסל וממילא יהיו פטורים לשלם ללנה וא"כ בטענה דאנוסים מחמת נפשות ירוויחו ממון ובכה"ג אמרינו מיגו בתרי ששניהם יכוננו לפטור א"ע ממון והיינו אף שאפשר בה"א זו דאמרינו דמשקרי א"כ ממילא אולי אין הלנה תובעם אבל מ"מ יראים הם בטענה זו לחייב ממון והוי מיגו וכו' והניח בצ"ע.

ולדעתי נראה לתרץ בעזה"י דעל התוס' לשיטתם לק"מ דהנה הש"ף (בסי' שפ"ו) הביא מחלוקת הראשונים אם דינא דגרמי הוא דינא או קנסא. והנה דעת התוס' בכמה דוכתי דהוי קנסא.

והנה פתב הש"ף דלמאן דס"ל דדינא דגרמי הוא קנסא אם שגג או נאנס בדבר הרי זה פטור והנה הש"ף (בסי' שפ"ח) הביא דעת הרשב"א והרא"ה דאנוס ממון מיקרי אנוס.

ולפ"ז יתנרץ דהנה מקור האי דינא המובא (בסי' מ"ו) דהעדים נאמנים לגבי עצמם וחיובים לשלם מדינא דגרמי.

הוא מתשובת הרא"ש וי"ל דהרא"ש יספור דדינא דגרמי הוא מדינא לכה סייבים אף שהיו אנוסים וכווננו להציל עצמם מאונס ממון. משא"כ התוס' לשיטתם דדינא דגרמי הוא קנסא א"כ אם הם אנוסים פטורים פינון שלא פונונו להזיק ונתוס' יסברו פהרשב"א דאונס ממון מקרי אונס והמחבר בסי' מ"ו שפסק שסייבים לשיטתו אגיל דס"ל דינא דגרמי הוא דינא כמו שכתב הש"ך.

והא לא תקשי על הרמ"א שכתב בסי' מ"ו סתם פהמחבר ובסי' שפ"ו הביא דעת הסוברים דדינא דגרמי הוא קנסא יש לומר דלשיטתו אגיל שפסק דאונס ממון לא מקרי אונס (בסי' שפ"ח). שוב ראיתי בהפלאה שכתב אף להפוסקים דס"ל אונס ממון מקרי אונס עכ"ז סייבים לשלם עדים שחתמו על השטר דזה גרע טפי מהמראה דמחשב פנושא ונותן ביד עיי"ש אכן מדברי הגר"א בסי' שפ"ח לא משמע פו: ב) ומסוגיא זו דכתובות יש לדחות דברי התנאים (בסי' ע"ז ס"ק ז) שהשיג על המהרש"ל שכתב בשלשה שהיו מלוים לאחד ורואים שרוצה לכפור ועשו תחבולה והי' אחד תובע ושנים עדים והוציא הממון ועכשיו מודים שכל שלשה היו המלוים סייבים להחזיר הממון.

ואע"ג דאית להו מיגו וכו'. והש"ך כתב ואין דבריו נ"ל והתנאים מלא אחרי דברי הש"ך.

וכתב דברי מהרש"ל תמוהים וכו' מאי דאיתרע חזקתם דעשו שלא פהוגן דיש בו מדבר שקר תרחק אין זה יותר פסול מחטיפת נסבא דר' אבא וכו' יעו"ש והנה מגמ' דכתובות יש להוכיח דבאופן זה נקראים רשעים ואתרע שפיר חזקתם.

דהנה בגמ' שם לחד אוקימתא ל"ש אלא שאמרו אנוסים היינו מחמת נפשות אבל ממון אין נאמנים דאין אדם משים עצמו רשע וקנשה הא בממון גופא הוי מצוי לחלוק בין היכא דלא משווי נפשי' רשיעי כגון באופן דהמהרש"ל ולמה לו לחלוק בין ממון לנפשות א"ו דאף באופן דהמהרש"ל משווי נפשי' רשיעי ואין נאמנים וק"ל: כד השער המשפט בסי' ק"ב מסתפק בהמחייב את עצמו לחבירו פדין המבואר בחו"מ (סי' מ') בקמה גובה בבנינונית כשאר בע"ח משום לא פלוג או דלמא פינון דהכא ליכא טעמא דנעילת דלת גובה בזיבורית ונראה להוכיח מהא דאיתא בכתובות (דף נ"ד ע"ב) דקחשיב שם הדברים ששנה תוספות פתובה לעיקר הפתובה וקחשיב לזיבורית פי' דהתוס' ג"כ גובה בזיבורית כעיקר הפתובה ואי נימא דהמשעבד עצמו אינו גובה נ"כ רק בזיבורית א"כ אמאי איצטריף הגמ' לאשמי' תוספות לעיקר בזה הא בלאו הכי הוי ידעינו דלא גרע משאר מחייב עצמו א"ו דשאר מחייב עצמו גובה בבנינונית רק משום דהתוס' דמי לעיקר פתובה לכה גובה בזיבורית עוד יש להביא ראי' משם (דף ס"ט) דמייבעי שם הפת בעישור נכסים יורשת הוי או בעלת חוב הוי נאי בעלת חוב דאבא או דאחי נפ"מ למייבעי בנינונית שלא בשבועה וזיבורית בשבועה (פי' אי בע"ח דאחי הוי גובה מהם בבנינונית שלא בשבועה נאי דאבא גובה זיבורית בשבועה פדין בע"ח הבא לפרוע מנכסי תומים) והא התם ג"כ לא שייך טעם נעילת דלת ועכ"ז גובה בבנינונית אי בע"ח דאחי הוי.

והנה מגיטין (דף נ') יש להוכיח להיפך דגובה בזיבורית דאיתא שם בעי רב אבדובי בר אמאי יתומים שאמרו קטנים או גדולים תקנתא הוא דעבד רבנן גבי יתמי שלא יגבו רק מזיבורית לקטנים עבדו תקנתא ולא לגדולים או דלמא משום דלא מסיק המלנה דעתו דמית לנה וכו'.

והני לי' נע"ד ומסיק בין קטנים בין גדולים אינו גובה רק מזיבורית. אלמא היכא דליכא טעם דנע"ד גובה מזיבורית וכן יש להוכיח מהסמ"ע (בסי' ק"ז) דהיכא דליכא טעמא דנע"ד אינו גובה רק מזיבורית וצ"ע: כה א) סי' קכ"ג ס"ג המרשה לאחד ואח"כ הרשה לאחר ושניהם באים לפנינו אין להנתבע להשיב אלא להשני וכתב הסמ"ע אפי' לא ביטל בפ"י ההרשאה הראשונה אמרי' דסתמא בטלה הואיל והרשה אחר' לאחד ע"כ.

ור"ל דזה נחשב לביטול במה שהרשה לאחר וקשה לי דזהו נגד תשובת רש"י הובא בהג"א ריש פ' השולח באשה ששלחה שליח לקבל גיטה ונתעצל השליח בשליחותו ועשתה שליח אחר וקבל זה השליח השני גט שאינו הגון וכששמע השליח הראשון הלה אצל הבעל וקיבל גט פשר פתב דדעתו נוטה דהגט פשר שלא בטלה שליחותו של ראשון דלא מצינו.

בכ"מ שליח בטל בגילוי דעת ע"כ. הרי מבואר דזה לא מקרי ביטול שליחות במה שעשה שליח שני ואיך פתב הסמ"ע דהשליח הראשון בטל.

וכן משמע לכאורה פדברי הסמ"ע ברש"י (דף ל"ג ע"ב) במ"ש גם אתה הוי שליח. והא סתם ג"כ שניהם שלוחים וסתרי דברי רש"י הדדי: ב) ולכאורה הי' מקום לתרץ והוא דיש לחלוק דהנה המרדכי ריש השולח הביא ראי' לדון זה של רש"י מהא דאיתא בפסחים בבבבא פסחה ואמרו לאחד צא ובקש ושחוט עלינו.

והלה וביקש ושחט והם לקחו ושחטו אם שלו נשחט ראשון יוצאים בשלו משמע דאף שהלקיחה והמנינו על הפסח שלקחו הם הי' קודם שנשחט הראשון עכ"ז לא אמרינו דבטלוהו לשליחותו של שליח.

וראיתי בשו"ת בגדי ישע מביא תשובת הגאון ר' ליב בטלן ז"ל שהקשה על זה דהא מכאן מוכח להיפך דהא אם שלהם נשחט ראשון אמרינו דהראשון בטל כדאיתא שם אלמא דמבטלין שליחותו וכתב לחלוק בין דבור למעשה דבדבור לא אמרינו דמבטל שליחותו משא"כ היכא דעביד מעשה ע"כ כששחטו שלהם מבטלין שליחותו משא"כ במינוי לבד.

ולפ"ז יש לתרץ פאן דההרשאה שנמתן לשני מחשב מעשה דהא צריך לכתוב וביותר לדברי הרמב"ם שכתב דצריך להקנות לו אגב קרקע ועיין בתוס' בגטין (דף ל"ב) דכתיבת הגט חשיב מעשה לחד תירוץ ונהדין המבואר בתשובת רש"י הוא רק דבור בעלמא: ג) ועפ"ז דנייק לשון הרמב"ם שכתב בהלכות שלוחין פ"ג מי שהרשה לאחד יכול לבטל השליחות ולהרשות לאחר עכ"ל וצריך להבין הא העיקר דאמי לאשמעינו דיכול לבטל.

וא"כ אמאי פתב ולהרשות לאחר הי' לו לכתוב כמו שכתב גבי שליחות בעדים דיכול לבטל השליחות אכן לפי דברינו א"ש דהנה בדבור בלבד לא הוי מועיל דלא אמי דבור

ומבטל מעשה כדאיתא בקדושין ולא הוי מועיל הבטול שלא בפניו דבפניו לכ"ע אתי דבור ומבטל מעשה לכה כתב הרמב"ם להרשות לאחר דאחי ש מעשה ומבטל מעשה ד) אכן כל זה איננו שנה לי דלא דמי להא דפסחים דהתם פינו ששני הדיבורים אינם יכולים להתקנים דאין נמנין על שני פסחים פאחד אמרינן דמעשה השני מבטל הראשונה משא"כ היכא ששניהם יכולים להתקנים פגון הכא דיש לומר דכוננתו הי' במינוי השליח השני שמי שיקדים עצמו לקבל בתחילה המעות הוא יהי' השליח א"כ איך הוי גילוי דעת במה שהרשה לאחר שחזר בו מן הראשון: ה) אחר פותבי זאת מצאתי בעזה"ל בב"ש באה"ע (סי' ל"ז) וע"פ דבריו יתורץ היטב דכתב שם על הא דפסק המחבר אי שני שליח אחרינא ולא בטלי לשליח הראשון בפירוש ואזיל כל חד מיניהו וקידש בעי גט מתרווי' וכתב הב"ש הטעם דמספקא לן אם בטל שליח קמא ובתרא עיקר או לא ביטל כמ"ש בטור בשם הרמ"ה וקשה דבסי' קמ"א ס"ד פסק בשליחות הגט אם שני פמה שלוחים לא בטלה שליחות הראשון ואפשר התם השליחות הוא לקבל גט מבעלה ובנדאי לא אכפת לה מי מקבל מ"ה אמרינן בנדאי לא בטלה השליח וכן ה"נ אם השליחות הוא לקדש איש ידוע ג"כ לא אמרינן דבטלה השליחות אלא פאן מיירי דעושה שליח לקבל קדושין סתם מאיזה שיקחרו אז י"ל דביטל שליח קמא משום דהוא יודע דשליח בתרא מדקדק יותר עכ"ד.

ולפ"ז א"ש דכאן בהרשאה ג"כ יש קפידא דהוא יודע דהשליח השני ישמור יותר המעות. או הוא איש מהימן אצלו טפי מהראשון ולכה אמרינן שפיר דבטלי' משא"כ בגירושין דדברי הב"ש: כו המל"מ בפ"ד מהלכות מלוגה הקשה על התוס' בב"מ גבי שטר שכתוב בו רבית.

ונ"ל ותימא אמאי אין העדים פסולים פינון שעוברים על לא תשימון וכו' וי"ל דהכא איירי ברבית דרבנן ולא מיפסלי באסור דרבנן פינון שאין מרויחים פלום אע"פ שבעבירה דאורייתא היו נפסלים א"נ אפילו ברבית דאורייתא יש להכשיר דשמא לא תשימון לאינשי במלוגה ולנה משמע להו ולא בעדים ולכה פשרים וכו' והקשה המל"מ דמ"מ פסול משום דעברי אלפני טור ותיגרן דמיירי היכי שהי' מלוגה בלא הם פמו שפכתבו התוס' ס"פ א"נ עכ"ד.

והנה דבריו צריכים באור דהנה בע"כ צ"ל דאין פנונתו להקשות דיפסלו משום לפני עור מדאורייתא דז"א דהא מבואר בכ"מ בפ"ב מה"ע וכ"כ המל"מ בעצמו דמשום לפני עור אינם פסולים משום דהוי עבירה שאין בה מלקות ואינו פסול מה"ת ובע"כ צ"ל דיפסלו מדרבנן.

א"כ עדיין לא העלה ארוכה לקושיותו שתיגרן שהי' מלוגה בלא הם דהא מ"מ אף בכה"ג אסור מדרבנן משום מסייע ידי עוברי עבירה פמו שכתב הרא"ש והר"ן בפ"ק דשבת פמו פנזיר פחד עברא.

מ"מ אסור מדרבנן. וה"ה ברבית בכה"ג כמ"ש הפ"ת בסי' ק"ס סק"א.

ובעבירה דרבנן ג"כ נפסלים מדרבנן. והנה לכאורה הי' אפשר לומר דכיון דליכא רק עבירה דרבנן נשאר תירוץ הראשון של התוס' דבעינן משום חמדת ממון משא"כ עבירה

דאָרײַטא אף שאַין נפֿסלים בַּה רק מדרבֿנן פֿינן שאַין בַּה מלקות עכ"ז פֿינן נְשִׁיא עבֿירה דאָרײַטא לאַ בעינן משום חֲמַדַּת מְמוֹן.

אַבן ישׁ לְדַחוֹת דְּהֵנָּה הַתְּנֻמִּים פֶּתַב עַל הָא דְּמִקְשִׁים הַתּוֹס' בְּסִנְהֶדְרִין (דָּף כ"ה) הוֹסִיפוּ עֲלֵיהֶם הַחֲמֻסָּנִים וְהִקְשׂוּ בְּתוֹס' דְּחֲמֻסָּן יִפְסֹל מִדְּאֹרְיִיתָא דְּעוֹבֵר עַל לֹא תִחַמְדּוּ דְּהָא לֹא תִחַמְדּוּ לְאַנְשֵׁי בְּלֹא דְּמִי מִשְׁמַע לְהוּ אֲבָל הָאָמַת אֵינוּ פֶּן וְכו'.

וְהִקְשָׁה הַתְּנֻמִּים דְּמָה בְּכָה דְּהָאָמַת אֵינוּ פֶּן מ"מ פֿינן דְּלֹא מִשְׁמַע לְהוּ דִּישׁ אֶסוּר בְּדָבָר אֵינָם נִפְסָלִים כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹס' בְּב"מ גְּבִי לֹאוּ דְּלֹא תִשְׁיִמוּן. וְתִירֵץ דְּבַע"כ אֵין לֹוֹמֵר דְּאֵין שׁוּם אָדָם יוֹדֵעַ דְּאֶסוּר לֹאוּ דְּלֹא תִחַמְדּוּ אָף בְּדְּמִי אֶסוּר דו"א דְּבִנְדָּאֵי ישׁ לֹוֹמְדִים הַיּוֹדְעִים רַק מִפְּנֵי שְׁלֵא לְהוֹצִיא אָדָם מִחֻזְקַת כְּשָׁרוֹת מְעַמִּידִים אוֹתוֹ עַל חֻזְקָתוֹ וְאַמְרִינָן דְּלֹא יִדַּע.

וְנָהוּ רַק מִמֵּי שְׁלֵא רְאִינוּ שְׁיִצָּא מִח"כ שְׁלֹו מִשְׁא"כ פֶּאן פֿינן שְׁיִוֹדֵעַ דְּרַבְּנָן הוֹסִיפוּ הַחֲמֻסָּנִים א"כ עוֹבֵר עַבְרִיהַ דְּרַבְּנָן וְיִצָּא מִחֻזְקַת כְּשָׁרוֹת שְׁלֹו אֶמְרִינָן שְׁפִיר דִּיּוֹדֵעַ ג"כ דִּישׁ אֶסוּר מִדְּאֹרְיִיתָא וְשְׁפִיר הַקְשׂוּ הַתּוֹס' דִּיִּפְסֹל מִדְּאֹרְיִיתָא עכ"ד.

וּלפ"ז תִּקְשִׁי ג"כ פֶּאן דָּאָף דְּמִיִּירֵי דְּהִי מְלֻנָּה בְּלֹא הֵם עכ"ז פֿינן שְׁאֶסוּר מִדְּרַבְּנָן אָף בְּכַה"ג יִצָּאוּ מִח"כ שְׁלֵקָהּ וּא"כ שׁוֹב אֶמְרִינָן דִּיּוֹדְעִים ג"כ מְלֹאוּ דְּלֹא תִשְׁיִמוּן וְיִפְסֹלוּ מִדְּאֹרְיִיתָא. וְלֹא בְּעֵינָן מִשׁוּם חֲמַדַּת מְמוֹן וּא"כ הַדָּק"ל עַל הַמַּל"מ.

אָף י"ל בְּכַפְשִׁיטוֹת דְּכְמוֹ שְׁאֵינָם נִפְסָלִים מִשׁוּם לֹא תִשְׁיִמוּן דְּלֹא מִשְׁמַע לְהוּ אֶסוּר בְּכַה"ג לְעַדִּים. ה"נ אֵינָם נִפְסָלִים מִשׁוּם דְּעַבְדֵי אֶסוּר אָף הִיכִי שְׁהִי מְלֻנָּה בְּלֹא הֵם דְּגַם זֶה לֹא מִשְׁמַע לְהוּ וְלֹא דְּמִי לְחֲמֻסָּן דְּזֶה הָאֶסוּר יְדוּעַ שְׁרַבְּנָן אֶסְרוּ זֶה אָף שְׁמַחֲשָׁבִין שְׁמַה"ת לִיכָּא בְּזֶה מִשׁוּם לֹא תִחַמְדּוּ עכ"ז זֶה יְדוּעַ דְּרַבְּנָן אֶסְרוּ זֹאת מִשְׁא"כ אֶסוּר זֶה אֵינוּ יְדוּעַ לְפָל.

וְאָף שְׁהַדָּבָר פֶּשׁוּט לֹא אֶמְנַע מִלְּהַבִּיא רֵאִי לְזֶה מְהָא דְּאִיתָא בְּב"מ (דָּף ס"ט) רַב עֵילִישׁ גְּבָרָא רַבָּה הוּא וְאִיסוּרָא לְאִינְשֵׁי לֹא הָנִי סְפִי וְהִקְשָׁה חֲחו"ד אֶמְאִי לֹא קְאָמַר הַגַּמ' חֻזְקָה עַל, הָעַדִּים שְׁלֵא יִחַתְמוּ עַל שְׁטֵר זֶה וְתִירֵץ דְּמִיִּירֵי שְׁהִי מְלֻנָּה בְּלֹא הֵם.

וְהֵנָּה לפ"ז עֲדִינָן תִּקְשִׁי הָא מ"מ אָף בְּכַה"ג אִיסוּרָא אִיכָּא א"ו דְּלֹא מִשְׁמַע לְהוּ לְאִינְשֵׁי אִיסוּר בְּכַה"ג וְלִכְּהַ חֲתָמוּ. אַבן עֲדִינָן ישׁ לְפַקְפֹּק עַל זֶה דְּהֵנָּה דְּבִרְיָנוּ הוּא לְתִירֵץ פְּנוּנַת הַמַּל"מ.

וְהֵנָּה הַמַּל"מ גּוֹפֵי' לֹא ס"ל סְבָרָא זֹו דְּהָעַדִּים טוֹעִים דְּהֵנָּה הַמַּל"מ ג"כ הַקְשָׁה קוֹשְׁיִית הַתְּנֻמִּים עַל הַתּוֹס' בְּסִנְהֶדְרִין שְׁהַבְּאִתִּי לְעֵיל וְתִירֵץ וְז"ל וי"ל דְּשְׁאֲנִי הִיכִי שְׁהֵם יוֹדְעִים שְׁישׁ אִיסוּר בְּאוֹתוֹ מְעַשָּׂה כְּגוֹן חֲמַדָּה אֶלֹא שְׁהֵם מְחַלְקִים מְדַעְתָּם דְּהֵינָנוּ דְּוָקָא בְּלֹא מְעוֹת אַז הוּא דְּפִסּוּלִי וְכו' אֲבָל הִיכָּא שְׁהֵם טוֹעִים דְּמַעוֹלָם לֹא נֶאֱסַר לָהֶם אֶסוּר זֶה אַז אֶפְּלוּ מִדְּרַבְּנָן כְּשָׁרִים דְּוָמִיא דְּעִידֵי רַבִּית ע"כ א"כ הַדָּק"ל עַל הַמַּל"מ פֿינן דִּיּוֹדְעִים שְׁישׁ אֶסוּר לְפָנֵי עוֹר רַק שְׁהֵם מְחַלְקִים הִיכִי שְׁהִי מְלֻנָּה בְּלֹא הֵם לִיכָּא אֶסוּר בְּכַה"ג לֹא מְפָשְׁיִרִינָן אוֹתָם כְּמוֹ בְּלֹאוּ דְּלֹא תִחַמְדּוּ.

א"כ שוב יפסלו מדאורייתא פסקרת התנאים כיון שיצאו מחזקתן אמרינו שוב שיודעים ג"כ מלאו דלא תשימון דשיניי ג"כ בעדים. אף י"ל דהא כל עיקר ההכרח לסברת התנאים וחקילוקו הוא מחמת קושיות התו' בסנהדרין ולפי מה שתיירץ המל"מ דברי התו' אין הכרח לסברא זו ויספור שאף שעוברים אסור דרבנן עכ"ז לא אבדו חזקת פשרות שלהם גם במילי אחריו וק"ל כז הנני להציג פה שני ענינים נחמדים מה שמצאתי תוך פתבי קודש של אא"ז הרב הגאון מו"ה אלימלך זצ"ל אב"ד דק"ק לינדא יצ"ו: ב"מ (ד"ג) אמר רבה מפני מה אמרה תורה מ"מ הטענה ישבע (פי' ליהמני במיגו) עיין בתו' וקשה הא אין אומרים מיגו לאפטורי משבועה ותו' האו"ת דאם מגיע שבועה באיזה ענין פנה רק בכאן לפטור במיגו זה אין אומרים אבל כשאומרים מיגו לא יהי פאן ענין שבועה בזה אמרינו מיגו.

וקשיא לרבה אף אפשר ליתן במ"מ שבועה הא לכל מודה במקצת יש מיגו. ולא יהי פאן עסק שבועה.

והנה הש"ך בסי' ע"ה נסתפק בספק פרעון קודם ההלואה כגון ששמעון הפקיד חפץ אצל ראובן ופשע ראובן ונאבד ותייב ראובן לשלם דמי הפקדון ואם"כ הלואה שמעון מראובן מנה וטוען ראובן שהפקדון הי' שנה רק חמשים זהובים ותייב לו שמעון עוד חמשים זהובים ושמעון טוען איני יודע אפשר שהי' שנה הפקדון מאה זהובים ואיני סייב לה פלום מה דינו אם הוי פאיני יודע אם פרעתי כיון שגוף ההלואה יודע שלנה ק' או אפשר מחמת שהפקדון הי' קודם להלואה ותייב זה פאיני יודע אם הלוייתי ועי"ש.

והנה יש להוכיח מגמ' זו דהוי פאיני יודע אם נתחייבתי דהנה מקשים כל המפרשים ארבה מ"מ אמרה תורה מודה מקצת ישבע דאי בעי כופר הפל הא אפשר לומר שיש לו מלנה ישנה על מחצה ומחמת זה אינו כופר רק מחצה ומגיע לו שבועה פסקרת אפיי לקמן (נ"ו ו') ותיירץ האו"ת דאף אם אין לו ספק הלואה רק על נ' יש לו מיגו שהי' יכול לכפור חמשים ועל חמשים לטעון א"י אם נתחייבתי ואותן נ' ישלם לצאת י"ש ולא יתחייב שבועה כלל.

והנה לפי דברי הנ"ל אי אפשר לאוקמי האי דרבה רק על תביעת הלואה והוא כופר שלא לנה רק חמשים אבל אם בהלואה מודה רק שטוען שפרע לו מחצה נמצא אין לו שום מיגו כי אי לומר מיגו דפרע הפל שפא אין לו ספק הלואה רק מחצה.

גם אין לו מיגו דיטעון על מחצה שפרע לו ועל מחצה השני א"י כי דעל טענה זו יש לו דין מ"מ כדין מתחייב מתוך טענתו כי א"י אם פרעתיך מחייב לשלם ומתחייב מתוך טענתו יש לו דין מ"מ.

ולזאת ההכרח לומר שרבה לא אמר רק על הכחשה בהלואה ולא בפרעון ונמצאו לדברינו אלה קשה קושיא ראשונה הא לא אמרינו מיגו לאפטורי משבועה ואין לתרץ כנ"ל דלא יהי פאן כלל עסק שבועה הא בהכחשה בפרעון אם הוא מ"מ בודאי מגיע שבועה כי אין לו מיגו מפילא גם אם הכחשה בהלואה אין לנו לומר מיגו.

כי הוי מיגו לאפטורי משבועה וע"כ מוכרחים אנו לומר שהדין בא"י אם פרעתיך ע"י פרעון שקודם להלואה הוי כא"י אם הלוייתי. וכאן יש לו מיגו דהי' כופר מחצה שפרע

ועל חצי השנה? יטעון א"י אם פרעתיך מחמת מלנה ישנה ופרעון קודם להלנואה הוא ויהי' תמיד פטור משבועה הן על הכחשת פרעון והן על הכחשת הלנואה ושפיר קאמר רבה ויהי' פטור מן השבועה מחמת מיגו כי לא יהי' עיקר שבועה במ"מ ויהי' מוכח ספיקותו של הש"ך הנ"ל: אף לסברת אב"י דמוקי לשבועה דמתניתין משום ספק מלנה ישנה לכאורה יש להוכיח דספק פרעון קודם הלנואה הוי איני יודע אם פרעתיך כי אם נאמר דהוי פאיני יודע אם נתחייבתי יקשה שבועה זו למה כמו דמקשה הגמ' על סברת ודאי מלנה ישנה אי הכי נשקול לא נה ג"כ יקשה על סברת ספק מלנה ישנה דהוי ספק פרעון קודם להלנואה והוי כא"י אם נתחייבתי והוא פטור וישקול בלא שבועה אף דאצלינו הוא הדין על א"י אם נתחייבתי מגיע שבועה היינו עפ"י ר"נ היסת ולא שבועת המשנה כקושני' על ודאי מלנה ישנה נשקול בלא שבועה א"ו מוכח דספק פרעון קודם להלנואה הוי כא"י אם פרעתיך וחיוב לזאת נותנים לו שבועה.

ובזה יתורץ קושית הנמו"י דהקשה לאב"י למה לא יטעון האמת דמגיע לו ספק מלנה ישנה ולדברינו א"ש דאינו יכול לטעון האמת שהוא תופס הבגד מחמת מלנה ישנה כי אצלו הוי ספק.

והוי הדין כא"י אם פרעתיך ויתחייב לשלם לכה טוען פולה שלי ולזאת נותנים לו שבועה: ולפ"ז נוכל להקשות לרבה ל"ל הטעם דמישתמיט יאמר דהתורה נתנה שבועה מחמת חשש מלנה ישנה פנ"ל פיון שהוכחנו מדברי אב"י דספק פרעון קודם הלנואה הוי א"י אם פרעתיך א"כ הדק"ל ואין לומר פסברת הנ"י דתביעת ממון אין אנו תולין במלנה ישנה דיקשה יטעון מלנה ישנה דבשלמא בחפץ יש לומר עיניו נתן בו משא"כ בממון אם יש לו מלנה ישנה יטעון פן כי הנה לפי דברינו לא יוכל לטעון פן כי הוי ספק פרעון קודם הלנואה והוי כא"י אם פרעתיך ויתחייב לסלק לזאת הוא פופר המקצת אשר יש לו על זה מלנה ישנה ונותנים לו שבועה כי לא פראשי אינשי מספק ממון ופרשי מספק שבועה.

ונראה דאין להוכיח מרבה ספק של הש"ך די"ל דלעולם הוי כא"י אם פרעתיך באשר מוכח לכאורה מאב"י ונוכל לומר דסברת רבה דאין לאוקמי דלכה נשבע משום מלנה ישנה דכיון דהתורה סתמא פתיב מיירי בגנווא אף דמחל לו כל טו"ת ואין לומר מלנה ישנה ועיין בנ"י: ונראה דאין להוכיח מאב"י לענין ספק פרעון קודם להלנואה דאף אם נאמר דהוי כא"י אם נתחייבתי לך אעפ"כ נותנין לו שבועה דאם הי' טוען בפירוש מחמת ספק הי' הדין בבא לצאת י"ש מחוייב לסלק.

ואין רצונו להעזי שאינו חפץ לצאת י"ש ומחמת זה טוען שפולה שלו אבל כשנותנים לו שבועה יודה על האמת ויהי' הפסק שלצאת ידי שמים מחוייב לשלם: [אמר נכדו ואי נימא דהיכא דמחוייב לצי"ש מועיל תפיסה עיין בש"ך סי' כ"ח א"ש פפי דלכה אינו טוען פן]: עוד נראה דאין לדמות דין דאב"י כלל לספק פרעון קודם להלנואה.

כי בהלנואה בהתירא בא לידו ומחמת הספק הוי כא"י אם נתחייבתי לך אבל לתפוס מחבירו בגזל מחמת שיש לו ספק עליו כ"ע מודים שאינו רשאי ומחוייב לשלם דונגמא לזה מבואר בסי' ע"ה בחו"מ לענין עד אחד והוא טוען און חטפתי ודידי חטפתי מחוייב שבועה ואינו יכול לשבע ומשלם.

ואי בתורת משפון בא לידו הוא פטור יעו"ש והטעם כיון שהוא חוטף דרף גזילה גרע ממשפון שבהיתר בא לידו ועיי"ש היטב. גם ראי' מתו' תקפו פהו מוציאין מידו דמקשה התו' מהמשפיר בית ב"ב סלעים לשנה סלע לחודש דאם כבר דר בו השוכר שהוא פטור מחודש העבור ומתריץ התו' כיון שבהיתר בא לידו אין מוציאין ממנו.

ובכהן הוא דאסור כי האיך מחמת הספק הוא תוקף מבעה"ב הבכור. ולסברא זו נוכל לומר דספק פרעון קודם הלנואה הוי א"י אם נתחייבתי לה והיינו כיון שההלנואה בהיתרא אתי לידו אבל משום ספק מלנה ישנה לתפוס חפץ באיסור מחוייב להחזיר ולזאת נותנים לו שבועה וכשיודה שחטף מחמת ספק מלנה יהי מחוייב להחזיר כמו בתקפו פהו דמוציאין מידו.

ולסברא זו נוכל לתריץ דהנה קשה לאפיי לסברת מלנה ישנה למה לא תקנו שבועת המשנה בכופר הכל דאין סברא במלנה ישנה לחלק בין כופר הכל דאין מעיז כיון דיש לו מלנה ישנה על הכל.

אמנם לסברא זו נוכל לומר דבכופר הכל אין מגיע לו שבועה כי אם נאמר שהוא כופר הכל בשביל, מלנה ישנה שיש לו הוי ספק פרעון קודם להלנואה ובהיתר בא לידו ואין מגיע לו שבועה כי הוי פאיני יודע אם נתחייבתי לה אבל בכאן במתניתין שלא יהא כל אחד תוקף מחמת ספק מלנה ישנה הוי באסור בא לידו והוי פאיני יודע אם פרעתיך ומחוייב להחזיר ועל כן נותנים לו שבועה: כח שם (ד"ד ע"ב) בתו' ד"ה אין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות כו' עיין תו' שבועות (דף ל"ז) ד"ה ואין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות מקשה שם על ר"י דהכופר במלנה חייב בקרבן כו' ומתריץ דמחל השעבוד.

נמצא דסברת התו' דלמלנה ע"פ מהני מחילה אבל למלנה בשטרלא מהני מחילה כי נקט שטרא. והנה מתו' דכאן דלא מתריץ דמחל השעבוד כמו דמתריץ על קושיות מ"מ מוכח דסברת התו' דאף לשטר מהני מחילה.

ובאמת בזה אי מהני בשטר מחילה רבו הדעות אף על התו' קשה דסתי שני התו' הנ"ל אהדדי. והנה נראה דיש לדקדק דשם בשבועות מביא התו' עוד קושיא על ר' יוחנן דאמר בגטין (דף ל"ז) דמלנה.

בשטר אינו משמט ובע"פ משמט. והנה בכאן בב"מ אינו מביא זאת הקושיא ומקודם נתריץ הקושיא בגמ' דגטין דמייתי שם קוריבי דרב אסי הוי להו שטרא.

אתו שאלו לר"י אמר משמט א"ל רב אסי והא מר הוא דאמר אינו משמט א"ל בשביל שאנו מדמין נעשה מעשה א"ל והא תניא פנותי דאינו משמט א"ל דלמא הדיא ב"ש דאמר בסוטה לא שותות ולא נוטלות פתובה דברי ב"ה.

אבל ב"ש אומרים נוטלות פתובה דשטר העומד לגבות פגבוי דמי. וקשה חדא דהוי לי' למימר אמרתי אליבא דב"ש דאינו משמט.

אָבֿל לֿב"ה דֿשֿטֿר הע"ל אינו פֿגֿבוי הוא מֿשֿמֿט עוד קֿשֿה אײַך ס"ד דר"י לֿפֿסֿן דֿאינו מֿשֿמֿט כֿב"ש. עוד קֿשֿה לֿשֿון דֿלֿמָא דֿנוֿדַי הֿבֿרֿיִתָא הוא רק אֿלֿיָבָא דֿב"ש פֿי לֿב"ה פֿינן דֿלָאו פֿגֿבוי דֿמי בֿנוֿדַי מֿשֿמֿט.

וּנֿרָאָה דֿהֿנָה אִיתָא בֿש"ך בֿשֿם כֿה"ג דֿאֿפֿשֿר לֿומר דֿאָף לֿב"ה דֿסֿבֿרי בֿכֿתוּבָה שֿטֿר הֿעוֿמֿד לֿגֿבוֿת לָאו פֿגֿבוי דֿמי אָבֿל בֿשֿאָרי שֿטֿרוֿת פֿגֿבוי דֿמי. וְהִחֿילוּק דֿבֿכֿתוּבָה אִם תֿמוֿת הִיא קוֿדֿם בֿעֿלָה הֿשֿטֿר בֿטֿל נֿמָצָא שֿאִינוּ עוֿמֿד לֿגֿבוֿת אָבֿל בֿשֿאָרי שֿטֿרוֿת דֿבֿנוֿדַי עוֿמֿד לֿגֿבוֿת הוא פֿגֿבוי דֿמי ולפ"ז נֿוכֿל לֿומר לר"י הִי זֶה בֿסֿפֿק אִי ב"ה מוֹדֵה בֿשֿאָר שֿטֿרוֿת או דֿאָף בֿשֿאָרי שֿטֿרוֿת סֿבֿרי ב"ה דֿלָאו פֿגֿבוי דֿמי וְלִזְאִת קֿאָמר לֿפי הֿדין דֿאינו מֿשֿמֿט דֿבֿשֿאָרי שֿטֿרוֿת ב"ה מוֹדֵי דֿכֿגֿבוי דֿמי וְלִבְתֵר דֿשֿאָלו אוֿתוּ אָמר בֿשֿבֿיל שֿאָנוּ מִדֿמִין נֿעִשָׂה מֿעִשָׂה דֿאֿפֿשֿר ב"ה סוֹבֿרים דֿאָף בֿשֿאָרי שֿטֿרוֿת לָאו פֿגֿבוי דֿמי וְנֿמָצָא דֿמֿשֿמֿט.

וּמִקֿשָׁה לִי הִיא תֿנִיָא פֿנוֿתִי א"ל דֿלֿמָא הִיא ב"ש הִיא שֿאָצֿלו הֿדֿבֿר בֿסֿפֿק אִם מוֹדִים ב"ה בֿשֿאָרי שֿטֿרוֿת או לָאו. נֿמָצָא הִינָצָא מִדֿבֿרינוּ שֿלֿדִין סֿבֿר ר"י דֿאינו מֿשֿמֿט מִחֿמת דֿאָף ב"ה מוֹדִים דֿבֿשֿאָרי שֿטֿרוֿת פֿגֿבוי דֿמי אָבֿל לֿמֿעִשָׂה סוֹבֿר דֿב"ה סֿבֿרי אָף בֿשֿאָרי שֿטֿרוֿת לָאו פֿגֿבוי דֿמי וְנֿמָצָא דֿמֿשֿמֿט.

וְזִאת סֿבֿרָא פֿשוּטָה דֿלֿעֲנִין מִחֿילָה בֿשֿטֿר אִי מִהֿנִי תֿלוי ג"כ בֿסֿבֿרָא זוּ אִי אָמֿרינוּ דֿבֿש"ש ב"ה מוֹדִים פֿגֿבוי דֿמי לָא מִהֿנִי מִחֿילָה אָבֿל אִי אָמֿרינוּ גַם בֿש"ש ב"ה סֿבֿרי דֿלָאו פֿגֿבוי דֿמי מִהֿנִי מִחֿילָה וְשִׁפֿיר מִתוֹרֵץ הֿפֿל עַל נֿכוֿן פֿי בֿכָאן סֿבֿרי הִתוּ אֿלֿיָבָא דר"י לֿעֲנִין מֿעִשָׂה דֿב"ה סֿבֿרי לָאו פֿגֿבוי דֿמי אָף בֿש"ש.

וְלִזְאִת אִינוּ מִקֿשָׁה אִדר"י דֿאָמר אִינוּ מֿשֿמֿט ולפ"ז אִינוּ יְכוֹל הִתוּ לִתְרֵץ דֿמִחֿל הִשֿעֵבּוּד יִקֿשָׁה לָמָּה בֿשֿטֿר פֿטוֿר מִקֿרָבֵן. וְאִין לֿומר דֿבֿשֿטֿר לָא מִהֿנִי מִחֿילָה הִיא הִתוּ סֿבֿרי פֿעֵת דֿלֿב"ה אָף בֿש"ש לָאו פֿגֿבוי דֿמי וְמִהֿנִי מִחֿילָה אָף לִשֿטֿר וּמִכֿרָח תוּ לִתְרֵץ תֿירוּץ אִחֵר.

אָבֿל הִתֵּם בֿשֿבוֿעוֿת דֿמִבֿיא הִתוּ סֿבֿרֵת ר"י לֿעֲנִין הִדין דֿבֿשֿטֿר אִינוּ מֿשֿמֿט. וְלִסֿבֿרָא זוּ סוֹבֿר ר"י דֿב"ה מוֹדֵי בֿש"ש דֿכֿגֿבוי דֿמי וְשִׁפֿיר מִתְרַצִים שֵׁם דֿמִחֿל הִשֿעֵבּוּד וְאִין לִהִקְשׁוֹת לָמָּה בֿשֿטֿר חִיִּיב קֿרָבֵן פֿינן דֿמִחֿל הִשֿעֵבּוּד דֿלִסֿבֿרָא זוּ בֿשֿטֿר לָא מִהֿנִי מִחֿילָה פֿי אָף ב"ה מוֹדִים בֿש"ש דֿכֿגֿבוי דֿמי וְלָא מִהֿנִי מִחֿילָה וְשִׁפֿיר מִתְרַצִים הִתוּ דִשֿבוֿעוֿת דֿמִיָּרִי דֿמִחֿל הִשֿעֵבּוּד וְהִנֵּה לִכְאוּרָה עֲדִיין תִּקְשִׁי דִהִתוּ בֿב"מ שִׁפֿיר הִיו יְכוֹלִים לִתְרֵץ שִׁמִּחֿל הִשֿעֵבּוּד.

וְלִכֵּן בִּמְלִנָה שִׁישׁ עֲלִיו עֲדִים חִיִּיב וּבְמִלְנָה בֿשֿטֿר פֿטוֿר מִחֿמת דֿסֿפֿק לר"י אִם בֿשֿאָרי שֿטֿרוֿת סֿבֿרי ב"ה שֿטֿר הֿעוֿמֿד לֿגֿבוֿת פֿגֿבוי דֿמי וְלִכֵּן בֿעֲנִין שִׁמִּיטָה פֿסֿק ר"י דֿמֿשֿמֿט דֿלֿמָא סֿבֿרי ב"ה בְּכֹל הִשֿטֿרוֿת שִׁלָּאו פֿגֿבוי דֿמי וְכֵן לֿעֲנִין חִיִּיב קֿרָבֵן אֲזִיל לִחוּמָרָא דֿלֿמָא ב"ה סֿבֿרי בֿש"ש שֿטֿר הֿעוֿמֿד לֿגֿבוֿת פֿגֿבוי דֿמי וְלָא מִהֿנִי מִחֿילָה וּפֿטוֿר מִקֿרָבֵן מִחֿמת שִׁעֵבּוּד קֿרָקֵעוֿת וְנֿרָאָה לִתְרֵץ דֿעִיקֵר הִסֿבֿרָא מִהִסֿפֿק אִם פֿגֿבוי דֿמי הוּא רִק שִׁלָּא לִהוֹצִיא מִמוֹן מִמִּילָא פֿשִׁמִּחֿל הִשֿעֵבּוּד בְּמִלְנָה בֿשֿטֿר אִינוּ יְכוֹל לֿגֿבוֿת מִהִלְנָה מִשִׁוְעֵבְדִים לִהוֹצִיא מִמוֹן פֿי יִאֵמר לָאו פֿגֿבוי דֿמי וְמִהֿנִי מִחֿילָה מִמִּילָא פֿשִׁכּוּפֵר בְּמִלְנָה בֿשֿטֿר הוּא נִשְׁבַּע בִּשְׁקֵר וְאִין סֿבֿרָא לִפּוֹטְרוֹ מִטַּעַם שִׁעֵבּוּד קֿרָקֵעוֿת וְכִינּוּ דִמִּיָּרִי בִשִׁמִּחֿל

השעבוד ואין יכול המלנה להוציא המעות והמשונעפדים אין לו על זה שעבוד קרקעות וכוונאי הוא חייב על השבועה לזאת מוכרח התו' לתרץ שם בב"מ דמייירי שיש לו משונעפדים ואין לו בנ"ח ועיי"ש ודו"ק: עד פאן מאא"ז הרב הגאון זצ"ל: אמרתי להציג פה דבר חידוש ששמעתי מדודי הנגיד המנפולג הנכבד ירא אלקים מו"ה יוסף נח קאפשטיין נ"י מנאורדאק לבאר מ"ש חז"ל בענין שאילה בבועלים דהעיקר תלוי אם הי' המשאיל בשעת שאילה ולא בשעת האונס.

ולכאורה הסברא נותנת להיפך וביאר ע"פ ההבדל שהניח הבעל אפיקי יהודא בין עמו לאתו דעמו מורה על השתוות הנושאים ואתו מורה על לא שיווי הנושאים ולכך דרשו חז"ל עם התמור עם הדומה לתמור דמהראוי הי' לכתוב את התמור ועפ"ז מבואר ג"כ פאן מדכתיב אם בעליו עמו והי' לו לכתוב בעליו אתו דהוי משמע דהבעלים צריכים להיות עם הבהמה בעת האונס וכתוב עמו משמע דהעיקר הקפידה התורה אם בעליו עם המשאיל ע"כ דפח"ח: חידושים בשו"ע אהע"ז ומתורץ בו הרבה קושיות שהניח הגאון רבינו בעל אבני מילואים בצ"ע: סימן א סעיף ז' היו לו בנים בהיותו עובדי פוכבים ונתגייר הוא והם ה"ז קיים מצוה זו, פן פסק הרמב"ם פט"ו מה' אשנת ה"ז ומקור דין זה הוא ביבמות (דף ס"ב) ובכורות מ"ז פלוגתא דר"י ור"ל ופסק כר' יוחנן והגר"א ס"ק י"ז הקשה עליו וז"ל ואין הסוגיא בכורות מוכח כדבריו דפריה בכורות (דף מ"ז) תנן מי שלא היו לו בנים ונשא אשה שפכה ילדה עודה שפכה ונשתחררה עודה כותית ונתגיירה ומשפאת לישראל ילדה ולדה בכור לנחלה ואינו בכור לפהו ילדה ממאן אילמא מישראל שלא היו לו בנים מאי איריא גיורת ושפכה אפילו בת ישראל נמי אלא לאו מגר שהיו לו בנים ונתגייר וקתני בכור לנחלה וקשיא לר"י ואם איתא כדברי הרמב"ם דבעינן שיתגיירו גם הבנים ואז קיים פו"ר מנ"ל דמתניתין מייירי שנתגיירו גם הבנים עכ"ל.

באור דבריו דהנה מדשנוני הגמ' שני הפלוגתות הדדי גבי בכור לנחלה וגבי אם קיים פו"ר וקאמר ואנדי לטעמיהו בע"כ צריכים להיות שנונים הדדי ואם הפלוגתא גבי פו"ר מייירי שנתגיירו שניהם בע"כ גבי נחלה מייירי ג"כ ככה"ג דאל"כ איך קאמר ואנדי לטעמיהו הא יש לחלק וכינן דגבי בכור מייירי ג"כ שנתגיירו גם הבנים: א"כ תקשי מאי פריה לר"י ממתניתין הא יש לאוקמי המשנה שנתגייר הוא בלבד.

ולענ"ד נראה לתרץ ואדרבה מחמת קושיא זו הוכיח הרמב"ם דבעינן שנתגיירו גם הבנים. דהנה בפשיטות יש לומר דאין לאוקמי רישא דמתניתין בכור לנחלה ואינו בכור לפהו שנתגייר הוא בלבד אבל נתגיירו שניהם אינו בכור לנחלה דא"כ בסיפא דנקט בכור לפהו ואינו בכור לנחלה כגון מי שהיו לו בנים ונשא אשה שלא ילדה וכו' אמאי לא נקט רבותא אף מי שלא היו לו בנים גמורים כגון גר שנתגייר עם בניו.

ועכ"ז הולך שילד אחר פן בהיותו ישראל אינו בכור לנחלה והוי רבותא טפי ממי שהיו לו בנים גמורים דזה פשיטא, וכינן דרישא בבכור לנחלה ואינו בכור לפהו נקט באופן זה בלא נתגיירו בניו הוי לי' למנקט בסיפא ההיפך בנתגיירו שניהם דהוי בכור לכהו ולא לנחלה והנה מדלא נקט המשנה באופן זה מזה הוכיח ריש לקיש דבכל גוני הוי בכור לנחלה אף בנתגיירו שניהם ובזה שפיר פריה הגמ' על ר' יוחנן.

ומתרגם לא לעולם מיישראל וכו' וא"כ המ'שנה לא מייירי בתלונה זה בגר פלל. ולפ"ז לא תקשי ג"כ אמאי לא נקט בסיפא באינו בכור לנחלה רבותא יותר בגר פנ"ל פיון דהמ'שנה לא נחית למנקט באופן זה ג"כ ברישא בגר.

אבל לר"ל דמוקי רישא בגר א"כ תקשי אי נימא דבכור לנחלה מייירי דוקא שנתגייר הוא בלבד א"כ אמאי לא נקט בסיפא ג"כ בנתגיירו שניהם פנ"ל וא"כ בע"כ מוכח לר"ל דבכל גונוי הוי בכור לנחלה אף בנתגיירו שניהם.

והנה זהו דבר פשוט דכל היכא דמצינו למעט במחלוקת עדיף טפי. והנה הסברא נותנת יותר דהיכא דלא נתגייר רק הוא בלבד אז הוי הנולד הנולד אח"כ בכור לנחלה וא"כ מסתברא יותר לאוקמי דהא דפליג ר' יוחנן ואמר דלא הוי בכור לנחלה לא פליג רק בנתגיירו שניהם.

אבל בנתגייר הוא בלבד מודה דלמה לן לאפוישי בפלוגתא. לפ"ז אוקמינו פלוגתא דר"י ור"ל גבי נחלה בנתגיירו שניהם וכיון דהגמ' משנוי הדדי שני הפלוגתות בע"כ מוכח דהפלוגתא גבי אם קיים פו"ר מייירי ג"כ היכי דנתגיירו שניהם פנ"ל.

ולפ"ז שפיר הוכיח הרמב"ם דבעינו נתגיירו שניהם ודוק פי נכון הוא בעזה"ת: ס ובזה יש לתרגם מה שהקשה מהרי"ט אלגזי בחידושויו להלכות בכורות וז"ל ובשמעתין פריד לר"י ממתינתין דמי שלא היו לו בנים וכו' ילדה ממאן וכו' וי"ל קצת דלפי מה דמשני לעולם מיישראל שלא היו לו בנים ואינו בכור לפהו איצטרריךא לי' אמאי לא מוקי לה כדס"ד מגר שלא היו לו בנים ונתגייר.

ובהכ"ג עדיף טפי דלענין בכור לנחלה נמי איצטרריךא לי' הא דנקט גיורת ושפחה דבגיורת ושפחה מסתמא מייירי שנתגייר בעלה עמה וכו' דבכה"ג אף דגר שנתגייר פקטן שנולד דמי מ"מ אין לו בכור לנחלה.

כ"א דוקא בלא היו לו בנים. כסברת ר"י דנמצא דלפ"ז איפא רבותא בין לענין בכור לכהן בין לענין נחלה ע"ש.

ולפי דברינו א"ש דאי נימא דהמ'שנה מייירי בגר א"כ תקשי אמאי לא נקט בסיפא ג"כ אופן זה בגר והוי רבותא טפי פנ"ל ומזה מוכח דהמ'שנה לא מייירי בכה"ג ולא נחית המ'שנה למנקט אופן זה בגר לא ברישא ולא בסיפא.

ונה אינו קושיא דכה"ג מצינו דתני ושנייר משא"כ אם הרישא מייירי בכה"ג בגר הוי לי' למנקט גם כן בסיפא ההיפך גבי בכור לפהו ואינו בכור לנחלה והנה עיקר דברי רבינו הגאון העסיד ז"ל צריך להבין שכתב בטעמא דר"ל דלא קיים פו"ר בנתגיירו שניהם דעיקר הטעם משום גירות הבנים דהוי פאלו מתו הבנים דכקטן שנולד דמי יעו"ש.

ולכאורה קשה דהא ביבמות (דף מ"ב) הוא פלוגתא בהיו לו בנים ומתו רב הונא אמר קיים פו"ר ור' יוחנן אמר לא קיים טעמא דרב הונא משום דרב אסי דאמר אין בן דוד בא עד שיכלו הנשמות שבגוף ר' יוחנן אמר לא קיים לשבת יצרה בעינו וליפא.

וכיון דהטעם בהיו לו בנים ומתו דלא קיים הוא משום דבעינו לשבת וא"כ הכא בנתגיירו הרי קיים שבת. ואיך מדמה זה להיו לו בנים ומתו.

ואח"כ מצאתי בע"ה בס' טורי אבן בר"ה (דף כ"ח) דבכה"ג קיים שבת יעו"ש. ולפ"ז תקשי דברי הגר"א אכן יש ליישב דבריו דר' יוחנן לא פליג על רב הונא בטעמא דבעינן שיכלו הנשמות שבגוף רק שמוסיף עוד טעם משום שבת ולפ"ז ניחא דאף שקיים שבת עכ"ז לא קיים הא דאין בן דוד בא עד שיכלו הנשמות שבגוף דזה דוקא בנשמות ישראל. ולא הנשמות שניתן להם בהיותו עובד פוכבים. ואף שבהיותו עובד פוכבים לא הי' החיוב עליו כ"א מצות שבת.

משא"כ עכשיו שנתגזר מוטל עליו גם זה ועפ"ז יבואר הא דאיתא בבבב"ב ד"ז רות מאי רות א"ר יוחנן שזכתה שיצא ממנה דוד שרידהו להקב"ה בפירות ותשבחות, והנה שמעתי מהגאון החדש ר' מרדכי קלאצקי נ"י אב"ד דלידא.

דכוננת הגמ' הוא דקשה פיון שנתגזרה הי' לה להקרא בשם ישראל ולא בשם שהי' לה בהיותה עובדת פוכבים וע"ז משני שזכתה. ועפ"י דברינו י"ל דר' יוחנן לשיטתו אגיל דר"י דס"ל קיים פו"ר בבנים שנתגזרו אף שעדיין לא קיים הא דאין בן דוד בא פנ"ל ור"י בעצמו ס"ל בהיו לו בנים ומתו דלא קיים ובע"כ צ"ל דטעמא דר"י הוא פיון דחזינו דלבסוף נתגזרה מה"ס מתחלה נתנה לה נשמת ישראל לכך זכתה להתגזר וא"כ קיים בזה לכך א"ש הא דאמר שיצא ממנה דוד וא"כ השם שלה שהי' לה בהיותה עובדת פוכבים ג"כ מורה על שהי' לה נשמה טהורה נשמת ישראל: סימן ג סע"ף ט' זנתה עם פהו אחד ובתוך שלשה נשאת לכהן אחר הגדל פסול לכהונה והח"מ הקשה על זה למה לא נאמר רוב בעילות אחר הבעל והוכיח בן מדברי רש"י שם שפירש אלא לאו בזנות שפאו עלי' שניהם בזנות והב"ש דחה דבריו יעו"ש.

ומה שדייק מרש"י י"ל דלא כתב בן אלא לדעת המקשה. דקשה מנ"ל להקשות לשמואל דלמא שמואל מודה כשהי' באחד גישואין.

אלא ע"כ הקשה בדרך מאי לאו דמתניתין מיירי ששניהם באו עלי' בזנות אבל לפי המסקנא קשה למה לא תירץ נשאת היינו נשאת ממש ותלינו בזה והוא פהו ומודה שמואל בזה וכו'.

והא"מ ס"ק ט' כתב על זה וז"ל. והנה מ"ש ב"ש למה לא תירץ נשאת היינו נשאת ממש ותלינו בזה והוא פהו ומודה שמואל בזה והיינו לענין חשש כהונה וכו'.

ולענ"ד דבריו תמוהים דא"כ היכא תני ועולה במשמרה של זה ובמשמר של זה והיכי עולה במשמר קמא פיון שהוא בזנות אינו מיוחס אחריו יעו"ש ביבמות דעולה בע"כ משום פגם משפחה ופירש"י משום שני משפחות שבושין עליו שיאמרו בנ"א פסול הוא לעבודה.

ואי נימא דבזנות אינו פהו עכ"פ מדרבנן. אלא דתלינו שהוא משני שהוא דרך גישואין א"כ איך עולה במשמר קמא בע"כ פיון שהוא בזנות לקמא א"כ במשמר קמא נדאי אינו ראוי עכ"ל הא"מ.

ואנכי לא זכיתי להבין דבריו מה שהקשה דא"כ איך עולה במשמר קמא הא אינו מיוחס אחריו לק"מ דהתורה לא הקפידה רק שהכהן יהי' לו יחס שיתניחם אחריו וכינון שזה

מִיִּחוּס אַחַר הַשְּׁנֵי שָׁהִי בְּנִשְׁוֹאִין מוֹתֵר לְעִבּוּד בְּמִשְׁמֵר קָמָא כְּמוֹ כִּהּוּ כְּפִשֵׁר דְּעֵלְמָא שְׁמוֹתֵר לְעִבּוּד בְּמִשְׁמֵר חֲבִירוֹ אִף שְׁאִינוּ מְמַשְׁפַּחְתּוּ כִּינּוּן שׁמ"מ מִיִּחוּס אַחַר מְשִׁפְחָה אַחֲרָת.

וְהָא דְּעוֹלָה בְּמִשְׁמֵר קָמָא בַּע"כ מִשּׁוּם פְּגָם מְשִׁפְחָה יִתְכַּן לוֹמֵר כִּינּוּן דַּכ"ע לָאוּ דִּינָא גְּמִירָא וְסִבְרֵי אִף דְּלִרְאִשׁוֹן הִי' בְּזִנּוּת וְלִשְׁנֵי בְּנִשְׁוֹאִין ג"כ שְׁדִינּוּן לִי' בְּתֵר קָמָא וְסִבְרֵי שְׁהוּא מְמַשְׁפַּחַת קָמָא וְכִשְׁלֵא יַעֲבֹד יֵאמְרוּ פְּסוּל גְּמַצָּא בְּמִשְׁפַּחְתּוֹ: סִימָן ה' סְעִיף י"ד וּמוֹתֵר לְמַפְּוֹר לְכוּתֵי בְּהֵמוֹת וְתִרְגוּלִים אַע"ג דְּבִנְדָאֵי הַכּוּתֵי הַקּוֹנָה אוֹתָן יִסְרְסוּ וַיִּשׁ אוֹסְרִין וַיְמִיּוּ אִם אֵין הַכּוּתֵי הַקּוֹנָה מְסִרְסוּן בְּעַצְמוֹ רַק נוֹתֵן לְכוּתֵי אַחֲרָת לְסִרְסוּן לַכ"ע שְׁרֵי.

וְנ"ל הַב"ש דָּאָז הָוִי לְפָנֵי דְּלַפְנֵי וּמוֹתֵר וְאִפְּיֵלוּ אִם נָתַן לְשִׁלּוּחוֹ אֵין שְׁלִיחוֹת לְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים שְׁם בַּתה"ד ש"מ דְּאִפְּיֵלוּ עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים לְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים אֵין שְׁלִיחוֹת וְלֹא כְּמִשְׁפַּחַת בְּנִימִין דְּפִסְק דְּעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים לְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים יִשׁ שְׁלִיחוֹת עַכ"ל וְהָא"מ הַקְּשָׁה עָלָיו דְּמִלְשׁוֹן תה"ד מְבִנְאָר לְהִיפָּךְ דְּנ"ל תה"ד כּוּתֵי הַלּוֹקֵחַ תִּרְגוּלִים לְסִרְסוּן שְׁרֵי לְיִשְׂרָאֵל לְמַפְּוֹר וְכו' תְּשׁוּבָה וְכו' יִשׁ לְהִתִּיר אִם הַכּוּתֵי הַקּוֹנָה אֵינוּ מְסִרְסוּ בְּעַצְמוֹ אֲלֵא מוֹסְרוֹ לְעַבְדוֹ וְכו' וְנִידוֹן דִּידוֹן לְפָנֵי דְּלַפְנֵי הוּא וְכו' אַעפ"י שְׁמוֹסְרוֹ לְשִׁלִּיחַ לְסִרְסוּן אֵין שְׁלִיחַ לַד"ע.

וְאִפְּשֵׁר וְכו' גַּם לְגַבֵּי כּוּתֵי בְּכוּתֵי וְנוֹכַל לוֹמֵר דַּכ"ש"כ הוּא דְּהָא קִי"ל בְּעֵלְמָא אֵין שְׁלִיחוֹת לְכוּתֵי עַכ"ל מְבִנְאָר דְּלֹא אֲתֵי עָלָה אֲלֵא מִשּׁוּם דְּאֵין שְׁלִיחוֹת לְדָבָר עֲבִירָה וְלֹא מִטַּעַם דְּאֵין שְׁלִיחוֹת לְכוּתֵי וּמִשְׁמַע מְזָה לְהִיפָּךְ אֵי מִשּׁוּם דְּאֵין שְׁלִיחוֹת לְכוּתֵי בְּזָה דְּכוּתֵי מְכוּתֵי יִשׁ שְׁלִיחוֹת.

וְכַדְבְּרֵי מ"ב אֲלֵא מִשּׁוּם דְּאֵין שְׁלִיחַ לַד"ע. וְדָלָא גִימָא דְּוִקָא בְּיִשְׂרָאֵל לְיִשְׂרָאֵל אֲבָל כּוּתֵי לְכוּתֵי יִשׁ שְׁלִיחַ לַד"ע לְזָה אֲמַר דַּכ"ש"כ הוּא דְּהָא קִי"ל בְּעֵלְמָא דְּאֵין שְׁלִיחוֹת לְכוּתֵי וְהִינּוּ מִיִּשְׂרָאֵל וְכו' ע"כ דְּבִרֵי הָא"מ.

וְהִנֵּה לְפִי מַה שְׁבִיבָר הוּא ו'ל פְּנוּנַת הַתה"ד לֹא גִיחָא הַכַּש"כ שְׁאֲמַר דְּאֵי גִימָא דְּכוּתֵי לְכוּתֵי יִשׁ שְׁלִיחוֹת וְהָא דְּאֵין שְׁלִיחוֹת לְכוּתֵי הִינּוּ מִיִּשְׂרָאֵל. וְא"כ הָוִי דִּינוֹ כְּמוֹ יִשְׂרָאֵל דְּהָא יִשְׂרָאֵל לְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים ג"כ אֵינוּ נַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ וְיִשְׂרָאֵל לְיִשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ וּמֵאֵי כַּש"כ הוּא דְּאֵין שְׁלִיחַ לַד"ע לְגַבֵּי כּוּתֵי יוֹתֵר פְּשִׁיטָא לִי' מִיִּשְׂרָאֵל אֲכַן לַעַנ"ד שְׁפִיר כִּינּוּן הַבֵּית שְׁמוּאֵל בְּכּוֹנְנַת הַתה"ד.

וְהוּא דְּהִנֵּה כְּתִב הַמְחַנְנָה אֲפָרִים בַּה' שְׁלּוּחִין דְּאִף דְּאֵין שְׁלִיחוֹת לְכוּתֵי עַכ"ז אִם הוּא שְׁכִירוֹ וְעַבְדוֹ שְׁפִיר יִשׁ שְׁלִיחוֹת דְּכַגּוּפוֹ דְּמִי וּמְבִיא שְׁם דְּבִרֵי הַכ"מ שְׁמִבְּנָאָר דְּאִף עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים לְיִשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ אִם הוּא פּוֹעֵל שְׁלוֹ וְלפ"ז שְׁפִיר הִנְכַּרַח הַתה"ד לוֹמֵר מִטַּעַם דְּאֵין שְׁלִיחוֹת לַד"ע דְּרָאָה דִּיוֹק לְשׁוֹן תה"ד שְׁכְּתִב אֲלֵא מוֹסְרוֹ לְעַבְדוֹ וְכו' וְאִז מִטַּעַם שְׁלִיחוֹת יִשׁ לְאַסּוֹר דְּהָא בְּעַבְדוֹ יִשׁ שְׁלִיחוֹת לְכַד הִנְצָרָה לְהִתִּיר מִטַּעַם דְּאֵין שְׁלִיחַ לַד"ע.

אֲבָל בְּאַמַּת עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים לְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים אֵין שְׁלִיחוֹת. וְזֵהוּ פְּנוּנַתוֹ וְאִפְּשֵׁר לוֹמֵר דְּגַם גַּבֵּי כּוּתֵי לְכוּתֵי אֵין שְׁלִיחַ לַד"ע וְכַש"כ הוּא דְּהָא קִי"ל אֵין שְׁלִיחוֹת לְכוּתֵי ר"ל כּוּתֵי לְכוּתֵי ג"כ אֵין שְׁלִיחוֹת.

ומכש"כ דאין שלים לד"ע דמה ישׂראל דישראל לישראל יש שלחות ועכ"ז אין שלחות לד"ע עובד פוכבים לעובד פוכבים דאין שלחות מכש"כ דאין שלים לד"ע ונשפיר מבואר פדברי הב"ש: ועפ"ז מתורץ ג"כ הצ"ע שהנים שם עוד הא"מ ונ"ל אף קשה לי לפי המבואר בתה"ד דעיקר הטעם משום דאין שלים לד"ע.

א"כ קשה לפי דעת התוס' במרובה והמרדכי שם דהיכא דהשלים לא ידע מהעבירה לא שיניף אי בעי לא עביד וכו' ויש שלים לד"ע א"כ הכותים דלא ידעו פלל מעבירה זו איתא בתורת שלחות וצ"ע עכ"ל והנה בע"כ צ"ל דאין קושיותו על התה"ד דזה לא קשה דאינו מוכרח שיסבור פסברת המרדכי והתוס' והרי הש"ף בחו"מ הביא הרבה פוסקים שחולקים על פסק זה רק הקושית תשאר על הרמ"א שהביא האי דינא דהמרדכי להלכה.

וא"כ אף פסק באה"ע שם דהיכא שאינו מסרם בעצמו רק מוסר לעבדו מותר ובע"כ הטעם כמו שכתב התה"ד משום דאין שלים לד"ע. ולפי מה שפסק הוא בעצמו דהיכי דאינו יודע מהאסור יש שלים לד"ע תקשי אכן לפי דברינו א"ש דהא דהוצרך התה"ד לטעם דאין שלים לד"ע הוא רק במוסרו לעבדו לסרסן.

דגיש שלחות פנ"ל משא"כ היכא דאינו מוסר לעבדו רק לכותי אחר בלאו הכי שרי מטעם דאין שלחות לכותי. ולפ"ז א"ש דהרמ"א פאן לא נקט עבדו רק אם מוסר לכותי.

ובזה שפיר מותר מטעם דאין שלחות לכותי ולא מצטרכינן לטעם דאין שלים לד"ע. והנה נראה לכאורה להביא ראיה לספיקותו אי אמרינן גם גבי עובד פוכבים אין שלים לד"ע מהא דאיתא בסנהדרין גבי נחש הקדמוני הרבה טענות וכו' הי' לו לטעון דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין.

ונהו מטעם דאין שלים לד"ע מבואר דלאו דנקא גבי ישראל שיניף טענה זו. וכעין זה מביא הש"ף בחו"מ (סימן ל"א) לענן חיוב בד"ש גבי אין שלים לד"ע יעו"ש: סימן ד סעיף י"א.

ובשעת הגזירה שהמירו דתן מחמת אונס וחרו בהן לאחר שעבר האונס יש להקל ולהתירן אפילו לבעלן פהנים וכתב ע"ז הא"מ ס"ק ה' ונ"ל פתב בד"מ אבל אם היתה יכולה לברוח ולא ברחתה נראה דאפילו לבעלה ישראל אסורה.

אמנם בגזירת אוסטרייך הותרו עפ"י גדולים אפילו לבעליהם פהנים ואפשר וכו' וע"ש בת"ה שהאריף ול"נ דאפשר שהגדולים שהתירו לאו מדינא אלא משום צורך שעה שראו וכו' ואין לומר פן דיש להקל בחשש אסור דאורייתא ונ"ל דסמכו אהא דאמרינן פל המקדש אדעתא דרבנן מקדש ויש ביד ב"ד לאפקועי קידושין מנייהו והוי פפנויות ואף אם זנתו מותרות לבעליהן פנ"ל עכ"ל הד"מ ודברי ד"מ לא הבנתי דהא נבעלו לפסול אפילו פנוי' נמי נפסלה לכהונה וא"כ מה בכך דהפקיעו לקידושין לעשותן פפנויות וצ"ע עכ"ל הא"מ.

ולענ"ד נראה לבאר פנונת הד"מ עיין בד"מ הלשון בשינוי קצת ממה שהובא בס' א"מ דהני מילי נראה שהגדולים שהתירו מתחיל לשון הד"מ. ואח"כ פתב ונ"ל ואין לומר מנ"ל לומר כן דיש להקל בחשש אסור דאורייתא ונ"ל דסמכו וכו' לא כמו שהעתיק הא"מ ואין לומר פן דיש להקל וכו' וחסר תיבות מנ"ל לומר פן.

וביאורו הוא כִּף דְּהִנֵּה לְכַאוּרָה תִּקְשִׁי אַמְאִי לֹא נִיחָא לִי הַטַּעַם הֶרְאִשׁוֹן מִשׁוּם צִוְרָךְ שְׁעָה הָא מְצִינּוּ דְהִקְלוּ חֲכָמִים בְּכַה"ג מִשׁוּם צִוְרָךְ שְׁעָה פְּדַאִיתָא בְּכַתְּנֻבוֹת (דָּף ע"ו) וְרַב חֲנַן בַּר רַבָּא אָמַר רַב הוֹרָאֵת שְׁעָה הִיְתָה הָרִי שֶׁהִתִּירוּ מִשׁוּם צִוְרָךְ שְׁעָה בְּרוֹב אֶחָד לְכַהֲנֵה אַף דַּעפ"י הִדִּין בְּעֵינָן תְּרִי רַבָּא הִקְלוּ חֲכָמִים לְצִוְרָךְ שְׁעָה.

לְכוּ נִרְאֵה לְפָרֵשׁ פְּנוּנַת הַד"מ דְּהִנֵּה זֶה מְבוֹנָר בְּכַמְהָ נְיָכְתִּי דָּאִין מְדַמִּין בְּדְבָרִים הִלְלוּ זו לְזו וְאָף שְׁמַצִּינוּ שֶׁהִתִּירוּ חֲכָמִים בְּאִינְהָ אַנְפָּן. אִין לְמַדִּין מְמַנּוּ לְהַקְלָל בַּמַּק"א.

רַק בְּאִנְפָּן שְׁיִהְיוּ שְׁוִין הַדְּבָרִים בְּלִי שׁוּם שִׁינּוּי וְזֶהוּ פְּנוּנַת הַד"מ וְאִין לֹא מְנ"ל לֹא מְרַק כֵּן לְהַקְלָל בְּחֻשׁ אֶסוּר דְּאוֹרֵיִתָּא. וְאָף שְׁמַצִּינוּ שֶׁהִתִּירוּ בְּכַה"ג בְּכַתְּנֻבוֹת שֶׁם הוּא רַק בְּפִנּוּי וְלֹא בְּאִשְׁתֵּי אִישׁ.

וְכִינּוּן דִּישׁ קֶצֶת שִׁינּוּי אִין לְלַמּוֹד מְמַנּוּ לַמַּק"א וְאָף דְּלִגְבִי פִּהוּ אִם נִבְעֵלָה בְּעִילַת הַפְּסוּל הָאוֹסְרִים שְׁוִיִּים עַכ"ז אִין לְלַמּוֹד לְהַקְלָל בַּמַּק"א עַל זֶה פְּתַב נ"ל דְּסַמְכוּ דִּישׁ פֶּח בִּינְד חֲכָמִים לְהַפְקִיעַ הַקִּדּוּשִׁין וְהָיוּ כְּפִנּוּי וְכְפִנּוּי מְצִינּוּ שֶׁהִקְלוּ חֲכָמִים כְּנ"ל: שֶׁם סְעִיף ט"ז בַּא"מ ס"ק י"ב פְּתַב וְנ"ל וְרִאִיתִי בְּשִׁטָּה מְקַנְבְּצַת פ' מְרַנְבָּה (דָּף ע"ד) וְנ"ל הו"ל לֹא שְׁנִיטָן לְאַזְהַר מִיַּתַּת ב"ד דְּעַדִּים זֹמְמִין שְׁלוֹקִין מִשׁוּם כְּפִאֶשֶׁר זָמַם כְּגוֹן שְׁמַעִידִים עַל פְּלוּנֵי שְׁחִיב מְלַקוֹת וְהוֹזְמוּ הוּא נִיהוּ דְּנַחֲשֵׁב קִנְס לר"ע הַתָּם.

וְגַם לֹא בְּעִי הַתְּרָאָה כְּדַמְפְּרֵשׁ בְּאֵלוּ נְעֻרוֹת דְּאִינְהוּ בְּעִי קְטְלֵי בְּלֹא הַתְּרָאָה אֲכַל כֵּן גְּרוּשָׁה וְב"ח דְּלִקֵּי עַל עוֹן דְּעֻדוֹת שְׁקָר הָאִי לֹא קִנְסָא הוּא וְכֵן בְּעִי הַתְּרָאָה כְּפִאֶשֶׁר חִיבֵי מְלַקוֹת תּוֹסְפוֹת שְׁאֲנִי.

וְהַא"מ תְּמַה עֲלֵיהֶם דְּהָא ש"ס עָרוּף הוּא שֶׁם בְּכַתְּנֻבוֹת (דָּף ל"ב) דְּגַם עֻדוֹת כֵּן גְּרוּשָׁה לְקִי בְּלֹא הַתְּרָאָה ע"ש בַּגַּמ' מִי אִיבָא מִיָּדִי דְּאִינְהוּ בְּעִי קְטְלֵי בְּלֹא הַתְּרָאָה וְכו' מִתְקִיף ר"ס בְּרִי דַר' יְרֵמְיָה אֵלָא מַעֲתָה כֵּן גְּרוּשָׁה וְב"ח דְּלֹא מְכַפֵּשֶׁר זָמַם קָא מְתַרְבִּי לִיבְעִי הַתְּרָאָה.

אָמַר קָרָא מְשַׁפֵּט אֶחָד יֵהִי לְכֶם מְשַׁפֵּט הַשְּׁוֹה לְכוֹלְכֶם וּפִירֵשׁ"י כִּינּוּ דְּרוֹב זֹמְמִים לֹא בְּנֵי הַתְּרָאָה נִינְהוּ גְּמִי לֹא בְּעִי הַתְּרָאָה יַעו"ש עַכ"ל. וְנִרְאֵה לִי לְתַרְזֵי.

דְּהִנֵּה הַמַּעֲיִין בְּשִׁטָּה מְקַנְבְּצַת פְּתַב כֵּן לְדְבָרֵי ר' יְהוּדָא יַעו"ש בְּתוֹס' ב"ק ד"ה הִנֵּה שְׁכַתְּבוּ וְנ"ל וְכִי פְּרִיף הַתָּם בְּמַפּוֹת דִּילִיף הַגַּמ' דְּעַדִּים זֹמְמִין לֹקִין מִהַקְרָא דְּהַצְדִּיקוּ וְהַרְשִׁיעוּ וְתִפּוֹק לִי מְלֵא תַעֲנָה וְלָמָּה לִי קָרָא דוּהִי אִם בֵּין וְכו' וּמְשַׁנֵּי מִשׁוּם דְּהָיוּ לֹא שְׁאִין בּוּ מַעֲשֵׂה לֹא אֶתִי הָאִי שִׁינּוּי אֲלִיבָא דַר' יְהוּדָא דְּאָמַר לֹא שְׁאִין בּוּ מַעֲשֵׂה לֹקִין עָלָיו אִי גְּמִי אֶתִי הָאִי שִׁינּוּיָא אַף אֲלִיבָא דַר' יְהוּדָא דְּאָמַר לֹא שְׁאִין בּוּ מַעֲשֵׂה לֹקִין עָלָיו מִשׁוּם דְּגָמַר מִמֶּשׁ"ר וּמַעֲדִים זֹמְמִין וְאִי לֹא דְּגַלִּי וְכו'.

וְע"ז סוֹבֵב וְהוֹלֵךְ דְּבָרֵי הַתּוֹס' שְׁאֲנִי לְדַחוֹת דְּבָרֵי הַתּוֹס' דְּהָאִי שִׁינּוּי לֹא אֶתִי אֲלִיבָא דַר' יְהוּדָא דְּאָמַר לֹא בְּעֵינָן קָרָא דוּהִי אִם בֵּין דְּהָיוּ יְלִפִּינָן לֹא שְׁאִין בּוּ מַעֲשֵׂה מְמוּצִיא ש"ר וּמַעֲדִים זֹמְמִין כְּאֵלוּ שְׁלוֹקִין מְכַפֵּשֶׁר זָמַם אִם הַעִידוּ שְׁחִיב מְלַקוֹת דְּגַם זֶה אִין בּוּ מַעֲשֵׂה.

ולפ"ז א"ש דהנהגה הא דמוקי הגמ' שם בכתובות דליכא מלקות בעידי בן גרושה וב"ח משום משפט אַחַד הוא לדידן דס"ל דלאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו. וא"כ בכל עדים זוממים ליכא חיוב מלקות משום לא תענה דהוי לאו שאין בו מעשה ורק מפאשר זמם אם העידו שחיוב מלקות.

והתם לא שייך התראה משום דאינהו בעי קטלי בלא התראה ובעידי ב"ג וב"ח אף דלאו מפאשר זמם קא מתרבי עכ"ז לא בעי התראה משום משפט אַחַד משא"כ לר' יהודה דס"ל דלוקין משום לא תענה.

וא"כ בשארי עדים זוממין מחוייבים ג"כ מלקות משום לא תענה וצריך התראה כשארי חייבי לאוין ובעידי בן גרושה וב"ח לר' יהודה ג"כ חיוב מלקות הוא משום לא תענה והוי שפיר משפט השנה לכולכם.

ולכא למעטינהו משום דאינו משפט השנה פינו דבשארי עדים זוממין ג"כ איכא חיוב מלקות משום לא תענה: סימן ט סעיף א' י"א דה"ה אשה שנתגרה שני פעמים אין לישא אותה וי"א מיתה דוקא זהו מחלוקת רש"י ותוס' יבמות (דף כ"ו) ושיטת רש"י דה"ה נתגרה ועפ"י שיטתו יש לתרץ קושניית התוס' בנדה (דף ס"ו) על הא דאיתא שם הרואה דם מחמת תשמיש משמשת פעם ראשונה ושני' ושלישית מכאן ואילך לא תשמיש עד שתתגרש ותנשא לשני נתגרה ונשאת לשני נראתה וכו' עד שתתגרש ותנשא לשלישי ופירש"י עד שתנשא לשלישי דבעינן תלתא זימני לאחזוקי פירש"ג ונתוס' הקשו דבבבבב גרוע כזו אף רבי מודה דבעינן תלתא זימני יעו"ש בתוס' והנה לפי שיטת רש"י כאן לא קשה דרש"י שפירש דאתי פירש"ג לא מטעם רואה מחמת תשמיש פירש כן רק מטעם שנתגרה.

ולשיטתו דאף בגירושין פליגי באסורה להנשא לרבי בתרי זימני ולרש"ב ג בתלתא וראי' לדברינו דאי מטעם רואה מחמת תשמיש הי' לו לרש"י לפרש כן ברישא משמשת פעם ראשונה ושני' ושלישית דלמה צריך שלשה פעמים דאתי פירש"ג א"ו מדלא פירש כן מוכח דמטעם נתגרה פירש כן: והנה שיטת הרש"ב א בזה נראה להוכיח ע"ד הפלפול דס"ל פשיטת התוס' דבנתגרה ליכא חשש.

והוא דהנהגה הב"י סוף סי' מ"ד הביא דברי הרש"ב א שכתב באחד שהוציא שטר חתום בעדים שקודם אשה אחת והאשה טוענת שהוא שטר מזוניף דנאמנת במגו דאי בעי אמרה גרשתני ועיין בשער המלך שהביא שיטת הראשונים דס"ל כן.

ולכאורה תקשי הא אין זה מיגו דאי אמרה גרשתני נפסלה מן הפהונה משא"כ עכשיו שמכחשת הקדושין. ובע"כ צ"ל דמיירי באשה פזאת שבלאו הכי אסורה לכהן.

ומעתה נחזי אנן איזה פסול פהונה יתכן להיות בה דאין לומר דהיתה זונה דאז אינה נאמנת לומר גרשתני והוא עפ"י המבואר באה"ע (סי' י"ז סעיף ב') וי"א דבזמן הזה דנפשי חוצפא ופריצותא אינה נאמנת לומר לבעלה גרשתני דהטעם הוא דנאמנת משום דאין אשה מעיזה פני' משא"כ עכשיו דנתרבה הפריצות.

והנה פעת הוא הדין בכל הנשים אבל בזמן התלמוד אף דסתם אשה נאמנת עכ"ז מי שפיר הוחזקה לפרוצה וזונה אינה נאמנת וא"כ אי אפשר לאוקמי בזונה דא"כ אין לה

מיגו דגרשתני ואי אפשר לאוקמי ג"כ בתלוצה דהא תלוצה אינה אסורה לכהן רק מדרבנן וגרושה אסורה מה"ת א"כ לא הני מיגו.

ואי אפשר לאוקמי גם פן בתללה דהא עכשיו שתאמר גרשתני יתוסף עלי' אסור גרושה ג"כ ולא ניחא לה שיתוסף עלי' איסורא תרי איסורי לגבי פהו ונפ"מ לקנורו בין רשעים גמורים (פיבמות דף ל"ב) ואין זה מיגו טוב.

ובע"כ צ"ל דהיתה גרושה פבר מאיש אחר וא"כ אית לה שפיר מיגו טוב. ואי אמרת דאם נתגרשה שני פעמים אסורה תו להנשא כשיטת רש"י תקשי הא אין לה מיגו דאי אמרה גרשתני תהי' אסורה להנשא א"ו מוכח דבנתגרשה ליכא חשש וכשיטת התוס': ויש להביא קצת ראיה להא דכתבנו דזונה אינה נאמנת לומר לבעלה גרשתני מהא דאיתא סוף נדרים האומרת טמאה אני לה אינה נאמנת כדי שלא תהא נותנת עיני' באחר והקשה הר"ן פ"ן דמד"ת אסורה לבעלה יוד (בית לוי) אם זינתה איך יכולים חכמים להפקיע אסור שפה בקום ועשה.

ותירץ דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקועי לקידושין והוי כפנוי' שזינתה ומותרת לבעלה. ולכאורה יש להקשות הנה הרא"ש שם ביאר בטעמא דרב המנונא שאמר האשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת וז"ל ועוד נ"ל טעם טוב דהילכתא פרב המנונא ואפילו למשנה אחרונה היא תובעת שיגרשנה בעלה ותיישנו שמה עיני' נתנה באחר ותנשא לו אחר שיגרשנה בעלה.

אבל נדאי חזקה שלא תאמר אשה לבעלה גרשתני להפקיע עצמה בטענת שקר מסתת בעלה ולהיות באסור אשת איש כל ימי' עכ"ד. ולפ"ז תקשי אכתי מה הועילו חכמים בתקנתו שאמרו שאשה שאמרה טמאה אני אינה נאמנת הא פ"ן דבטענת גרשתני נאמנת מטעם שלא תהא באסור א"א כל ימי' בנדאי לא משקרת א"כ הא יש לה עצה טובה פזו שמתחלה תאמר טמאה אני ובע"כ כדי להתירה לבעלה יצטרכו להפקיע הקידושין מינה ואח"כ תאמר גרשתני דאז לא תהי' באסור א"א כל ימי' פ"ן דהפקיעו הקידושין אף יש לדמות דהא דמפקינן הקידושין היינו אם זנתה אבל באמת היכא דלא זנתה לא הפקיעו הקידושין וא"כ תו ליכא למיחש לזה דאם משקרת בהא דאמרה אז לא הפקיעו הקידושין וא"כ אם תאמר גרשתני תשאיר באיסור א"א כל ימיה: אף עדיין תקשי מהא דאיתא בב"ב (דף מ"ח) אמר רב הונא תליוה וזבין זביני' זבינא מתיב רב יהודא גט המעושה בישראל כשר ובעובדי פוכבים פסול.

ובעובדי פוכבים חובטין אותו ואומרים עשה מה שישראל אומר לה. ואמאי התם נמי נימא אגב אונסו' גמר וגירש ומשני הא אתמר עלה אמר רב משרשיא דבר תורה אפילו בעובדי פוכבים כשר ומה טעם פסול כדי שלא תהא כל אחת ואחת הולכת ותולה עצמה ביז עובד פוכבים ומפקעת עצמה מיד בעלה.

ופירש"י ותולה עצמה ביז עובד פוכבים להחניף לו ולזנות עמו עד שיכריח את בעלה לגרשה. ויש לדקדק אי חיישינן שמה תזנה עם העובד פוכבים א"כ מה הועילו שתקנו שגם ע"י עובדי פוכבים אינו מועיל הא עדיין יהי' לה עצה להפקיע עצמה מבעלה שתלה ותזנה עם העובד פוכבים בצנעא ותאמר באמת טמאה אני.

ואז יהי צריכים להפקיע הקידושין ואח"כ תאמר גרשתני ותהא נאמנת ואסור א"א לא יהי עלי פנ"ל, והנה מזה יש להוכיח כדברינו דהיכא דזנתה תו לא מהימנינו לה בטענת גרשתני.

אף יש לדחות עיקר דברינו דהא טעם הרא"ש דהא דמהימנינו לה בזה שאמרה גרשתני היינו מטעם דלא חשדינו לה שתהא באסור א"א כל ימי' משא"כ היכא דאיכא למיחש שלא תהא באסור א"א כל ימי' תו לא מהימנינו לה בטענת גרשתני א"כ תו לא תקשי פנ"ל שתאמר טמאה אני וגרשתני דאז באמת לא תהא נאמנת אבל בזונה דעלמא יש לומר דנאמנת בטענת גרשתני: אף מ"מ תקשי מה הועילו שתקנו באמרה טמאה אני אינה נאמנת הא פינו שבע"כ מוכרחים אנו להפקיע הקידושין כדברי הר"ן.

וא"כ צריכה קידושין אחרים מבעלה דאל"כ תהי' באסור זנות תחתיו והיא יש בינדה שלא להתרצות להתקדש עוד הפעם. אף זה לא קשהדי"ל דמכריחים אותה לקבל קידושין ושתאמר רוצה אני אף תקשי דלפ"ז יהי' מוכח מכאן דתליוה וקדוש קידושיו קידושין וא"כ אמאי לא פשיט הגמ' בב"ב שם ממתניתין לתליוה וזבין.

והגמ' מביא שם ממימרא דאמימר לתליוה וקדוש: סימן י סעיף ה' כל אלו שאמרו לא יחזיר אם עבר והחזיר קודם שנתקדשה לאחר לא יוציא ואם הוציא אם היו לו בנים משתחזרה מותר להחזיר כדי שלא להוציא לעז עליהם עכ"ל הש"ע.

ודין זה אם מותר להחזיר בפעם השני מקורו מהירושלמי וז"ל גירש מהו שיתחזיר אם אומר את פן לא נמצאת אתה מוציא לעז על בני' ע"כ והרב המגיד פ"י מגירושין הביאו וכתב עליו ונראה דוקא שהיו לו בנים מכניסה ראשונה לפי הירושלמי הנה עכ"ל.

והא"מ ס"ק ו' תמה עליו וז"ל ולא הבנתי דהא בבנים משתחזרה מיירי ולא מכניסה ראשונה ואולי הי' לו לכתוב שהיו לו בנים מכניסה שניה וצ"ע עוד הקשה הא"מ ס"ק ה' על דברי הש"ע ואנכי לא זכיתי להבין דבריו דמוכח דס"ל דהא דהמוציא משום ש"ר מחשב תנאי גמור ובני' מן השני ממזרים אם יערער ובאמת מוכח מכל הפוסקים והרב המגיד כתב בהד"א דאף בדכפלי' לתנאי' עכ"ז אינו תנאי גמור ולא יהי' יכול לבטל הגט ורק יהי' חשש לעז בעלמא עכ"ד.

ולתרץ זה נראה לי דהנה מלבד זה דין זה צריך באור דהיכי מיירי אם הגט השני הי' ג"כ משום ש"ר הראשון ופירש בשעת גירושין דמשום ש"ר מוציאה א"כ מאי מהני בנים הא בפעם הראשון אסור להחזיר אף ביש לו בנים ממנה ומאי עדיפותא גט שני מראשון.

א"ו דגט השני הי' סתם וא"כ אמאי אסרינו להחזיר באין לו בנים הא לא יהי' יכול לקלקלה פינו דגירש סתם. ובע"כ צ"ל דמ"מ התנאי הראשון לא בטל אף שבגט השני גירש סתם מ"מ יהי' יכול לקלקלה משום גט הראשון שפירש משום ש"ר.

א"כ אף ביש לו בנים יהי' אסור להחזירה כמו בפעם הראשון לא מחלקינו בין יש לו בנים או לאו. לכן נראה לבאר דעיקרו של דברים פן הוא.

דהנה צריך להבין למה אסרינו לו להחזיר ב' גירושין הראשונים כדי שלא יבוא לידי לעז על הבנים שיהיו לה מהשני כמ"ש המגיד משנה דהוא רק מטעם לעז הא אם אסרינו

לו להחזיר הוא מוציא לעז על בְּנוֹ פְּלִשׁוֹן הַיְרוּשָׁלַּמִּי על הגְּרוּשִׁין הַשְּׁנִי גִירָשׁ מֵהוּ שְׂיִחְזִיר אִם אֶתָּה אוֹמֵר כֵּן (פִּירָשׁ וְאוֹסֵר לְהַחְזִיר) נִמְצָא אֶתָּה מוֹצִיא לְעִז עַל בְּנֵיהֶ הָרִי דְבָרָה שְׂאֵנוּ אוֹסְרִין לְהַחְזִירָהּ הוּא מוֹצִיא לְעִז עַל בְּנֵי וּמֵאֵי עֲדִיפוֹתָא לֹא לְעִז זֶה מִלְעִז הַבְּנִים שְׂיִהִי לָהּ מֵאִישׁ אַחֵר אֲדָּ יֵשׁ לוֹמֵר דְּהִנֵּה עַל בְּנֵי בְּלָאוּ הֵכִי אֵיכָּא לְעִז דְּהָא הוּא מְגַרְשָׁה מִשׁוּם שׁ"ר וְאִם נִתִּיר לֹא לְהַחְזִירָהּ יִבְטַל הַלְעִז עַכ"ל הָא יָכוֹל לְהִיּוֹת שְׂלֵא יִרְצָה לְהַחְזִירָהּ וְא"כ הַלְעִז יִשְׁאַר בְּמִקּוּמוֹ.

וְגַם תּוֹסִיף לְעִז עַל הַבְּנִים שְׂיִהִי מֵאִישׁ אַחֵר אִם יִהִי הֶרְשׁוֹת בְּיָדוֹ לְהַחְזִירָהּ לְכַף בְּפַעַם הֶרְאִשׁוֹן אֶסְרִינוּ עָלָיו מִשׂא"כ אִם עָבַר וְהַחְזִיר. א"כ כְּבָר נִתְבַּטַּל הַלְעִז כְּדֹאִיתָא בִּיבְמוֹת (ד' כ"ה) הֵכָּא אֶמְרִינוּ קִים לִי בְּקֵלָא וְלִיתָא יַעוּ"ש.

לְכַף כְּשֶׁמְגַרְשָׁה בְּפַעַם הַשְּׁנִי מִתִּירִין לֹא לְהַחְזִיר בְּיֵשׁ לֹא בְּנִים דְּאִם אֶסְרִינוּ לֹא יִהִי לְעִז חֲדָשׁ עַל בְּנֵי אַחֲרֵי שְׂפָכָר נִתְבַּטַּל הַלְעִז הֶרְאִשׁוֹן מִכְּשֶׁהַחְזִירָהּ. אֲדָּ בְּאִין לֹא בְּנִים א"כ לֹא יִהִי לְעִז עַל בְּנֵי אֶסְרִינוּ לְהַחְזִיר.

לְכַף שְׁפִיר מִחֻלְקִינוּ בְּפַעַם הַשְּׁנִי בֵּין יֵשׁ לֹא בְּנִים לְאִין לֹא וּלפ"ז מִתְנַרְץ ג"כ מֵה שְׂפָכָתָב הַמ"מ וְנִרְאָה דְּמִיָּרִי דְּוִקָּא שְׂהִי לֹא בְּנִים מִכְּנִסָּה רֵאשׁוֹנָה דְּבִקְאָתָּה עַל הַבְּנִים שְׂהִי לָהּ מִכְּנִסָּה שְׁנִי לֹא חִיָּשִׁינוּ דְּהָרִי לֹא נִשְׁמַע עָלָיו לְעִז חֲדָשׁ חוּץ מִהַלְעִז הֶרְאִשׁוֹן וְרַק אִם אוֹסְרִין לְהַחְזִיר יִתְחַזַּק וְיִתְחַדֵּשׁ הַלְעִז הֶרְאִשׁוֹן.

א"כ יִהִי לְעִז עַל הַבְּנִים הֶרְאִשׁוֹנִים דִּיאֲמָרוּ שְׂפַעַת נִתְבַּרֵּר לֹא שְׂהַלְעִז הֶרְאִשׁוֹן הוּא אֶמְתָּ דְּהָרִי אָנוּ אוֹסְרִין אוֹתָהּ עָלָיו לְהַחְזִירָהּ אֲדָּ שְׂלֵא נִשְׁמַע עָלָיָּ כְּעַת לְעִז חֲדָשׁ וְשְׁפִיר כְּתָב הַמ"מ שְׂיִהִי לְעִז עַל בְּנֵי הֶרְאִשׁוֹנִים: סִימָן יָא בַּס' אֲבָנֵי מִלְוֹאִים ס"ק א' הַנִּיחַ בַּצ"ע דְּבָרֵי הַתּוֹס' בִּיבְמוֹת (דף צה) דֹּאִיתָא שָׁם וְהֵלָּא דִּין הוּא וּמֵה בְּמִקּוּם שְׂבָא עַל אֶסּוֹר קַל נְאֻסֵר הָאוֹסֵר מְקוּם שְׂבָא עַל אֶסּוֹר חֲמוֹר וְכו'.

וּמוֹקִי לָהּ הַגַּמ' אֶלָּא אֲמַר ר"י בְּסוּטָה וּפְרִיף סוּטָה לְמֵאֵן אֵילִימָא סוּטָה לְבַעַל (פִּירִש"י שְׁנַבְעֵלָה לְבַעַל אַחֵר שְׂקִינָהּ לָהּ וְנִסְתְּרָה דְּאֶסּוֹרָה לֹא דְכָתִיב וְנִסְתְּרָה וְהִיא נְטֻמְאָה וְקִתְנֵי נְאֻסֵר הָאוֹסֵר אֶסְרָה עַל הַבּוֹעֵל) מֵאֵי אֵירָא בָּא עָלָיָּ אֶפִּילוּ נָתַן לָהּ גִּט וְאֶפִּילוּ אֲמַר אִין אֲנִי מִשְׁקָה.

וְכָתְבוּ הַתּוֹס' (בד"ה אֵילִימָא) וְנ"ל וְתִימָא לְרַבִּינוּ יִצְחָק מִנְלָן כְּשֶׁאוֹמֵר אֵינִי רוֹצֵה לְהַשְׁקוּתָהּ דְּשׁוּב אֵינִי יָכוֹל לְהַשְׁקוּתָהּ וְאֲמַר ר"י שְׂיֵשׁ לְהוֹכִיחַ קִצָּת דְּכִי אֲמַר אֵינִי מִשְׁקָה קִתְנֵי בְּמִתְנִיתִין בְּסוּטָה בְּהַדִּי הֵנָּה דְּמִנְחוּתִיהֶן נִשְׂרָפוֹת שְׂאִין רֵאוּן עוֹד לְשִׁתּוֹת עַכ"ל פִּירִשׁ דְּבָרֵיהֶם דְּמִנְחָה דְּמִנְחוּתִיהֶן נִשְׂרָפוֹת אִין רֵאִי דִּישׁ לוֹמֵר הֵינִנוּ כְּשֶׁאֵינִי חוֹזֵר בּוֹ אֲבָל מִדְּנֻקְטָה לָהּ בְּהַדִּי הֵנָּה שְׂאִין לָהֶם תְּקֵנָה כְּגוֹן שְׂבָא עָלָיָּ בְּעֵלָהּ בְּדֶרֶךְ שְׁנִשְׂאָרָה אֶסּוֹרָה עָלָיו כְּמוֹ כֵּן בְּאִוְפֹן זֶה מִיָּרִי הָא דְּאֲמַר אֵינִי מִשְׁקָה וְכָתְבַּת עַל זֶה הַמ"מ וְנ"ל וְקִשָּׁה לִי דְּהִתְמַם נִדְּאֵי הַמִּנְחוֹת נִשְׂרָפוֹת אֶפִּילוּ נִימָא דִּיכּוֹל לְחַזֵּר וְלְהַשְׁקוּתָהּ וּמִשׁוּם דַּס"ל דִּיחֻוּי וְכִדְאֲמַר ר"י בְּסִנְהֶדְרִין (ד' מ"ז) אֲכַל חֵלֶב וְהִפְרִישׁ קֶרֶבָן וְעָבַד ע"ג וְחִזֵּר בּוֹ הוֹאִיל וְנִדְּחָה יִדְּחָה ע"ש וְאֵע"ג דְּהִתְמַם נִמִּי בְּיָדוֹ לְחַזֵּר אַפ"ה הו"ל דִּיחֻוּי וְא"כ בְּזָה נִמִּי שְׂאֲמַר אֵינִי מִשְׁקָה הו"ל דִּיחֻוּי אַע"ג דְּחִזֵּר בּוֹ אַח"כ וְרוֹצֵה לְהַשְׁקוּתָהּ.

ואם חזר בו קודם שהפריש המנחה נימא דיכול לחזור ולהשקותה כו' עכ"ל. והנה צריך לבאר פוננת הא"מ שהקשה שיהי' יכול לחזור קודם שהפריש המנחה דמשמע אבל לאחר שהפריש שפיר מוכח ממתניתין דסוטה שאינו יכול לחזור מדקתני להו בהדי הנה שאין להם תקנה והא לפי קושיותו דמטעם דיחוי המנחה נשרפת א"כ אין ראי' משם שלא יהי' יכול לחזור אף לאחר שהפריש המנחה.

והא דהמנחה נשרפת ואין לה תקנה דומיא דהנה הוא מפני שפבר נדחית המנחה אבל הוא שפיר יכול לחזור ולהביא מנחה אחרת ולהשקותה אכן שפיר הקשה דראה דיוק לשון התוס' שכתב דכי אמר איני משקה קתני במתניתין בסוטה בהדי הנה דמנחותיהן נשרפות שאין ראוי עוד לשנות דמדנקט להו בהדי הנה משמע דלא משפחת לה בשום אופן שתשתה.

ובע"כ מוכח שאינו יכול לחזור דאי נימא דהמנחה נשרפת והוא יכול לחזור ולהשקותה במנחה אחרת. א"כ לא הוי דומיא דהנה.

ולכך שפיר הקשה דמנ"ל שלא יהי' יכול לחזור קודם שהפריש המנחה פן נראה פוננת דבריו. תו הקשה שם חתנו הגאון במפתחות לס' הנה.

ונ"ל ועיין בריש הי' נוטל דגרסינן שם איבעיא להו אמרה איני שותה וחרה ואמרה שותה אני מהו פיון שאמרה איני שותה טמאה אני קאמרה וכו' ולא מצית הדרה בה או דלמא פיון דחרה ואמרה שותה אני גליא דעתא דמחמת בעיתותא הוא דקאמרה תיקו וכו' ויש להקשות לפי' התוס' ביבמות שם לפשוט נמי הך בעיא ממתניתין דסוטה ג) דהא חשיב שם בהדי הנה שמנחותיהן נשרפות גם אומרת איני שותה וכו'.

ונ"ל לתרץ בעזה"י שני הקושיות דהנה הא"מ חקר עוד שם דלכאורה אין זה דיחוי דכל שבידו לאו דיחוי הוא. פהא דזבחים (דף לד) וא"כ הך דאינו משקה פיון דמצנה להשקותה ולבטל הדיחוי חשוב בידו פהיהא דזבחים.

אולם פיון דעיקר המנחת סוטה קרבן האשה הוא והבעל הוא המביא משלו וכיון דקרבן האשה הוא נראה דהוי דיחוי מפי אמר איני רוצה להשקותה ואע"ג דבידו לחזור ולהשקות פיון דקרבן דינה הוא והאשה אין בינה שיתחזר הבעל וחשיב לאו בידו והו"ל דיחוי ומש"ה המנחה נשרפת וצ"ע עכ"ל.

והנה הסברה נותנת דהבעל מצי למיהדר בו אף שאמר בתחלה איני משקה דלמה לא יהי' מצי למיהדר. ומה טעם יש בזה.

אכן אם האשה מצית למיהדר שפיר יש סברה פדאיתא בגמ' משום שפבר הודית שנטמאה ולכך שפיר מיבעיא הגמ' אם היא מצית למיהדר ולא מיבעיא אם הוא ג"כ מצי למיהדר א"ו דהוא פשוט דמצי למיהדר אכן זה דוקא קודם שהפריש המנחה משא"כ לאחר שהפריש המנחה שפיר יש סברה שלא יהי' מצי למיהדר משום דיחוי כמ"ש הא"מ.

ולפ"ז נראה לומר דהא דמוכח ביבמות שם דלא מצי למיהדר היינו דוקא לאחר שהפריש המנחה ופריה שפיר מאי איריא בא עלי' כי לא בא עלי' נמי פיון שהפריש המנחה פבר

נדחה וכינן שְנִדְחָה הַמְנַחָה שׁוּב אֲמַרְיִנוּ דְנִדְחָה לַגְמָרִי וְאִין יָכוֹל עוֹד לְמִיְהִדְרַר בּוּ וּלְהִבְיֵא מְנַחָה אַחְרַת וְעַל זֶה הַקְּשׁוּ הַתּוֹס' מִנ"ל בְּאַמַּת דְּזָה מִיְקָרִי דִיחֻוּי וְכִסְבַּרְת הַא"מ לְזָה הוֹכִיחוּ מִסּוּטָה מְדַנְקֵט לְהוּ בְּהִדִּי הִנֵּה דְמַנְחוּתִיהֶן נְשַׁרְפוֹת שְׂאִין לְהֶם תִּקְנָה וְאִין רְאוּיִן עוֹד לְשַׁתּוֹת מִשְׁמַע דְּגַם בְּהֵךְ אֵינָה רְאוּיָ לְעוֹד לְשַׁתּוֹת מִשּׁוּם שְׂאִינוּ יָכוֹל לְמִיְהִדְרַר בּוּ.

אָבַל קוֹדֵם שְׁהוֹפְרֵשׁ הַמְנַחָה לֹא מִיְיָרִי הַגַּמ' פֶּאן דְּזָה פְּשׁוּט מְצַד הַסְּבָרָא שְׁבִנְדָאִי יָכוֹל לְחַזֵּר פִּנ"ל. וְעִיקָר פְּוֹנֵת הַתּוֹס' דְּמִסְפָּקָא לְהוּ אִם זֶה מְקָרִי דִיחֻוּי לְאַחַר שְׁהוֹפְרֵשׁ וּפְשָׁטוּ לְהַ מְהֵךְ דְּסוּטָה דְּמִקָּרִי דִיחֻוּי אֲכֹן סְבָרָא זֹו הוּא גְבִי הַבְּעַל מִשָּׂא"כ גְּבִי הָאִשָּׁה שְׁפִיר יֵשׁ סְבָרָא לֹוֹמֵר דְּאֵף קוֹדֵם שְׁהוֹפְרֵשׁ הַמְנַחָה לֹא מְצִית לְמִיְהִדְרַר בְּהַ מִשּׁוּם שְׁכָבֵר הוֹדִית.

וּלפ"ז שְׁפִיר מִיְבַעְיָ לִיה לְהַגְמ' אִם מְצִית לְמִיְהִדְרַר וְלֹא מְצִי לְמִפְשָׁט מִמַּתְנִיתִין (פְּקוּשְׁיִת הַג' בְּעַל הַמַּפְתָּחוֹת) דְּהַמְשָׁנָה מִיְיָרִי לְאַחַר שְׁהוֹפְרֵשׁ הַמְנַחָה וּמִטַּעַם דִּיחֻוּי וְהַגְמ' מִיְבַעְיָא לִי קוֹדֵם שְׁהוֹפְרֵשׁ וּמִטַּעַם שְׁהוֹדִית.

וְהִנֵּה אִין לְהַקְשׁוֹת לִפ"ז דְּפְרִיִשְׁנָא דְּהַמְשָׁנָה מִיְיָרִי לְאַחַר שְׁהוֹפְרֵשׁ וּמִטַּעַם דִּיחֻוּי בְּשַׁלְמָא לְגַבִּי דִּידְנִי מְחַשֵּׁב דִּיחֻוּי אֵף שְׁבִינְדוּ לְמִיְהִדְרַר וּמִשּׁוּם דְּעִיקָר הַמְנַחָה הוּא עַל שְׁמָה אָבַל אֵיךְ נִקְט בְּמִשְׁנָה ג"כ שְׁהִיא אֵינָה יָכוֹלָה לְמִיְהִדְרַר הָא לְגַבִּי דִּידָה לֹא שְׁיִיךְ הַאי סְבָרָא.

וְעִינן שְׁם מ"ש הַג' בְּעַל הַמַּפְתָּחוֹת. אֲכֹן לְדַעַתִּי יֵשׁ לֹוֹמֵר דְּשְׁפִיר יֵשׁ לֹוֹמֵר סְבַרְת הַא"מ ג"כ גְּבִי דִידָה אֵף, שְׁנִקְרֵאת הַמְנַחָה עַל שְׁמָה עכ"ז הַמְנַחָה מְבִיא הַבְּעַל מְמַעוֹת שְׁלוֹ: הַלְכוֹת קְדוּשִׁין סִימָן כ"ו סְעִיף א' אָבַל אִם מִיְחַד אֵלִיו אִשָּׁה וְטוֹבְלַת אֵלִיו י"א שְׁמוֹתָר וְהִיא פְּלַגְשׁ הָאֲמוּרָה.

וּי"א שְׁאָסוּר וְלוֹקִין עַל זֶה מִשּׁוּם לֹא תִהִי קְדוּשָׁה וְעִינן בִּט"ז שְׁפַתְב וְאֵף דְלֹא קִי"ל כַר"א דְאָמַר פְּנוּי הַבָּא עַל הַפְּנוּי' עֲשָׂאָה זוּנָה מ"מ כַר"ע קִי"ל וְאִם זָנְתָה שְׁנֵי פְעָמִים נְחַשְׁבַת מְוִפְקַרְת זוּנָה וְאִסוּרָה לְכַהֵן וְנִרְאָה לִי לְהִבְיֵא רְאָיָה לְדַעַה הִרְאִשׁוּנָה מְלִשׁוֹן הַמְשָׁנָה יְבָמוֹת (דָּף ק') מִי שְׁלֹא שְׁהִתָּה אַחַר בְּעֻלָּה וְכו' וְנִשְׂאֵת וְאוּקִי הַגַּמ' שְׁם לְחַד אוּקִימָתָא אֵלָא לְאוּ בְּזוּנוֹת וּמֵאִי אַחַר בְּעֻלָּה אַחַר בּוּעֻלָּה.

דְאִי בְּנִיִשׁוּאִין לֹא מְשַׁכַּחַת לְהַ הֵם אוּנְגִיִם עָלִיו יַעו"ש וְכִינן דְּבִזְנוֹת מִיְיָרִי קִשָּׁה לְמָה בְּאַמַּת נִקְט הַמְשָׁנָה לְשׁוֹן בְּעֻלָּה וּמִזָּה נִרְאָה לְהוֹכִיחַ דְּהַמְשָׁנָה אֲתִי לְאַשְׁמוּעִינן אֵף שְׂאֲצֵל הִרְאִשׁוֹן הִיָּתָה בְּתוֹרַת אֲשׁוֹת הִיָּנוּ שְׁהִיָּתָה פְּלַגְשׁ אֲצֵלוּ עכ"ז אֵינָה אִסוּרָה לְכַהֵן וְהַנִּלְד שְׁהִי לְהַ מְהַשְׁנֵי אֵינּוּ חָלָל לְכָף אֵינּוּ מְטַמָּא לְהֶם יַעו"ש בַּגַּמ' וְעִינן בְּר"ן סוּף גְּדָרִים דָּף צ"י דְלִמְשָׁנָה אַחְרוּנָה אִשָּׁה שְׁאֲמָרָה טְמֵאָה אֲנִי אֵינָה נְאֻמָּתָ פְּדִי שְׁלֹא תִהִי נוֹמְנָת עֵינִי בְּאַחַר וְהַקְשָׁה הַר"ן פִּינן דְּמִדִּין תוֹרָה אִסוּרָה אֵיךְ יָכוֹלִים חֲכָמִים לְהַתִּיר אִסוּר פְּזָה בְּקוּם וְעֲשָׂה וְתִירֵץ שְׁם לְחַד תִּירוּצָא דְּבַכְה"ג אֲפָקְעִינָהוּ רַבְּנָן לְקִידוּשִׁין מִיָּנִי וְהוּי כְּפְנוּי' שְׁזָנְתָה ע"כ.

וּלְדַבְרֵי הַט"ז הַנ"ל תִּקְשִׁי עֲדִינן דְּהֵא פִינן דְּאֲפָקְעִינָהוּ לְקִידוּשִׁין א"כ הוּי בְּעִילוּתִיו בְּעִילַת זְנוּת עַד עֲכָשְׁיוּ כַמ"ש שְׁוִוִינָהוּ לְבְּעִילוּתִיו בְּעִילַת זְנוּת וְהִי אֲצֵלוּ פְּדִין פְּלַגְשׁ. וְאִסוּרָה לוֹ אִם הוּא פְּהֵן אֲכֹן ז"א דִּישׁ לְחַלֵּק דְּבָזָה גַם הַט"ז מוֹדָה פִּינן דְלֹא נְתַפְּנוּ לְזְנוּת וּבְתוֹרַת אִישׁוֹת הִיָּתָה אֲצֵלוּ וְעִינן בַּד"מ (סִימָן ז' ס"ק י"ג) וּמ"ש לְעֵיל עַל דְּבָרֵי הַד"מ וְעִינן בַּס' גִּינַת וְוָרְדִים פְּלָל נ"ד שׁוּב מְצִאתִי מְפֹרָשׁ כְּדַבְרֵינוּ בַּמ"ל פִּי"ח מַה' א"ב ד"ה וְרֵאִיתִי

הביא דברי הריב"ש בתשובה סי' קצ"ד שפתיב ונ"ל ואפילו ר"א לא קאמר אלא שלא לשם אשות.

אבל לשם אשותאע"פ שאין האשות מתקנים פינון שלכוננת אשות בא עלי' ולא לכוננת זנות לא עשאה זונה והראי' מממאנת עכ"ל הרי מפנין פדברינו ועיין במ"ל (פי"ז מה' א"ב ובס' ג"ו) שמסתפקין אם מחלקין ביאה אחת יעו"ש ולכאורה יש להוכיח מדברי רש"י יבמות הנ"ל שפירש אלא לאו בזנות ששניהם באו עלי' בזנות.

ולדברי הט"ז דכר"ע קיי"ל פנ"ל ואם זנתה שני פעמים אסורה לפהו ואם מחלקין ביאה אחת א"כ הוי הולד חלל דכבר נעשית זונה ועיין בס' נ"ו ודו"ק ומדברי רש"י הללו יש לפשוט ג"כ ספקותו שם בס' שושנת העמקים שמסתפק להרמב"ם ז"ל בקדשה אי לוקה בהעראה יעו"ש דאי אמרת דבקדשה לוקה בהעראה א"כ אשה זו נעשית זונה מזנות ראשון ומהעראה מהשני לר"ע דקיי"ל פנותי' וא"כ הולד שנולד הוי חלל ואיך עולה במשמר לעבוד יעו"ש בגמ' א"ו דבהעראה לא נעשית קדשה רק בגמר ביאה וא"כ הולד שנולד מביאה שני' לא הוי חלל פינון הלא נעשית קדשה רק אחר גמר ביאה: שם בט"ז ס"ק ב' הקשה על גרסת הרמב"ם דפילגשים הוא בקדושין בלא כתובה דהא קיי"ל כל הפוחת לכתולה פחות ממאתים ואלמנה ממנה ה"ז בעילתו בעילת זנות וא"כ הוי פלגש עליו באסור פינון שהוא עמה בקדושין ע"כ ולדעתו יש לומר דהנה עיקר האסור הוא הפוחת מכתובתה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה כדאיתא בגמ'.

ונהו האסור אינו רק באשתו גמורה משא"כ פלגש העומדת לשמוש הבית ופעמים למשכב כמ"ש הרמב"ם והוי כמפרש בתחלה שיהא רשות לגרשה אימתי שירצה. דהוי כאלו הודיעה בתחלה שהוא נושא אותה לימים וכדאיתא באהע"ז סי' קי"ט והנה נראה להביא ראי' לזה מהא דאיתא בכתובות (דף ע"ב) אתמר קדשה על תנאי וכנסה סתם רב אמר צריכה גט וכו' אמר אביי לא תימא טעמא דרב פינון שפנסה סתם אחולי אחליה אלא טעמא דרב לפי שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ופירש"י אלא טעמא דרב לענין גט דקסבר וכו' ובעל לשם קדושין וכו' אבל לענין ממונא בתנאי קאי שאם ימצא עליה נדרים תצא בלא כתובה וקשה אי חייש לזה שלא תהא בעילתו בעילת זנות א"כ מאי תיקון בזה שבעל לשם קדושין פינון דלגבי כתובה לא מחל לתנאיה וא"כ עדיין בעילתו בעילת זנות דאולי ימצא עלי' נדרים ותצא בלא כתובה א"ו דזה לא מקרי בעילת זנות פינון דמתנה עמה שאם תמצא עליה נדרים תצא בלא כתובה וכו"ל וכן יתורץ ג"כ קושיות התוס' שם ד"ה לא וקשה לרבינו יצחק יעו"ש: שם ברמ"א וכן מומר שנשא מומרת בנימוסיהו ונתגיירו אח"כ אין כאן חשש קדושין כלל ומותרת לצאת ממנו בלא גט אע"פ ששקה עמה כמה שנים אינו אלא כזנות בעלמא והוא מדברי הריב"ש והתה"ד.

והנה הרמ"א הביא דין זה בלי שום חולק ויש לפקפק קצת מדברי הרשב"א הובא בהג"מ (פי"ח מה' א"ב) וז"ל נפלאתי בישאל שהחולף הוא ואשתו וחרו בהם איך היא מותרת לו דהא נדאי זונה היא וכו' ומסיק להיתר וכן בעלי תשובה אין ראוי לאסור דמסתמא לא היו עוברים על אסור דאורייתא פינון שחרו בהן וכו' עכ"ל הרי חזינו דמשום סברא זאת פינון שחרו בהם לא חיישינו שעברו על אסור דאורייתא סמכינן אפילו להקל באסור דאורייתא מכש"כ דיש לחוש לסברא זו לחומרא לשיטת הסוברים שהביא רמ"א

דאם מינד אליו אשה בלא קדושין נקראת קדשה ולוקה דנהו ג"כ קדשה האמורה בתורה וא"כ פינו דחזינו שחזרו בהם בנדאי יש לחוש שלא עבר על אסור קדשה שהוא דאורייתא ובעל לשם קדושין לפני עידי ישראל או פינו דהדבר גלוי לפני פמה אנוסים הוי כמו עדים כמ"ש הב"ש פאן ולפ"ז מסתברא דיש לחוש לחומרא להצריכה גט ואף דיש לדחות דהכא לא שייך סברא זו דלאו כ"ע דינא גמירי ואינם יודעין שזהו קדשה האמור בתורה אכן מצאתי סברא זו במ"מ בפ"א ה"ד שכתב ונ"ל ונראה סמך לדברי רבינו ממה שאמרו בהרבה מקומות חזקה אין אדם עושה וכו' ואם לא היתה הפנוי שאינה מופקרת באסור תורה לא היו סומכין על חזקה זו דאיסורא דרבנן כולו אינשי לא זהירי ביה וכו' עכ"ל הרי מבואר סברא זו שכתבנו: סעיף ב' אם הכניס אשה לחופה אינה מקודשת בקף וכו'.

הרא"ש הביא ראי' דלא פרב הונא משום דרבא הקשה על דבריו אע"ג דשנינהו אביי הלכתא פרבא ועוד דשנינוי דאביי לאו אליבא דהלכתא סלקי האי דקאמרינו מילתא דלא פתיבא בהדיא לא קתני ליתא דהא קתני במתניתין במיתת היבם ואמרינו לקמן דאתיא לן בק"ו מא"א ואע"ג.

דלא פתיבא בהדיא קתני לה במתניתין ובס' קרבן נתנאל שם הביא בשם הגאון רשכבה"ג ר' אברהם ברוךא ישוב על קושית הרא"ש ונ"ל דבספרי דריש ואיש אשר ארס אשה ולא לקחה משמע בשוקרת יבם דהיינו מי שמת אחיו ועדיין לא יבמה ילף וישוב לביתו שפא ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה ש"מ להדיא דיוצאת במיתת היבם אלא איכא למפרך אימא מאן אחר יבם שאח אחר יקח אבל לזרים אינה ניתרת במיתת היבם אלא דרב אשי לקמן (דף י"ג).

(אמר דייבם לא מקרי אחר וא"כ אית לן למימר דהא דפריף תלמודא מיתת היבם מנ"ל וצריף למילף בק"ו מא"א היינו למ"ד דייבם מקרי אחר אבל רב הונא איכא למימר דס"ל דייבם לא מקרי אחר עכ"ד ודפח"ח אכן דבריו אינם מוכנין לי דאיף שייף לומר דאיש אחר משמע דייבם דהיינו דאח אחר יקח אותה פינו שעדיין לא יבמה וא"כ שונים אצלה האח האחר כמו הוא שניהם שונים ליבם אותה וא"כ איף שייף לומר פן ימות וכו' ואיש אחר יקחנה דמאי חזית טפי לגבי דידי' מאח האחר ואף שקידש אותה הא מאמר יבמין אינו אלא מדרבנן לכן נ"ל דאדרבה מספרי הנה יש להוכיח פדברי הרא"ש ואף רב הונא ספור דייבם מקרי אחר אף הפלוגתא יהי תלוי בזה ועל דרך דברי הגאון הנ"ל ויש לומר דרב הונא ס"ל דמיתת היבם נפקא לן מהא דדרש בספרי ואיש אחר יקחנה פנ"ל ואין לומר דמאן אחר יבם והוא לפי מה דאיתא ביבמות (דף כ"ד).

(מצוה בגדול ליבם שנאמר והי הבכור מפאן שמצוה בגדול ליבם וא"כ שפיר שייף לומר פגון שהאח הגדול יוצא למלחמה והמצוה מוטלת עליו ושייף לומר פן איש אחר יקחנה היינו היבם הקטן ממנו ויתורץ מה שהקשיתי לעיל אף לכאורה א"א לומר פן דא"כ תיקשי למאי איצטריף והי הבכור ללמוד ממנו שמצוה בגדול ליבם הא דבר זה ידענו מהקרא דדריש ממנו בספרי.

אם נימא מאן אחר יבם ותקשי פנ"ל מאי שייף הוא טפי לגבי דינדה יותר מהאח ובע"כ צריף לומר דיש אחר דשייף טפי ומצד הסברא דאח הגדול שייף טפי וא"כ תיקשי למה

לן והי' הבכור וא"כ בע"כ אי אפֿשר לפרש איש אחר בְּיָבָם וא"כ בע"כ איש אחר ממש וא"כ מוכח מזה מיתת היבם וזה הי' סברת רב הונא אכן עדיין יש לדחות זה דבאמת נִימָא דאיש אחר מִיְיָרֵי בְּיָבָם וְלֹא תִיקָשִׁי לָן פֿנ"ל דא"כ ל"ל והי' הבכור פנ"ל דיש' לומר דאיצטריך להא דתני אבֿיי קשישא ביבמות (דף כ"ד) ויליף לה מוה"ל הבכור דאם לא רצה הגדול הולכין על כל האחין היינו אצל הגדול הגדול תחלה והנה זה לא ידעינו מקרא הנ"ל דמקרא דאיש אחר אי נִימָא דמשמע בְּיָבָם ליפא להוכיח רק דיש אחר דשייך טפי לגבי יבום ומצד הסברא הוא הגדול משא"כ אם הגדול אינו רוצה אדרבה הסברא נותנת דכולם שוים אצלה וכמו דפריה הגמ' שם ואימא פי אפא בכור ליהדר אגדול וכן כתב הרב המגיד פ"ב מהל' יבום הי"ב דזהו מהיקש הסברא.

ולכך איצטריך והי' הבכור ולעולם בְּיָבָם משמע וליפא להוכיח מפאן דמיתת היבם מתרת לעלמא ולכך איצטריך למילף ק"ו מא"א אכן באמת הרמב"ם פסק דאם הגדול אינו רוצה כל האחים שוים ליבמה והוא הי' לו גרסא אחרת בגמ' וא"כ יש לומר דרב הונא יספור פסברת הרמב"ם דכל האחים שוים אם הגדול אינו רוצה וא"כ ליפא לאוקמי ואיש אחר יקחנה בְּיָבָם דא"כ יהי' מוכח מפאן דמצנה בגדול ליבם וא"כ ל"ל והי' הבכור וליפא למימר דאיצטריך להא דאבֿיי קשישא דבאמת לא ס"ל פן אבֿל לדין דפסקינן להא דאבֿיי קשישא וא"כ יש לומר דלעולם ואיש אחר משמע בְּיָבָם וְלֹא תִיקָשִׁי פנ"ל ל"ל והי' הבכור דאיצטריך להא דאבֿיי קשישא וא"כ ליפא להוכיח מהספרי דמיתת היבם מתרת וצריך למילף בק"ו מא"א וא"כ ליתא לדרב הונא דהא נקט במתניתין גם מילתא דלא פתיבי בהדיא ולפ"ז אדרבה מוכח מהספרי דלא פרב הונא.

אכן לפי גרסת הרמב"ם יש לתרץ דברי רב הונא פנ"ל וא"כ לכאורה יש להוכיח שיטת הרמב"ם גבי חופה דיכול לספור פרב הונא דאליבין' דלא גרס הא דאבֿיי קשישא יש לתרץ קושית הגמ' על רב הונא מילתא דלא פתיבי בהדיא לא קתני פנ"ל: סעיף ד' ואם עבר וקידש בביאה מפין אותו מכת מרדות וכו' וכן אם לא שדיף או שקידש בשוק מפין אותו וכו' וי"א שאין מכין אם קידש בכסף או בשטר אפילו בשוק ובלא שידוכין ולא ראיתי מימי שהכו מי שקידש בלא שידוכין מקור דין זה הוא מגמ' פ"ק דקדושין רב מנגיד על דמקדש בשוק ועל דמקדש בביאה ועל דמקדש בלא שידוכי ועל דמבטל גיטא ועל דמסר מודעה אגיטא ועל דמצער שלוחא דרבנן ועל דחלה עליו שמתא תלתין יומא ועל דחנא דדייר בי' חמוה נהרדעי אמרי בכלהו לא מנגיד רב אלא במקדש בביאה בלא שידוכי וא"ד אפילו בשידוכי והנה הרמב"ם ז"ל בכולהו הני פסק דלוקין לבר פחתנא דדר בי' חמוה.

ועל דחלה עליו שמתא דרבנן תלתין יומין בהני תרתי לא הזכיר שלוקין ועיין במ"ל פ"ג מה' אשנות שתמה עליו ולדעתי נראה ליישב דברי רבינו עפ"י מה שכתב האגור הביאו הב"י ריש יו"ד שפן המנהג שאין נשים שוחטות והב"י השיג עליו דלא ראינו ראי' ועיין בש"ף ריש יור"ד דדעת האגור כמ"ש מהרי"ק דבמנהג דשכיח הני לא ראינו ראי' ועיין שם בפמ"ג דבעינן תרתי שיהי' מנהג וגם שכיח והנה פשטות לשון הגמ' דרב מנגיד משמע דליפא חיוב ללקות על זה רק שהוא רשות וכ"כ המחבר בח"מ במאן דמצער שליחא דרבנן הי' רשות בי' ב"ד להלקותו מוכח דאף לרב ליפא חיוב רק רשות

ולנהרדעי אליבא דרב ס"ל דאסור ללקות או דאיסורא ליכא אכל לא הוי מנהג ללקות וכיון שפון שהויה רשות הדבר תלוי במנהג וכיון שלא ראינו מי שלקה ע"ז אולינו בטר מנהגא ולכך בכל הני דקחשיב רב דלא שכיחי מה שלא ראינו שלוקין עליהם אמרי' לא ראינו אינו ראי' משא"כ בכתן הדך בבית חמיו כיון דשכיח טובא ולא ראינו מימינו מי שמיחה בזה שפיר אולינו בטר המנהג לכך פסק שפיר בכולהו שלוקין לבר מחתן ועל דחל עליו שמתא תלתין יומין וכו' הוא גם כן מטעם הנ"ל דכמה אלמא שכיחי דלא ציייתי דינא והוי ג"כ שכיח ואולינו בטר מנהגא משא"כ בכולהו דלא שכיחי לא ראינו אינו ראי' ויש לי להביא ראי' לדברינו דהטעם הוא משום מנהג מלשון הרמ"א פאן שפכת ולא ראייתי מימי שהפכו מי שקידש בלא שידוכין הרי דתלה הדבר במנהג.

ועפ"ז יש ליישב מה שהקשה המל"מ שם על הב"י ביור"ד סי' של"ד שביאר דעת הרמב"ם דס"ל כיון דספיקא הוא אי מנגיד רב אי לא אולינו לקולא ותמה על זה דא"כ למה פסק הרמב"ם בכל הני לחומרא לבר מהני תרי שזכרנו אכן לפי דברינו יש לומר דגם דעת הב"י בדעת הרמב"ם הוא כן.

ור"ל כיון דספיקא הוא אולינו לקולא בטר המנהג ולכך בהני תרי דשכיחי ולא ראינו מי שלקה ע"ז אולינו לקולא משא"כ בכל הני ויתורץ ג"כ מה שהקשה המקנה דאי הטעם דאולינו לקולא הוי לן למפסק יותר לקולא דארף מקדש בביאה אינו לוקה רק אם הי' ג"כ בלא שידוכי פלישנא קמא דנהרדעי ולפי דברינו א"ש כיון דדבר זה לא שכיח לא אולינו בטר מנהג והנה מה שפכת הרמ"א פאן וי"א שאין מכין וכו' י"ל דבימי הרמ"א גם הני הי' שכיחי כמו שאמר ולא ראייתי מימי.

ולכך גם בהני אולינו בטר מנהג והמחבר שכתב בהני דלוקין לשיטתו' אולי דס"ל דגם מנהג דשכיח לא ראינו אינו ראיה כמו שפסק לגבי שחיטה לכך שפיר מי שירצה ללקות על זה הרשות בידו ומה שלא ראינו מי שלקה ע"ז אינו ראי': סימן כז סעיף א' בב"ש ס"ק א' אם קידש אשה במחנבר לקרקע הוי קידושין אע"ג דאם קידש בשטר מחנבר לא הוי קידושין משום דמקשינן הוי ליציאה מ"ה שטר מחנבר פסול כמו גט מחנבר אכל בכסף לאשינא בגט לכן וכו'.

והנה הר"ן הביא דעת הסוברים דבקרקע אינה מקודשת וראיתם מגטין (דף יוד.) דקחשיב שם הדברים ששנה גיטי נשים לשיחורוי עבדים ופריו ולתני נמי מחנבר ומשני מילתא דאיתא בקידושין לא קתני הרי מוכח דבקדושין ג"כ פסול מחנבר אף הר"ן דחה זאת דהתם בקידושי שטר מירי.

והנה שיטת הסוברים דקדושי כסף ג"כ פסול במחנבר וראיתם מגטין בע"כ צ"ל משום דמקשינן הנויות להדדי והמקנה הביא דברי התוס' קידושין (דף ה) ד"ה שפון פודין וא"ת נימא ק"ו משרקעות וכו' מוכח דקדושין פשר במחנבר ובס' הנ"ל פתב די"ל דגם התוס' יסברו דאינה מקודשת במחנבר וכתב ונ"ל דהא גם גירושין מצינו שיכול לכתוב גט בדבר מחנבר פגון בעציץ נקוב פדאיתא בגטין (דף כ"ב).

(ועל יד העבד א"כ שפיר כתבו התוס' דאיכא למילף בק"ו במחנבר כזה שיכול לגרש ולקדש בו ואפ"ה וכו' והנה דבריו צריכים באור דאם יכול לגרש בו א"כ ליכא ק"ו

ובע"כ צ"ל דְּכָה פְּנוּנְתוֹ דְּהֵנָּה אֵיתָא שֵׁם וְכוּתב על יד הַעֲבָד וְנוֹתַן לָהּ הַעֲבָד מִשָּׂא"כ אִם לֹא יִתֵּן לָהּ הַעֲבָד הָרִי מְחֻסָּר קְצִיצָה וְהֵנָּה פְּסוּל זֶה שְׂיִיךָ בְּגִירוּשֵׁינָן מִשּׁוּם דְּכֹתִיב וְכֹתֵב וְנָתַן וְשֵׁלָא יְהִי מְחֻסָּר קְצִיצָה בֵּין הַפְּתִיבָה וְהַנְּתִיבָה וּבְקִדּוּשֵׁינָן בְּכַה"ג פֶּשֶׁר אִף שְׂאִינוּ נֹתַן לָהּ הַעֲבָד פְּלוּ רַק שְׂיִהְיִי לָהּ חֵלֶק בְּהַעֲבָד אוֹ שְׂפֹתֵב שְׁטַר קִדּוּשֵׁינָן עַל יַד הַעֲבָד וְא"כ שְׁפִיר אֵיפָא ק"ו מִמְּחֻסָּר פְּזָה שְׂפֹסוּל לְגֵרֵשׁ וְכָשֶׁר לְקַדְּשׁ.

פֶּן צְרִיךְ לְפָרֵשׁ פְּנוּנְתוֹ וְאוּלַי יֵשׁ ט"ס בְּדַבְּרֵיו אֲכֹן לְדַעֲתִי אִי אֶפְשָׁר לֹמַר פֶּן בְּכּוּנְנַת הַתּוֹסְפוֹת וְלִהְשׁוֹת דְּבָרֵיהֶם עִם שֵׁיטַת הַסּוֹבְרִים דְּבִקְרָקַע אֵינָה מְקַוְדָּשֶׁת דְּהָא יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מִגַּמ' גִּטִּין הַנִּזְ"ל דְּאִף מְחֻסָּר פְּזָה פְּסוּל לְגַבֵּי קִדּוּשֵׁינָן דַּל"כ עֲדִינָן תְּקִישֵׁי לִתְנֵי מְחֻסָּר פְּזָה וּבַע"כ צ"ל דְּהַתּוֹס' יִפְרָשׁוּ דְּהַתָּם בְּקִדּוּשֵׁי שְׁטַר מִיָּרִי וּפְסוּל אִף בְּאִפְּוֹן פְּזָה מִשָּׂא"כ בְּתוֹרַת פְּסָף מְחֻסָּר פְּזָה פֶּשֶׁר וְלֹא מְקַשֵּׁינָן הַנּוּיּוֹת לְהַדְּדִי וּכְבָר פְּתַבְנוּ דְּשֵׁיטַת הַסּוֹבְרִים דְּאֵינָה מְקַוְדָּשֶׁת בְּקְרָקַע מִשּׁוּם דְּמְקַשֵּׁינָן הַנּוּיּוֹת לְהַדְּדִי וּלְפ"ז אִי אֶפְשָׁר לְהַשׁוֹת דְּבָרֵי הַתּוֹס' פְּשִׁיטַת הַסּוֹבְרִים דְּבִקְרָקַע אֵינָה מְקַוְדָּשֶׁת דְּהָא ע"כ מוֹכַח מִדְּבָרֵי הַתּוֹס' דְּלֹא מְקַשֵּׁינָן הַנּוּיּוֹת לְהַדְּדִי בְּזָה וְהֵנָּה מִצַּד הַסְּבָרָה מְחֻסָּר פֶּשֶׁר לְגַבֵּי קִדּוּשֵׁינָן דְּלָמָּה יִגְרַע מִשְׁנָה פְּסָף דְּהָא גַם זֶה הוּא שו"כ.

וְכִינּוּ דְּלֹא מְקַשֵּׁינָן הַנּוּיּוֹת לְהַדְּדִי מֵהִיכִי תִּיתָא לְפְסוּל מְחֻסָּר גַּבֵּי קִדּוּשֵׁינָן וְשֵׁיטַת הַפּוֹסְלִים הוּא רַק מִשּׁוּם דְּמְקַשֵּׁינָן הַנּוּיּוֹת לְהַדְּדִי פְּנ"ל אֲכֹן יֵשׁ לֹמַר מִטַּעַם אַחַר דְּהַתּוֹס' יִסְבְּרוּ דְּמְחֻסָּר פְּסוּל לְגַבֵּי קִדּוּשֵׁינָן וְהָא דְּכֹתְבוּ פֶּן הוּא לִס"ד מְקַמֵּי דִּידְעֵינָן הַקְּוִשֵׁי דְּוִיצָאָה וְהִיתָה וְלִיפָא לְמַעַט קְרָקַעוֹת מֵהַקְּשֵׁינָן דְּהַנּוּיּוֹת לְהַדְּדִי פֶּן דְּאִף שְׁטַר קִדּוּשֵׁינָן בְּמְחֻסָּר עֲדִינָן לֹא יִדְעֵינָן לְמַפְסֵל וְכֹן עָלָה עַל דַּעַת הַמְּקַנָּה לִיִּישֵׁב פֶּן אֵלָא שְׂדַחָה זֹאת מִתְרִי טַעֲמָא הָאָחַד דַּא"כ לִימָא ק"ו אֵיפְכָא דְּאֵינָה מְקַוְדָּשֶׁת בְּקְרָקַע מֵהַ שְׁטַר שְׂמוּצֵינָא אֵינוּ מְכַנֵּס קְרָקַע שְׂאִינוּ מוּצֵינָא כַּש"כ שְׂאִינוּ מְכַנֵּס וְכִינּוּ דְּאֵיפָא לְמִימַר הָכִי וְאֵיפָא לְמִימַר הָכִי קי"ל פֶּל חַד תְּקוּם אֲדוֹכְתִי ע"כ.

וְלִדַּעֲתִי אִי אֶפְשָׁר לֹמַר פֶּן דְּאִין זֶה ק"ו דְּהָא דְּקְרָקַע אֵינוּ מוּצֵינָא יֵשׁ סְבָרָה מִשּׁוּם דְּכֹתִיב וְכֹתֵב וְנָתַן. יְהִי מְחֻסָּר קְצִיצָה מִשָּׂא"כ בְּקִדּוּשֵׁינָן לָמָּה יִגְרַע קְרָקַע מִשּׁוּ"כ.

וְטַעַם הַפּוֹסְלִים הוּא רַק מִשּׁוּם דְּמְקַשֵּׁינָן הַנּוּיּוֹת מִשָּׂא"כ פְּשַׁעְדִּינָן לֹא יִדְעֵינָן לְמַפְסֵל גַּם קִדּוּשֵׁי שְׁטַר בְּמְחֻסָּר מִצַּד הַסְּבָרָא לִיפָא לְמַפְסֵל גַּם מֵהַ שְׂדַחָה עוֹד וְז"ל וְתוּ דְּמַצִּידוֹ תְּבָרָא דְּאִיךְ גִּילָף בַּק"ו בְּשְׁטַר שְׂמוּצֵינָא מְכַש"כ שְׂמַכְנֵיס הָא ע"כ גִּימָא דִּיו דְּאִין לְקַדְּשׁ בְּשְׁטַר מְחֻסָּר פְּמוֹ גִּט מְחֻסָּר וְהַדְּר גִּימָא דְּמְקַשֵּׁינָן הַנּוּיּוֹת לְהַדְּדִי דְּאִין לְקַדְּשׁ בְּקְרָקַע ע"כ וְהֵנָּה עַל זֶה ג"כ יֵשׁ לְפַקְפֵּק דִּי"ל הָא דְּמְקַשֵּׁינָן הַנּוּיּוֹת לְהַדְּדִי הֵינּוּ אַחֲרֵי שְׂדַעֲדֵינָן דְּמְקַשֵּׁינָן הוּי' לִיצִיָּאָה מִשָּׂא"כ פְּשַׁעְדִּינָן לֹא יִדְעֵינָן מִזָּה הַהִיקָשׁ אִף הַנּוּיּוֹת לְהַדְּדִי לֹא מְקַשֵּׁינָן: שֵׁם בְּפְסָף פִּיצַד נֹתַן לָהּ בְּפִנֵּי שְׁנַיִם פְּרוּטָה אוֹ שְׁנָה פְּרוּטָה הַתּוֹס' רִישׁ קִדּוּשֵׁינָן הָאֲרִיכוּ מִנ"ל דְּשְׁנָה פְּסָף פְּכָסָף לְגַבֵּי קִדּוּשֵׁינָן וְהִרִיב"א בְּחִדּוּשֵׁינָן פ"ק דְּקִדּוּשֵׁינָן פְּתַב וְז"ל וְיֵשׁ שְׂתִירָץ פֶּינּוּ דְּדִרְשֵׁינָן פְּסָף קִדּוּשֵׁינָן מִדְּכֹתִיב וְיִצָּאָה חֲנָם אִין פְּסָף.

וְגַבֵּי עֲבָד עֲבָרִי וְה"ה אָמָה הַעֲבָרִיָּה שְׁנָה פְּסָף פְּכָסָף וְאֵינוּ נְמִי גַבֵּי קִדּוּשֵׁינָן דְּרְשֵׁינָן הָכִי אִין פְּסָף וְש"כ לְאֲדוֹן זֶה אֲבָל יֵשׁ פְּסָף וְש"כ לְאֲדוֹן אַחַר בִּיצִיָּאָה דְּכּוּנְתִי מְמַעֲטֵינָן לְגַמְרִי עַכ"ל וְבַס' אֲבַנֵּי מִלּוּאִיִּם ס"ק ג' הַקְּשָׁה וְז"ל דְּבַפ"ק דְּקִדּוּשֵׁינָן (דף ד).

(בש"ס שם ואיצטריף למכתב ונצאה חנם ואיצטריף למכתב פי יקח דאי פתב רחמנא פי יקח הוי אמיןא קדושין דיהב לה בעל דידה הוי פתב רחמנא ונצאה חנם ותיפוק לי דאיצטריף למכתב ונצאה חנם דהא לא ידעינן שו"כ פכסוף מופי יקח אלא מניצאה חנם לפי דברי הריטב"א עכ"ל.

ונראה ליישב עפ"י דברי הרשב"א בתשובה סי' א' שהביא ראיה דיוכול לקדש אשה בקרקע מב"ב דאם הלה זה והחזיק בשלו וכו' משמע דקרקע נקנה בקרקע ובס' המקנה ביאר פנונתו דס"ל ה"ה באשה דהא יליף בג"ש מהדדי בקיחה קיחה ואי גילף בהקישא דהניות להדדי דאינה מתקדשת בקרקע ה"ה דאין קרקע ניקנית בקרקע וכו' וכיון דפסקינו דקרקע ניקנית בקרקע ה"ה דאשה ג"כ ניקנית בקרקע ולפ"ז פינו דמוכח מופי יקח דגמרינו קיח קיחה משדה דאשה ניקנית בקרקע ממילא מוכח דאשה ניקנית בשנה פסוף דקרקע ג"כ הוא שו"כ וא"כ אף אם לא פתב ונצאה חנם הוי ידעינן שו"כ מופי יקח והריטב"א הוסיף להוכיח דגם מניצאה חנם ידעינן שו"כ: שם בב"ש ס"ק ב' בדין נתינה בע"כ גבי קדושין פתב לחלוק היכא דהיא מתנה התנאי תן לי מנה אז אמרינו נתינה בע"כ לא הוי נתינה אבל פשהוא מתנה ע"מ שאתן לה אז אפילו בע"כ הוי נתינה ובס' המקנה הביא ראיה לזה מהא דאיתא בקדושין (דף ח') התקדשי לי במנה ונתן לה דינר הרי זו מקודשת וישלים משום דהוי כאומר לה ע"מ וקשה אמאי אינה יכולה לחזור הא הוי נתינה בע"כ ובזה קיי"ל דהוי ספק אע"כ פינו דהוא מפנה לכ"ע הוי נתינה עכ"ד ויש לדחות דהנה הגמ' הקשה שם ע"ז מיתבי התקדשי לי במנה והי' מונה והולך ורצה אחר מהם לחזור אפילו בדינר אחרון הרשות בידו ומשני הכא במאי עסקינו דאמר במנה זו.

והא מדסיפא וכו' לא פרושי קא מפרש וכו' והנה אי נימא כמו שמחלק הב"ש אמאי צריף הגמ' לדחוקי פרושי קא מפרש ולאוקמי דאמר מנה זו דכל זה אינו סובל לשון הברייתא הוי לי לאוקמי דסיפא מיירי כגון שהתנה היא ואע"ג דנקט התקדשי לי במנה אין הכרח לומר דמיירי שלא התנה האשה מקודם דהא אף שהתנה האשה עכ"ז הא צריף הבעל לומר התקדשי לי ולכך אינה מקודשת דנתינה בע"כ לא הוי נתינה והרישא מיירי שהתנה הוא א"ו דאין לחלק בזה: שם הביא דברי הרא"ש פ"ק מ"ש דס"ל אפילו נתינה בע"כ וש"כ הוי נתינה והב"ש בס"ג קמ"ג הקשה עליו דאי מיירי מתניתין באינה מתרצה קשה על לישנא קמא הא מוכח דאי לאו איצטליתא דוקא הוי מהני נתינה בע"כ.

ובס' המקנה תירץ עפ"י דברי התוס' והרא"ש שפכתבו בעלמא בחוב ופקדון ונדאי נתינה בע"כ הוי נתינה א"כ י"ל פינו דנקט במתניתין איצטליתא. משמע דהי' איצטליתא של בעל אלא דהוי מופקד אצלה וכו'.

ונראה לי להוכיח פדבריו דע"כ מיירי שהי' האיצטליתא שלו ויתורץ גושניית המהר"ם שי"ף שהקשה שם על הא דאיבעי לי להגמ' שם גטין (דף ע"ד) האומר לאשה הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי מאתים וזו וחזר ואמר מחולים לה וכו' ואמאי לא איבעי לי להגמרא באיצטלא דמיירי ביה אם אמר מחול לה והמהר"ם שי"ף תירץ דבדבר שהוא בעין לא שייף לשון מחילה ונה דחוק דלמה לא יהי' שייף לשון מחילה אף בדבר שהוא בעין אכן אי מיירי מתניתין באיצטליתא שלו א"ש דבדבר שלו והי' מופקד אצלה לא מהני לשון מחילה ולא קנתה בזה רק צריף לומר נתונים לה ובנתונים לה לא מיבעי לן דבנדאי זה

מְהַי פִּינּוֹן דְקִינְיָהּ הַתְּנַאי רַק הוּא חֲזַר וְנָתַן לָהּ: שָׁם בְּשׁו"ע וְכֵן בְּכָל לְשׁוֹן שְׁמִשְׁמַעוֹתוֹ ל' קִדּוּשִׁין וְדַאי בְּאוֹתוֹ מְקוֹם וְהוּא מְדַבְּרֵי הָרָא"ש וְהַטּוֹר וְלִמְדוֹ זֶה מִמ"ש הָאוֹמֵר חֲרוּפְתֵי בִיהוּדָא מְקוֹדֶשֶׁת (קִדּוּשִׁין דָּף ו') וְהַרְמַב"ם אֵינּוּ גּוֹרֵס כָּל הַשְּׁקֵלָא וְטָרְיָא דְשָׁם וְעֵינּוּ בְּבֵאוֹר הַגָּר"א ס"ק ז' וְהֵנָּה לְכַאוּרָה קָשָׁה עַל הָא דַּאיְתָּא שָׁם הָאוֹמֵר חֲרוּפְתֵי מְקוֹדֶשֶׁת שְׁפֵן בִּיהוּדָא קוֹרִין לְאַרוּסָה חֲרוּפָה וּפְרִיָּהּ יְהוּדָא הָוֵי רַבָּא דְעֵלְמָא וְכו' וְקָשָׁה לְפִי מַה דַּאיְתָּא שָׁם (דָּף י"ב) אָמַר שְׁמוּאֵל קִדְשָׁה בְּתַמְרָה מְקוֹדֶשֶׁת חֲזִינְשִׁין שְׁמָא שׁו"פ בְּמַדֵּי וְכַתֵּב הָרָא"ש וְהַטּוֹר בְּסִי' ל"א הַטַּעַם דְחֲזִינְשִׁין שְׁמָא יְהִי' כְּאֵן בְּעַת הַקִּדּוּשִׁין אֶחָד מְאַנְשֵי מַדֵּי וְכַשְׂיָרְאָה שְׂאִין חוֹשְׁשִׁין לְהַקִּדּוּשִׁין יְסַבּוֹר שְׁגַם בְּמַקוֹמוֹ לִיכָּא לְמִיחַשׁ לְקִדּוּשִׁין וְלִפ"ז מַאי פְּרִיָּהּ וְיְהוּדָה הָוֵי רַבָּא דְעֵלְמָא הָא יֵשׁ לְחוּשׁ פִּינּוֹן דְּבִיהוּדָא הָוֵי לְשׁוֹן זֶה לְשׁוֹן קִדּוּשִׁין אִיכָּא לְמִיחַשׁ בְּכָל מְקוֹם שְׁמָא יְהִי' כְּאֵן אֶחָד מְאַנְשֵי יְהוּדָא בְּעַת הַקִּדּוּשִׁין וְיַחְשׁוּב שְׁגַם בְּמַקוֹמוֹ אֵינְהָ מְקוֹדֶשֶׁת בְּלְשׁוֹן זֶה וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהִכֵּי פְּרִיָּהּ אִמְאֵי קְאָמַר מְקוֹדֶשֶׁת דְּמִשְׁמַע דַּאִין קִדּוּשֵי אַחַר תּוֹפְסִין בָּהּ וְהֵנָּה מְחַמַּת חֲשֵׁשׁ הַלְזוּ הִי' לוֹ לְהִיּוֹת סַפֵּק קִדּוּשִׁין וְקִדּוּשֵי אַחַר תּוֹפְסִין בָּהּ אֶכּוּ עֲדִינּוּ יֵשׁ לְדַקְדֵּק קִצָּת לְפִי זֶה עַל הָאוֹקִימְתָא וְדו"ק: בְּס' אַבְנֵי מִלּוּאִים ס"ק ז' (קִדּוּשִׁין דָּף ו') אִיבְעִיָּא לְהוּ חֲרוּפְתֵי מַהוּ ת"ש דְתַנְיָא הָאוֹמֵר חֲרוּפְתֵי מְקוֹדֶשֶׁת שְׁפֵן בִּיהוּדָא קוֹרִין לְאַרוּסָה חֲרוּפָה וְכו' אֵלָּא הִכֵּי קְאָמַר הָאוֹמֵר חֲרוּפָה בִּיהוּדָא מְקוֹדֶשֶׁת שְׁפֵן בִּיהוּדָא וְכו' אֶבֶּל מְקַרָּא לִיכָּא לְמִילָף דְּהֵיָּא יַחוּד בְּעֵלְמָא שְׁהֵרִי בְּשַׁפְחָה פְּנַעֲנִית הַפְּתוּב מְדַבֵּר וְכו' וּמַעֲיָקְרָא הָוֵי ס"ד כַּמ"ד בַּח"ש וְחֲצִי ב"ח הַפְּתוּב מְדַבֵּר דְּשִׁיכֵי בָּהּ צַד קִדּוּשִׁין עַכ"ל וְהַרְשָׁב"א בְּחִדּוּשֵׁי פְּתַב עֲלָהּ וְז"ל וְנִרְאָה מְדַבְּרֵי דְלַדִּידוֹן דְקִי"ל כַּר"ע דְּבַחְצֵי שַׁפְחָה הַפְּתוּב מְדַבֵּר הָאוֹמֵר חֲרוּפְתֵי בַּכ"מ מְקוֹדֶשֶׁת וְקָשָׁה דְהָא פְּלוּגְתָּא דְאַמּוֹרָאֵי הִיא בַּח"ש אֵי תַּפְסִי בָּהּ קִדּוּשִׁין אֵי לֹא וּמִשְׁמַע הַתָּם אֶפְּלִי לְמ"ד דְתַפְסִי בָּהּ קִדּוּשִׁין לֹא קִדּוּשֵי וְדַאי קְאָמַר אֵלָּא סַפֵּק מְקוֹדֶשֶׁת וְאֵי נִשְׁתַּחֲרָה וְקִיבְלָהּ קִדּוּשִׁין מֵאַחַר מְקוֹדֶשֶׁת לְשַׁנֵּי מְסַפֵּק וְצָרִיכָה גַּט מְשַׁנֵּיהֶם וְכו' יַעו"ש וְתַמָּה עֲלִיו הַא"מ דְּבַפְּרָק הַשּׁוֹלֵחַ (דָּף מ"ג).

(מִשְׁמַע לְהִדְיָא דַּמ"ד בַּח"ש וְחֲצִי ב"ח תַּפְסִי בָּהּ קִדּוּשִׁין הו"ל קִדּוּשֵי וְדַאי אֵלָּא דְבַנְשַׁתְּחַרְרָה הוּא דְפְּלִיגֵי ע"ש חֲצִי שַׁפְחָה וְחֲצִי ב"ח כו' רַב יוֹסֵף בַּר חֲמָא אָמַר רַב נַחְמָן וְכו' פְּקַעֵי וְכו' וְלַדְעָתִי נִרְאָה דְהוֹכַחַת הַרְשָׁב"א הוּא מַמָּה דַּאיְתָּא שָׁם אָמַר רַב חֲסִדָּא חֲצִיָּהּ שַׁפְחָה וְחֲצִיָּהּ ב"ח שְׁנַתְקַדְשָׁה לְרַאוּבֵן וְנִשְׁתַּחֲרָה וְחֲזָרָה וְנִתְקַדְשָׁה לְשַׁמְעוֹן וּמַתּוּ שְׁנֵיהֶם מִתְּנַבְּמַת לְלוֹי וְאֵין אֲנִי קוֹרָא בָּהּ אֲשֶׁת שְׁנֵי מַתִּים מַה נִּפְשָׁף אֵי קִדּוּשֵי דְרַאוּבֵן קִדּוּשִׁין קִדּוּשֵי דְשַׁמְעוֹן לֹא קִדּוּשִׁין וְאֵי קִדּוּשֵי דְשַׁמְעוֹן קִדּוּשִׁין קִדּוּשֵי דְרַאוּבֵן לֹא קִדּוּשִׁין וּפִירֵשׁ"י דְמַשׁוּם פְּלוּגְתָּא דְאַמּוֹרָאֵי דְלַעֲלִיל מְסַפְקָא לִיָּהּ הִי מִנְיָיָהּ הָוֵי קִדּוּשִׁין וְהַתּוֹס' הַקָּשׁוּ עֲלִיו דְרַב חֲסִדָּא ס"ל בְּעֵצְמוֹ לַעֲלִיל דְהָוֵי קִדּוּשִׁין וְכו' יַעו"ש וְנ"ל דְזֶה הִי קָשָׁה לִי גַם לְהַרְשָׁב"א לְפָרֵשׁ כֵּן וּמִזֶּה הוֹכִיחַ דְכּוֹנֵנַת הַגַּמ' הוּא דְגַם רַב חֲסִדָּא דַּס"ל דְהָוֵי קִדּוּשִׁין אֵינּוּ אֵלָּא קִדּוּשֵי סַפֵּק וְלִכְפֵּי פְּשַׁנְשַׁתְּחַרְרָה וְחֲזָרָה וְנִתְקַדְשָׁה מְקוֹדֶשֶׁת לְאַחַד מֵהֶם מִמ"נ וְזֶה נִרְאָה לִי נִכּוֹן בַּעֲהִי"ת בְּכּוֹנֵנַת הַרְשָׁב"א וְדו"ק: סְעִיף ב' הַשְּׁעַר הַמְּלָךְ (בְּחֻפַּת חֲתָנִים סְעִיף ב') מְסַתְּפֵק לְמֵאֵן דַּס"ל דְקִי"ל כְּרַב הוּנָא דְחֻפָּה קוֹנְהָ.

יֵשׁ לְחַקוֹר אֵי גּוֹמְרַת ג"כ עֵי"ש שְׁהֵבִיא מְחַלְקַת הָרַאשׁוֹנִים בְּזָה וְנִרְאָה לִי לְהוֹכִיחַ מַהָּא דַּאיְתָּא בְּקִדּוּשִׁין (דָּף ו'.) גּוֹפָא הִי מְדַבֵּר עִם אֲשָׁה עַל עֶסְקֵי גִיטָה וְקִדּוּשֵי וְנָתַן לָהּ גִיטָה וְקִדּוּשֵי וְלֹא פִירֵשׁ ר' יוֹסֵי אֹמֵר דִּיּו ר"י אֹמֵר צָרִיף לְפָרֵשׁ אָמַר רַב יְהוּדָא אָמַר שְׁמוּאֵל

והוא שעסוקין בְּאוֹתוֹ עֵינֵי רַבִּי אֹמֵר וְכוּ' רַב"ש אֹמֵר אַעפ"י שְׂאִין עֲסוּקִין בְּאוֹתוֹ עֵינֵי וּפְרִיָּהּ וְאִי לָאוּ דְעֲסוּקִין מְנָא יְדָעָה מַאי קְאָמַר לֵה אֹמֵר אַבְיֵי מְעַנְנֵי לְעַנְנֵי בְּאוֹתוֹ עֵינֵי וְהִנֵּה לְכַאוּרָה קָשָׁה מַאי פְּרִיָּהּ וְאִי לָאוּ דְעֲסוּקִין מְנָא יְדָעָה דְלִמָּא מִיַּירֵי שְׂפָכֵר הִי חֲנוּפָה אֲצֵלָם וְא"כ שְׁפִיר יְדָעָה דְכַוְנוּתוֹ לְקַדוּשִׁין וְכֵן קָשָׁה בְּהִנֵּי לִישְׁנֵי דְמִסְתַּפֵּק הַגַּמ' שֵׁם וּפְרִיָּהּ ג"כ מְנָא יְדָעָה תְּקֻשִׁי ג"כ כְּנ"ל.

אָכֵן י"ל דְּהִנֵּה הַמְקַנָּה (בְּסִי' כ"ז ס"א) הַקָּשָׁה לְשִׁיטַת הַרְמְב"ם דְּמוּקֵי הַפְּלוּגְתָּא דְר"י וְר"י בְּנִתְרָצוּ א"כ מַאי פְּרִיָּהּ מְנָא יְדָעָה הָא גְדוּלָּה מְזָה שְׁמַעִינֵי לְרַב הוּנָא הֵיכָא דְשַׁדְיָהּ חוֹשְׁשִׁין לְסִבְלוֹנוֹת אַף לְזַמֵּן מְרוּבָה וְהֵכָא פִּינּוּ דְנִתְרָצָה ה"ל שְׁדִיָּהּ וְתִרְיָן דְצ"ל דְלֵא מְשַׁנֵּי הֵכִי מִשׁוּם דְאַפְתִּי תְּקֻשִׁי לְרַב הוּנָא דִס"ל לְהִלְכְּתָא דְחוֹשְׁשִׁין לְסִבְלוֹנוֹת וְע"כ מוּקֵי הַפְּלוּגְתָּא דְר"י וְר"י בְּלֵא נִתְרָצָה וְכוּ' וּלְפ"ז פִּינּוּ שְׁעִיקָר פְּרַכְתָּ הַגַּמ' הוּא דְלֵא תְּקֻשִׁי בְּרִיָּתָא זֹו לְרַבְהוּנָא א"כ תּוּ לֵא תְּקֻשִׁי ג"כ אֲמַאי לֵא מְשַׁנֵּי פְּגוֹן שְׁהִיָּתָה חֲנוּפָה מְקוּדָם כְּנ"ל דְלְרַב הוּנָא לִיכָּא לְאוּקְמֵי כֵן דְהָא דִס"ל דְחֲנוּפָה קוּנָה א"כ הֵרִי כְּבָר הִיא מְקוּדָשָׁת לִי וְלִיכָּא לְאוּקְמֵי דְפְּלִיגֵי בְּזָה אָכֵן עֲדִינֵי תְּקֻשִׁי דְהָא לְרַב הוּנָא ג"כ יֵשׁ לְאוּקְמֵי דְהִי חֲנוּפָה מְקוּדָם וְאִי נִימָא דְאַף לְר"ה דִס"ל חֲנוּפָה קוּנָה אִינוּ גּוֹמְרַת לְהִיּוֹת כְּנִשְׁוֹאָה וְא"כ שְׁפִיר יֵשׁ לְאוּקְמֵי הַפְּלוּגְתָּא בְּזָה שְׁהִי חֲנוּפָה קוּדָם וּפְלִיגֵי אִם גּוֹמְרַת בְּשִׁתִּיקָה וְהִי חֲנוּפָה וְקַדוּשִׁין וְנִחְשָׁבַת כְּנִשְׁוֹאָה וְאַף שְׁהַחֲנוּפָה הִיָּתָה קוּדָם הַקַּדוּשִׁין וּבְמַל"מ פ"י מְהִלְכוֹת אֲשׁוּנֹת מְסַתְּפֵק בְּזָה אִם מוֹעִיל ג"כ לְקַדוּשִׁין שְׁיֵהֵי אֲחֵרֵי כֵן לְשׁוֹנֵי כְּנִשְׁוֹאָה י"ל דְהַסְפֵּק הוּא לְדִידֵן דְקִי"ל דְחֲנוּפָה אִינָה קוּנָה וְרַק שְׁגוּמְרַת אֲחֵר קַדוּשִׁין וּבְזָה יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק אִם גַּם קוּדָם הַקַּדוּשִׁין גּוֹמְרַת עִם הַקַּדוּשִׁין שְׁאֵח"כ מִשְׁא"כ לְרַב הוּנָא דִס"ל חֲנוּפָה קוּנָה וְרַק לְשׁוֹנֵי כְּנִשְׁוֹאָה בְּזָה שְׁפִיר מְסַתְּבְּרָא דְאַף שְׁהַחֲנוּפָה הִיָּתָה קוּדָם הַקַּדוּשִׁין ג"כ גּוֹמְרַת עִם הַקַּדוּשִׁין שְׁאֵח"כ.

וּבְלָאוּ הֵכִי הִבִּיא הַמַּל"מ שֵׁם דְעַת הַסּוּכְרִים דְאַף לְדִידֵן ל"ש בֵּין חֲנוּפָה קוּדָם קַדוּשִׁין אִו אֲח"כ וְתְּקֻשִׁי אֲמַאי לֵא מוּקֵי הַגַּמ' כֵּן א"ו דְחֲנוּפָה לְרַב הוּנָא גּוֹמְרַת גַּם כֵּן א"כ אִי אֲפָשָׁר לְאוּקְמֵי שְׁהִיָּתָה חֲנוּפָה מְקוּדָם דֵּא"כ הֵרִי כְּבָר הִיא כְּאֲשֶׁתּוֹ.

וְעַפ"ז יֵשׁ לְתַרְיָן מֵה שְׂפָתַב הַכ"מ פ"ג מֵה"א הִי מְדַבֵּר עִם הָאֲשָׁה עַל עֲסָקֵי קַדוּשִׁין וְרָצָתָה וְעַמֵּד וְקִידָשׁ וְכוּ' וְכַתֵּב הַכ"מ דְּנֹקָא שְׁאֲמָרָה הֵן אֲבָל שְׁתִּיקָה לֵא מְהִנֵּי וְהַב"ש ס"ק ו' כְּתִב שְׁמִשְׁאָרֵי פּוֹסְקִים לֵא מְשַׁמַּע כֵּן גַּם צְרִיָּה לְבָאָר דְעַת הַרְמ"א שְׂפָתַב י"א דְלֵא בְּעֵינֵי מְדַבְּרִים בְּאוֹתוֹ עֵינֵי אֵלָא מְדַבְּרִים מְעַנְנֵי לְעַנְנֵי וְצְרִיָּה לְבָאָר מְדוּעַ פָּסֵק כְּרַב"ש הָא הִלְכָה פְּרַבִּי מִחֲבִירוֹ.

וְעַפ"י דְבְּרִינוּ יִתְכֵן לִיִּישָׁב דְּהִנֵּה לְכַאוּרָה תְּקֻשִׁי מַאי פְּרִיָּהּ וְאִי לָאוּ דְעֲסוּקִין בְּאוֹתוֹ עֵינֵי מְנָא יְדָעָה. אַף אִי נִימָא כְּדַבְּרֵי הַמְקַנָּה דְקוּשְׁוִיָּת הַגַּמ' הוּא לְרַב הוּנָא דִס"ל חוֹשְׁשִׁין לְסִבְלוֹנוֹת וְעַפ"כ מוּקֵי הַפְּלוּגְתָּא בְּלֵא רָצָתָה כְּנ"ל מ"מ הָא עֲדִינֵי תְּקֻשִׁי הָא רַב הוּנָא לֵא קְאָמַר רַק חוֹשְׁשִׁין לְסִבְלוֹנוֹת וְהִי סְפֵק קַדוּשִׁין וְא"כ עֲדִינֵי יֵשׁ לְאוּקְמֵי דְמִיַּירֵי בְּרָצָתָה וּפְלִיגֵי אִי הִי קַדוּשִׁי וְנִדְאִי דְמִחְשָׁשׁ סִבְלוֹנוֹת לֵא הִי רַק סְפֵק קַדוּשִׁין וְהִנֵּה מְדָלֵא מוּקֵי הַגַּמ' כֵּן בְּע"כ מוּכַח דְפְּלוּגְתָּתָם אִינוּ אִם הִי וְנִדְאִי קַדוּשִׁין רַק פְּלִיגֵי אִי חוֹשְׁשִׁין לְקַדוּשִׁין וּלְפ"ז א"ש הָא דְאִצְטְרִיָּה הַכ"מ שְׁתֵּאמַר הֵן וְהוּא מְטַעַם כְּדִי שְׁתֵּהָא קַדוּשִׁי וְנִדְאִי וְהָא דְלֵא הַזְּכָר בַּגַּמ' שְׁאֲמָרָה הֵן מִשׁוּם דְּמִיַּירֵי מְקַדוּשִׁי סְפֵק אֲבָל הַפּוֹסְקִים שְׁסַתְּמוּ דְהִי

קדושין נדאי בע"כ מייירי שתאמר הן ולפ"ז א"ש ג"כ מה שפסק הרמ"א דאף בעסוקין מענגו לענגו סגי הוא ג"כ מטעם הנ"ל פינון דמייירי באמרה הו סבבא נותנת דאף מענגו לענגו ג"כ מקודשת דהרי חזינו שקבלה לקדושין פינון שאמרה הו והפלוגתא בגמ' הוא כשלא אמרה הו ופליגי אי הוי קדושי ספק: סע"ף ג' ואפילו נתן לה בשתיקה ולא דיבר פלוג' והוא והיא אומרים שפוננו לשם קדושין הוי קדושין מקור דין זה הוא מתשובת מהר"מ.

ועיין בט"ז מה שהרבה להשיב עליו בתמיהות גדולות ולדעתי נראה ליישב והעיקר נראה לי דאם הדבור אינו סותר המחשבה אזלינן שפיר בטר המחשבה משא"כ אם הדבור סותר המחשבה אז לא אזלינן בטר המחשבה ולכן פאן שלא הי' שום דבור רק מחשבת קדושין ומעשה הקדושין אזלינן שפיר בטר המחשבה ולכך ניחא דלא תקשי ממה דאיתא בפ' האיש מקדש ובבב"ב דאמרי' שאמרה בלבי היתה להתקדש לו אינה מקודשת ומוכח מדברי רבא שאף בלא תנאי דברים שבלב אינם דברים דמייירי באופן שהדבור סותר המחשבה וכן לא תקשי מהא דאיתא שם דיליף מהאומר לשלוחו הבא לי מחלון וכו' אעפ"י שאמר בעה"ב לא הי' בלבי אלא על זה מעל והיינו משום דברים שבלב אינם דברים ושם לא הוי תנאה דאעפ"י שאמר לו הבא לי מחלון לא נתמעט בזה שלא יביא לו ממקום אחר כדאמרינן בהמפקיד (דף מ"ב).

(לא אמר לי' מהאי תרמי מהאי לא תרמי וכו' ולפי דברינו גם מזה ל"ק דהא ה"מ ג"כ המחשבה סותר הדבור פינון שאמר לו הביא לי מחלון משמע שלא סיים מקום בחלון מאיזה פיס יקח וא"כ המחשבה שפינון שמפיס זה דוקא יקח סותר הדבור שיקח מאיזה פיס שירצה בחלון זה ואדרבה משם יש להוכיח כדברינו דמב"מ מוכח היכא שלא אמר לו מהאי תרמי מוכח דנתן לו רשות שמאיזה שירצה ירבה פן ה"נ פינון שאמר לו שיקח מחלון ולא סיים מאיזה פיס סותר המחשבה שיקח דוקא מפיס זה לכך לא אזלינן בטר המחשבה והראיה שהביא מהר"מ לדבריו מתישב להוציא פת חטים והוציא פת סתם לא דמי להא שפכתנו דהתם המחשבה אינו רק פירוש הדבור של פת דכוננתו היתה על פת חטים ונאמן לפרש דבריו משא"כ פאן פינון שאמר דבריו לשלוחו ולא פירש לו מאיזה מקום בחלון שיקח בנדאי מוכח דכוננתו דמ"מ שירצה יקח לכן מעל דהמחשבה סותר הדבור לא אזלינן בטר המחשבה.

גם מ"ש הט"ז ותו תמי' לי מהא דפ"ק דקדושין (דף ה'). דכיצד בכסף דלתירוץ קמא דמתרץ נתן הוא ואמרה היא לא הוי קדושין כלל וקשה למה לא הוי עכ"פ ספק קדושין דמי גרע אמירתה משתיקה ונתפוננה לקדושין דמהני למהר"ם ותירוץ הב' דנתן הוא ואמרה היא הוי קדושי ספק והיינו דוקא שעכ"פ אמרה היא לשם קדושין אבל בלא אמרה כלל לא הוי קדושין מחמת המחשבה.

ולדעתי גם מזה לא קשה דהתם פשאמרה מגרע גרע משתיקה דהתורה אמרה פי יקח איש דהקדושין צריך שיהי' מפיס האיש ולא מפיס האשה ובשתתקו וכוננו לשם קדושין עדיף טפי מאמירתה.

עוד כתב הט"ז ותו קשה ממ"ש פ"ק (ד"ו.) אילימא פשאינו מדבר עמה על עסקי קדושין מנא ידעה ולא משני פגון.

שהיא מודה שקבלה לשם קדושין לענ"ד גם מזה לא תקשי דהתם פשאר הגי לישני דגריעי דיש לפרשם דלמלאכה קאמר גריעי טפי משתיקה והנה גם מתחלה ידע הגמ' דיש לפרש הגי לישני דלמלאכה קאמר וא"כ אדרבה פשאר הגי לישני אף דהפוננה הוא לקדושין עכ"ז הדבור סותר דמדאמר הגי לישני דיש לפרשם דהפוננה הוא למלאכה ולא אמר לשון ברור של קדושין מודה דאין פוננתו לקדושין לכך לא אזלינן בתר המחשבה ובאמת פאשר מתרץ הגמ' לעולם בעסוקין ואי דלא אמר וכו' ה"ה דהגי מצי לישנוי פשאין עסוקין ג"כ אם הפוננה היא לקדושין אז מקודשת משא"כ כפשארמה הגי לישני גרע טפי אף חדא מיניהו מתרץ.

ובזה יתורץ ג"כ מה שהקשה הב"ש ס"ק י"א למה הקשה בש"ס שם על הלשונות אשר קמבעי בש"ס אם הם לשון קדושין אם לאו במאי עסקינו אילימא פשאין עסוקין מנא ידעה אפילו בלשונות אשר הם בודאי לשון קדושין נמי קשה במאי עסקינו עכ"ל ולפי דברינו א"ש דבהגי לישני דברירי שהם לשון קדושין לא קשה מנא ידעה די"ל שישניהם מודים דהפוננה הי' לקדושין והלשון אינו סותר המחשבה משא"כ בהגי לישני דיש לפרשם דלמלאכה קאמר מוכח דאין פוננתו לקדושין דא"כ הי' לו לומר לשון הברור.

ולפ"ז אדרבה מסוגיא זו יש להוכיח פדברי מהר"מ מדלא פריף הגמ' פן על הגי לישני דברירי. ותמהני על הט"ז שהוא בעצמו בס"ק ה' נחית לחלוק פועין סברא זאת ומדוע לא ניקא לי"כ גם פאן.

ואחר פותבי זאת מצאתי בעז"ה בס' המקנה וישגם הוא נחית לסברא שפכתנו. וכתב בקיצור שעפ"י הפלל הזה יתורץ קושניית הט"ז ות"ל שפוננתי לדעת הגדול: שם ובמקום דלא הגי קדושין אפילו אם חוזר אח"כ ואומר הרי את מקודשת לי צריף לחזור ולטול הפסך ממנה וליתן לה בתורת קדושין והט"ז והב"ש הקשו מ"ש מגט דקיי"ל דאייף צריף לחזור ולטול יעו"ש והנה מקור דין זה הוא מהרשב"א הביאו המ"מ בפ"ג מה"א ושם מבואר הטעם דמימר אמרה את בסתמא יהבית לי ואנא למתנה איפוננה ואע"ג דבלבו הי' לקדושין דברים שבלב אינם דברים וא"כ דידה הוי הפסך ולכך לא דמי לגט ועיין באבגי מילואים ס"ק ט' שהביא דברי המהרי"ט שביאר דברי הרשב"א אף אי נימא דסתם לאו למתנה הוא עכ"ז פיון שיכולה לשקר ולומר למתנה יהיב לי אינה מקודשת ובא"מ תמה עליו דמה בכך שיכולה לשקר פיון שהאמת הוא שנתן לה בסתמא אינה יכולה לומר למתנה עכ"ל.

ולי נראה פיון דיכולה לומר פן ולא פוננה לקדושין א"כ הספק הזה הוא ג"כ להעדים וא"כ הוי כמקדש בלא עדים דהעדים צריכים לידע שעפ"י הקדושין הללו היא מתקדשת משא"כ ביש ספק להעדים אם קבלה לקדושין ואין זה רק קדושי ספק וצריף לטול ממנה ולחזור וליתן לה פי היכי דיתהוי קדושי נדאי: תו תמה בס' הג"ל על דברי הרשב"א הג"ל שיכולה לומר למתנה יהיב לי וז"ל ואני איני מבין דמה מהני פוננה דידה למתנה אם הוא לא נתן למתנה ולי נראה דכוננת הרשב"א הוא עפ"י מה דאיתא בקדושין (דף.

(גבי שהוא דזבין נכסי' אדעתא למיסק לארעא דישראל דאמר רבא הוי דברים שבלב ואינם דברים והנה פכר בארנו לעיל סעיף ב' דאם המחשבה אינה סותרת הדבור אזלינן

שפיר בְּתַר הַמַּחְשָׁבָה וְהֵתָם גְּבִי הַהוּא דְּזַבִּין אֲדַעְתָּא לְמִסְק דְּלֵא אֲזַלִּין בְּתַר הַמַּחְשָׁבָה
כְּתַב הַמַּהֲרָ"מ הוּבָא בַּט"ז ס"ק ו' מִשׁוּם דְּאֲזַלִּין בְּתַר דְּעֵתָא דְּהַלּוּקָח.

וְנָהוּ שְׂיֵשׁ לֹמַר בְּכּוֹנֵנַת הַרְשָׁבָ"א אַף שְׁהוּא חִישָׁב בְּלַבּוֹ לְשֵׁם קְדוּשִׁין וְהַפְּנוּנָה אֵינָה
סוּתְרַת הַמַּעֲשֵׂה דְּאַף שְׁנֵתָן לָהּ הַפְּסָף י"ל דְּכּוֹנֵנְתוּ הִי לְקְדוּשִׁין וְלֵא לְמַתְנָה וּא"כ הִי לֹן
לְמִיזַל בְּתַר הַמַּחְשָׁבָה לְכֹף כְּתַב דְּשִׁאנִי הֵכָא פִּינּוּ שְׁהִיא פְּנוּנָה לְמַתְנָה וְאֲזַלִּין בְּתַר דְּעֵתָה
וְדָמִי לְהֵיָא עֲוֹבְדָא דְּבָעִי לְמִסְק וְכו' עוֹד הַקְּשָׁה בַּס' הַנְּ"ל עַל הַמַּקְנָה שְׁפַתְב דְּאָם נָתָן
לָהּ סֵתָם וּמִיָּד תַּכ"ד אָמַר לָהּ הֲרִי אֶתְּ מְקוֹדְשָׁת לֵא אֲמַרִּין בְּזָה תַּכ"ד פְּדַבּוּר דְּמִי דְּאָם
נָתָן לָהּ בְּמַתְנָה אֵינּוּ יָכוֹל לְחַזֵּר דְּלֵא מְצִינוּ בְּשׁוּם מְקוּם בְּמוֹכַר אוֹ נוֹתָן מַתְנָה וְקָנָה
בְּמַשִּׁיכָה אוֹ בְּקִנְיָן שְׁיִוְכַל לְחַזֵּר בּוֹ תַּכ"ד.

וְאֲדַרְבָּה מְצִינוּ גְּבִי הַקְּדָשׁ דְּאֵינּוּ יָכוֹל לְחַזֵּר תַּכ"ד פְּדַאִיתָא בְּתַמּוּרָה מִשׁוּם דְּאֲמִירָה
לְגַבּוּהַ פְּמִסִּירָה לְהַדְּיוּט דְּמִי מִשְׁמַע דְּלֹאֲחַר מְסִירָה לְהַדְּיוּט אֵינּוּ יָכוֹל לְחַזֵּר בּוֹ אֲפִילוּ
תַּכ"ד וּבַס' אֲבָנִי מִלּוּאִים תְּמָה עֲלִיו מָמָה שְׁמַבְרָאָר בַּחו"מ סִימָן קַצ"ה וּבַב"י שֵׁם דְּיוֹכַל
לְחַזֵּר תַּכ"ד יַעו"ש וְלַדְּעֵתִי י"ל דְּהֵתָם מִיָּרִי בְּקִנְיָן אוֹ בְּמַשִּׁיכָה אִף עֲדִינּוּ לֵא בָּאוּ בְּרִשׁוֹת
הַלּוּקָח אוֹ הַמַּקְבֵּל מִשֵּׂא"כ כְּשֶׁפָּכַר בָּאוּ לְרִשׁוֹתוֹ הַדִּין וְהַסְּבָרָה נוֹתְנָת שְׁלֵא יְהִי יָכוֹל
לְחַזֵּר בּוֹ וְלָזָה שְׁפִיר מְבִיא רֵאִי מְהַקְּדָשׁ דְּאֲמַרִּין אֲמִירָה לְגַבּוּהַ פְּמִסִּירָה לְהַדְּיוּט מִשְׁמַע
דְּלֹאֲחַר מְסִירָה אֵין בִּיכּוֹלְתוֹ לְחַזֵּר בּוֹ בְּשׁוּם אֲנֹפֶן: עוֹד הַקְּשָׁה שֵׁם עַל מָה שְׁפַתְב הַמַּקְנָה
וְנ"ל אֲלֵא דְּלְכַאוּרָה קָשָׁה מְהֵא דְּאֲמַרִּין בַּב"ב תַּכ"ד פְּדַבּוּר דְּמִי חוּץ מִמַּקְדָּשׁ וּמַגְרָשׁ
וְהֲרִי מַקְדָּשׁ וּמַגְרָשׁ אֵיכָּא מַעֲשֵׂה וּמֵאִי אִירָא מַקְדָּשׁ וּמַגְרָשׁ אֲפִילוּ מְכִירָה וּמַתְנָה נְמִי
וְכו' וְכַתְּב הַא"מ וְנ"ל וּמֵאִי דְּקָשָׁא לִי מִמַּקְדָּשׁ וּמַגְרָשׁ כְּכַר נְתִיבָשׁ מִתּוֹף דְּבָרִי ב"י
דְּאֲפִילוּ מֵאֵן דַּס"ל דְּאֵינּוּ יָכוֹל לְחַזֵּר תַּכ"ד הֵינּוּ דְּנֹקָא בְּמַשִּׁיכָה וְכו' וּא"כ מַקְדָּשׁ וּמַגְרָשׁ
אֵינּוּ אֲלֵא כְּמוֹ פְּסָף וּשְׁטָר וְכו' ע"כ וְלִי נִרְאָה דְּשְׁפִיר קָשָׁא לִי מִמַּקְדָּשׁ וּמַגְרָשׁ דְּמַקְדָּשׁ
וּמַגְרָשׁ נִחְשָׁב פְּמִסִּירָה לְהַדְּיוּט דְּהַנָּה כְּשֶׁקּוֹנָה חֲפִץ בְּכֶסֶף אוֹ בְּקִנְיָן אַחַר עֲדִינּוּ חֶסֶר
שְׁיָבוּא לְרִשׁוֹת הַקּוֹנָה לְכֹף יָכוֹל לְחַזֵּר תַּכ"ד מִשֵּׂא"כ בְּמַקְדָּשׁ וּמַגְרָשׁ תִּיכְף פְּשָׁבֵא לִיָּדָה
פְּסָף הַקְּדוּשִׁין אוֹ הַגֵּט תִּיכְף מִתְּקַדְשָׁת אוֹ מִתְּגַרְשָׁת וּבְכָל מְקוּם שְׁהִיא הִיא בְּרִשׁוֹתוֹ גְּבִי
קְדוּשִׁין וְכֵן בְּגִירוּשִׁין הִיא בְּרִשׁוֹתָהּ וְלְכֹף שְׁפִיר נִחְשָׁב פְּמִסִּירָה וְשְׁפִיר קָשָׁא לִי אֲלֵא
שְׂיֵשׁ מְקוּם עִיּוֹן עַל דְּבָרִי הַמַּקְנָה מִדְּבָרִי הַב"י הַנְּ"ל שְׁפַתְב אֲלֵא שְׂיֵשׁ לְבַעַל דִּין לְחַלּוֹק
וְלֹמַר דְּמַשִּׁיכָה בְּמַטְלָטְלִין וְחֻזְקָה בְּקַרְקָעוֹת אֲפִילוּ תַּכ"ד אֵינּוּ יָכוֹל לְחַזֵּר בּוֹ וְלַעֲנִין
הַלְּכָה דְּבָרִי הַבַּעַל דִּין הַחֹלֵק בְּטָלִין וְכו' וְלְסַבְּרַת הַמַּקְנָה תִּקְשִׁי הֵא קַרְקָעוֹת פִּינּוּ שְׁהַחֲזִיק
לֵא חֶסֶר שׁוּם דְּבָר וּבְכָל מְקוּם שְׁהוּא בְּרִשׁוֹתוֹ שֶׁל לּוֹקָח קָאִי וְעַכ"ז כְּתַב הַב"י שְׁיָכוֹל
לְחַזֵּר וּא"כ גְּבִי קְדוּשִׁין נְמִי נִימָא כֵּן: סְעִיף ד' אָמַר לָהּ הֲרִי אֶתְּ מְקוֹדְשָׁת וְלֵא אָמַר לִי
אֵינָה מְקוֹדְשָׁת.

וְהֵנָּה בַּגְּמ' אֵיתָא אָמַר שְׁמוּאֵל נָתָן לָהּ פְּסָף אוֹ ש"כ וְכו' וּמִסְתַּפֵּק הַמַּקְנָה בְּקְדוּשִׁי שְׁטָר
מָה דֵּינּוּ אִם מְסַר לָהּ הַשְׁטָר וְאָמַר הֲרִי אֶתְּ מְקוֹדְשָׁת וְלֵא אָמַר לִי אֵי נִימָא דְּנֹקָא בְּקְדוּשִׁי
פְּסָף אָמַר שְׁמוּאֵל דְּבַעֲיָנּוּ לִי אוֹ אֲפִילוּ בְּקְדוּשִׁי שְׁטָר וְהוֹכִיחַ זֶה מִהִירוּשְׁלָמִי דְּבִירוּשְׁלָמִי
מוֹכִיחַ דְּבַשְׁטָר אַעפ"י שְׁאִין בּוֹ שׁו"פ מְקוֹדְשָׁת דַּא"כ הֵינּוּ פְּסָף וְאֵי נִימָא דְּלֵא בַּעֲיָנּוּ
אֲמִירָה בַּשְׁטָר א"כ לִיכָּא הוֹכְחָה דְּבַכְסָף בַּעֲיָנּוּ וְדַאי אֲמִירָה עַכ"ד וְהֵנָּה לְפִי מָה שְׁפַתְב
הַמַּקְנָה בַּעֲצָמוֹ לְהֵלֵן יֵשׁ לְסַתּוֹר הַרְאִיָּה הַנְּ"ל דְּהַנָּה הַקְּשָׁה לְמָה בְּלֵא אָמַר לִי אֵינָה

מקודשת האאיפא סברא לומר דלעצמו קידוש ולא לאחרוני דלא שביק אינש מצוה דרמני על נפשין ועביד לאחרוני פמו דאיתא סברא זו בקדושין (נר נ"א) אכן נראה דעת המקילין משום דיש סברא להיפך דלא רצה ליתן פספס הקידושין ולאחרוני קידוש וסברא זו ג"כ אמרינן התם לא שביק אינש מידי דאית לי הנאה מינני יעו"ש ולפ"ז פתב דבקדושי שטר דארף באין בו פרוטה מקודשת בנדאי איפא ידים מוכיחות אף בלא לי דלעצמו קידוש דהא התם ליפא האי סברא דחשיב בעיניו פספס הקידושין פינו דאין בו שו"פ.

והנה לפ"ז נסתר ג"כ ההוכחה מהירושלמי דהא דמוכח מהירושלמי דארף בקדושי שטר בעינן לומר לי דהא משנה אותו לקדושי פספס היינו אם בעינן פרוטה בקדושי שטר וכדס"ד דהירושלמי אבל לפי האמת דבקדושי שטר לא בעינן פרוטה לא צריף לומר לי פנ"ל.

אכן גוף סברתו של המקנה נראה מהדונק דבשביל שהוא חושש לפרוטת הקדושין לא יקדשה לעצמו אף שאיפא סברא לומר לא שביק אינש מצוה דרמי עליו והתם בקדושין אינו עומד נגד הנאה דידי מצוה אחרני יעו"ש וכן מצאתי בריטב"א שפכת הסברא להיפך ונ"ל ואלו בקדושין שאמר הרי את מקודשת ולא אמר לי אמרינן דליפא ידים מוכיחות שקדשה לעצמו ולא הווי ידים כלל ולא מהני האי סברא דלא שביק אינש מצוה דנפשין וכו': והנה מהירושלמי הלז יש להוכיח שלא כדברי הר"ן פ' האומר הביאו הרמ"א בסמ"מ דאם קדשה בשטר ואינו בעין לאחר למד יום אלא נקרע או נאבד תוף ל' אינה מקודשת והנה בקדושי פספס בכה"ג מקודשת אף שנאבד ולפ"ז מאי מוכיח הירושלמי דבקדושי שטר לא בעינן פרוטה דאל"כ היינו פספס הא יש חלוק דבתורת פספס אם נאבד מקודשת משא"כ בתורת שטר אף אם נאבד אינה מקודשת: סעיף ה' מי שאומר שאם פשנתן לה הפספס אמר לה הריני נותנו לה בתורת קדושין הוי כאומר לי ובב"ש ס"ק ט"ז הביא בשם מהרי"ט דאם אמר אני נותנו לה לקדושין דליפא חשש קדושין די"ל דלצורך קדושין הוא נותנו ואינו מקדש בו והנה במהרי"ט הביא ראי' לזה מפ' פי'צד מערימין אמר על בהמה טמאה ועל בעלת מום הרי אלו עולה לא אמר פלום הרי אלו לעולה? מכרו ויביא בדמיהן עולה אלמא שני לן בין אמר הרי זו עולה לאומר לעולה עכ"ל ובס' א"מ ס"ק י"ג השיג עליו ונ"ל ולענ"ד דגם גבי עולה אם אמר הרי זו לעולה חלה הקדושה על גוף החפץ וה"ל עולה ממש וכן באומר הרי זו לחטאת וכן מבואר בדברי הרמב"ם פ"ב משחיטה וכו' וא"כ באומר לעולה נמי הוי עולה והאי דבעלת מום שאני פינו דבעלת מום לא מיתפס בעולה א"כ פשאומר הרי זו עולה לא אמר פלום ובאומר לעולה פנונתו לדמי עולה אבל במתפס בהמה תמימה אפילו אמר לעולה נמי פנונתו על גוף השור שיהי' עולה עכ"ל.

וידעתי נראה להצדיק דברי הריטב"א דלשון לעולה יש לו שתי פנונות דיש לפרש שהוא עצמו יהי' עולה ויש לפרש למפור ולקדושי עולה ולקדושי אם היא בהמה כשרה אמרינן דהיא עצמה תהי' לעולה משא"כ בהמה טמאה ובעלת מום אמדינן דעתו דכוננתו לדמי עולה והנה כ"כ גבי קדושין אם אמר אני נותנו לה לקדושין יש לפרש ג"כ שתי פנונות או שבמעות האלו הוא מקדשה כעת או פנונתו שיהי' לצורך קדושין וכינון שלשון

זה יתכן לפרשו ג"כ שאינו מקדשם כעת לכה אינה מקודשת הא למה זה דומה להא דאיתא לעיל סעיף ג' אמר לה הרי את מיןעדת כו' דלא הוי קדושי ונדאי פנין דיש לפרש הני לישני דלמלאכה קאמר לה וא"כ העדים אינם יודעים בשעת הקדושין אם פנונתו לקדושין או למלאכה וכן הכא אי פנונתו לקדושין או לצורה קדושין והוי כמקדש בלא עדים: שם הוי פאומר לי בס' אבני מילואים הביא דברי המהרי"ט שכתב וז"ל ויש להביא ראיה שכל שהלשון אינו מוכיח אעפ"י שיש הוכחה מדבר אחר לא מיקרי ידים מוכיחות מדאמרין פ"ק דנדריים בנדרי רשעים נדר בנזיר ובקרפן ובשבועה ומפרש רש"י וז"ל דכולהו בהדי הדדי הוי פנין דאמר על הפקר הריני עלי הימנו פי' הריני נזיר עלי קרפן הימנו שבועה ופריה בגמ' הימנו דלמא דאכלי' קאמר ומאי פריה הא ליכא לספוקי בהכי דמדאמר הריני נזיר ועלי קרפן מוכח דלא בעי למיכלי' שהרי אסרו עליו אלא פנין שנה הלשון דהימנו לא מוכח בעצמו לא הוי יד אעפ"י שדבר אחר מוכיח עליו וכו' ע"כ דברי מהרי"ט והא"מ השיג עליו דהמעין ברש"י יראה דאין ראיה פלל דפירש"י שם אמר על הפקר הריני נזיר אם אוכל הפקר ועלי קרפן הוא נמי בכה"ג שפירש להביא קרפן אם יאכל והימנו הוא שבועה על הפקר ע"ש וכיון דלא נדר הפקר בקרפן שפיר פריה דלמא הימנו דאכלי' קאמר וכו' יעו"ש נאני לא זכיתי להבין דבריו דלו יהי שלא אסר הפקר עליו הא מ"מ קיבל עליו נזירות וקרפן אם יאכל אותו הרי חזינו דאין רצונו לאונקלו ואין לומר דהוא גברא ניקח לי בנזירות ובקרפן דא"כ למה תלה אותו באכילת הפקר יקבל עליו נזירות וקרפן בלא אכילת הפקר או דלא ניקח לי למה הוא גברא בנזירות ובקרפן ומפני שרואה שהפקר חביב עליו ורצונו לגדור עצמו שלא יאכל אותו לכה מקבל עליו נזירות וקרפן אם יאכלנו והנזירות והקרפן יגדור אותו שלא יבוא לאונקלו וא"כ שפיר הוכיח המהרי"ט דהא חזינו דאין פנונתו לאונקלו: סעיף ו' אמר לה הריני אישך הריני בעלה הריני ארוסה אינו פלום אפילו הי' מדבר עמה תחלה על עסקי קידושין משום דכתיב פי יקח ולא שיקח את עצמו והב"ש ס"ק י"ט כתב בשם רי"ו דיש אומרים דהוי קדושי ונדאי וי"א דהוי ספק קידושין ובס' המקנה הוכיח פדברי הסוברים דלא מהני אף במדבר על עסקי קידושין מקדושין (דף ה' ע"ב) מהא דפריה ר"פ לאבני על מילתא דשמואל למימרא דסבר שמואל ידים שאין מוכיחות וכו' ומשני הכא במאי עסקינן דאמר לי ולא משני דשמואל מייירי בעסוקין בענין קידושין ולכאורה מזה יש להוכיח כרי"ו ואי מייירי במדבר בעסקי קידושין א"כ בהריני אישך וכו' ג"כ תהא מקודשת לכן לא משני פן אכן כתב דיש לומר דזהו באמת פנונת הגמ' בהא דמשניהב"ע דאמר לי דלאו לשבושי דברי שמואל אתי דלשון הב"ע לא משמע הכי אלא דמוקי הא דשמואל במדבר עמה תחלה ע"ק ואמר שרואה לקדש אותה לעצמו ואם"כ אמר הרי את מקודשת סתם פדברי שמואל ממש והיינו דקאמר הב"ע ר"ל דשמואל מייירי בענין שאמר פבר לי וע"ז מקשה הש"ס א"ה מאי קמ"ל וכו' ולפ"ז א"ש דשמואל מייירי פשדבר עמה ע"ק א"כ ע"כ צ"ל פאומר הריני אישך אפילו במדבר ע"ק לא מהני משום דגרע מאם לא אמר פלל עכ"ל ולענ"ד נראה דאדרבה יש להוכיח מפאן פדעת רי"ו דמהני במדבר ע"ק בהריני אישך דלכאורה יש להקשות למה פשיטא לי להגמ' פאמר הריני אישך וכו' דלא הוי קידושין וכדמשני אבני מטעם דכתיב פי יקח ולא שיקח את עצמו הא איתא קדושין (דף ז') אמר רבא התקדשי לי לחציי מקודשת חצייך מקודשת לי אינה מקודשת א"ל

אבני לרבא מ"ש וכו' ה"נ איש אמר רחמנא ולא חצי איש א"ל הכי השתא וכו' וה"ק לה דאי בעינא למינסב אחריתי נסיבנא וכו' הרי חזינו דאף דיש לפרש לשון התקדשי לחצאי שמקדש את חצי גופו ובכה"ג לא הוי קידושין עכ"ז אמרינן דאין אדם מוציא דבריו לבטלה ובנודאי פנונתו שיהי' רשות בידו למנסב אחריתי הוא מתנה עמה ולפ"ז תקשי דגם פאן נימא דכוננתו הריני אישף הוא להיפך שהוא מגלה דעתו שלא ינסוב אחריתי וכוננתו הריני אישף ולא של אחרת שלא אקח אחרת.

ולמה אינה מקודשת אכן יש לחלוק דהתם איפא קידושין שאמר התקדשי לי כדת ומ"ש לחצאי הוא תנאי שיהי' רשות בידו למנסב אחריתא משא"כ פאן שאמר הריני אישף לא הי' שם לשון קידושין כלל דבלשון זה אינה מקודשת דכתיב פי יקח ולא שיקח א"ע.

ולא הי' רק תנאי בלא קידושין לכה אינה מקודשת אכן עדיין תקשי בעסוקין באותו ענין שפיר יועיל לשון זה דהא בעסוקין בע"ק אף בשתיקה מקודשת וא"כ למה אמרינן שילשון זה מגרע גרע למה לא נימא דהוא תנאי שלא ינסוב אחריתא וכנ"ל.

והקידושין הוא במה שעוסקין בע"ק והנה לפי מה שמפרש המקנה דזהו תירוץ הגמ' הב"ע דאמר לי דהפנונה במדברים בענין קידושין תקשי למה בהריני אישף אינה מקודשת אף יש לומר דאבני דמוקי פן טעמא דשמואל לטעמי' אזיל דס"ל דאף בהתקדשי לחצאי אינה מקודשת ולא מפרשינן לישנא דכוננתו שנסוב אחריתי פן ה"נ לא מפרשינן דבריו פנ"ל אבל לפי מה דפסקינן כרבא דהתקדשי לחצאי מקודשת פן ה"נ בהריני אישף מפרשינן דבריו דכוננתו שלא ינסוב אחריתי ואם עוסקין בעסקי קידושין ואמר הריני אישף מקודשת כדברי רי"ו.

והנה אם לא נפרש תירוץ הגמרא הב"ע ככוננת המקנה בנודאי מוכח כרי"ו מדלא משני באמת הגמ' פן דמייירי בעסוקין בענין קידושין א"ו דליכא לאוקמי בכה"ג דא"כ אף בהריני אישף תהא מקודשת וא"כ מוכח כדברי רי"ו בכל אופן שפירש דברי הגמ' ולפחות מידי ספיקא לא נפקא ועפ"י דברינו יש לתרץ קושיות התוס' על רש"י (דף ד' ע"ב) ד"ה היכא ודו"ק: סעיף ז' נתנה היא לו כסף ואמרה הריני מקודשת לה אינה מקודשת ואם הוא אדם חשוב ונתנה ואמרה והוא לא אמר פלום כתב הח"מ ס"ק כ"ב דהוי ספק קידושין מדרבנן דהוי פנמן היא ואמרה היא הנה עפ"י דברי הח"מ יש לדחות מה שכתב הק"ו בשם בנו הגאון ר' טיאה וניייל ברא"ש (סוף סי' א') וכתב שם הרא"ש וצריך חקירת חכם מי נקרא אדם שאינו חשוב להתיירא בלא גט וכתב ע"ז הגאון הנ"ל ונ"ל מה שהקדים רבינו בזה הך דלא עיקר ולא המתין לבאר זה לקמן (סי' ו') כי שם מקומה והכא אגב אורחא צ"ל דרבינו ס"ל פשיטת הראב"ד דלאו דוקא אדם חשוב אלא אינש דרחימא להו אע"ג דלכ"ע אינו חשוב וכו' א"כ לקמן איהו דאחשביה דהא אמרה לי הילך מנה ואקדש אני לה א"כ בזה אין צריך חקירת חכם אם אדם חשוב הוא אבל הך בשמעתי דנתנה היא ואמר הוא והיא לא דברה פלום יותר ודאי צריך חקירת חכם עכ"ל והנה מדברי הח"מ מוכח דלא כדבריו דהא כתב בנתנה היא ואמרה היא אם הוא אדם חשוב הוי ספק קידושין מדרבנן ולדברי הק"ו איך משפחת לה שלא יהי' אדם חשוב הא פינן שנתנה לו הרי הוא חשוב בעיניה.

והיכא משפחת לה הא דנקט בברייתא נתנה היא ואמרה היא אינה מקודשת הא לעולם
יהי ספק קידושין לדברי הראב"ד: אכן לענ"ד נראה ליישב קושיות הגאון ר' טיאה הג"ל
בדרך נכון בעזרה"ת וייתיישב ג"כ דברי הטור מה שהרבה לתמוה עליו הב"י וצריך אני
להציע דברי הרא"ש ונ"ל אבל היא שנתנה לו ואמרה לו וכו' אינה מקודשת וכן אם
נתנה היא ואמר הוא אינה מקודשת אם לא באדם חשוב וכו' ואם נתן הוא ואמרה היא
קיישין מדרבנן וכו' והא דפשיטא להו לרבתינו ז"ל לפרש דבנתנה היא ואמר הוא אינה
מקודשת משום דעיקר הקיחה וכו' אבל מלישנא דגמ' ליכא למידק מדלא הזכיר הגמ'
נתנה היא ואמר הוא מקודשת (ר"ל מספק) אלמא פשיטא ליה דלא הוי קידושין פלל
די"ל משום דלא פסיקא ליה דהא באדם חשוב מקודשת וצריך חקירת חכם מי נקרא
אדם שאינו חשוב להתירה בלא גט עכ"ל.

ונ"ל דפירוש דברי הרא"ש הוא כפי דקשה לו למה באמת לא נקט הגמ' נתנה היא ואמר
הוא מקודשת מספק והוא משום דלא פסיקא ליה כנ"ל הא סתם בני אדם אינם חשובים.
והדין דבאדם חשוב מקודשת אשמעינו לקמן (דף ז').

לכך פתב וצריך חקירת חכם מי נקרא אדם שאינו חשוב ר"ל דס"ל דסתם בני אדם
נקראים חשובים לענין זה וא"כ בסתם בני אדם בנתנה היא ואמר הוא מקודשת
לכך לא מצוי הגמ' למנקט האי גוונא דספיקא הוי דהא בסתם בני אדם היא מקודשת
בונדאי וכן פתב הח"מ והב"ש דמלשון זה של הרא"ש משמע דסתם בני אדם הם חשובים
יעו"ש ומתנרץ קושיות הג' הג"ל מה שהוצרך להביא זה פאן ועפ"ז יבואר לן דברי העור
בעזה"י שפתב ונ"ל ואם נתנה היא ואמר הוא וכו' אם הוא אדם חשוב מקודשת וכו' ואם
אינו אדם חשוב אינה מקודשת וכו' וכתב א"א הרא"ש ז"ל וצריך חקירת חכם וכו'
והרמב"ם ז"ל פתב נתנה היא ואמר הוא אינה מקודשת נתן הוא ואמרה היא מקודשת
מספק.

וסברא ראשונה היא סברת רב אלפסוכ"כ א"א הרא"ש ז"ל עכ"ל הטור. ועיין בב"י מה
שהאריך לתמוה במה פליג הרמב"ם והרא"ש הלא דבריהם מכוננים יעו"ש ולענ"ד נראה
דכוונת הטור הוא פן מתחילה הביא שתי החלוקות בנתנה היא ואמר הוא וכתב חילוק
בין אדם חשוב לאינו חשוב והקדים החלוקה של אדם חשוב משום דדעתו כדעת הרא"ש
דסתם בני אדם נקראים חשובים לזה.

וע"ז פתב דברי אביו הרא"ש וצריך חקירת חכם וכו' דמוכח ג"כ מלשון זה דסתם בני
אדם הם חשובים כנ"ל. ואח"כ הביא דברי הרמב"ם דמוכח מדבריו דפליג על זה דהנה
הרמב"ם סתם דבריו וכתב נתנה היא ואמר הוא אינה מקודשת עכ"ל.

אף דבאדם חשוב מקודשת עכ"ז סתם בני אדם חשובים לכך פתב סתם דאינה
מקודשת והדין של אדם חשוב הביא בפ"ה מוכח מדבריו שסתם בני אדם אינם חשובים
לכך פתב סתם אינה מקודשת.

והנה מלשון הרי"ף מוכח ג"כ שס"ל כדעת הטור והרא"ש שכתב אברייתא הג"ל וכן אם
נתנה היא ואמר הוא לא הוי קידושין פלום ודוקא באדם שאינו חשוב וכו' הרי שלא
סתם דברי הרמב"ם סתם אינה מקודשת רק פתב ודוקא באדם שאינו חשוב ר"ל

דינענין ושהוא אינו חשוב אַבל סתם בְּנֵי אָדָם הֵם חֲשׁוּבִים וּלְזֶה שְׁפִיר הֵבִיא הַטּוֹר
שְׁהַרְמָב"ם חוֹלֵק עַל הַרִי"ף וְהָרָא"שׁ.

וְזֶה נ"ל נְכוּן בַּעֲזֵהי"ת לִיִּישָׁב דְּבָרֵי הַטּוֹר אַף מִנֵּין הוֹצִיא הָרָא"שׁ שְׁסֵתָם בִּנ"א הֵם
נִקְרָאִים חֲשׁוּבִים עֵינֵן בִּס' הַמְקַנָּה שְׁהָרָאָה מְקוּרָו מֵהִירוּשָׁלַיִם וּלְפִי דְּבָרֵינוּ יִתְכּוֹן לֹאמֹר
דְּהוֹכִיחַ זֶה דֵּהִי קִשָּׁה לִי קוֹשְׁיָתָהּ הַתּוֹ' (דָּף ה' ע"ב) לָמָּה לֹא נִקְטַת הַבְּרִיָּתָא גַם דִּין שָׁל
נִתְּנָה הִיא וְאָמַר הוּא דְּאִינָה מְקוֹדֶשֶׁת אוֹ דְּסָפִיקָא הָיִי וְהַתּוֹ' תִּינְרָצוּ מִשּׁוּם דְּלֹא פְּסִיקָא לִי
דְּבָאָדָם חֲשׁוּב מְקוֹדֶשֶׁת אַבְל אִי נִימָא דְּסֵתָם בִּנ"א אִינָם חֲשׁוּבִים א"כ הו"ל לְמַנְקֵט הַדִּין
דְּאִינָה מְקוֹדֶשֶׁת בְּסֵתָם דְּהָא הָרֹב אִינָם חֲשׁוּבִים.

וְהַדִּין שָׁל אָדָם חֲשׁוּב הָא הַזְּכִיר בְּבְרִיָּתָא לְקַמְן א"ו מוֹכַח דְּסֵתָם בְּנֵי אָדָם הֵם חֲשׁוּבִים
לְכַף לֹא מְצִי לְמַנְקֵט דְּהָא ע"פ רֹב הִיא מְקוֹדֶשֶׁת בְּנִתְּנָה הִיא שְׁהִיא מְקוֹדֶשֶׁת הָא הַזְּכִיר
לְקַמְן דְּבָאָדָם חֲשׁוּב מְקוֹדֶשֶׁת: סְעִיף ח נִתְּנָה הוּא וְאָמְרָה הִיא אִם הִי מְדַבֵּר עֲמָה עַל עֶסְקִי
קוֹדֶשִׁין הָיִי וְדָאִי קוֹדֶשִׁין וְאִם לֹא הָיִי סָפֵק קוֹדֶשִׁין וְאִם עֲנָה הַבְּעַל הוּן בְּשַׁעַת נִתְּנָה הָיִי
וְדָאִי קוֹדֶשִׁין אֶפְיָלוּ אִין עֶסוּקִין בְּאוֹתוֹ עֲנֵן וְהַב"שׁ ס"ק כ"ג הֵבִיא דְּבָרֵי הַב"ח שְׁפִתְב
דְּהֵינּוּ שְׁהִיוּ מְדַבְּרִים מֵע"ק דָּאִם לֹא הָיוּ מְדַבְּרִים יֵשׁ לֹאמֹר מַה שְׁאָמַר הוּן הָיִי פְּלֹא דִיִּישׁ
הוּן שְׁהוּא פְּלֹא וְהַב"שׁ הַשִּׁיג עָלָיו דָּא"כ לָמָּה מְהִי בְּקוֹדֶשֶׁת בְּגִזְלָא וְאָמְרָה הוּן עכ"ל.

וְלַעֲנֵן דְּנִרְאָה לִיִּישָׁב ע"פ דְּבָרֵי הַר"ן פ"ק דְּקוֹדֶשִׁין גְּבִי תוּן מְנָה לְפָלוּנֵי בְּדְבָרֵי הַרְמָב"ם
שְׁהַצְרִיף לֹאמֹר הַתְּקוֹדֶשִׁי לִי בְּמִנְהָ שְׁנִתְּתִי עַל פִּיךָ וּמִשּׁוּם דְּשִׁתִּיקוּתוֹ אַף עַל פִּי שְׁנִרְאָה
פְּהַסְפָּמָה לְדְּבָרֵיהָ לֹא אִיכְפִּית לִי כִּינֵן דִּיכּוֹל לִיִּישָׁא אַחֲרֵת אַבְל שְׁתִּיקַת הָאִשָּׁה הוּא דְּהָיִי
הַסְפָּמָה כִּינֵן דְּנִאֲסֶרֶת לְעֵלְמָא לֹא הֵיִתָּה שׁוֹתֶקַת עכ"ל, וְלִפ"ז לֹא תִקְשִׁי מְגִזְלָא שְׁאָמְרָה
הוּן דְּמִהֵנִי דְּבָהּוּן שָׁל הָאִשָּׁה לֹא חִיִּישִׁינּוּ שְׁהוּא פְּלֹא דְּכִינֵן דְּנִאֲסֶרֶת לְעֵלְמָא אִם לֹא הֵיִתָּה
רְצוּנָה בְּקוֹדֶשִׁין לֹא הֵיִתָּה אוֹמְרַת בְּלִשׁוֹן כְּזֶה שְׁמִשְׁמַע שְׁרָצוּנָה בְּקוֹדֶשִׁין אַבְל בְּבַעַל
שְׁאָמַר הוּן דָּאִין לוֹ כ"כ נִפ"מ דְּהָא יְכוֹל לִיִּישָׁא אַחֲרֵת שְׁפִיר מְפָרְשִׁין דְּבָרֵיו דְּאוּלֵי כְּוִנְתּוֹ
בְּמַה שְׁאָמַר הוּן שְׁהוּא לֹא: וּבִסְפָּר הַמְקַנָּה כְּתִב וְז"ל אֶמְנָם אֲנִי תְּמָה עַל הַגְּדוּלִים הָאֵלוּ
שְׁלֹא פִּירְשׁוּ דְּבָרֵי הַרְמ"ה כְּפִשְׁטָא דְּס"ל כִּינֵן דְּבַעֲיֵנּוּ אֲמִירָה דְּבַעַל מְדָאוּרִיָּתָא וְכו' אִינוּ
מוֹעִיל רְצוּנָה בְּלֹא אֲמִירָה וְאִין רִיצוּי גְּדוּל מְכַשֶּׁהִיא אוֹמְרַת שְׁיִתְּנָה לָהּ לְשֵׁם קוֹדֶשִׁין וְהוּא
נוֹתֵן לָהּ ע"פ דְּבוּרָה וְאִפ"ה לֹא מְהִי אֲמִירָה דִּינְדָּה עַד שְׁיִוְצִיא בְּשַׁפְתּוֹ א"כ מֵאִי מוֹסִיף
כְּזֶה הַלְּשׁוֹן הוּן שְׁאִינוּ אֵלָא לְשׁוֹן רִיצוּי וְרִיצוּי לֹא מְהִי וְלֹא דְּמִי כְּלָל לְקוֹדֶשֶׁת בְּגִזְלָא דִּינְדָּה
וְאָמְרָה הוּן דְּמִהֵנִי דְּהֵתָם לֹא בְּעֵינֵן אֲמִירָה דִּינְדָּה אֵלָא רִיצוּי מְהִי וְכו' עכ"ל, וְהִנֵּה מַה
שְׁכְּתִב דָּאִין רִיצוּי גְּדוּל וְכו' וְאִפ"ה לֹא מְהִי וְלִפ"ז רְצָה לְדַמּוּת דְּגַם אֲמִירַת הוּן לֹא מְהִי
לַעֲנֵן ד' יֵשׁ לְחַלּוֹק עִפ"י מַה שְׁכְּתִב הַמְקַנָּה בְּעֲצָמוֹ לְעֵיל סוּף סְעִיף ג' לְכַף צְרִיף לִיִּנְהָר
הַמְסוֹדֵר הַקּוֹדֶשִׁין לְגַמְוֹר אֲמִירַתוֹ קוֹדֶם שְׁיִתְּנָה הַטְּבַעַת לִידוֹ יַעו"ש בְּטַעְמוֹ שָׁל דְּבָר לִפ"ז
יֵשׁ לֹאמֹר דְּאֲמִירַת הוּן שְׁאָמַר שְׁפִיר מְהִי וְלֹא יִגְרַע מִמְּדַבֵּר בְּעֶסְקִי קוֹדֶשִׁין אַף שְׁהֵם
מְדַבְּרִים בְּלִשׁוֹן כְּזֶה שְׁאִינוּ מוֹעִיל אִם הִי מְקוֹדֶשֶׁת בְּכַף וְעכ"ז מְקוֹדֶשֶׁת אַף שְׁנִתְּנָה לָהּ
בְּשִׁתִּיקָה מִשּׁוּם דְּהָא שְׁמִדְּבָרִים בְּעֵנֵן קוֹדֶשִׁין נִחְשָׁב כְּאֲמִירָה ה"נ מַה שְׁהַשִּׁיב עַל דְּבָרֵיהָ
הוּן לֹא יִגְרַע מִזֶּה וְהָא דְּכַשֶּׁהִיא אוֹמְרַת שְׁיִתְּנָה לָהּ לְשֵׁם קוֹדֶשִׁין וְנִתְּנָה לָהּ דְּלֹא מְהִי בְּלֹא
אֲמִירָה דִּינְדָּה הוּא מִטַּעַם דְּבַעֲיֵנּוּ שְׁיִקְדָּם הַרִיצוּי וְהַדְּבוּר קוֹדֶם הַקּוֹדֶשִׁין מִשְׁא"כ כְּשְׁלֹא
קוֹדֶמָה הַיִּדְעָה וְהַרִיצוּי קוֹדֶם לֹא מְהִי וְא"כ הִיכָא שְׁהִיא אֲמִירָה שְׁיִתְּנָה לָהּ לְקִי וְהוּא לֹא

גילה דעתו מקודם רק במה שנתן לה הקידושין לכה לא מהני: סעיה ט נתנה היא ואמרה לו וכו' אם הוא אדם חשוב מקודשת וכו'.

ואם אינו אדם חשוב הנה שיטת כל הפוסקים דלא הוי קדושין כלל זולת הבה"ג הביאו הב"י ס"ל דהוי קדושי ספק. ועיין במקנה מה שרצה ליישב דברי הבה"ג ולדעתי יש לומר עפ"י מה שכתב הרא"ש ריש קידושין הבאתיו לעיל סעיה ז' פתב וז"ל והא דפשיטא להו לרבותינו ז"ל לפרש דבנתנה היא ואמר הוא אינה מקודשת משום דעיקר הקיחה וכו' אבל מלישנא דגמ' ליפא ליפא למידק מדלא הזכיר הגמ' נתנה היא ואמר הוא מקודשת (ר"ל מספק) אלמא דפשיטא לי דלא הוי קדושין כלל דאיפא למימר משום דלא פסיקא ליה דהא באדם חשוב מקודשת עכ"ל.

והנה כבר הוכחתי לעיל דדעת הרמב"ם דסתם בני אדם אינם חשובים לענין זה ולפ"ז נשאר קושיות הרא"ש אמאי לא הזכיר הגמ' נתנה היא ואמר הוא ואין לומר משום דלא פסיקא ליה פנ"ל הא סתם בנ"א אינם חשובים וא"כ הו"ל למנקט הדין בסתם ובאדם חשוב הא הזכיר לקמן (דף ז') ומזה הוכיח הרמב"ם דבאדם שאינו חשוב אינה מקודשת כלל וכן יש לומר דזהו שיטת כל הפוסקים משא"כ הבה"ג יש לומר דס"ל פשיטת הרא"ש שהוכחנו לעיל דס"ל דסתם בני אדם הן חשובים וא"כ לא תקשי פנ"ל מדוע לא הזכיר הגמ' בנתנה היא ואמר הוא משום די"ל כמו שתיירץ התוס' והרא"ש דלא פסיקא לי למנקט פן דהא בסתם היא מקודשת דהא סתם בני אדם פן חשובים וכיון דליפא להוכיח נשאר הדבר בספק וטעם הרא"ש שכתב משום דעיקר הקיחה וכו' הבה"ג לא ס"ל פן דיש לומר הסברא להיפך דעיקר תלוי באמירה כמ"ש התו' (דף ד' ע"ב) ד"ה היכא.

ועיין לעיל סעיה ז' מה שכתבתי ליישב על נכון דברי הטור במה פליג הרמב"ם עם הרא"ש והרא"ש וע"פ דברינו יתיישב מה שדקדק המקנה פאן מה שהזכיר הטור בלשון הרמב"ם ז"ל בנתן הוא ואמרה היא דמקודשת מספק אף דבזה ליפא פלוגתא ולפי דברינו א"ש דהנה כבר כתבנו דהוכחת הרמב"ם דאינה מקודשת כשאינו אדם חשוב הוא משום דבברייתא הזכיר נתן הוא ואמרה היא מקודשת מספק ולא הזכיר ג"כ נתנה היא ואמר הוא מזה הוכיח דאינה מקודשת כלל פנ"ל לכה הזכיר הטור לומר דמדין זה הוכיח הרמב"ם: סימן כח סעיה ג' בהגהה וכל זה שאמר לה פנסי סלע שאני חייב לה אבל אמר לה פנסי סלע זו סתמא וחזר ואמר התקדשי לי בו אעפ"י שחייב לה ג"כ והגיע זמן הפרעון מקודשת ואינה יכולה לומר לפרעון קבלתיי ובב"ש ס"ק ט' ובט"ז ס"ק ה' הביאו דברי הב"ח שכתב בשם הרשב"א בחוב שלא הגיע זמן הפרעון אפילו קיבלה בשתיקה ולא שדיף וגם אמר לה פנסי סלע שאני חייב לה ונהרי את מקודשת לי בו מקודשת ולא בעינן שדיף או שתאמר הן רק בהגיע זמן הפרעון.

ובט"ז השיג עליו דלא נמצא פן ברשב"א וגם הדין הוא תמוה דאע"ג דקיי"ל ריש ב"ב דהלואי שפרע אדם בזמנו מ"מ זה שאומר בפירוש שנתנו בפרעון חוב אמרינן דפרע תוף זמנו דלא לטרדיה אח"כ בזמנו כאב"י ור"ב ריש ב"ב והכל מודים בזה פיון שאמר בפירוש לפרעון יעו"ש.

ולענ"ד יש ליישב דברי הרשב"א. דהנה בדין המבואר סעיף ג' בהחזיר לה חוב ואמר לה פנסי סלע שאני חייב לה ונהרי את מקודשת לי בו דבעינן שתאמר הן או ששדיף מעיקרא פליגי בה הפוסקים לשיטת הרמב"ם ובעל הלכות משמע לשון זה שהוא חזרה ממה שאמר בתחילה פנסי סלע זה שאני חייב לה דמשמע שבתורת חוב הוא נותן לה רק הרי את מקודשת ולשם קידושין הוא נותן לה.

ולשיטת הר"ן משמע לשון זה דאינו חזרה רק דרצונו בשניהם שתתקדש לו וגם שיהי' לה סלע זה לפרעון חוב שלה עיין בר"ן קידושין (דף י"ג) ונהנה בירושלמי איתא על הא דחטף סלע מיידה וקידשה בו במה תתקדש אמר רב חגי רצון אשה בקידושין והמעוות יהי' חוב והכנונה הוא שאמדינן דעת האשה אף שמגיע לה חוב עכ"ז קיבלה בתורת קידושין שרצונה בקידושין ורק בתנאי שהמעוות יהי' חוב אבל לא מחלה לא ודלא כמשמע מרש"י (דף נ"ב) בקידושין דהוי מחילה והטעם הוא אף שרצונה בקידושין עכ"ז רצונה להתקדש ככל הנשים שמקבלות כסף קידושין ולא שתמחול חוב שלה בעד הקידושין ולפ"ז א"ש הא דפסק הרמ"א כאן היכא דלא הזכיר פנסי חוב שלה מקודשת אף בלא שדיף ולא אמרה הן אף שהגיע זמן הפרעון משום דאמרינן שרצונה בקידושין וכיון שלא הזכיר לשם חוב מקודשת אבל היכא דאמר לה פנסי חוב שלה ונהרי את מקודשת אז לשיטת הר"ן דהכנונה הוא שתתפרע החוב וגם תהי' מקודשת זה לא ניקא לה ולא מתקדשת לו.

ולפ"ז י"ל דהרשב"א מספקא ליה לשון זה דיש לפרשו בתרי אנפי פשיטת הרמב"ם דהוי חזרה ומקודשת דהא חזר בו ממה שאמר לפרעון ויש לפרשו כסברת הר"ן דדעתו שתתפרע גם החוב שלה בזה ואם פוננתו לזה אינה מקודשת דזה אין רצון האשה פנ"ל.

ונ"ל הרשב"א ויש לפרש שחזר ואמר לא לפרעון אלא לקדושין וכו' והוא שהגיע זמן הפרעון עכ"ל הרי שכתב ויש לפרש וכו' ר"ל שיש לפרשו גם באופן זה פשיטת הרמב"ם ולפ"ז א"ש דבהגיע הזמן פרעון ואמר לה פנסי סלע זה שאני חייב לה ונהרי את מקודשת פיון דיש לפרש לשון זה דהוי חזרה.

וגם יש לפרש דאינו חזרה רק פוננתו לשתייהן לכך אינה מקודשת פיון דלהאשה מספקא לה איך פוננתו דאולי פוננתו לשתייהן וזה אין רצונה להפסיד חוב שלה לכך אינה מתכוננת להתקדש לו ואף שתאמר שכוננתה הנה לקדושין עכ"ז פיון דגם לעדים מספקא להו הוי כמקדש בלא עדים כאשר כבר בארנו לעיל כמה פעמים משא"כ בלא הגיע זמן הפרעון דאז מטעם חזקה דאין אדם פורע בתוך זמנו מפרשינן לשון זה דהוי חזרה ולא הי' פוננתו לפרעון החוב רק לקדושין ושפיר סמכה דעתה בזה וכן העדים דכוננתו לקדושין בלבד והוי ככל החזקות דעלמא.

ולכך בתוך זמנו לא בעינן שדיף או שתאמר הן משא"כ בהגיע הזמן פרעון בעינן שדיף או שתאמר הן פנ"ל: ועפ"ז יש לתרץ מה שהקשה המקנה סעיף זה על הרשב"א שכתב (בגטין דף כ') גבי הא לה טס של זהב וקבלי גטיה וקבלי פתובתה כתב דדמי להאי דכנסי סלע זה בחובה דאמרינן דמחלה לו (ר"ל היכא דאמרה הן או דשדיף) והקשה עליו דהא חכא בעינן שתאמר הן דאל"ה לא אמרינן דמחלה לו והתם לא קאמרה הן עכ"ל.

וע"פ דברינו יתנישב דהא הטעם דבעינו שתאמר הן משום דבלא אמרה הן יש לומר דמספקא לה אולי פוננתו שיהי' לפרעון החוב וגם לקידושין ואשה אין רצונה להתקדש באופן זה שלא תקבל פסוף קידושין.

משא"כ פאן גבי גט בע"כ מיירי דנותן לה גט מדעתה דאל"ה לא שייך מחילה וכיון דלא מפסדת בזה מידי דהא תקבל פתובתה ויכול לגרשה בשטר שלא שנה פרוטה ולמה לא תמחול לו לכה שפיר אמרינו דמחלה אף בלא אמרה משא"כ גבי קידושין למה לה להפסיד פסוף קדושיה לכה בעינו הו.

תו הקשה בס' הג"ל דלדבריו בעינו שנותן לה גט מדעתה א"כ קשה מאי מקשה הש"ס שם מברייתא משאר לכתובתה דלמא מיירי התם במגרש לה בע"כ וכו' וצ"ל דס"ל להרשב"א דליפא לאוקמי ברייתא במגרש בע"כ דא"כ אפילו אמר שאר נמי לא מהני דאע"ג דקיי"ל פרעון בע"כ הוי פרעון מ"מ בש"כ לא הוי נתינה כמ"ש הב"ש סי' כ"ז בשם המהרי"ט עכ"ל.

ודבריו לא מובנילי דנראה דמהרי"ט לא קאמר רק היכא דהתנה ליתן סוף מה אז י"ל דש"כ ובע"כ לא הוי נתינה משא"כ גבי פתובה דמדין תורה פתובה אשה בזיבורית הרי דש"כ יכול ליתן לה מד"ת וכיון דנתינה בע"כ נשמה נתינה שפיר יכול ליתן לה ש"כ בע"כ: סעיף ד ואם אחר שנטלתו בתורת פקדון אמר לה הרי את מקודשת לי בו ושתקה אינה פלום אבל אם אמרה הו מקודשת וכתב הר"ן הביאו הב"ש ס"ק י"ג דשדיף לא מהני פאן.

וראיחם דהא בעובדא דציפתא (קדושין דף י"ב ע"ב) כבר נתרצתה להתקדש לו והוי פמו שדיף ועכ"ז לאחר מתן מעות אינה מקודשת וקשה לי דלפ"ז מאי קאמר שם אמר רבא מנא אמינא לה דתניא אמר לה פנסי סלע זה בפקדון וכו' לאחר מתן מעות רצתה מקודשת לא רצתה אינה מקודשת מאי רצתה וכו' אלא לאו וכו' לא רצתה דאשתיקה כו' וש"מ שתיקה דלאחר מתן מעות ולא פלום.

שוב מצאתי ב"ה שהקשה פן המקנה יעו"ש. וקשה איך הוכיח מזה דשתיקה לאחר מתן מעות אף בשדיף לא מהני דלמא מיירי ברייתא זו דפקדון בלא שדיף לכה לא מהני ועיין בק"ן סי' פ"ז שפתב להוכיח דברייתא זו דפקדון מיירי בלא שדיף אלא ודאי דגם האי עובדא דציפתא לא מקרי שדיף כמ"ש הפוסקים, ונראה לי להוכיח דלאחר מתן מעות לא מהני שדיף מהא דפריף מאי רצתה ומאי לא רצתה וכו' אמאי לא מוקי דמיירי בשתקה ומאי רצתה היינו דשדיף ונותרצתה להתקדש לו ולא רצתה היינו בלא שדיף.

ועיין במהרש"א גבי ברייתא דכנסי חוב שלף שהביא בשם תו"י שהקשו אימא רצתה דאשתיקה ותירץ דרצתה לא משמע דאשתיקה אלא שאמרה הן יעו"ש אבל אי נימא דרצתה הפננה הוא ששדיף שייך שפיר לשון רצתה ובשלמא בבב"יתא לקמן גבי פנסי חוב שלף דמוקי הגמ' ג"כ רצתה דאמרה הן לא רצתה דאשתיקה לא תקשי דנוקי ג"כ רצתה דשדיף די"ל דאי נמי הוי מוקי פן שפיר יש להוכיח הא דרצתה להוכיח שם דשתיקה בשעת מתן מעות מהני בשדיף וכיון דמ"מ יש להוכיח דשדיף מהני בשעת מתן מעות מוקי לה ביותר מסתברא דרצתה דאמרה הן.

אָבֿל פֿאַן בֿפֿרֿיִתֿא דֿפֿקֿדוֹן לָמָּה לֹא מוֹקִי רִצְתָּהּ הֵיִינוּ דִשְׁדִּיף וְאַף בְּשִׁתְקָה אַם שְׁדִיף מְקוֹדֶשֶׁת א"ו דִּפְשִׁיטָא לִיה לְהַגְמִ' דִּלְאַחַר מַתָּן מְעוֹת מְהֵנִי שְׁדִיף: סְעִיף הָ אָמַר לָהּ הַתְּקַדְשִׁי לִי בְּחַפְזָא זֶה וְאַמְרָה לּוּ וְהָרִי אֵינּוּ שְׁנֵה פְרוּטָה וְאַמַּר לָהּ הַתְּקַדְשִׁי לִי בַד' זוּזִים שְׁבַתוֹכוּ הָרִי זֶה סִפְקָא מְקוֹדֶשֶׁת.

הַג"ה וְה"ה אַם לֹא חוֹר וְאַמַּר הַתְּקַדְשִׁי לִי רַק אָמַר לָהּ הָרִי בְּתוֹכוּ שׁו"פ מְקוֹדֶשֶׁת מִסְפָּק. וְהַב"ש ס"ק י"ד פֿתַּב וְז"ל הָרִי זֶה סִפְקָא אַע"ג וְכו' מְשׁוּם דְאַמְרִינָן אִי לֹא נִיחָא לָהּ לָמָּה לֹא זָרְקָה הַקִּידוּשִׁין אָבֿל מְשׁוּם הַסִּפְקָא שְׁמָא הַחַפְזָא שׁו"פ בְּשִׁאָר מְקוֹמוֹת אֵין לְחוּשׁ דְּהָא חוֹר מִמָּה שְׁרַצָּה בְּתַחֲלָה לְקַדֵּשׁ בְּפַחוֹת מִשׁ"פ הֵיִינוּ בְּחַפְזָא כ"כ הָרָא"ש וְהָר"ן פֿתַּב דְּאֵין רְצוֹנוֹ לְקַדֵּשׁהּ בְּצִיפְתָּהּ אֲלָא בְּתַחֲלָה נְמִי פְּנוּנְתוֹ לְקַדֵּשׁ בְּמְעוֹת שְׁבוּ אֲלָא הִיא לֹא הִבִּינָה וְנַפ"מ מְזָה מ"ש הָרַמ"א בְּשֵׁם הַש"ג אַם לֹא חוֹר וְאַמַּר תְּתַקְדֵּשׁ וְכו' לִפְיָ הָרָא"ש לֹא מְהֵנִי דְּהָא קִידוּשִׁין חֲדָשִׁים הֵם מַה שְׁרוּצָה לְקַדֵּשׁ בְּמְעוֹת.

וּלְפָנֵי הָר"ן מְהֵנִי עַכ"ל. וְהֵנָּה מַה שְׁפָתַב דְּלִפְנֵי הָרָא"ש לֹא מְהֵנִי יֵשׁ לְפַקְפַּק דְּהֵנָּה אִי אֲפָשֶׁר לְפָרֵשׁ דְּהָרָא"ש פְּשִׁיטָא לִי דְּהוּי חֲזָרָה דְּמַהִיכּוֹן פְּשִׁיטָא לִי דְּהָא לְשׁוֹן זֶה דְּאַמַּר אַח"כ הַתְּקַדְשִׁי לִי בַד' זוּזִים שְׁבַתוֹכוּ יֵשׁ לְפָרֵשׁ ג"כ דְּלֹא הוּי חֲזָרָה.

רַק דְּכּוֹנֵנַת הָרָא"ש דִּישׁ לומר דְּחוֹר בּוּ וְא"כ פִּינּוֹן דְּהַחֲשֵׁשׁ שְׁמָא שׁו"פ בְּמִדֵּי אֵינּוּ אֲלָא חֲשֵׁשׁ דְּרַבְּנָן וְכִינּוֹן דְּאִיכָּא נְמִי סִפְקָא דְּלָמָּא חוֹר בּוּ פְּשִׁיטָא דְּלֹא חִיִּישִׁינּוּ מְחַשֵּׁשׁ הַחַפְזָא שְׁמָא שׁו"פ וְכּוֹן מוֹרָה לְשׁוֹן הָרָא"ש שְׁפָתַב וְז"ל וְהָא דְּלֹא חֲשׁ לִיה מְשׁוּם דְּשְׁמוּאֵל נְשִׁאֲנִי הִכָּא שְׁחוֹזֵר בּוּ מִמָּה שְׁרַצָּה לְקַדֵּשׁהּ בְּפַחוֹת מִשׁ"פ.

וְגַם הִיא לֹא נִתְרַצִּית פְּשִׁאָמַר לָהּ שְׁאֵינוּ שׁו"פ עַכ"ל. וְר"ל בְּמָה שְׁאָמַר וְגַם הִיא וְכו' אִף אַם תֵּאמַר שְׁאֵינוּ חוֹר בּוּ וְכּוֹנֵנַתוֹ הוּא עַל שְׁנֵיהֶם עַכ"ז הָא הִיא לֹא נִתְרַצִּית וְכו' הָרִי דְּלֹא פְּשִׁיטָא לִיה דְּהוּי חֲזָרָה תּוּ יֵשׁ לְדַקְדָּק מ"ש דְּלִפְרִיּוּשׁ הָר"ן מְקוֹדֶשֶׁת מִסְפָּק אִף שְׁלֵא אָמַר עוֹד הַפְּעַם הַתְּקַדְשִׁי לִי יֵשׁ מְקוֹם לְחַלּוֹק בְּזָה וְהוּא דְּהָא בַע"כ צ"ל דְּאַף הָר"ן לֹא פֿתַּב זֶה לְדַבֵּר פְּשׁוּט דְּלֹא הוּי חֲזָרָה רַק פְּנוּנְתוֹ הִי מְתַחֲלָה לְזָה דְּמֵנָּה לֵן לומר זֹאת דְּהָא יֵשׁ לְפָרֵשׁ ג"כ דְּחוֹזֵר בּוּ רַק דְּכּוֹנֵנַת הָר"ן ג"כ פְּנ"ל פִּינּוֹן דִּישׁ לומר דְּכּוֹנֵנַתוֹ מְתַחֲלָה הִי ג"כ עַל הַד' זוּזִי וְלֹא עַל הַחַפְזָא וְכִינּוֹן דְּאִי נְמִי פְּנוּנְתוֹ עַל הַחַפְזָא לֹא הוּי אֲלָא חֲשֵׁשׁ מְדַרְבְּנָן וְכִינּוֹן דְּאִיכָּא נְמִי סְפִיקָא בְּזָה פְּוֵלָה הִיא לֹא חִיִּישִׁינּוּ.

וְכִינּוֹן שְׁפָן אַם לֹא אָמַר תּוּ עוֹד הַפְּעַם הַתְּקַדְשִׁי לִי פִּינּוֹן דְּהַסִּפְקָא לְהַאשָּׁה וּלְהַעֲדִים אִיךְ פְּנוּנְתוֹ בַּמ"ש ד' זוּזִים יֵשׁ בְּתוֹכוֹ דְּאַם חוֹר בּוּ הָא לִיכָּא קִידוּשִׁין כָּלֵל פִּינּוֹן שְׁלֵא אָמַר עוֹד הַפְּעַם הַתְּקַדְשִׁי וְאוּלַי אֵינוּ חוֹר בּוּ וְשִׁפִּיר מוֹעִיל לְשׁוֹן קִידוּשִׁין הָרָאשׁוֹנִים וְכִינּוֹן דִּישׁ סִפְקָא בְּעֵיקַר פְּנוּנַת הַקִּידוּשִׁין הוּי כְּמַקְדֵּשׁ בְּלֹא עֲדִים דְּהָא לְהַאשָּׁה וְהַעֲדִים יֵשׁ סִפְקָא אַם הִי פֿאַן קִידוּשִׁין כָּלֵל דְּהָא יְכוֹל לְהַכְחִישׁ וְלומר דְּכּוֹנֵנַתוֹ לְחוֹר בּוּ וְאֵין פֿאַן קִידוּשִׁין כָּלֵל.

וּבְלָאוּ הֵכִי הוּי סִפְקָא וְלֹא צָרִיךְ לְטַעַם דְּהִי לָהּ לְמַשְׁדֵּי. לְכּוֹן נִרְאָה דְּמִטְעַם זֶה דְּקַדְקָא הָרַמ"א בְּלִשׁוֹנוֹ הָרִי בְּתוֹכוֹ שׁו"פ.

וּבְלִשׁוֹן הַשְּׁלִטִי גְבוּרִים לֹא פֿתַּב לְשׁוֹן הָרִי רַק ד' זוּזִים יֵשׁ בְּתוֹכוֹ וְנִרְאָה דְּלִכְּוֹ שִׁינָּה הָרַמ"א וְנִקְטַט לְשׁוֹן הָרִי לומר דְּבַעֲיָנּוּ שְׁיֵהָא מוֹכִיחַ מְלִשׁוֹנוֹ שְׁאֵינוּ חוֹר בּוּ רַק דְּכּוֹנֵנַתוֹ

מתחלה היא לכה לכן כתב הרי שמורה לשון זה שמתחלה ג"כ פונתו לזה היא לכה הוי ספק קידושין מטעם דהיא לה למשדי אבל היכא דלא אמר הרי כלשון הרמ"א בלאו הכי הוי ספק מטעם דלהעדים יש ספק: שם אשה שחטפה מעות מאיש א' והוא ביקש ממנה שמתחילה ולא רצתה ואמר הרי את מקודשת לי בהם וכו' לא הוי קידושין דהוי שתיקה דלאחר מתן מעות ועיין בב"ש ס"ק ט"ז שהוכיח מדברי הרמ"א דהא דאמר ר"י גזל ולא נתניאשו הבועלים שניהם אינם יכולים להקדיש היינו כ"א אינו יכול להקדיש אבל בריצוי שניהם נפשה הקדש.

ובס' המקנה כתב וז"ל מיהו נראה דלא משפחת לה להאי דינא כלל פיון דא"א לצמצם פיון בפשה שהקדיש הראשון ולא חל ההקדש וכו' יעו"ש. והנה לכאורה יש לומר דמשפחת לה פגון שאחד עשה שליח לשני וא"כ חל ההקדש אכן יש לדחות דהא קי"ל כל מילתא דהוא לאמצעי עביד שליח לא מצוי שוי' והכא נמי פיון דאיהו לא מצוי להקדיש דהא אי אפשר לצמצם פנ"ל וא"כ אינו מועיל ג"כ שליחות וא"כ הדרא קושניית המקנה לדוכתין אכן לשיטת הר"ר שמשון הובא בתו' פ"ב דחולין (דף כ"ח ע"ב) דפירש א"א לצמצם דאין יכולים לברר הדבר אבל יש לספק שמה יצאו שניהם כאחד ושמה יצא א' קודם אבל עכ"פ אפשר שיהא שנים אף אין לברר הדבר וכיון דעכ"פ משפחת לה שייצאו שניהם כאחד דלפ"ז נראה דלא אמרינו בזה כל מילתא דאיהו לא מצוי עביד וכו' דהא באמת גם הוא יכול להקדיש בריצוי שניהם.

ורק מטעם ספק פן לא יצמצמו מחמרינו שלא יועיל הקדש שניהם אבל שליח שפיר מצוי שוי' והטעם מבואר ודו"ק: סעיף ו' היא לו פקדון בידה וכו' ונמצא שנגנב או שנאבד אם נשתייר ממנו שו"פ מקודשת ואם לאו אינה מקודשת.

ודוקא שאינה יודעת סכום הפקדון וכו' אבל אם ידעה סכום וכו' ע"כ. הנה הא דבעינו שלא תהא יודעת סכום הפקדון הוא מדברי הרא"ש שכתב פן לתרץ הבב"יתא דהתקדשי לי בפקדון דלמה בנשתייר מקודשת שמה לא היא דעתה להתקדש רק בכל הפקדון והב"ש הביא בשם ב"ח ופרישה דבפקדון שקיבלה אחריות אפילו ידעה מקודשת אם נשתייר שו"פ דהוי מלנה ופרוטה ונדעתה אפרוטה.

והט"ז חולק דמלנה ופרוטה ידעה שהיא מלנה ונדעתה להתקדש בהפרוטה משא"כ פאן חושבת להתקדש בכל הפקדון כשידעה הסכום. ונראה לי להביא ראיה לדברי הב"ח והפרישה מהא דכתב הרא"ש ספ"ק דמציעא דמוכר שט"ח וחסר ומחלו דמשלם מדינא דגרמי דאין צריך לשלם אלא דמים שנתן לוקח דאמרינו בהתקדשי לי בשט"ח דאחרים דאינה מקודשת דלא סמכה דעתה דחסר ומחל ואי נימא דמשלם כל הדמים ששנה השט"ח אמאי לא סמכה דעתה אלא ודאי דאינו משלם אלא דמים שנתן ואינו מחזיר לה אלא פרוטה דקידושי אשה אינו אלא פרוטה וכו' ואי לא סמכה דעתה אלא להתקדש בכלה עכ"ל הרי מבואר מדברי הרא"ש אף שקידשה בכל השט"ח עכ"ז אמרינו דלא נתפוננו רק שהקידושין יהי רק בפרוטה ככל קידושי אשה והמותר יהי בתורת תנאי ואם לא נתקיים התנאי בטלו הקידושין.

ולפ"ז א"ש ג"כ מה שכתבו דבפקדון שקיבלה אחריות אף שידעה סכום הפקדון מקודשת דהוי מלנה ופרוטה שנשתייר וכיון שלא פוננה רק להתקדש בפרוטה ופרוטה נשתייר

מקודשת בזה והמותר דהוי תנאי הרי נתקנים במה שנפטר מלשלם גניבת הפקדון ומתורץ קושיות הט"ז דמוכח מדברי הרא"ש דעיקר פוננת האשה להתקדש רק בפרוטה.

והמותר הוא רק בתורת תנאי אכן עדיין תקשי מה שהשיג הב"ש על דברי הב"ח והפרישה והוא דיש לומר דאין רצונה להתקדש בזה שהיא נפטרת מלשלם אתריות הפקדון אמנם לפי דברינו יתורץ גם זה כיון דהוכחנו דמה שקודשה בפקדון עיקר הקידושין אינו אלא בפרוטה והמותר הוא משום תנאי.

והנה כתב העיטור הביאו הר"ן ס"פ כל הגט והמגיד פ"ט ה"ג אם לא נתקנים התנאי בקידושין מחמת אונס הוי ס"ק וא"כ הכי נמי הרי הוא אנוס בקיום התנאי שהרי הפקדון הוא נגנב או שנאבד וכיון שמשלם הדמים הרי נתקנים התנאי הפקדון הוא נגנב או נאבד ואף שכתב העיטור דהוי ספק קידושין יש לומר דהיינו בלא נתקנים התנאי כלל משא"כ כאן דהרי משלם הדמים ונתקנים קצת יש לומר דמקודשת לגמרי והרי כתב הב"ש סימן כ"ז ס"ק ב' דאם התנה ליתן לה סוף מה נותן שו"כ ובע"כ כתב בסוף דבריו להוכיח דהוי נתינה יעו"ש.

וגם יש לומר דהרא"ש יסבור דאונס בקידושין הוי קידושי נדאי ועיין מה שכתבתי בעזה"י בסי' ל"ח. ועפ"ז מתורץ מה שהקשה בס' טיב קידושין סעיף כ"ז על דברי הב"ח והפרישה מהא דבש"ס (דף מ"ח ע"ב) מבואר דאפילו אמר התקדשי לי בדינר פסוף ונמצא זהב אינה מקודשת וא"כ כש"כ בעלה בדעתה להתקדש בפקדון דאינה מקודשת במה שמתחייבת דמיו וכו'.

ולפי דברינו אין כאן קושיא דהתם לא נתקנים עיקר הקידושין דיש לומר דמקפדת דפרוטה של קידושין יהי' של פסוף דוקא משא"כ בקיום התנאי של קידושין אם לא נתקנים מחמת אונס שפיר מקודשת.

ומתורץ ג"כ מה שהקשה שם על הרא"ש וז"ל דנייה דלא ידעה סכום הפקדון ונתרצית להתקדש בו הו' רב או מעט ניהי דנחתא לספיקא הו' שיהי' מעט או הרבה כפי מה שהוא אבל על חסרון י"ל שלא נתרצית ודרך מו"מ לקנות דבר שהוא ספק אף ביותר משווי' לפי האמת לפי שאפשר שיהי' בו ריוח או הפסד אבל על חסרון י"ל שלא נרצית.

אכן לפי דברינו א"ש דכיון דכל זה אינו אלא בקיום התנאי וכיון דלא נתקנים מחמת אונס שנגנב או נאבד מקודשת תו הקשה בס' הנ"ל וז"ל אלא דקשה לי איך מוקי הרא"ש באינה יודעת סכום הפקדון דתקשי לרב יוסף (בדף ח') דשיראי צריכי שומא וא"כ בלא ידעה סכום הפקדון איך תתקדש וללישנא דבכל דהו' לא פליגי צ"ל דאל"ל התקדשי לי בכל דהו' וכו' וללישנא דש"כ בעינן דקיין ואף בכל דהו' ג"כ מצריף רב יוסף שומא א"כ בע"כ צ"ל שנישום הפקדון וזה דוסק לאוקמי דמייירי דהפקדון הי' פסוף דוקא יעו"ש עכ"ל.

והנה פועין זה הקשו התוס' שם (דף ז' ע"ב) ד"ה ורב יוסף מהא דלקמן (דף מ"ח) גבי התקדשי לי בשט"ח וחקמים אומרים שמין את הנזיר אם יש בו שו"פ מקודשת ומשמע שמין את הנזיר אחר הקידושין ואע"ג דמתחלה שומת הנזיר לא הי' ידוע עיי"ש ולענ"ד נראה לתרץ קושיות הטיב קידושין דהנה זה פשוט הא דאמר רב יוסף דבעינן דומיא

דְּכֶסֶף דְּקִינִין הֵינּוּ עֵיקַר הַקִּידוּשִׁין דְּגַבֵּי קִידוּשֵׁי אִשָּׁה פְּתִיב פְּסָף דְּקִינִין כְּמוֹ שְׁפִירשׁ"י דש"כ אַתְּרַבֵּי פְּכֶסֶף פְּדָאֲמֵרִינּוּ יְשִׁיב לְרַבּוֹת ש"כ וְזֵה דְּוָקָא בְּעֵיקַר הַקִּידוּשִׁין אֲבָל לֹא בַתְּנָאי הַקִּידוּשִׁין דְּבַתְּנָאי אִף שְׁלֹא נִישְׁוֹם מִתְחֵלָה עכ"ז כְּאֲשֶׁר יְשׁוּמוּ אַח"כ וְנִתְקַנְיִים הַתְּנָאי לְבִסּוּף מְקַנְדָּשָׁת וּלפ"ז לֹא תִקְשִׁי דְהָא דְאָמַר ר"י שִׁירָאֵי צָרִיכֵי שׁוּמָא דְבַעֲיָנוּ קִינִין בע"כ מִיָּרִי הֵיכָא שְׁגִילוּ דַעְתָּם שְׁתַּתְּקַדְּשׁ בְּכָל הַשִּׁירָאֵי וּמִקְפָּדַת דְּוָקָא עַל זֵה שְׁעֵיקַר הַקִּידוּשִׁין תְּהָא דְּוָקָא בְּכָל הַשִּׁירָאֵי מִשְׁא"כ בְּהַתְּקַדְּשֵׁי בְּפִקְדוֹן הַרִי הוֹכְחֵנוּ דְּמִיָּרִי בְּסֵתָם וּבְסֵתָם הָא דַעַת הָרָא"ש דְּאֵינָהּ מְכֻוֹנָת לְהַתְּקַדְּשׁ רַק בְּפִרוּטָה וְהַמּוֹתֵר הוּא תְּנָאי וּבַתְּנָאי לֹא בְּעֵינֵי שְׁיֵהֵל קִינִין בַּתְּחֵלָה כְּנ"ל וְכִינּוּדָהּ יְדוּעַ שְׁלֵכַל הַפְּחוֹת לֹא יִמְעֹט הַפְּקָדוֹן מְפִרוּטָה א"כ עֵיקַר הַקִּידוּשִׁין הַרִי קִינִין.

וּכְמוֹ שְׁפָתַב הַש"ף בַּחו"מ (סי' ע"ב ס"ק נ') גַּבֵּי חַיִּיב שְׁבוּעָה דְּבַעֲיָנוּ שְׁיֵהֵל טְעֵנוּ בְּדָבָר שְׁבַמְדָּה יוֹדָה לּוֹ בְּדָבָר שְׁבַמְדָּה וְכו' דָּאִם טְעֵנוּ אִף דְּבָר שְׁאֵינּוּ יְדוּעַ הַסְּכּוּם אֲבָל זֵה יְדוּעַ שְׁלֵכַל הַפְּחוֹת שׁו"פ זֵה מְקַרִי דְּבָר יְדוּעַ יַעו"ש וּלפ"ז ה"נ גַּבֵּי פְּקָדוֹן אִשְׁלֹא נִישְׁוֹם עכ"ז עֵיקַר הַקִּידוּשִׁין שְׁהוּא פְּרוּטָה בְּנִדְאֵי הוּא יְדוּעַ רַק הַמּוֹתֵר שְׁהוּא מְשׁוּם תְּנָאי לֹא נִישְׁוֹם וּבְזֵה לֹא אֵיכְפַת לָן כְּנ"ל דְּהָא דְּבַעֲיָנוּ קִינִין הֵינּוּ עֵיקַר הַקִּידוּשִׁין אֲבָל הַתּוֹס' הַקָּשׁוּ שְׁפִיר מְהָא דְּהַתְּקַדְּשֵׁי בִשְׁט"ח דְּהַתָּם סֵתָם שְׁטָר אִף פְּרוּטָה אֵינָה שְׁנָה דָּאִם שׁו"פ לְמָה לּוֹ לְהַתְּקַדְּשׁ בַּתּוֹרַת שְׁטָר יְקַדְּשָׁה בַּתּוֹרַת פְּסָף וּכְמוֹ שְׁהוֹכִיחַ הַיְרוּשָׁל' עֵי' מ"ש לְעֵיל (סי' כ"ז סְעִיף ד') וְא"כ עֵיקַר פְּסָף הַקִּידוּ' ג"כ לֹא הִי יְדוּעַ וְלֹא נִישְׁוֹם וְלָמָּה הִיא מְקַנְדָּשָׁת וְעֵינֵי מַה שְׁתִּירְצוּ אֲבָל כָּאֵן גַּבֵּי פְּקָדוֹן בע"כ הִי שְׁנָה יוֹתֵר דְּהַרִי אָמַר אִם נִשְׁתַּיִיר פְּרוּטָה מְקַנְדָּשָׁת א"כ מִתְחֵלָה הִי שְׁנָה יוֹתֵר הַרְבֵּה מְפִרוּטָה וְאִף שְׁלֹא נִישְׁוֹם עכ"ז פְּרוּטָה שְׁהוּא עֵיקַר הַקִּידוּשִׁין בְּנִדְאֵי שְׁנָה וְהוּי פְּנִישׁוּם וּבְזֵה גַם רַב יוֹסֵף מוֹדָה פְּדָבְרֵינוּ וְזֵה נְכוּן בַּעֲזָה"י: סְעִיף ז' הִי לּוֹ מְלֻנָּה אֲצֵלָה אֲפִילוּ בְּשְׁטָר וְאָמַר לָהּ הַרִי אַתְּ מְקַנְדָּשָׁת לִי בְּמְלֻנָּה שְׁיֵשׁ לִי אֲצֵלָה אֵינָה מְקַנְדָּשָׁת.

בפ"ב דְּקִידוּשִׁין (דף מ"ז.) אָמַר רַב הַמְּקַדְּשׁ בְּמְלֻנָּה אֵינָה מְקַנְדָּשָׁת מְלֻנָּה לְהוֹצֵאָה נִיתְּנָה נִימָא כְּתַנָּאי הַמְּקַדְּשׁ בְּמְלֻנָּה אֵינָה מְקַנְדָּשָׁת וִי"א מְקַנְדָּשָׁת וְכו' וְתַסְבְּרָא אֵימָא סִיפָא וְשׁוּיָן בְּמָכָר שְׁנָה קְנָה וְאֵי אֲמַרְתָּ מְלֻנָּה לְהוֹצֵאָה נִיתְּנָה בְּמָה קְנָה וְהַרְמַב"ם פ"ה מְאִישׁוֹת פְּתַב דְּהַמְּקַדְּשׁ בְּמְלֻנָּה אֵינָה מְקַנְדָּשָׁת וּבפ"ה מַה' מְכִירָה פְּתַב בְּקַרְקַע דְּקוֹנָה בְּמְלֻנָּה וּבְמַטְלָטְלִין לְמִי שְׁפָרַע וְרַבִּים תְּמָהוּ עָלָיו דְּהוּא נֶגֶד סוּגְיַת הַגַּמ' הַנּוֹכַח דְּמָכָר שְׁנָה לְקִידוּשִׁין וְעֵינֵי בַס' פְּנִי יְהוֹשֻׁעַ שְׁתִּירְץ דִּישׁ לְהוֹכִיחַ מְקַרָא דְּמְלֻנָּה קוֹנָה בְּמָכָר עפ"י מַה דְּאֵיתָא בַב"מ (דף מ"ח).

(יַעו"ש וְקָשָׁה לּוֹ עַל תִּירוּצוֹ דְּהָא יֵשׁ לְאוּקְמֵי הַקְּרָא כְּגוֹן שְׁפָתַב לּוֹ שְׁט"ח וְעַדִּינֵי לֹא נָתַן הַמְּעוֹת וְלֹא מִיבְעֵי לְשִׁיטַת הַרְשָׁב"א דס"ל דְּהַמְּלֻנָּה יְכוּל לְחַזֵּר בּוֹ פְּשִׁיטָא דְּקְנָה הַפְּלִי וְאִף לְשִׁיטַת הַרְמַב"ן הוּבָא בַחו"מ סס"י ל"ט דְּאֵינּוּ יְכוּל לְחַזֵּר עכ"ז פְּשִׁיטָא כְּשִׁעֲדִינֵי לֹא נָתַן לּוֹ הַמְּעוֹת הֵלָא אִזְ שְׁנִיתָן לּוֹ קוֹנָה הַפְּלִי שְׁיַחַד לּוֹ וְאִף בְּקִידוּשִׁין כַּה"ג נִרְאָה דְּמְקַנְדָּשָׁת דְּלֹא יִגְרַע מִגְּזוּל דִּינָה דְּאִף שְׁמַחֲוִיב לְהַחֲזִיר לָהּ וְעכ"ז כְּשִׁנְתָן לָהּ וְאָמַר הַרִי אַתְּ מְקַנְדָּשָׁת דְּהוּי קִידוּשִׁין כְּמַבְוָאָר (בְּסְעִיף ב') וּבְזֵה נִיחָא לִי הָא דְּמוּקֵי בְּרִייתָא דְּלַעֲיַל כְּתַנָּאי וְלֹא מוּקֵי דכ"ע כְּרַב דְּהַמְּקַדְּשׁ בְּמְלֻנָּה אֵינָה מְקַנְדָּשָׁת וְהָכָא פְּלִיגֵי בְּמְלֻנָּה כְּזוֹ שְׁעֲדִינֵי לֹא נָתַן לּוֹ הַמְּעוֹת וְרַק שְׁנִיתָב הַשְׁט"ח וּפְלִיגֵי בְּפְלֻגְמַת הַרְמַב"ן וְהַרְשָׁב"א

ובמכר קנה מגזירת הפתוב א"ו דאף לשיטת הרמב"ן דאינו יכול לחזור הוי קידושין ומה שגראה לי לתרץ דברי הרמב"ם עפ"י מה שכתב הר"ן בטעמא דביטול גבי חמץ מועיל וכתב דהטעם הוא משום הפקר ואף דהפקר צריף שיוציא בפיו והכא ביטול בלב ג"כ סגי הטעם משום דחמץ בלאו הכי אינו ברשותו ורק דהכתוב עשה פאלו הן ברשותו לכה דהפקר כל דהו יוצא מרשותו ולפ"ז יש לומר ג"כ פאן להיפך והוא דהרמב"ם פסק שעבודא דאורייתא ולכה מכר קנה במלנה דמשום דמשעה שהלנה לו כבר נשתעבדו נכסיו להמלנה ולכה בקנין כל דהו קונה לגמרי ואף דמלנה אינה חשוב ככסף עכ"ז קונה הנכסים שנשתעבדו לו כבר משא"כ לגבי קידושין דבעינן ג"כ כסף ומלנה לא חשיב כסף וגבי מכר שאני דהנכסים כבר נשתעבדו והא דמשנה הגמ' מכר לקידושין הכא קאי אליבא דרב דס"ל שעבודא לאו דאורייתא כדאיתא סוף ב"ב ואלייבין אינו לחלוק בין מכר לקידושין: בס' אבני מילואים (ס"ק י"ז) הביא קושניית העצמות יוסף על הא דאיתא שם (דף מ"ח) גימא כתנאי התקדשי לי בשטר ר' מאיר אומר אינה מקודשת ור"א אומר מקודשת ונחכמים אומרים שמין את הנזיר וכו' ופריף האי שטר ה"ד אילימא שט"ח דאחרים קשיא דר"מ אדר"מ דאמר לעיל מקודשת והקשה העצמות יוסף גימא דר"מ דאמר לעיל דמקודשת הוי מטעם דאמר לה התקדשי בשט"ח דכיון דהזכיר לה חוב סמכה דעתה להתקדש באותו חוב ומטעם זה הוי מקודשת אבל הכא איירי דאמר לה התקדשי לי בשטר ולא הזכיר חוב כלל ובהא קמפליגי ר' מאיר סבר דאינה מקודשת משום דדעתה של אשה אינה להתקדש עצמה בנייר וגם לא בחוב שהרי לא הזכיר לה החוב כלל ור' אליעזר סבר מקודשת דנדאי סומכת על החוב של שטר וחכ"א דכיון דלא הזכיר אלא השטר דעתה אנזיר אם יש בו שו"פ מקודשת עכ"ל והניח בקושיא ובס' א"מ תירץ ונ"ל ולענ"ד אינו קושיא דבשט"ח דאחרים נדאי בעי כתיבה ומסירה ולר"א דאמר מקודשת ע"כ ה"י בכתיבה ומסירה וכיון דכותב קני לה איהו וכל שעבודי' הרי הזכיר החוב וא"כ קשיא דר"מ אדר"מ נאפילו לרבי וכו' צריף לומר בע"פ קני לה וכו' וזה פשוט ולענ"ד משום זה לא איירא לפי המבואר בחו"מ (סימן ס"ו ס"א) י"א דשטר שכתוב בו אני משעבד לה ולכל מי שמוציאו נקנה וכו' או במסירה בלא כתיבה ואף להש"ף דפליג על דין זה עכ"ז בשטר שכתב בו סתם שנתחייב למוציא שטר זה ולא הוזכר שם המלנה כלל גם הש"ף מודה דנקנה במסירה לחוד יעו"ש ולפ"ז אפתי תקשי קושניית העמ"י אמאי לא מוקי לה בשטר כזה דלא בעי כו"מ ושפיר יש לאוקמי דפליגי כמו שכתב העצמות יוסף.

אף גראה דזה יתורץ עפ"י מה שכתבו התוס' שם ד"ה אילימא ונ"ל וא"ת ומאי קושיא לישני דלעיל מייירי דאמר לה קני לה שטר וכל שעבודי' והכא מייירי דלא אמר לה וי"ל שהי' תופס לדחוק מאחר שהלשונות שונים לומר שאינם בסגנון אחד עכ"ל ולפ"ז אי אפשר לאוקמי דלעיל מייירי בשט"ח שכתוב בו שם המלנה והכא מייירי בשטר שלא נכתב שם המלנה לדחוק לאוקמי שאינם בסגנון אחד.

וע"פ דברי העצמות יוסף יש לדחות מה שאמרתי לכאורה להביא ראי' לשיטת הש"ף שם דבשטר כזה שכתוב שעבד עצמו לכל מי שמוציאו ולא נזכר שם המלנה אינו יכול למחול ולכאורה יש להביא ראי' לזה מסוגיא זו דהגמ' מוקי פלוגתא דר"מ ונחכמים בהתקדשי לי בשט"ח דכ"ע ס"ל דשמואל דהמוכר שט"ח ונזכר ומחלו מחל והכא באשה

סמכה דעתה קמפלגינהה הרא"ש והתוס' הוכיחו מזה דהמוחל אינו צריך לשלם מדינא דגרמי רק הדמים שקיבל ולא דמי שיווי כל השט"ח דאל"כ אמאי לא סמכה דעתה הא אם מחול יצטרף לשלם לה א"ו דאינו צריך לשלם רק הדמים שקיבל ובקידושי אשה אינו אלא פרוטה עיין ברא"ש ספ"ק דמציעא.

ולכאורה יש לדחות ההוכחה משום דיש לאוקמי דהכא מיירי בשטר פנה שלא נכתב שם המלנה וא"כ לא צריך כו"מ ואמר לה התקדשי לי בשטר זה וכ"ע סברי דעל זה סומכת דמקדשה בהחוב ולא בהנזיר בלבד ועכ"ז פליגי אם הוי קידושין דלא סמכה דעתה פן מחול ולא יצטרף לשלם לה דמי השט"ח דהא לא הזכיר לה החוב ויכול לומר דכוננתו הי' בשטר בלבד לקדשה וא"כ מאי הוכיחו מזה התוס' והרא"ש שאינו צריך לשלם רק פרוטה א"ו מוכח דס"ל דאי אפשר לאוקמי בשטר פנה דבשטר פנה לכ"ע אינו יכול למחול ואמאי לא סמכה דעתה וא"כ יש להוכיח פשיטת הש"ך דבשטר פנה אינו יכול למחול אכן לפי מה שכתב הע"י בלאו הכי אי אפשר לאוקמי בשטר פנה דא"כ אמאי צריך לומר דפליגי אי אשה סמכה דעתה הא יש לומר דפליגי בזה גופא כשלא הזכיר לה החוב אם סומכת דעתה שפיון לקדשה גם בחוב או שמא פוננתו רק בהנזיר בלבד וזה אין רצונה וגם דוחק לומר דמיירי שלא הזכיר לה החוב.

דהא לשון הברייתא התקדשי לי בשט"ח משמע שהזכיר החוב בדברי הע"י ואף אי נימא כמ"ש התוס' דהברייתא מיירי בסגנון אחד יותר מסתבר לאוקמי ברייתא השניה דהתקדשי לי בשטר דמיירי שם ג"כ בהזכיר החוב וכאשר בארנו לעיל: סעיף ט' פתב הבית שמואל (ס"ק כ"ו) וז"ל מיהו י"ל דוקא פשלקח כבר מעות רבית ממנה ומקדש בו פנה ס"ל לריתב"א דמקודשת אע"ג דרבית קצוצה יוצאה בדיינים מ"מ יכול לקדש בו לא יהא אלא שחייב לה ולא אמר פנסי סלע שאני חייב לה דהיא מקודשת וכן יש לומר בגזל ממנה מעות ומקדש בו ולא אמר לה שהוא מחזיר לה גזל שלה דהיא מקודשת אבל אם לקח ממנה אינה חפץ ברבית ומקדש בו י"ל דאינה מקודשת דיכולה לומר דידי שקלתי עכ"ל ובס' המקנה ובא"מ תמהו עליו דהוא סותר דברי עצמו שכתב (בס"ק ז') דמוכח מש"ס דאף בגזל מעות יכולה לומר אין שקלי ודידי שקלי תו תמהו עליו מ"ש דבלקח ממנה חפץ ברבית יכולה לומר אין שקלי וכו' והנה מדברי רש"י והריטב"א מוכח דברבית קנה החפץ לגמרי וחייב ההשבה אינו אלא משום וחי אחיה עמה אהדר לו כי היכא דתיקוני ליה חיותיה.

והוא חייב לשלם לו משלו ולפ"ז פשוט דאין צריך להחזיר לו גוף החפץ פיון שאינו רק משום וחי אחיה עמה. ולענ"ד נראה ליישב דברי הב"ש [ועיין בט"ז (ס"ק י"ט) אכן דברי הב"ש א"א לפרש פן דהא מדמי לה לחוב] דהנה צריך להבין למה זה הביא פאן דין זה אם גזל ממנה מעות וכו' דאין שייכות דין זה לכאן דמיירי ברבית והנה נראה מה דאיתא דיכולה לומר אין שקלי וכו' הוא אף שהדין אינו פן ואינו מגיע לה גוף הדבר שגזל ממנה עכ"ז אינה מקודשת משום דיכולה לומר שהיא לא נתפונה לקידושין ולא כולה נשי דינא גמירי וכיון דיש מקום לטעות ולומר ששייך לה גוף הדבר יש לומר שהיא סברה פן ומאמינים לה שלא נתפונה לקידושין אבל מה שהדין פשוט לכל שלא שייך לה גוף הדבר אז אינה נאמנת לומר שלא ידעה מזה וסברה ששייך לה ולא נתפונה

לקידושין בזה לא נאמנת להפקיע הקידושין כיון דהדין פשוט לכל בלי שום חולק, ובה נראה ליישב קושיות המקנה לעיל (סעיף ב') וז"ל וצ"ע מ"ש הח"מ והב"ש דאם קנה בשנינו מעשה כגון גזל מעות ועשה כספים מקודשת אפילו לא שדיק וצ"ע לפי מה שכתב הב"ש דאפילו לאחר יאוש יכולה לומר אין שקלי ודידי שקלי אף למ"ד יאוש קונה וכו' א"כ י"ל אף בשנינו מעשה וכמש"כ דאיכא למימר לאו כל הנשים דינא גמירי ע"כ והנה לפי דברינו א"ש דבגזל לאחר יאוש כיון דאיכא פלוגתא אם יאוש לחוד קונה א"כ אף למ"ד דקונה יאוש בלבד עכ"ז כיון דלאו כל נשי דינא גמירי נאמנת לומר דהיא לא נתפונה לקידושין וסברה דיאוש לא קנה ודידה שקלה משא"כ אם קנה בשנינו מעשה דזה דין פשוט בלי מחלוקת לא נאמנת לומר שלא פוננה לקידושין.

ועפ"ז מתורץ שפיר מה שהקשו על הב"ש שכתב בלקח ממנה חפץ ברבית יכולה לומר אין שקלי וכו' והא כיון דמן הדין אינו חייב רק הדמים משום נחי אחיה עמה איה תאמר אין שקלי וכו' ולפי דברינו א"ש דהנה הא דברבית אינו צריך להחזיר גוף החפץ רק המעות משום נחי הוא רק אליכא דרבא דס"ל רשות יורש לאו פרושות לוקח דמי אבל לרמי בר חמא אין ה"נ דברבית חייב להחזיר גוף החפץ כמו בגזל וכדאימא ריש הגזל בתרא וכמבואר כל זה בס' שער המלך הלכות אישות פ"ה ה' ט"ו ובמשינה למלך פ"ג מה' מו"ל דין ג' יעו"ש וכיון דאיכא מחלוקת בזה אף דקיי"ל דקנה גוף החפץ עכ"ז יכולה לומר אין שקלי ונאמנת דהיא לא נתפונה לקידושין כמו בגזל לאחר יאוש אף למאן דס"ל יאוש קונה והנה לפ"ז כבואר ג"כ דברי הב"ש מ"ש דבלקח ממנה מעות ברבית וקודשה מקודשת דבזה אינה יכולה לומר אין שקלי כיון דהדין אף בלקח ממנה חפץ ברבית אינו צריך להחזיר גוף החפץ וחייב להשבה אינו רק משום נחי אחיה ורק דבחפץ נאמנת שהיא טעמה ולא נתפונה לקידושין משא"כ במעות אינה נאמנת והוא משום דאף בגזל הסברא נותנת שתהא מקודשת כיון דאין קפידא אם יתן לה כסף אחר והוי כמו חוב וכמו שהוכיחו מהירושלמי עיין במקנה (סעיף ב') ורק דמוכח מהגמרא דאף במעות יכולה לומר אין שקלי והוא ג"כ מטעם הנ"ל די"ל אף דהסברא נותנת שאין קפידא בזה עכ"ז י"ל כל שאמרה שלא נתפונה לקידושין נאמנת משא"כ ברבית כיון דעיקר ההשבה אינו אלא משום נחי אחיה ומשלו הוא מהדר וגם הרבית שלקח הוא מעות שאין קפידא בזה שייחזור לה המעות שלקח, ממנה דוקא אף בגזל בזה שפיר אינה נאמנת לומר אין שקלי וכו' ולפ"ז מה שכתב הב"ש וכן יש לומר בגזל ממנה מעות וכו' כיון דהיא להביא ראיה למ"ש דגבי מעות אינה נאמנת לומר אין שקלי גבי רבית והוא דאף בגזל יש לומר כן מצד הסברא ואף דלא קיי"ל כן גבי גזל עכ"ז גבי רבית שפיר הדין והסברא נותנת שלא תהא נאמנת לומר אין שקלי וכו' והוא לענ"ד באור נכון בדברי הב"ש בעזהש"י ומתורץ הפל על נכון: סעיף י' בהג"ה היתה חייבת לאחרים ובא אחד ק ונתן פרוטה להמלנה להרויח לה הזמן וקדשה בזה הוי מקודשת מקור דין זה הוא מהתו' ד"ו ד"ה דארנוח.

וכן פר"ת הא דקאמר דארנוח והתוס' הקשו על זה וא"ת אמאי אסור לעשות כן מפני הערמת רבית והא אמרינן בפ' איזהו נשך שרי לי לאינש כו' וי"ל דהיינו שאין הלנה נותן פלוס לנותן אבל אם הי' נותן הנה נראה פשוטו ואסור וכו' יעו"ש ועיין בס' שער המלך ה"א פ"ה הט"ו שהביא שפן כתב הרמב"ן בקידושין וכ"כ בתוספות הרא"ש מכ"י

וכ"כ הטי"ד (סי' ק"ס) אלא שהוסיף עוד וכתב ודנקא שאומר כן מעצמו בלא דעת הלנה וגם לא יחזור ויסקנו מהלנה וגם שלא יאמר הלנה למלנה אני לא אתן אבל פלוני יתן לה בשבילי אבל אם יש צד אחד מאלו אסור וכתב מרן בב"י שם דבתלוקה ראשונה פתבו תלמידי הרשב"א שהרמב"ן חולק עליו ואמר פיון דמשלו הוא נותן ואין הלנה משלם לו מ"ל פייסו ומה לי לא פייסו והאיך נעשה שלוחו אם משלו הוא נותן א"ו אפ"ה שרי וכתב ולענן הלכה הרוצה לסמוך אדברי המתירין רשאי פיון דמידי דרבנן היא עכ"ל והרב גד"ת הקשה עליו ונ"ל פיון דפלוגמא דהני רבנותא אי הני פשלוחו אי לא הא אי הני פשלוחו הרי הוא פמותו ואסור מה"ת וכו' גם מהרשד"ם פתב בפשיטות שאסור מה"ת יעו"ש.

והשער המלה תמה עליו שהרי מדברי התוס' והר"ן והרמב"ן שכתבו מבואר דאפילו א"ר אינו ואינו אסור אלא משום הערמת רבית גרידא שהרי אמר אב"י שאסור לעשות כן מפני הערמת רבית וא"כ דאפילו בחזור ונפרע ממנו דבהא כ"ע מזודו וכו' אפ"ה ס"ל דאינו אסור אלא משום הערמת רבית כ"ש היכא דפייסו הלנה ולא נתן פלוס וכו' ודברי מרן שכתב שאינו אלא מדרבנן מיוסדים על אדני פז והן הן דברי התוס' שכתבו עכ"ל השער המלה ולענ"ד אין מדברי התוס' הקרע דהנה בע"כ צ"ל אף לדעת המהרשד"ם והגד"ת דאסור מה"ת דהני פשלוחו אין הכוונה דהני שלוחו ממש דז"א דהא באמת אין זה שלוחו רק אח"כ נותן לו עבור שהטיב עמו ורק דמחזי פשלוחו דהני אסור דאורייתא וכיון דספק זה אי מחזי פשלוחו הני באסור דאורייתא אית לן למיזל לחומרא והנה התוס' וכל הפוסקים לא פתבו רק דמחזי פשלוחו מוכח דאין זה שלוחו ממש הנה כן הוא סברת הגד"ת והמהרשד"ם דבכה"ג אית לן למיזל לחומרא פיון דמחזי פאסור דאורייתא.

ועפ"ז נראה לחלוק דזה דנקא היכא דהלנה חוזר ונותן המעות שנתן עבורו אז שפיר יש לומר דמחזי פשלוחו אבל בקידושי אשה הנה מה שנותנת לו היא כמה שמתקדשת לו הנה בזה נראה פשוט דלא מחזי פשלוחה דהא אינה נותנת לו מעות רק שמתקדשת.

והנה יש לומר דאדרבה היא חפיצה בקידושין יותר ממנו וטב למיתב טן דו ואשה בכל דהו ניחא לה א"כ לא מחזי בזה פשלוחה כמה שמתקדשת לו. ורק דהני הערמת רבית דמ"מ הוא מרויח קצת כסף הקידושין ונראה כהערמת רבית וזה נראה פוננת התוס' במ"ש וא"ת וכו' וי"ל היינו שאין הלנה נותן פלוס אבל אם נותן ה"ל נראה פשלוחו ואסור ואז יש אסור בברור וא"כ הכא בקידושי אשה לכל הפחות מחזי כהערמת רבית.

ולפ"ז שפיר פתבו הגד"ת והרשד"ם דהיכא דחוזר ונותן לו כסף שנתן עבורו דאסור מדאורייתא היינו דמחזי פשלוחו ויש אסור דאורייתא והא דמוכח מהתוס' שאינו אסור רק משום ערמת רבית הוא רק בקידושי אשה כנ"ל דלא מחזי בזה פשלוחה דאדרבה הסברא נותנת שהיא חפיצה יותר בקידושין ודו"ק ומה שכתבו התוס' ריש דבריהם דבמה שמתקדשת לו מחשב כנותנת לו פרוטה והני רבית קצוצה היינו היכא שמרויח לה ההלואה עבור זה דזה באמת מחשב כנותנת לו פרוטה דכסף קדושיה הוא פרוטה משא"כ לפר"ת בארנוח דאין בזה שום אסור מדאורייתא רק דמחזי פשלוחו לפ"ז שפיר יש לחלוק דבקידושי אשה לא מחזי פשלוחה כנ"ל: סעיף יא ה"ל לו אצלה מלנה על המשכון וכו' הרי זו מקודשת וי"א שאפילו לא החזיר לה המשכון מקודשת כתב הב"ש

וְנִ"ל וְעֵינֵינוּ בַח"מ (ס'י רמ"א) בַּהֲגִ"ה הִבִּיא פְּלוּגְמָא הַמוּחַל חוּב וְיֵשׁ בְּיָדוֹ מִשְׁפּוֹן אִם יָכוֹל לַחְזוֹר וְכָאן מוּכַח דְּאִינוּ יָכוֹל לַחְזוֹר דְּהָא בַּמַּעַמ"ש מְבֹרָךְ בְּסִמּוּף דִּי"א דְּאִינְהּ מְקַוְדָּשָׁת מִשּׁוּם דְּלֹא סְמִיכָה דְּעַתָּה שְׁמָא יַחְזוֹר א"כ אִם הִי יָכוֹל לַחְזוֹר אַחַר שְׁמִיחָל לֹא הִי סְמִיכָה דְּעַתָּה וְדוּחַק לִזְמַר דְּהָכָא עֲדִיף טְפִי מִשּׁוּם דְּהָיָה כְּאֵלּוֹ קִיבֵל מְעוּתָיו פִּינּוֹן שְׁמִקְדָּשׁ אוֹתָהּ בְּמְעוּתָיו עַכ"ל.

וּבַס' א"מ פְּתַב וְנִ"ל וּפְשׁוּט דְּזָה גְרַע מַמַּעַמ"ש דְּאֶפְי' לְמ"ד סְמִיכָה דְּעַתָּה דְּלֹא שְׁבִיק דִּידִין וּמְחִיל לְאַחֲרֵינֵי הִכָּא אִי נִימָא דְּמוּחַל חוּב וְיֵשׁ בְּיָדוֹ מִשְׁפּוֹן לֹא מְהַיְי מְחִילָה מִשּׁוּם דְּתַפְס מִשְׁפּוֹן א"כ לֹא זְכָתָה הָאִשָּׁה עֲדִינּוֹן בְּכֶסֶף קִידוּשֵׁין וְהָרִי הוּא פְּאוּמֵר לְאִשָּׁה הַתְּקַדָּשִׁי בְּטַבְעָתָה שְׂיֵשׁ לִי בְּבֵיתִי.

וְהָיָה דְּלֹא סְמִיכָה דְּעַתָּה הוּא הִכָּא דְּזְכָתָה פְּדִין בְּכֶסֶף קִידוּשֵׁיהָ אֶלְא דְּלֹא סְמִיכָה דְּעַתָּה שְׁמָא יַפְסִיד ע"י מְחִילָתוֹ אֶבֶל לְמ"ד מְחִילָה וְתַפְס מִשְׁפּוֹן לֹא מְהַיְי א"כ לֹא זְכָתָה פְּלִל בְּמְחִילָה שְׁהִיא כְּסָף קִידוּשֵׁיהָ גַם מ"ש וְדוּחַק לִזְמַר דְּחָשִׁיב כְּאֵלּוֹ קִיבֵל מְעוּתָיו פִּינּוֹן שְׁמִקְדָּשׁ אוֹתָהּ בְּמְעוּתָיו אִינוּ מוּכָן דְּנִדְּאִי אִם כְּסָף אִין פְּאָן וּמִשּׁוּם דְּתַפְס מִשְׁפּוֹן קִידוּשֵׁין אִין פְּאָן וְהוּא פְּשׁוּט עַכ"ל הַא"מ וְלַעֲנַ"ד נִרְאָה לְבָאָר דְּבָרֵי הַב"ש עַפ"י דְּבָרֵי הָרֵא"ש סַפ"ק דְּמַצִּיעָא וְהַתּוֹס' בַּב"ב דְּאִם קִידָּשׁ אִשָּׁה בְּאִינְהּ חוּב אַף שְׁהַחֹב שְׁנֵה הַרְבֵּה אֶמְרִינּוּ דְּלֹא נִתְפַּנְנָה לְהַתְּקַדָּשׁ רַק בְּפְרוּטָה וְהַמּוֹתֵר הוּא תְּנָאִי בְּלַבַּד וְע"מ פִּן מְקַוְדָּשָׁת לּוֹ בְּפְרוּטָה שְׂיֵשְׁלִים לָהּ אֶת מוֹתֵר הַסָּף וְאִם לֹא נִתְקַיָּים הַתְּנָאִי נִתְבַּטַּל הַקִּידוּשֵׁין וּלְפ"ז פְּאָן שְׁקִידָּשׁ אוֹתָהּ בְּחוּב שְׁלָהּ אֶמְרִינּוּ ג"כ פִּן דְּבִשְׁבִיל פְּרוּטָה הִיא מְתַקְדָּשָׁת לּוֹ וְהַמּוֹתֵר הוּא תְּנָאִי וְהֵנָּה בְּהַפְּרוּטָה שֶׁל קִידוּשֵׁין שְׁמוּחַל לָהּ בְּזָה לֹא יָכוֹל לַחְזוֹר וּמְהַיְי הַמְּחִילָה כַּמ"ש הַב"ש מִשּׁוּם דְּהָיָה כְּאֵלּוֹ קִיבֵל מְעוּתָיו וְיֵמָּה שְׁהַקְּשָׁה הַא"מ דְּאִי נִימָא דְּבַעֲלָמָא יָכוֹל לַחְזוֹר א"כ אִין פְּאָן כְּסָף יֵשׁ לִזְמַר דְּהַמְּחִילָה וְהַקִּידוּשֵׁין בְּאִין כְּאַחַד אֶף בְּהַמּוֹתֵר שְׁהוּא תְּנָאִי הוֹכִיחַ הַב"ש ג"כ דְּאִינוּ יָכוֹל לַחְזוֹר דְּאִי יָכוֹל לַחְזוֹר א"כ לֹא סְמִיכָה דְּעַתָּה וְהָיָה כְּמוֹ מַעַמ"ש וְשִׁפִּיר מְדַמָּה לָהּ לַמַּעַמ"ש וְיֵמָּה שְׁהַקְּשָׁה הַא"מ דְּהָכָא גְרַע טְפִי דְּאִי נִימָא דְּיָכוֹל לַחְזוֹר א"כ אִין פְּאָן קִידוּשֵׁין ז"א דְּהָאֵהֱקִידוּשֵׁין חַל בְּפְרוּטָה אַחַת וּבְזָה אִינוּ יָכוֹל לַחְזוֹר לְכ"ע אֶבֶל בְּהַמּוֹתֵר אִי נִימָא דְּיָכוֹל לַחְזוֹר א"כ לֹא תִהִי מְקַוְדָּשָׁת כְּמוֹ בַּמַּעַמ"ש שְׂאִינְהּ סוּמְכָת דְּעַתָּה שְׁמָא תַחְזוֹר בְּהָ אֶבֶל אִי נִימָא דְּסְמִיכָה דְּעַתָּה א"כ גַּם פְּאָן תַּהִיָּה מְקַוְדָּשָׁת דְּבַתְּנָאִי אִין שְׂיֵיף לְחַלּוֹק בֵּין הִיכָּא דְּזְכָתָה אוֹ לֹא זְכָתָה פִּינּוֹן דַּמ"מ אִם יִקְיָים תְּנָאִי תִהִי מְקַוְדָּשָׁת וְאִם לֹא יִקְיָים לֹא תִהִיָּה מְקַוְדָּשָׁת וּמ"ש הַב"ש דְּזָה דוּחַק לִזְמַר דְּחָשִׁיב כְּאֵלּוֹ קִיבֵל מְעוּתָיו וְכו' יֵשׁ לִזְמַר דְּכּוֹנְנָתוֹ דְּדוּחַק לִזְמַר שְׁלֹא כְּדְּבָרֵי הָרֵא"ש וְנִימָא פִּינּוֹן דְּקִידָּשָׁה סְתָם בְּכָל הַחוּב פְּוֹנְנָתָם שְׁפָל הַחוּב יִהִי בְּתוֹרַת קִידוּשֵׁין וְלֹא פְּרוּטָה בְּלַבַּד וְא"כ הָיָה כְּאֵלּוֹ קִיבֵל פֶּל מְעוּתָיו שְׁלֹא נִתְרַצָּה לְהַתְּקַדָּשׁ לּוֹ רַק בְּכָל הַחוּב וְא"כ הָיָה כְּאֵלּוֹ נִתְנָה לּוֹ בְּעַד פֶּל הַחוּב וְלָכֵף אִינוּ יָכוֹל לַחְזוֹר בּוֹ פְּאָן.

אֶבֶל בְּעֲלָמָא שְׁפִיר יָכוֹל לַחְזוֹר וְעַל זֶה פְּתַב שְׁנֵהוּ דוּחַק לִזְמַר פִּן דְּבְּנִדְּאִי בְּקִדָּשָׁה סְתָם כְּוֹנְנָתָם שְׁלֹא תַתְּקַדָּשׁ רַק בְּפְרוּטָה וְהַמּוֹתֵר הוּא תְּנָאִי וְא"כ בְּעַד הַמּוֹתֵר לֹא קִיבֵל פְּלוּם וְאִם יִהִי יָכוֹל לַחְזוֹר בּוֹ א"כ לֹא סְמִיכָה דְּעַתָּה בְּהַמּוֹתֵר וּמְזָה מוּכַח דְּבַכַּה"ג אִינוּ יָכוֹל לַחְזוֹר אַף בְּעֲלָמָא אַף דְּנִקְט מִשְׁכּוֹן: סְעִיף טו אָמַר לָהּ הַתְּקַדָּשִׁי לִי בְּשִׁכְרָה מְלֹאכָה זוֹ

שְׁאֵעָשָׂה עִמָּה וְעָשָׂה אִינְהָ מְקוֹדֶשֶׁת וַיֵּא שְׁהִיא מְקוֹדֶשֶׁת עֵינָן בִּס' א"מ (ס"ק ל"ח) מֵה שְׂרָצָה לִינִשְׁב קוֹשִׁינֵת הַתּוֹס' בִּב"ק (דף צ"ט).

(על הַא דְרָצָה הַגַּמ' לְאוֹקְמֵי שֵׁם דְר' מֵאִיר ס"ל הַמְקַדֵּשׁ בְּמִלְוֵה מְקוֹדֶשֶׁת. וּבְקִדּוּשֵׁין מוֹכַח דְר' מ' ס"ל דְאִינְהָ מְקוֹדֶשֶׁת וְתִירֵץ בִּס' הַנִּזְל עפ"י דְבָרֵי הָר"ן בְּתִשְׁבָּה בְּשׂוֹאֵל סִפֵּר דְאִינוּ חֵיב בְּאַוֹנְסִין מִשּׁוּם דְּמִשְׁאֵיל סִפֵּר מִצְוֶה קָא עֵבִיד וְנִהְיָה בְּפִרוּט' דְרַב יוֹסֵף וְתוּ לֹא הָוִי שׂוֹאֵל דְשׂוֹאֵל כֹּל הַנְּאָה שְׁלוֹ וְהָיָה בְּקִדּוּשֵׁין מִיְיָרֵי בְּמִלְוֵה שְׁהִיא בְּעֵין וַא"כ עֲדִינָן דִּין שׂוֹאֵל יֵשׁ לוֹ וְהַמְלִיָּה מִצְוֶה קְעֵבִיד בְּהַלְוֹאת כֶּסֶף כְּדַמּוֹכַח בִּב"מ (דף פ"ב) וַא"כ פְּטוּר מֵאַוֹנְסִין וְהָתָם מִיְיָרֵי שְׁנַגְנַב וְכו' יַעו"ש וְאַנִּי לֹא הִבְנֵיתִי דְבָרֵינוּ דְנִרְאָה הָא דְכַתְּב הָר"ן דְשׂוֹאֵל סִפֵּר אִינוּ חֵיב בְּאַוֹנְסִין מִשּׁוּם דְאִין כֹּל הַנְּאָה שְׁלוֹ הִינְנוּ דְמִשּׁוּם דְּהַמְשָׁאֵיל מִצְוֶה קְעֵבִיד בְּזָה נִגְרַע חֲלָקוֹ מִהַמְצִוֶּה וַיִּגְוֶה מְשֻׁכֵּר לִמְוֹדוֹ גַּם בְּעַד חֲבִירוֹ הַמְשָׁאֵיל ע"ד שְׁאֲמָרוּ בְּשִׁמְעוֹן אַחֵי עֲזַרְיָה וְע"ד שְׁמַח זְבוּלֵן בְּצִאֲתָהּ וְגו' מִשְׁא"כ אִם לְהַשְׁאֵל יֵהִי הַהַנְּאָה בְּשִׁלְמוֹת רַק שְׁגַם לְהַמְשָׁאֵיל יִגִּיעַ הַנְּאָה כְּזוֹ מֵה שְׁלֹא יִגְרַע בְּזָה חֲלָק הַהַנְּאָה שֶׁל הַשְׁוֹאֵל בְּזָה פְּשִׁיטָא נִרְאָה דְמַחְשָׁב שׂוֹאֵל לְהַתְּחַיֵּב בְּאַוֹנְסִין דָּאֵם לֹא כֵּן לֹא תִמְצָא לְעוֹלָם שׂוֹאֵל שְׁיִתְחַיֵּב בְּאַוֹנְסִין דְהָא בְּכָל שְׁאֵלָה הַמְשָׁאֵיל מִצְוֶה קְעֵבִיד וְמֵה לִי אִם הַשְׁאֵיל לוֹ כְּלִי אוֹ הַלְוֶה לוֹ מְעוֹת הָרִי מ"מ מִצְוֶה קְעֵבִיד וַא"כ אִין כֹּל הַנְּאָה שְׁלוֹ וְלֹא תִמְצָא שׂוֹאֵל שְׁיִתְחַיֵּב בְּאַוֹנְסִין א"ו מִסְתַּבְּרָא פִּינּוֹן דְּבַהַנְּאָת הַמְצִוֶּה שְׁיֵשׁ לוֹ לְמִשְׁאֵיל אִינוּ נִגְרַע בְּזָה חֲלָק הַהַנְּאָה שֶׁל שׂוֹאֵל לְכַף מִתְּחַיֵּב בְּאַוֹנְסִין וּבְשׂוֹאֵל סִפֵּר שְׁאֲנִי מִשּׁוּם דָּאֵם הִי' לוֹ סִפֵּר שְׁלוֹ לֹא הִיָּה צָרִיף לִתְּמָן מִחֲלָקוֹ שֶׁל הַמְצִוֶּה שְׁלֹמֵד בְּהַסְפֵּר לְחֲבִירוֹ מִשְׁא"כ עַכְשָׁיו הוּא צָרִיף לִתְּמָן מִחֲלָקוֹ לְחֲבִירוֹ וְנִגְרַע בְּזָה חֲלָקוֹ מִהַמְצִוֶּה וְאִין כֹּל הַהַנְּאָה שְׁלוֹ לְכַף פְּטוּר מֵאַוֹנְסִין: וְנִרְאָה לְהִבִּיא רֵאִי לְדְבָרֵינוּ מֵהָא דְאִתָּא בִּב"מ (דף צ"ו) בְּעֵי רַמִּי בַר חֲמָא בְּעַל בְּנִכְסֵי אִשְׁתּוֹ שׂוֹאֵל הָוִי אוֹ שׂוֹכֵר הָוִי וְכו' וְלְכַאוּרָה קָשָׁה אִיף יִתְּכֵן דְּהַבְּעַל יִהְיֶה שׂוֹאֵל עַל נִכְסֵי אִשְׁתּוֹ וַיִּתְּחַיֵּב בְּאַוֹנְסִין הָא אִין כֹּל הַהַנְּאָה שְׁלוֹ דְהָא גַּם הִיא נִהְיָת ע"ד שְׁאֲמָרוּ בִּב"ק (דף פ"ט).

(נִיחָא לֵה דְאִיכָא רוּחַ בֵּיתָא וְלִשְׁיִטַת הָר"ן שְׁהַבְּאֵתִי אִין כְּאִן חֵיב אֲוֹנְסִין א"ו כְּדְבָרֵינוּ דְזָה נִחְשָׁב כֹּל הַנְּאָה שְׁלוֹ פִּינּוֹן שְׁאִינוּ נִגְרַע בְּזָה חֲלָק הַנְּאָה שְׁלוֹ כְּמֵה שְׁהִיא נִהְיָת וְשׂוֹאֵל סִפֵּר שְׁאֲנִי דְבְּזָה נִגְרַע שְׁכָר לִמְוֹדוֹ קִצָּת וְכְדְבָרֵינוּ: שֵׁם בִּס' הַנִּזְל (ס"ק ל"ט) הִבִּיא שְׁיִטַת הַדְרִיָּשָׁה דְהָא דְאֲמָרוּ הַמְקַדֵּשׁ בְּמִלְוֵה וּפְרוּטָה מְקוֹדֶשֶׁת דְּדַעְתָּה אֲפְרוּטָה הוּא מְטַעַם דְּדִינָא גְּמִירֵי דְהַמְקַדֵּשׁ בְּמִלְוֵה אִינְהָ מְקוֹדֶשֶׁת וְהָא"מ הַשִּׁיג עָלָיו וַיִּזְל וְלַעֲנַ"ד נִרְאָה דְּנִדְאֵי לָאו דִּינָא גְּמִירֵי דְהָא בִּפ' הַמְדִיר (דף ע"ד) ס"ל לר' אֲמִי הַמְקַדֵּשׁ בְּמִלְוֵה וּבְעַל אִינְהָ צָרִיכָה הִימְנוּ גַּט מִשּׁוּם דְּבַהֲנָךְ טְעִי פִירִשׁ"י וְאַפִּילוּ מ"ד מְקַדֵּשׁ וּבְעַל צָרִיכָה הִימְנוּ גַּט ע"ש הִינְנוּ מִשּׁוּם דְאִין אָדָם עוֹשֶׂה בִּב"ז אֲבָל הִיכָא דְלֹא בְּעַל וְשִׁלַּח סְבֻלוֹנוֹת אַח"כ לֹא אֲמָרִינוּ דַּעְתָּם עַל קִדּוּשֵׁין וְכַמְבֹּאֵר בִּש"ע (ס' ל"א סְעִיף ע') לַעֲנִין פְּחוֹת מִש"פ וְשִׁלַּח סְבֻלוֹנוֹת וּמְכַש"כ מְלִיָּה וְסְבֻלוֹנוֹת וַא"כ לְמָה בְּמִלְוֵה וּפְרוּטָה דַּעְתָּה אֲפְרוּטָה א"ו עֵיקַר הַטַּעַם מִשּׁוּם דְּפְרוּטָה בְּעֵין וְדַעַת הָאִשָּׁה רַק עַל מֵה שְׁהוּא בְּעֵין עַכ"ל.

וְלַעֲנַ"ד דְּשִׁפִיר יֵשׁ לוֹמַר כְּדַעַת הַפְּרִיָּשָׁה דְּהַטַּעַם דְּדִינָא גְּמִירֵי וְלֹא תִקְשִׁי מִמְקַדֵּשׁ בְּפְחוֹת מִש"פ וְשִׁלַּח סְבֻלוֹנוֹת וְהוּא דְזָה מִסְתַּבְּרָא דְאִין אָדָם עוֹשֶׂה פְּעוּלָה שְׁהִיא לְבִטְלָה וּבְנִדְאֵי כְּשִׁנּוּתָן אִינְהָ דְבָר לְקִדּוּשֵׁין וְדְבָר הִיָּה אִינוּ מוֹעִיל לְקִדּוּשֵׁין אֲמָרִינוּ דְּטַעָה וְסְבֻר שְׁמוֹעִיל לְקִדּוּשֵׁין דַּא"כ לְמָה נִתְּן דְבָר שְׁהוּא יוֹדַע שְׁאִינוּ מוֹעִיל לְקִדּוּשֵׁין וְלִפ"ז שְׁפִיר י"ל

דדינא גמירי ולכך פשקדשה במלנה ופרוטה אמרינן מהס"ת יודע דבמלנה אינה מקודשת ונדעתו אפרוטה.

משא"כ היכא דמוכח דאינו יודע אז אינה מקודשת ולכך במלנה או בפחות מש"פ ושלח סבלונות לאחר פן אינה מקודשת דהא חזינו דאינו יודע וטעה וסבר דבמלנה מקודשת דאל"כ למה נתן לה לקידושין וא"כ מוכח דטעה לכך אמרינן דהסבלונות דשלח ע"ד קידושין הראשונים שלח משא"כ מהס"ת היכא דיש לומר דלא טעה כגון בקדשה במלנה ופרוטה אמרינן שפיר דדינא גמירי ויודע דהמקדש במלנה אינה מקודשת ונדעתו אפרוטה: שם אינה מקודשת וכתב הב"ש וז"ל וכתבו התוס' פ' הגוזל בסוגיא שם אם אמר תתקדש בשכר שאעשה עמך אינה מקודשת עד שיגיע ממון לידה ופריה מאי ממון אילימא אותו ממון היינו החפץ מקלל דר"מ סבר וכו' במאי מקדשה וכו' ואור"י דסברא הוא שאינה מקודשת במה שמחל לה שפרו כיון שאינו יכול לתובעה בדין בעד שפרו עד שמחזיר לה החפץ ואינו חשוב פנותו לה פלום במחילתו עד שתבא שעה שיכול לתובעה בדין ע"כ.

ומוכח מזה דמיירי שאומר לה בהנאת מחילת מלנה וכו' ומ"מ לא הוי קידושין פשהכלי בידו עכ"ל ובא"מ השיג עליו דהמענין בתוס' שם יראה דלא מיירי כלל מהנאת מחילת מלנה וכו' וא"כ אינו מוכח מזה הנאת מחילת מלנה דיש לומר דהנאה הוי במה שמוחל לה עכ"ד.

ולענ"ד נראה דשפיר כתב הב"ש דיש להוכיח מסוגיא דשם דהיכא דנקט הפלי בידו לאמהני הנאת מחילת מלנה דהנה קשה מאי קאמר אילימא אותו ממון מקלל וכו' אלא במאי מקדשה אמאי לא מוקי לה באותו ממון ולר"מ אף שאינו מחזיר לה הפלי מקודשת ומיירי כגון שאמר לה בהנאת מחילת מלנה אבל במלנה אף ר"מ ס"ל דאינה מקודשת ופליגי ר"מ ונחכמים בסברא זו אם נקרא החוב הזה שמגיע לו בעד פעולתו אם נקרא זה מלנה כיון שאינו יכול לתובעה בדין עדיין פשהכלי בידו ובסברת ר"י שיהביאו התוס' באמת בזה פליגי ר"מ ונחכמים דר"מ לא יסבור בסברת ר"י ונקרא החוב מלנה ומקדשה בהנאת מחילת המלנה ומדלא מוקי פן מוכח דזה פשוט ואין סברא לומר דיהי' שם מלנה על שכר פעולתו כיון שעדיין לא ניתן לגבות ונסברת ר"י וא"כ מוכח פשהכלי בידו לא מהני אף באמר לה שמקדשה בהנאת מחילת מלנה ושפיר כתב הב"ש.

והנה זה לא תקשי אמאי מוקי לה הגמ' דפליגי בהמקדש במלנה וכו' ואלא מוקי דפליגי בהנאת מחילת מלנה וכשהחזיר לה הפלי דא"כ מאי טעמא דנחכמים דאינה מקודשת אבל הנה יכול לאוקמי פשלא החזיר לה הפלי ואמר לה בהנאת מחילת מלנה ופליגי בסברא פנ"ל א"ו מוכח פדברי הב"ש: סי' לא סעיף א' בפ"ק דקדושין (דף ח') האי גברא דקדוש בשיראי רבה אמר לא צריכי שומא ור"י אמר צריכי שומא אי דאמר לה בכל דהו כ"ע לא פליגי דלא צריכי שומא כו'.

פי פליגי דאמר לה בחמשין ושנה חמשין דרבה אמר וכו' וכתב רש"י דאמר לה בחמשין דאמר לה התקדשי לי בחמשין וזו נהרי לה אלו בדמיהו וכ"כ הר"ן שם ודברי רש"י נראה תמוה במה דלא פירש בפשוטו דאמר לה התקדשי לי בחפץ זה ששנה חמשין וכו' עכ"ל הא"מ.

ול"נ דלכך פירש"י כן ולא תקשי קושיות הא"מ דהנה מתוך דבריו נראה שהי' לו גרסא דדברי רש"י סובב על תירוץ הגמ' דאמר לה בחמשים. אכן באמת לפי גירסתנו דברי רש"י קאי על הקושיא.

אי דאמר לה בחמשים ולא שוו חמשים הא לא שוו וע"ז קאי אי דאמר לה בחמשים ונהרי לה אלו בדמיהן ואח"כ מתחיל דיבור בפ"ע וכן הוא ברש"י באלפס ובקצת דפוסים ברש"י על הגמ' והי' קשה לי לרש"י דלמה צריך הגמ' לבאר אי דאמר לה בחמשים ולא שנה חמשים דאינה מקודשת ונהרי זה מילתא דפשיטא ונהנה זה דאמר אי דאמר לה בכל דהו כ"ע לא פליגי ניחא דצריך לפרש דאיכא דאמרי דבכל דהו נמי פליגי אכן באמר לה בחמשים ולא שנה חמשים זהו מילתא דפשיטא טובא לכה פירש"י דאמר לה התקדשי בחמשים וזו ונהרי לה אלו בדמיהן וס"ד אמינא דקיבלה החפץ הנה בשיווי חמשים אף שפאמת אינו שנה עכ"ז בעיניה הוא שנה פינון שקבלה אותו לכה קאמר הגמ' הא לא שנה ור"ל דאף באופן כזה ג"כ פשיטא דאינה מקודשת פינון שאינו שנה חמשים כמו שפברה אבל באמר לה התקדשי לי בחפץ זה ששנה חמשים ונמצא שאינו שנה זהו מילתא דפשיטא דלא הוי קדושין ולא הוי צריך זה לאשמעינן: באופן אחר נראה לחרו קושיות הא"מ דהנה השער המלה פ"ג מהלכות אישות הלכה י"ט מסתפק בהא דאמר שמואל חיישינן שפא שו"פ במדי אם היינו דוקא בקדשה סתם בדבר שאינו שו"פ בהא הוא דחיישינן שפא שו"פ במדי ומקודשת מספק אמנם במפרש ואמר שו"פ ואינו שו"פ באותו מקום אינה מקודשת כלל וטעמא רבה איכא וכו' יעו"ש ונהביא ראי' לנה ממ"ש הרמב"ם פ"ז מהלכות אלו דין י"ט אמר לה הרי את מקודשת בבגדים אלו שהם שנים חמשים דינרין וכו' ואם אינם שנים אינה מקודשת אשר מבואר מדבריו דאינה מקודשת כלל קאמר ונהשתא קשה דהי' לן לומר דהיא מקודשת מספק שפא שנה חמשים דינרים במדי וכו' א"ו נראה דכל שפירש ואמר שנה חמשים או שו"פ אין דעתה אלא וכו' עכ"ל ונראה דרש"י הי' ס"ל דאף שפירש בחפץ זה ששנה חמשים או שו"פ מקודשת מספק דלא פהרמב"ם והי' קשה לי לשון הגמ' דקאמר אי דאמר לה בחמשים ולא שנה חמשים הא לא שנה דמשמע דאינה מקודשת כלל דאי מקודשת מספק הא גם בזה שייך הפלוגתא אי צריכי שומא.

דאי אמרת צריכי שומא אינה מקודשת כלל והי' קשה לי לרש"י למה לא חיישינן להא דשמואל לכה פירש דהכא מייירי דאמר לה התקדשי לי בחמשים דינרין ונהרי לה אלו בדמיהן ובזה פשיטא דאינה מקודשת פינון שקדשה בחמשים דינרין דוקא וזה לא שנה פאן חמשים דינרין משא"כ אי דאמר לה בחפץ זה ששנה חמשים הרי קדשה בחפץ זה כמו שהיא ואם שנה חמשים במדי ג"כ הוי קדושין ונה פשוט: סי' לג סעיף א' יש אומרים דפנוי הבא על הפנוי לפני עדים חיישינן שפא פינון לקדושין דחזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ודעת הש"ג הובא לקמן בב"ש (סי' קמ"ט) דאם אומרים שלא נתפוננו לקדושין נאמנים והב"ש לקמן (סי' קמ"ט) כתב דצ"ע מנ"ל הא ובס' טיב קדושין תמה וז"ל ולפענ"ד תמוה מילתא איך נימא דבא לשם קדושין כדי להעמידו בחזקת פשרות.

הרי עכשיו טוען שלא בא לשם קדושין ורוצה שתהי' מותרת בלא גט והא ודאי איפא
איסורא טפי מביאת איסור להפקיע א"א בלא גט ועוד דע"כ לומר דגם עלי' חזקה זו
דקא האשה אינה מתקדשת שלא לרצונה וכו' וא"כ אם אמרה שלא נתפוננה לקדושין
ורוצה להנשא לאחר איך נימא דעל זה לא חשידי וואאיסור א"א חשידא מיהו לא על
הפוסקים תלונתי אף כי גם על המבואר בש"ס פירק הזורק במגרש את אשתו ולנה עמו
בפונדק וכו' ס"ל להרב"ם דמתקדשת ודאי ואיך נימא דביאת איסור חמירא ליה
ולאפקועי א"א בלא גט חשיד וזה ודאי מן התימא עכ"ל ולענ"ד לק"מ.

דעד השתא מעמידין אותו בחזקת פשרות ואף על ביאת איסור לא הי' חשוד והשתא הוא
דאיטרעי ונקל בעיניו אף להוציא א"א בלי גט ועד השתא בחזקת פשרות הי' ונתפוננו
לקדושין וסברא זו מצאתי מפניך בהדיא בס' שב שמעתתא ובא"מ (סי' קכ"ז) יעו"ש
במה שכתב לתרץ קושיות הב"ח על הטור וזה נכון בעזה"ת: